

Reşat Nuri Güntekin _ Eski Hastalık

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yüklediğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna İstinaden

Görme Özürlüler İçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz

Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından

Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda

Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahaflar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem

Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylaştıkça Çoğalır

Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yeralan "EK MADDE 11. -

Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler

alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu

nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak

Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Tarayan Yaşar Mutlu

web sitesi

www.yasarmutlu.com

www.kitapsevenler.com

e-posta

yasarmutlu@kitapsevenler.com yasarmutlu@yasarmutlu.com

mutlukitap@hotmail.com kitapsevenler@gmail.com

Reşat Nuri Güntekin _ Eski Hastalık

REŞAT NURİ GÜNTEKİN KÜLLİYATINDAN 7

ESKİ HASTALIK

ROMAN

Yazan : Reşat Nuri GÜNTEKİN

Yeni İkinci Basılış

Neşreden: Kanuni Sahibi: Hâdiye Güntekin

KİTABEVLERİ Koli. Şti.

İstanbul, Ankara Caddesi, No. 95

Reşat Nuri Güntekin Külliyyatı» nın yeni tabıları hakkında BİRKAÇ SÖZ

Eşim Reşat Nuri Güntekin'in — yurdun her köşesinden aranılmakta olan — bütün eserlerini (REŞAT NURİ GÜNTEKİN KÜLLİYATI) umumi adı altında aynı kıt'ada, aynı puntoda harflerle çok temiz ve doğru olarak bastırmağa teşebbüs etmiş bulunuyorum.

Şimdiye kadar muhtelif editörler tarafından gelişigüzel bastırılmış bulunan nüshalarda nasılsa

musahhihlerin gözlerinden kaçmış olup âdeta eserleri tanınmıyacak bir hale getiren türlü türlü

yanlışların artık bu yeni baskılarda görülmüye-ceğini muhterem okuyucularımıza tebşir edebilirim.

Çünkü bu defa basılmakta bulunan gerek telif, gerek tercüme bütün külliyyatın tabı işlerinin tanzimini

— Reşat Nuri'nin yazı arkadaşı, çok eski ve samimî aile dostumuz — tanınmış muharrirlerimizden

merhum MİTHAT SADULLAH SANDER deruhte etmişti. Bütün bu eserlerin her sayfası, hattâ her

satırı eski ve doğru baskılarıyla karşılaştırılarak tertip, tashih ve noktalama hataları düzeltilmiş ve

imlâsının da — resmî İmlâ Kıla-vuzu'na göre — r yeknesak olması temin olunmuştur.

Aylarca bu işi kendine âdeta kutsi bir vazife telâkki ederek canla başla çalışmış olan merhum Mithat Sadullah'm bu pek kıymetli yardımını şuracıkta belirtmeyi bir borç bildim.

Hâdiye Güntekin

ESKİ HASTALIK

Yalnız, Züleyha, bu korkunç şeyin kendisini beklediği kadar sarsmadığını hayretle görüyordu. Ne bir çarpıntı, ne bir ıstırap, ne hattâ bir ürperme!...

Bu dakikada ona söz söylemek lâzım gelse, sesinin bir pürüzsüz billur gibi dudaklarından çıkacağını anlıyordu. Sade göğsü birdenbire genişlemiş gibi, bol havaya ihtiyacı vardı. Yastığının üstünde boynunu hafifçe kaldırıyor, dudaklarını aralıyor, soluklarına bir uyku sesi intizamı vermeğe çalışarak düşünüyordu:

Daha birkaç saat geçerse, on dört gün olacak... Kendisini Alemdağı - Çamlıca yolunda, açık bir spor otomobili içinde görüyor. .. Mehtap, o kadar parlak ki, ortalık, âdeta bir fecir aydınlığı içinde... Direksiyonda beyaz ipek gömlekli, çıplak kollu genç bir adam var... O kadar hızlı gidiyorlar ki, Züleyha, vücudunu arasıra arkadaşının vücuduna çarpıyor, boynundaki eşarpı, süratin rüzgârına karşı iki eliyle zor zaptediyor.

Birkaç kere «yavaş... daha yavaş» diyecek gibi olmuş, fakat kibrine yedirememiştir...

Sonra, daha başka mâniler de vardı: Koşmadan ziyade bir sele karışıp akmağa benzeyen bu gidişte, sınırların ürkme, tırmalanma zevki ve bazı büyük hâdiseler karşısında tedbirlerin çaresizliği duygusu...

Aynı hızla Dudullu köyünden geçilirken birdenbire karşılarına çıkan bir su arabasıyla çarpışılıyor...

Ondan sonra karanlık, kargaşalık, rüya... Züleyha, kendini bir kere karanlık, çıplak bir odada acayip çehreli insanlar arasında görüyor; bir kere bir sokak fenerinin altında bir sedye içinde gözlerini açıp kapıyor; bir kere denizde motor gibi bir şeyin içinde uyanıp sakallı bir adamın elinden su içiyor...

Fakat bunlar rüya mı, hakikat mi olduğu kestirilemeyen birtakım hayallerdir ve o, ancak kazanın ertesi günü akşama doğru bu hastahane de kendine gelebilmiştir.

Sonradan anlattıklarına göre onun ve arkadaşının ölümden kurtulmuş olmaları bir mucizedir.

Çarpışmanın şiddeti onları, kucak kucağa bir su birikintisinin ortasına fırlatmıştır. Züleyhanm bacaklarında, kollarında, başında, göğsünde ufak tefek yaralar vardır ki geçirilen tehlikenin büyüklüğüne kar-

ESKİ HASTALIK

7

şı, çocuk oyuncağı demektir. Bunlar, birkaç gün içinde iyi ol-ı muş, yalnız bataklık içindeki sivri bir taşın sağ kalçasında açtığı yara, hâlâ kapanmamıştır. Fakat, bunun da artık ne ağrısı, ne tehlikesi yoktur.

Buna rağmen o, on dört günden beri bu odada yatıyor; ne vakit çıkacağını, nereye gideceğini kimse bilmiyor...

Züleyha, yattığı yerde kazadan evvelki saatleri de gözünün önünden geçirdi:

Bir ikindi vakti... Kendisi kalabalık bir akraba ve dost grubu ile Suadiye taraflarında bir çalgılı gazino bahçesinde uslu uslu oturmaktadır. Derken kapıda küçük bir spor otomobili duruyor, içinden genç bir adam atlıyor ve elleri ceplerinde Züleyhanm masasına doğru yürüyor.

Bu delikanlı, geçen sonbaharda Büyükdere yolunda yapılmış bir amatör müsabakasında —kapıdaki aynı otomobille — ikincilik kazanmış bir sporcudur ve İstanbulda bulunduğu dört aydan beri de Züleyhaya kur yapmaktadır.

Masanın önüne gelince birdenbire ellerini ceplerinden çıkarıyor ve küçük biy mantar tabancasını gruba çevirerek:

— Eller yukarı... Kımıldıyanı yakarım, diyor. Sonra devam ediyor: — Ben, otomobilli haydut oldum.

Züleyhayı dağlara kaçırmağa geldim... Haydi, düş önüme...

Beyaz gömleğinin sıvalı kolları, kayış kemeri ve boynundaki kırmızı mendiliyle bir fantezi sinema kovboyuna benzi-v Yen delikanlının bu hareketi dehşetli sükse yapıyor. Genç kız- lar, kadınlar, genç erkekler ve hattâ ihtiyar erkekler gülüşerek, bağırarak ellerini havaya kaldırıyorlar. Bu iskeçe iştirak etmek, herkesi eğlendiriyor.

Centilmen haydut, bir elinde tabancası, öteki eliyle Züleyhayı bileğinden tutuyor, parmaklarını, avucunun içini öpüyor ve onu otomobiline doğru sürüklemeye başlıyor.

ATe fenalık var? Bu, gayet güzel bulunmuş spiritüel sinema numarasına iştirak etmekte ne fenalık var? Genç bir kadının her yerde dansettiği, plajda köpük köpüğe boğuşup şaka-laştığı ve vücudunu bir heykel gibi kucağına teslim ederek yüzme talimi yaptığı bir genç arkadaşla asfalt yol üzerinde

10

ESKİ HASTALIK

Züleyha, artık odasında tamamiyle yalnız gibi idi. Son günlerde dayısının siyatiği azmış, ve doktorların nedense bu defa Yalova ve Bursa kaplıcalarını beğenmemeleri üzerine, çoluğu çocuğu topluyarak Çeşmeye gitmişti.

Arasıra hastahanenin telefonu çalıyor; bir kadın, yahut erkek sesi Züleyha Hanımın, sıhhatini soruyor, bazan da acele işi olduğunu, yahut hastayı rahatsız etmekten çekindiğini söy-liyen kadın, yahut erkek bir dost, kapıdan bir çiçek demeti, yahut bir şokola kutusu bırakıyordu.

Genç kadın, günlerden beri bu odada Baş Şvesterden; arasıra telefonla gönderilen muhabbet ve selâmları, kapıdan bırakılan çiçekleri getirmeğe gelen hastabakıcı kızdı, bir de sabahları üç beş dakika yanma uğrıyarak yarasını değıştiren başdoktordan başka insan yüzü görmüyordu.

Züleyha, kimse ile konuşmadığı, hiçbir yerden bir haber almadığı halde, niçin bu kadar yalnız bırakıldığını çok iyi anlamıştı.

Baş Şvester, hemen bütün boş saatlerini bu odada geçirmekteydi. Pencerenin yanındaki koltukta kendi kendine kitap ve gazete tefrikaları okuyor, örgü örüyor, yahut uyukluyordu. Bu alâka, kendisine miydi, yoksa bu koltuk ve bir büyük atkestanesi ağacının yaprakları arasından denizi gören bu pencere, onun öteden beri alışık bulunduğu bir köşe olduğu için mi, böyle yapıyordu? Roman okumayı çok sevdiği anlaşılan Şvester Magda, ilk günlerde, pek gizliyemediği bir merak ile genç kadını açmağa, söyletmeğe çalışmıştı. Fakat sonradan onun sükûtu ve yapma olduğunu tahmin ettiği dalgınlığı karşısında bundan vazgeçmişti. Şimdi, bu sükûttaki sebebe hürmet eder gibi, bir tavrı vardı. Fakat buna rağmen, Züleyha, onun kendisi hakkında hayal yaptığını ve bir şey yakalamak ümidiyle gözünü üstünden ayırmadığını hissediyordu.

İhtiyar kadının, biraz evvel kapıya gelen kızdı aldığı haber üzerine, derhal sesini alçaltması, Yusufun hemen buraya gelmesine müsaade etmemesi, manalı bir hareketti. Hastanın uykuda olduğunu söylemesi sırf vakit kazanmak ve onu bu müşkül sahneye hazırlamak içindi. Nitekim şimdi, tekrar gazetesine dönmesine bir mâni kalmadığı halde okumuyor,

ESKİ HASTALIK

11

sinirli adımlarla odada dolaşılıyor, biraz evvel uyanmasına lü-, zum gördüğü hastayı uyanmağa ve konuşmağa mecbur etmek için gürültü yapıyordu.

Doktora gelince, onun hareketleri de daha az manalı değildi.

Firmasının muvaffakiyetini ilmi kadar da mondenliğine borçlu olan başdoktor, zarif ve konuşkan bir insandı. Fakat Züleyhaya işinden başka hiçbir şeyle meşgul olmağa, hiçbir dedikoduya kulak tutmağa vakti bulunmayan bir meslek ve ilim adamı ciddiyetiyle muamele ediyor, ancak ne lazımsa acele acele onu söyliyerek odadan kaçırıyordu.

Züleyha, bu sakın yaz akşamında hayatın müşkül denen saatlerinden birinin gelip çattığını ve cesur olmak lâzım geldiğini anlamıştı. Evvelden çok korkmuş olmasına rağmen, bu cesaret, şimdi onda fazlasiyle mevcuttu.

Bu odada, dünyadan alâkasını kesmiş ve kendi içine çekilmiş bir halde durmadan düşünmekle geçirdiği günler, onda beklenmez değışiklikler yapmıştı. Buna bir parça çaresizliği ve mecburi tevekkülü de katınca hiçbir vakanın kendini gafil avhyamıyacağımı kuvvetle hissediyordu.

Genç kadın, ilk şaşkınlık günlerinde kendisine sorulacak suallere cevap vermekten ve birtakım mânâsız insanların tecessüs ve meraklarına mevzu teşkil etmekten korkarak susmuştu. Bu korku geçtikten sonra da, konuşulacak şeylerin lüzumsuzluğu kanaati onu aynı uyuyan hasta rolünde devamı sevketmişti. Sonra, başka bir mesele de vardı: «Ben artık iyi oldum» dediği gün, ona nereye gideceğini soracaklardı. Halbuki nereye gideceğini bilmiyordu. Hattâ hastahane masraflarının kimin hesabına işlediği bile şimdilik belli değildi.

Netice ne olursa olsun, Yusufun gelmesi, bu tereddüdlü vaziyete nihayet veriyor, onun cesaretle kendine bir hayat programı çizmesine imkân bırakıyordu.

Sinirliliği, dakikadan dakikaya arttığı anlaşılan Şvester Magda, başını çevirince Züleyhanm yatağına oturmuş, kendisine bakmakta olduğunu gördü ve şaşırdı:

12

ESKİ HASTALIK

— Uyandınız mı?

— Uyumuyordum.

— Şu halde?...

— Evet... Yusuf Beyin nihayet geldiğini öğrendim. Kendisini bekliyorum.

— Şimdi mi?

— Tabî şimdi... Yalnız bir parça yardım etseniz de saçımı, başımı düzeltsem... Hattâ kendisini ayakta karşılamak da mümkün...

Züleyha, yanakları birdenbire renklenmiş, gözleri canlı ve parlak, karyoladan yere atlamağa hazırlanır gibi bir tavır alıyordu. Baş Şvester, birdenbire hastalıktan tam sıhhate geçen ve yalnız maddi düşkünlüğünde kendini ellerine bırakıp mânevi sefaletinden hiçbir şey teslim etmeden ve kendisine bir dakika yardım etmek zevkini vermeden elinden kaçmağa hazırlanan bu garip hastaya hayretle

baktı. Fakat onun bu enerjik hareketinde aynı zamanda bir rol de sezinsediğinden hayretini çabucak sakladı:

— Bravo Madam; görüyorum ki...

Galiba kocasının gelmesinin onu sevindirip birdenbire iyi ettiği yolunda bir şaka yapacaktı. Fakat bunu fazla bularak sadece:

— Görüyorum ki, iyisiniz... Çok iyisiniz? diye ilâve etti.

Şvester Magda, bir ayna getirerek onun saçlarını düzeltmesine yardım etti ve dolaptan çıkardığı dantel bir kolereti gömleğinin üstünden geçirdi; fakat yataktan çıkmasına kafiye razı olmadı.

Bunlar bittikten sonra, Züleyha, yastığına dayanarak:

— Yusuf Beye haber verebilirsiniz artık, dedi.

Genç kadın, bu bey kelimesini ikinci defa tekrar ediyor ve bu sözle kocasijde olan münasebetinin resmî bir bağdan başka bir şey olmadığına işaret etmiş oluyordu.

Züleyha, nedense, Yusuf'un odaya yalnız geleceğini zannediyordu. Günlerden beri, zihninde hazırladığı cümleyi sahneye çıkacak bir artist gibi, yavaşça tekrarlardı:

— Bazı vakalar karşısında, kaza ve kader demekten başka çare bulunmuyor.

ESKİ HASTALIK

13

Bu cümle, babasındı. Onu Yusuf da bilirdi ve Züleyha'nın ağzından işitir işitmez hatırlıyacağıma hiç şüphe yoktu.

Bu ilk karşılaşmada, beyhude münakaşalara, sonu gelmez gevelemelere ve rikkatlere meydan bırakmamak için, Züleyha, onu babasının sesiyle söylemeliydi.

Genç kadın, bu cümleden sonra gelecek sözlerin de, kat'î şekillerinin tâyinini vukuata bırakmakla beraber, az çok tasarlamıştı:

— Esasen anlaşılamamış ve bunun imkânsızlığını anlıya-rak ayrılmağa teşebbüs etmiş değil miydik? Gerçi mahkemeden boşanma ilâmımızı almadan, araya böyle bir vakanın karışması istenmezdi.

Fakat...

Koridorda bir ayak sesi belirdi ve odaya yaklaşmağa başladı. Züleyha, bir eliyle karyolanın demirini sıktı ve başını kaldırarak biraz evvelki canlı ve parlak gözlerle aralığa baktı.

— Fakat, gelen Yusuf değil, Şvester Magda idi. Hastabakıcı:

— Doktor, Yusuf Beyi, öteki paviyona götürmüştü... Haber bıraktım, dedi.

Züleyha: «Çok âlâ» demekle beraber, bir can sıkıntısı hareketini menedememişti. Yusufun gelmesi gecikirse sakın bir cesaret şeklinde tecelli eden bu heyecanı muhafaza edeceğinden, bu kadar dik ve enerjik kalacağından emin değildi.

Kapının arasından görülen koridorun karanlığı onda daha şimdiden acayip vehimler uyandıрмаğa başlıyordu.

Züleyha, zihnini yabancı bir şeyle oyalamak ümidiyle Baş Şvesterden gazetesini istedi. Gazete Almanca idi, fakat içinde bol resimler vardı. Züleyha, bunlara bir çocuk gibi gözlerini aç aça bakıyordu. Fakat resimlerden biri, kolunda çanta-siyle bir vagon kapısından inen uzun boylu bir diplomat fotoğrafı onu en korktuğu hayallerden birine düşürdü: İlk telgraf üzerine Silifkeden yola çıkan Yusufun, Yenice istasyonundan geri dönüşü...

Züleyha, birkaç kere Yusuf'a beraber Silifkeden İstanbula geldiği için bilirdi. Evvelâ Gölyüzü çiftliğinden otomobille Mersine inilir, sonra trenle Yeniceye geçilerek Adanâdan gelecek olan Toros Ekspresi beklenirdi. Bazan bir saatten fazla süren bu bekleme müddeti esnasında Yusuf, bir çocuk müvez-

14

ESKİ HASTALIK

ziden yeni İstanbul gazetelerini alır, onları karşısındaki kana-penin üstüne atarak birer birer gözden geçirirdi.

Züleyha, kocasının asıl havadisi bu istasyonda bu gazetelerden aldığını ve İstanbula gitmekten vazgeçerek ters yüzüne Silifkeye döndüğünü tahmin ediyordu.

Genç kadının, iki gün evvelisine kadar devam etmiş bir garip nöbeti vardı. Geceyarısından sonra, düğmesine basılınca âni olarak bütün ışığıyla yanan bir ampul gibi, birdenbire karanlığa gözlerini açarak uyanırdı. Vücudunda hiçbir ağırlık ve ağrı hissetmezdi. Yalnız, kulaklardaki uğultudan bir nöbet geçirdiğini anlardı. Bir de karanlıkta tekrar gözlerini kapadığı vakit, dışarıda lâmbalar yanıyormuş gibi göz kapaklarında bulanık bir aydınlık görürdü.

İşte bu gecelerde, ona inat ile musallat olan bir hayal vardı: Kocasını, Yenicedeki vagona gazete resimlerine bakıyor görürdü: Parçalanmış otomobilin resmi, o otomobilden fırlayan vücutların içine

düştüğü bataklığın resmi, motor ve hastaha-nedeki resimler, nihayet Züleyhanm makasla kendi yanından koparılmış duvaklı resmi...

Yusuf, kızdığı ve düşündüğü zaman, alnında beliren o mavi damarla başını pencerenin ışığına çevirir, o resimlerin altındaki yazıları okurdu.

Alman gazetesindeki çantalı diplomat resmi, şimdi de Züleyhaya aynı hayali göstermeğe başlamıştı. Genç kadın, sert bir baş hareketiyle bu hayali defetti ve gözlerini tekrar kapıya dikti.

Biraz sonra Yusuf, doktorla beraber odaya giriyordu.

Doktor, kapının yanında durmuştu. O, hiç telâssız yatağa yaklaştı; eğildi ve karısını saçlarından öptü. Sonra çocuk ok-şar gibi bir hareketle başını severek:

— Büyük geçmiş olsun Züleyha, dedi, bizi çok korkuttun... Geciktiğim için affet... Benim o hain arap sıtmasını biliyorsun ya... Bunu doktora da izah ettim.

!— O halde sana da geçmiş olsun.

— Maşallah, seni iyi gördüm, Züleyha.

— Hiçbir şeyim kalmadı...

ESKİ HASTALIK

15

Doktor, evvelâ onları yalnız bırakıp gitmekle söze karışmak arasında tereddüdediyor gibiydi. Fakat, iki resmî dost gibi tabîî ve sakin konuşmağa başladıklarını görünce kendisinin de birkaç kelime söylemesi muvafık olacağını düşündü; yanlarına geldi; Züleyhaya hastalığında sormağa lüzum görmediği birtakım sualler sordu; kalçadaki son yaranın da kapanmak üzere olduğunu ve ehemmiyetsiz bir pansimandan başka yapılacak iş kalmadığını söyledi; sonra Baş Şvesteri önüne alarak çıkıp gitti.

Odada yalnız kalmışlardı.

Yusuf, ayakta duruyor, etraftaki eşyayı dikkatle gözden geçiriyordu.

Züleyha, evvelâ kocasının kendisine bakmağa ve konuş- mağa cesaret edemediği için böyle yaptığını zannetti ve cümlesini okumağa hazırlandı. Fakat o, buna meydan bırakmadan söze başladı:

— Garip intizam!.. Karyolanı odanın bir köşesine tıkmışlar, dolapları, masaları pencere önlerine dizmişler... Biraz evvel, doktor, senin mütemadiyen dalgın yattığını söylüyordu. Hakkın varmış...

Arasına gözlerini açtıkça karşında seyredilecek bir şey bulsaydm elbette böyle uyuşup kalmazdın...

Yusuf, her bulunduğu yerin hâkim ve sahibi kesilmek istidadında bir erkekti. Meselâ karisiyle bir otele gittiği zaman çabucak hizmetçileri, hattâ otelin sahibini hükmü altına alır, mutfağa emirler verir, eşyanın yerlerini değiştirirdi. Daha garibi yalnız uşak, hizmetçi makulesi kimseler değil, şahsiyet sahibi,, belli başlı birtakım insanlar da bu amirliğin hangi hak ve salâhiyete dayandığını kendilerine sormadan,1 ona itaat ederlerdi.

Züleyha, kocasının yalnız kendi kafasına ve kalbine karşı âciz kalmış olan bu otoritesini bir iptidailik alâmeti gibi görür, bazan «Kır serdarı... Bostancı başı» gibi sözlerle ona takılır, fakat aynı zamanda bu kuvvetli erkeğin yanında yaşamaktan garip bir emniyet duyardı.

Yusuf, odayı gözleriyle ölçüp biçtikten sonra: — Senin burada rahat edebilmen için, biraz değişiklik lâzım, dedi ve onun itirazına vakit bırakmadan işe girişti.

İlkönce Şvester Magdanın sevgili köşesi dağıldı. Sonra, pencerenin yanındaki dolaba sıra geldi.

Yusuf, onu evvelâ kenar-

16

ESKİ HASTALIK

larından tutarak sürüklemeye başlamıştı. Fakat içindeki şişelerin devrildiğini, yerdeki cilâlı muşambanın çizilmeğe başladığını görünce ceketini çıkardı ve dolabı iki tarafından kucaklayıp kaldırdı.

İriliği nisbetinde de kuvvetli bir adam olduğu için, bu işi yapmakta fazla güçlük çekmiyordu.

Sıra kendi karyolasına gelince Züleyha, itiraz etmek istedi. Bu köşeyi, sırf gölgesi ve manzarasızlığı için seviyordu. Fakat Yusuf, bu itiraza sadece gülümsemekle mukabele etti. Yatağı pencerenin önüne dayamıyacak olduktan sonra, ne diye odanın altını üstüne getirmişti?

Yusuf, karyolayı bir çocuk arabası gibi çekerken Züleyha, onun belki bu dakikada konuşmayı daha güç bulduğu için böyle yaptığını düşündü.

O da, biraz sonra, Şvester Magdaya, yanlış bir yere girdiğini zannettirecek bir şekle girdikten sonra, Yusuf, tekrar ceketini giydi; Züleyhanm kolonyasıyla ellerini temizledi; sonra karyolanın kenarına oturdu:

— Seni yatırmak çok hatâ olmuş... Çok şükür arslan gibisin...

— Evet, oldukça iyiyim.

— Yatak insanı çeker, derler... Hattâ, keşke kalkıp giyin-sen...

— Yok, o kadar da değil...

— Eşyan nerede, çamaşırların nerede?

Bu kadar konuştukları halde, el'an karısının gözlerine tesadüf etmemiş gözleri, etrafta yeni bir şeyler arıyordu. Züleyha, bir kere daha toplanarak ona cümlesini okumağa hazırlandı. Fakat Yusuf, daha evvel davrandı ve son derece tabîî bir sesle kendininkini okudu:

— Doktorların söylediğine göre, kalçandaki yaradan başka bir hastalığın kalmamış... Şu halde, birkaç güne kadar Gölyüzü'ne dönebiliriz.

II

«Taşucu» Akdeniz kıyılarında işliyen küçük bir yük vapuru idi.

Yusufun akrabalarından biri, onu mütarekede beyaz Ruslardan satın almıştı. İstanbul - Silifke yolculuğu, birkaç gün evvel tamirden çıkmış olan bu küçük şileple yapılacaktı.

ESKİ HASTALIK

17

Yusuf, hastahaneye ikinci gelişinde karısına: — Bir fikrim var! Bilmem ne dersin? demişti. Bizim

«Taşucu» birkaç güne kadar buradan hareket edecek... Seni Silif-keye onunla götürmeyi düşünüyorum... Bu mevsimde tren yolculuğu çekilmez... Havalar müsait... Uzun bir deniz seyahatinin sıhhatin için de iyi olacağım zannediyorum... Gerçi on, on beş günlük bir deniz yolculuğu da sıkıcıdır amma, vapur kendi malımız demek... İstediğin yerde dururuz... Yeni kasabalar, yeni insanlar görürsün... Rüzgârı uygun bulursak, yelken bile açmak mümkün... «Taşucu» maalesef lüks bir vapur değil... Fakat zannederim ki rahatsız olmayacaksm... Arka kısmı tamamıyla bize bırakacaklar... Üç küçük kamara ile minimini bir saloncuğu var... Güzelce temizliyecekler... Yani aşağı yukarı kendi evinde olacaksın... Ne dersin?

Bu seyahati karısının reyine bırakıyor görünmekle beraber Yusufun programını yaptığı ve her şeyi hazırladığı anlaşılıyordu. Kocasının hakiki maksadı belli oluncaya kadar Züleyha, kendini tamamıyla vukuata bırakmağa karar vermişti. Onun için Yusufun kendisini Gölyüzü'ne götürmek istemesine nasıl düşünmeden razı oldu ise, buna da öyle razı oldu.

Maamafih, Yusufun bu fikri esasen de fena bir buluş değildi. Yedi mil süratindeki bu küçük yük vapuru ile İstanbul-dan Gölyüzüne gitmek, devriâlem seyahati gibi bir şeydi. En aşağı on beş gün hemen hemen tek başına denizde dolaşacak, bu hastahane odasında alıştığı yalnızlığı yolda da devam ettirecekti.

İsonra, kocasının bir sözünü de manalı bulmuştu. Yusuf, ona: «İstediğin yerde durursun; yeni kasabalar, yeni insanlar görürsün...» demişti. Kasabaların eski, yahut yeni olmalarının belki o kadar ehemmiyeti yoktu. Fakat yeni insanlar Züleyha-yı tekrar yaşamağa alıştıracaklar, eskilerle karşılaşmak günü gelip çatinca, sözlerine ve bakışlarına hâkim olmak itiyadını ona yeniden kazandıracaklardı.

Bu seyahatin başka hiçbir cazibesi olmasa yalnız Silifke-deki kaynanası, görümceleri ve kocasının başka akrabaları ile yüz yüze gelmesini on beş gün geciktirmesi başlı başına bir saadetti.

«Eski Hastalık» F. : 2

18

ESKİ HASTALIK

Züleyhanın kocasında hayretle gördüğü şeylerden biri de onun sükûn ve neşesi idi. Yusuf, çekinmeden her gün hastaha-neye gelip gidiyor, yabancılar yanında kendisine türlü iltifatlarda bulunuyor ve sıhhatinin iyiliğe gitmesinden duyduğu memnuniyeti gizlemeğe lüzum görmüyordu. Halbuki Züleyha, kapalı bir muhitte mutaassıp bir ailenin ananeleri içinde yetişmiş bu dışarlık çocuğunu bu vaziyette daha haşin ve vahşi görmeyi beklerdi.

Kalçasmdaki yara, hâlâ iyi yürümesine mâni olduğu için, Yusuf, akşam üstleri onu bir battaniyeye sararak kucağına alıyor, hastahanenin bahçesine indiriyordu. Bu saatte hemen bütün ayakta hastalar bahçede idiler. Fazla olarak, hatırlı ziyaretçilerin girmesine de müsaade edilir, ortadaki havuzun etrafı âdeta bir belediye parkı manzarası alırdı.

Züleyha, kocasının, etraftan bakanlara aldırış etmeden kendisiyle meşgul olduğunu, yattığı salıncaklı sandalyeyi ağır ağır sallıyarak neşe ve sükûnetle konuştuğunu gördükçe, ba-zan onun vakayı bildiğinden şüpheyi düşecek gibi oluyordu.

Hareketlerinden bir gün evvel, Yusuf, onu yarı zorla bir otomobile, hem de açık bir otomobile bindirerek Büyükdere yolunda bir hayli dolaştırmış, tesadüf ettiği bazı bildiklere bakmaktan ve selâm vermekten çekinmemişti.

Hattâ bir aralık:

-t- Bir gayret edip de bir parça yürüyebilse, yahut hasta kadınların kucakta mağazalara sokulup çıkarılmaları âdet olsa, Beyoğluna iner, bazı eksiklerini tamamlardı, demişti.

Nihayet, hastahaneden çıkışları da, Züleyhanın evvelden düşündüğüne hiç uymadı. Bir akşam vakti, kimseye görünmeden sessiz, sadasız çıkacağını tasavvur etmişti. Hattâ Büyükdere yolunda gezmeğe çıktıkları gün, Yusuf un onu doğrudan doğrıya vapura götüreceğı ve eşyaları oradan aldıracağı yolunda şüpheleri vardı.

Halbuki hareket günü, Yusuf, bahşış vermek bahanesiyle hastahanenin bütün hizmetçilerini, aşçılarını etraflarına topladı. Sonra, yürüyebileceğini ısrarla söylemesine rağmen, Züleyhayı yine kucağına alarak otomobile bindirdi.

Şerefli ve sevinçli bir doğumdan sonra, karısını hastahaneden çıkaran bir erkek de ancak böyle hareket edebilirdi.

ESKİ HASTALIK

19

Züleyha hastabakıcıların gözlerinde bir gülümseme sezer gibi olarak başını önüne eğdi.

Genç kadın, otomobile binmişti. Yusuf, orada toplananlara kendini seyrettirmekten zevk duyuyor gibi, kapıda başdoktor-la lakırdıyı uzatıyor, ve Züleyha, bu hareketi Cynique bulmak tan ve onun hesabına kızarmaktan kendini alamıyordu

«Taşucu» Sirkeci açıklarında bir şamandıraya bağlanmış, onları bekliyordu. Yusuf, karısını sandaldan vapura yine kucakla çıkarmak istedi. Fakat genç kadın, artık bu maskaralığa nihayet vermeğe azmetmiş bir tavırla dimdik ayağa kalkınca, bırakmağa mecbur oldu.

! Zaten denizin biraz oynak olması da fazla ısrara mâni idi. Beş altı basamaklı minimini merdivenin alt başında duran kasketli ve uzun beyaz bıyıklı bir adam, Züleyhayı elinden tuttu, yukarı çıkmasına yardım etti.

Bu adam, geminin kaptanı idi. Züleyha, güverteye çıkınca, kaptanın bir bacağının takma olduğunu gördü ve bu halde bir insanın kendisine yardımını garip bularak rikkatle gülümsedi. Güvertede, beyaz bıyıklı, fakir kıyafetli bir başka ihtiyar duruyordu.

Yaz sıcaklığına rağmen, arkasında soluk, buruşuk bir perde-sü, boynunda kirli bir kaşkol, ayaklarında lâstikler vardı. Yusuf, kaptandan sonra onu takdim etti:

— Gemimizin doktoru Emin Bey... Ne o?! Taşucu'nun bir hususi doktoru bulunmasını garip mi gördün? Evvelce de söylediğim gibi, yatımızın konfor ve emniyet cihetinden hiçbir eksiğı yok...

Doktor, kasketini çıkarmış, mahcup bir tavırla Züleyhanın önünde reverans yapıyor, boyu çok kısa olduğu için, eğilirken pardesüsünün etekleri yere değiyordu...

Züleyha, bu adamın fakir olduğu kadar da ihtiyar ve yorgun olduğunu gördü ve Taşucu'nun doktoru olmasından ziyade, bu halde bir insanın çalışmasına hayret etti.

Yusuf, vapurda yaptığı hazırlığı karısına göstermek için, sabırsızlanıyordu. Onu elinden tutarak, dar bir lombar merdiveninden, aşağı indirdi. Burası bir küçük salonun etrafına sıralanmış üç kamaradan ibaretti. Yusuf, bu kamaralardan M-

20

ESKİ HASTALIK

rini karısı için ufak bir yatak odası haline getirmişti. Kenardaki ranzalar kaldırılmış, yerlerine ambalaj kâğıtları henüz sökülmüş yeni bir demir karyola konmuştu.

Züleyha, bembeyaz yatak örtüleri üstüne serilmiş battaniyeyi, yerdeki kırmızı çiçekli halıyı, karyolanın başucundaki komodini süsliyen sürahi, lâmba ve içine bir iki karanfil konmuş küçük vazoyu alâka ile seyretti. Bilhassa lomboz penceresine geçirilmiş çiçekli bir tül perde, ona gülmek arzusu veriyordu.

Yusuf:

— Burası yatak odan, dedi, maalesef çok dar... İçine bir fazla sandalye bile sığdıramadık... Fakat kimse buralara uğ-ramıyacağı için, kapını daima açık bulundurabilirsin... Benim karşıki kamara daha dar amma, ehemmiyet vermiyorum... Niyetim, havalar iyi giderse, geceleri açıkta bir deniz kürü yapmak... Vapuru yeni boyadıkları için, nahoş bir koku var. Bir iki güne kadar hafifler; sen de alışırın. Olur gider.

Boya kokusunun sintine ve deniz kokusu ile karışarak yaptığı hava, bilâkis Züleyhanm hoşuna gidiyor, bir açık deniz yolculuğunun maceralarını müjdeler gibi, onda bir heyecan uyandırıyordu.

Yusuf, Gölyüzü'ne götürölmek üzere, İstanbuldan bir hayli eşya almıştı. Züleyhanm kamarasını süsliyen eşya gibi, salondaki Acem halısı, onun ortasındaki kübik masa, biraz evvel güvertede gözüne ilışen hasır koltuk takımı ve radyo da onlardandı.

Genç kadın, kocasının bu icatlarını evcik oyunu oynamağa hazırlanan bir kız çocuğı hevesiyle gözden geçirdikten sonra, tekrar yukarı çıktı.

Vapur kalkıyordu. Yusuf, karısını bir hasır şezlonga oturatarak, hasta bacağını ba'ska bir iskemlenin şiltesi üzerine koydu ve bir ince battaniye ile örttü. Sonra, onun yolda eğlenmesi için aldığı resimli mecmualardan birkaçını dizlerinin üstüne attı.

Yusufun biraz evvel vapurun doktoru, diye takdim ettiği kasketli ihtiyar, karşıki kaptan köprüsünün altında aralıksız bir kahve iskemlesine oturmuş, başını parmaklığa asılı bir cankurtaran simidine yaslamış, şehri seyrediyordu. Züleyha, kocasına onu göstererek:

ESKİ HASTALIK

21

— Doktorumuz çocuğa benziyor, diye gülümsedi. Yusuf, ciddî bir tavırla:

— Doktor, gemimizin doktoru değildir, dedi, ben demin lâtife ettim. Bizimle beraber Gölyüzü'ne gidiyor, oradan Gülnar'a geçecek... Vapurumuzun tek yolcusu...

— Peki, bu yaşta adam doktorluk edebiliyor mu?

Yusuf, derin bir göğüs geçirdi:

— Onu ben de pek bilmiyorum... Bu adamcağızın hali, kıyafeti, size bir şey söylemedi... Fakat hakikaten çok kıymetli, melek gibi bir adamdır. Emin Bey, binbaşı mütekaiddir. Bir oğlundan başka kimsesi kalmamıştır. Senelerden beri belediye hekimlikleriyle Anadolu'da geziyor, evvelâ İstanbul'da, sonra Fransada okuttuğu bir tek oğluna para yetiştiriyordu... Nihayet çocuk, parlak bir surette mühendislik tahsilini bitirdi, İstanbul'da iyi bir memuriyete yerleşti. Emin Bey, birkaç seneden beri, bizim Gülnar belediyesinde çalışıyordu... Çocuğu İstanbul'a yerleşince, o da Gülnar'daki işini bırakarak memleketine döndü... Artık beraber yaşıyacaklardı. Fakat biçare adam, İstanbul'a vardığı gün, çocuğu Cerrahpaşa hastahanesin-de bir karaciğer ameliyatından ölmüş buldu.

Adamcağız, aynı hastahane'de üç ay kadar hasta yattıktan ve tedavi edildikten sonra, Gülnar belediyesine, «İstanbul'da artık bir ilişim kalmadı. Yerim açıksa ben yine geleyim!» diye mektup yazmış... Onlar da hürmet ettikleri bu güzel huylu insanın üç ayda bu kadar ihtiyarladığını tahmin etmedikleri için: «Gel, bir çaresini buluruz.» demişler... Bakalım, aldık götürüyoruz. Beğenmezlerse ne yapalım, biz bir çaresine bakacağız.

— İstanbul'a ne kadar dikkatle bakıyor.

— Hakkın var... Bu, artık son ayrılışa benzer... Züleyha, bu dev cüsseli genç adamın, bu minimini ihtiyar-

cığa gösterdiği dostluk ve alâkayı güzel buldu.

Yusuf, kendi kendine konuşur gibi devam etti:

— Yara, her yerde yaradır. Fakat biçarenin uzunca bir zaman denizde kendini unutması iyi olacak... Belki biraz sükûn bulur, muvazenesi yerine gelir.

Züleyha, hafifçe irkildi ve bu hareket, kocasının gözünden kaçmadı.

Demek Yusuf'a göre deniz seyahati, gizli bir kurdun de-

22

ESKİ HASTALIK

rinden derine kemirdiği bilinen ruhlara mahrum bulundukları sükûn ve muvazeneyi kazandırmak için tatbik edilen bir rejimdi!

Sancak direğinin fenerini yakmağa gelen seyrek kara sakallı, çıplak ayaklı bir tayfa, Züleyhanın şezlonguna çarpmıştı.

Yusuf, onu, biraz evvel bir başka düşküne gösterdiği merhamete hiç uymıyacak bir sertlikle haşladı ve kovdu. Sonra Züleyhaya:

— Bana müsaade, dedi, benim bir parça mutfakla meşgul olmam icabediyor. Gerçi yemek işini beceren bir adamımız var... Fakat servisi de biraz tanzim etmek lâzım...

Züleyha, biraz evvel kocasının kendisi için yapıldığını söylediği bir tentenin altında idi. Onu gündüzleri güneşten, geceleri kırağıdan koruyacak olan bu tentenin iki yanında iki kanad vardı. Güneş, yahut şiddetli rüzgârın geldiği taraf daima bu kanadlardan biriyle kapalı tutulacak, sıcak gündüzleri aşağıda geçirmesine imkân olmıyan Züleyha için, bu tente bir nevi çadır hizmeti görecekti. Yusuf, beş on dakika sonra, yanında beyaz önlüklü genç bir çocukla döndü. Çocuğun elinde tabaklar, bardaklarla donanmış bir tepsi, kendi elinde bir havlu vardı.

şakacı bir tavırla hafifçe eğilerek:

— Garsonumuz Halil, dedi, ben de metrdotel... Garson pek merasim bilmez... Maamafih, birkaç ay bir meyhanede çıraklık etmiş... Öyle değil mi Halil? Halil Midillicidir... Sen, Midillici ne olduğunu galiba bilmezsin... Midilli ahalisine öteden beri Midillici derler. Halil, Midillinin... ne nahiyesi idi o "

senin nahiye?

—Yere nahiyesi...

— Evet, Yere nahiyesindendir... İçinde tektük akrabası da bulunan Anadolu'ya karşıdan karşıya âşık olmuş... Bir gün, bohçasını koltuğuna alıp bir balıkçı kayığına atladığı gibi Ayvalıkta almış soluğu... Her halde bu kaçışın başka sebebi de vardır... Kim bilir birini filân mı bıçakladın ha Halil? Doğrusunu söyle... Sonra tahkik ederim; işin fena olur...

Halil, cin gibi bir çocuktı. Oldukça eli de işe yaraşıyordu. O, Züleyhanın önüne çektiği masanın üstünde sofrayı hazırlarken, Yusuf da radyo ile uğraşmağa başladı.

ESKİ HASTALIK

23

Halil, sofraya yalnız bir takım getirmişti. Yusuf, bunu izah etti:

— Yemeği yalnız yiyeceksin... Müsaade edersen ben, kaptanla birkaç kadeh rakı içeceğim... Kaptan, sarhoş olur da bir kazaya uğrarız, diye korkma... İkinci kaptanımız da var... Dedim ya teşkilât mükemmel...

Züleyha, günlerden beri ilk defa iştahla yemek yedi.

III

Tahta bacaklı kaptanın Yıldız adını verdiği serin bir rüzgâr, gemiyi arkadan öne doğru ağır ağır sallamağa başlamıştı.

Gece, karanlık ve hafifçe sisli idi. Züleyha, başucundaki ampulü söndürmüştü. Sular, vapurun kenarlarında hafif yakamoz parıltılarıyla için için kaynadıktan sonra biraz ötede kayboluyor ve havanın karanlığına karışıyordu.

Yusuf, bir daha karısının yanına dönmemişti. Züleyha, onun karşı güvertede, bir asma lâmbanın ışığı altında kaptanla beraber rakı içtiğini yattığı yerden görüyor ve vapurun tek büyük ışığı bu lâmba olduğu için, gözleri ikide birde gayriih-tiyari oraya gidiyordu.

Yusufun serinliğe rağmen, ceketi atarak gömlekle oturması ve konuşurken kollariyle sert hareketler yapması, içkiyi fazlaca kaçırdığını gösteriyordu.

Züleyha, evlendiği zaman kocasıyla yaptığı İstanbullu -dışarlıklı kavgalarında:

— Siz, güzel bir yerde gezmeğe gittiğiniz zaman, erkekleriniz sarhoş olup dövüşmeden, kadınlarınız çalı çırpı yakıp duman dumana yemek pişirmeden eğlenmenin ve manzaraların ' tadını çıkaramazsınız? derdi.

Onun, Yusuf'ta bir türlü hoş göremediği şeylerden biri de fazla demokratiği idi:

— Kızdığınız zaman, birtakım biçarelere ağır hakaretler ediyorsunuz, derdi. Bunu bir dereceye kadar anlıyorum. Dere-bey torunusunuz, tahakküm ihtiyacı, sizde yiyip içme ihtiyacı gibi bir şey... Fakat biraz sonra aynı tabakadan birtakım insanlarla kafadarlık etmekten çekinmiyorsunuz. Bir masada yemek yiyor, el ele tutuşup kırlarda geziyorsunuz ki işte bunu aklıma sığdıramıyorum.

24

ESKİ HASTALIK

Züleyha, halaylarında, bu dışarlık çocuğundan kendi düşündüğü tipte bir sinema jön prömiyesi çıkarmak için yaptığı kavgaları hatırladı ve kendi toyluğuna gülümsedi.

Bu gece, Yusufun bu mavna azmanı külüstür geminin tahta bacak kaptaniyle yaptığı süfli eğlenti ona batmıyor; bu manzarayı karanlık bir deniz macerası filmi gibi, lakayt bir bitaraflıkla seyrediyordu.

Şimdi, artık gözünden ve gönlünden çıkardığı bu adamın her şeyi onun için müsavi idi.

Züleyhanın çocukluğu İstanbul'da geçmişti. Babası askerdi. Birkaç senede bir İstanbul'a uğrar, yirmi otuz gün ailesinin yanında kaldıktan sonra, tekrar kıtasına dönerdi.

Mütarekede Anadolu isyanı başlayınca, Züleyha, annesi ve sonradan kemik vereminden ölmüş bir teyzesiyle beraber büsbütün yalnız kaldı.

Bereket versin, büyük dayısı Şevket Bey, sık sık Kuru-çeşmedeki evlerine uğnyarak, işlerine bakıyor, bazan da onları Erenköyündeki köşküne birkaç haftalığına misafir götürüyordu.

Şevket Bey, o zaman büyük bir hariciye memuru idi. Ku-ruçeşmeye her gelişinde, daha kapıdan girerken: «Deliden haber var mı?» diye sorar, ekseriya «yok» cevabını alınca: «Yazık etti kendine de, çoluk çocuğuna da» diye derin derin içini çekerti.

Büyük dayının deli dediği adam, Züleyhanın babası Ali Osmandı. Şevket Bey, eniştesini hakikaten severdi. Fakat bu sevgi, elinde sopa ve saban demirinden başka silâhı olmıyan dört buçuk köylü ile, dünyanın en medenî ordularını memleketten kovmak gibi boş bir hayale inanmış bir insana deli demesine mâni değildi.

Bu zamanda, bu mağlûp ve yorgun milleti ancak siyaset kurtarabilirdi. Halbuki bu adamların çılgınlığı, bu ümide de engel oluyor, zavallı Osmanlılığın son mezarını kazıyordu!

Züleyhanın annesi, çocuğunun içlenmesinden korktuğu . için, onun yanında bu meselelerden bahsedilmesini istemezdi. Fakat, Züleyha, artık her şeyi anlıyacak bir yaşa gelmişti. Hattâ, babasının adı geçtikçe —bir hasta veya ölüden bahse-

ESKİ HASTALIK

25

dilir gibi — hüzünle çehresini karartmak lâzım geldiğini bile takdir ediyordu. Dayısından ve öteden, beriden duydukları ona epeyce şeyler öğretmişti:

Şu karşı dağların ötesi artık ayrı bir memleket demektir. Yanılıp da bir kere aradaki sınırı geçenler için artık bir daha bu güzel topraklara dönmek yoktu. Babası Adana taraflarında bir yerde idi. Orada da ölecek, yahut talihi yardım eder de ölmezse, tâ içerlerde bilinmez bir yerlere sürülüp gidecek ve adı, sanı ortadan kalkacaktı.

Züleyha, birçok defalar, babasını büyük dayisiyle mukayese etmişti. Şevket Bey, yaşlı olduğu halde, ondan ne kadar daha yeni fikirli, zeki ve medenî bir insandı. Ailesini ne güzel yaşatıyordu. Düşmanlar bile onu ne kadar beğeniyor ve hatırını sayıyorlardı. Babasını Adanada öldürmeğe çalışan Fransızlar, dayısını burada el üstünde tutuyorlar; sefarethanelerde, zırhlılarda çaylara, balolara .çağırıyorlar; hastalandığı zaman üniformalı ecnebi zabıtları vasıtasıyla hatırını soruyorlardı. İşte iki adamın arasındaki fark!

Akrabalarından bir genç, üstünde silâh aramak istiyen bir Fransız polisine el kaldırmağa cesaret etmişti. Galip bir ordunun askerine hakaret eden bir insanın cezası belki de idam olacaktı. Fakat Şevket Bey, bu haberi alınca, evvelâ Fransız sefarethanesinde Perno'ya, sonra, General Franşe Despere'ye koşmuş ve neticede bu genci kurtarmağa muvaffak olmuştu.

Züleyha, babasını tanımağa vakit bulamamıştı. Birkaç senede bir İstanbul'a uğrıyan ve her defasında biraz daha ağarmış ve çökmüş görünen bu yorgun ve sinirli askeri sevmez değildi. Kolejdeki hocası Mis Lorley'in her zaman tekrar ettiği gibi, ana baba sevgisi, insanîyet sevgisi derecesinde mukaddes bir fazilet ve vazife idi.

Bazı yaz akşamları Bebek bahçesinde, güzel bir müzik dinlerken, yahut da mehtap gecelerinde Kolejli arkadaşlarından bazılarıyla Boğazda sandal gezintisi yaparken, bu zavallı adamı birdenbire hatırlayıvererek hüzne kapıldığı ve hattâ ağladığı olurdu. Fakat bu teessür, güzel bir şiir veya roman okunurken duyulan teessürden pek başka türlü bir şey değildi ve her halde annesinin korktuğu içlenme tehlikesine hiç benzemezdi.

Züleyhanın evi bir hasta evi idi. Orada hızlı yürümek,

26

ESKİ HASTALIK

yüksek sesle gülmek ve şarkı söylemek yasak gibi idi. Uzakta ve yakında ergeç ölmeğe mahkûm iki insanı olan bu evde daima düşünen ve susan bir anne ile yalnız kalmış bir kız çocuğunun mesud olmaması lâzım gelirdi. Fakat hakikat bunun aksine idi. Yine Mis Lorley'in dediği gibi, Züleyha, kendini hayata kolay altettirmeğe niyeti olmıyan gözü pek bir çocuktur. , Ders, iş, spor ve eğlence ile dopdolu bir hayatı vardı. Gündüzleri Kolejde meşguldü. Akşam üstleri mektep arkadaşlarıyla beraber, havasına göre, bahçe ve salon toplantılarında, yahut mahalledeki yetişkin Rum ve Ermeni kızları ile beraber denizde, yahut deniz kıyısında geçirdi.

Hafta başlarında mektepten çıkılır çıkılmaz, mutlaka Erenköydeki köşke gidilir ve pazartesi sabahı yine ilk trenle mektebe dönülürdü. Orada da dayısının misafirleri ve çocukları ile beraber başka bir eğlence... Yine büyük ve küçük va-kansların Erenköyde geçmesi şarttır. O zamanlar da Züleyha, evine ancak bir misafir gibi uğradı.

Mis Lorley'in ve okuduğu Amerikan romanlarının telkinlerinden, Boğazdan İstanbul'a iner gibi, ellerinde bir çanta ile Avrupa, yahut Asya seyahatine çıkan Amerikalı kız muallimlerin, üç beş sene Kolejde okuduktan sonra muhakkak bir yolunu bulup Amerikaya aşan Ermeni kızlarının hayatından meydana gelmiş idealleri vardı. «Herkes kendi hayatını yaşamalıdır*»; «Hiçbir sevgimiz bizi mukadderatımızın yolundan alıkoyacak bir ayak bağı olmamalıdır» şeklinde roman cümlelerini daima tekrar eder ve annelerinin dizleri dibinde yaşı-yan, onların verdiği kocaya benliğini esir eden Türk kızlarını.

istihfaf ederdi.

Amerikalı muallimler, ona müphem bir ümit de vermişlerdi. Koleji iyi bitirirse, ailesi razı olmasa da, mektep hesabına Amerikaya gönderileceğini zanneder ve Boğazın viran evlerinde yaşamağa devam edecek olan zavallı Türk kızlarına şimdiden acırdı.

O zamanlarda Boğazın Rumeli kıyısı bir panayır yeri neşe ve canlılığı içinde idi. Akşamları rıhtımlar çeşit çeşit üniformalarla dolup taşıyor, renkli bayraklarla süslü gazinolarda ecnebi zabıt ve askerlerinin Rum ve Ermeni kızlarıyla kucak kucağa eğlendikleri, dansettikleri görülüyordu. Ortalık kararınca, denizdeki sıra sıra zırhlıların elektrikleri hep birden

ESKİ HASTALIK

27

yanardı. Denilebilir ki, Boğaziçi asırlardan beri, böyle parlak bir deniz şenliği görmemişti.

Züleyha, bazan gece yarısına doğru lâtarnalar, kitara sesleriyle uykudan uyanır ve deniz kıyısında ışıkların yeniden yanmış olduğunu görürdü.

Bu, Anadoludan yeni bir muzafferiyet haberi geldiğine son günlerini yaşıyan çıplak ve silâhsız başıbozuk alayının kim bilir nerede yeni bir yara aldığına işaretti!

Züleyha, bu saatte belki babasının da ölmüş bulunduğunu düşünür, dışardaki şenliğe rağmen, yüreğini bir hüzün kaplardı. Kendini ve çoluk çocuğunu boş bir vehme kurban eden bu biçare adam için —bazı pazar günleri sırf müzik ve şiir zevklerinin terbiyesi için Türk çocuklarının götürüldükleri kilisede orgla çalman dualardan birini — için için tekrar ederdi...

Beklenmedik bir zamanda bu lâtarna ve kitara şenlikleri birdenbire duruvermişti.

Arnavutköyü gazinolarındaki bayraklar inmiş, elektrikler sönmüştü.

Geceleri rıhtımlar zifirî karanlıktı.

Parlak üniformalı ecnebi zabitleri artık kollarında Rum, Ermeni kızlariyle sokakta piyasa yapmıyorlar, acele işleri varmış gibi etraflarına bakmadan hızlı hızlı yürüyorlardı.

Züleyha, her sabah uyandığı zaman, denizdeki zırhlı ve torpidolardan birkaçının eksilmiş olduğunu görüyordu.

Mahallede sessiz bir panik, bir göç akını başlamıştı. Komşulardan birçoğu, Züleyhamn Kollej arkadaşlarından bazıları, evlerini kapıyarak Yunanistana, Marsilyaya, daha başka memleketlere gidiyorlardı. Kaçanlara mukabil, caddelerde korkunç kalpaklı Kuva-yi Milliye zabitleri dolaşmağa başlamıştı.

Bunlar, ötekiler kadar şık ve temiz giyinmiş değildiler. Fakat Züleyha, onlara bakarken kalbinin garip ve yeni bir gu-rurula çarptığını duyuyor, bu heybetli insanlar arasında babasını göreceği günlerin de yaklaştığını düşünerek gözleri ya-şarıyordu.

Züleyha, bir sabah Boğazda kalan son zırhlıların da Mar-maraya doğru açıldıklarını gördü ve ertesi gün dayısının Eren-

28

ESKİ HASTALIK

köyündeki bahçesinde ilk Anadolu taburunun Bağdat caddesinden şehre girişini seyretti.

Çocuk, büyük bütün köşk halkı, duvarın kenarına üşüş-müşlerdi. Asker geçerken, Şevket Bey, koskoca adam, sevincinden çıldırıyor, «Allanın bize bu günleri göstereceğini umar-mıydık?» diye gözleri yaşarıyordu.

Kan devri nihayet geçmiş, sulh ve siyaset devri başlamıştı.

Zaferi kazanan hakikaten değerli ve kıymetli kumandanlar, vaziyet-i siyasiyenin nezaketini takdir edip de ifrata gitmezler, politika ve diplomasi işlerini ehline bırakmak ferasetini gösterirlerse memleket kurtulmuş sayılırdı!

Züleyha, dayısının gerek kafa, gerek kalb itibariyle, ne yüksek bir insan olduğunu bu vesile ile bir kere daha anlamış bulunuyordu!

Şevket Bey, Divanyolunda Şark Mahfeli'ne yerleşmiş olan Kuva-yi Milliye paşasını ziyarete gitmiş ve gayet iyi karşılanmıştı. İhtiyar diplomat, o akşam dostu General Pele'nin imzalı resmini çerçeveden çıkardı, yerine çok zeki bulduğu bu kumandanın bir fotoğrafını taktı.

Züleyha, babasının dönüşünü tam iki ay sabırsızlıkla bekledi. Eskiden onun adım anmağa utanırken, şimdi Balkan muharebesinden kalma bir resmini boynundaki madalyonun içinde taşıyor ve her gece yatarken dudaklarına götürüp öpüyordu.

Balkanda henüz binbaşı olan babası şimdi miralaydı. Başındaki heybetli kalpak, yakasındaki miralay nişanları, göğsündeki İstiklâl madalyası onu kim bilir ne kadar değiştirmiş olacaktı.

Akşam üstleri — Rum kızlarının birkaç ay önce ecnebi zâ-bitleriyle yaptıkları gibi — iki koliyle onun omuzuna asılarak deniz kenarında gezinecek, gazinolarda oturacaktı. Sonra, baba - kız otomobile binerek Beyoğlu mağazalarından alışverişe gideceklerdi. Babası, kamçısının uciyle parlak çizmelerine vurarak mağazanın içinde dolaşırken, kendisi şöyle dirseğini tezgâha dayıyarak Rum, Ermeni satıcıları mum gibi karşısına dikecekti.

ESKİ HASTALIK

29

' Züleyha, iki ay bu hayallerle yaşadıktan sonra, beklenen telgraf nihayet geldi.

Bütün aile, ona karşı çıkmıştı. Fakat Haydarpaşa istasyonunda trenden büyük astragan kalpaklı, parlak çizmeli miralay yerine soluk elbiseli, soluk benizli, ak saçlı bir hasta indi. Zayıflıktan yüzünün elmacık kemikleri çıkmış, gözlerinin akı sapsarı kesilmişti.

Fazla olarak, kolunun biri de kirlenmiş bir sargı ile boynuna asılı idi.

Züleyha, babasının göğsündeki nişana yanağını koyarak ağlamağa hazırlanmıştı. Fakat muharebeden dönen bir askerin yaralı kolunun da bir nişan kadar iftihar edilecek bir şey olduğunu düşündü ve onun omuzlarına sarılarak gözyaşlarını bıraktı.

— Hastalığınız ehemmiyetli bir şey değil inşallah? Kendinizi iyi bir muayeneden geçirttiniz mi?

— Hastalık mı? Hasta değilim ki... Adanada bir bataklık sıtmasına yakalanmıştım... Biraz dalağı, biraz da karaciğeri bozmuş galiba... Geçer, ehemmiyeti yok...

— Yaranız -nedir?

— Yara mı? Ne yarası? Ha kolumu soruyorsunuz... Yara değil... Sokakta düştüm... Dirseğim biraz zedelendi, geçer, ehemmiyeti yok...

Züleyha, dayısı ile babası arasında geçen bu konuşmayı — aradan bu kadar sene geçmiş olmasına rağmen — gülmeden, kızmadan hatırlıyamazdı. Bu, ne sümsük, ne dilsiz, ağızsız insandı Yarabbi! Bu kadar sene Anadolu'da ölümle pençeleş-tiği, bunca işler gördüğü halde, anlatacak bir tek hâtıra bulamıyordu. Kim bilir hangi bataklıklarda ne mahrumiyetler ve ıstıraplar içinde boğuşurken aldığı bir korkunç hastalığa, hastalık adını vermekten çekiniyordu. Kolundaki yara yahut kırık, bir düşme neticesinde meydana gelmiş de olsa, bir harb yarası sayılırdı. Bunu soranlara insan, söyleyecek bir şey bu-lamasa bile, hiç olmazsa sükût ederdi. Halbuki o, sokakta düştüğünü söyleyerek kendisini gülünç ediyor, ailesine bir yara ile iftihar etmek hakkını bile çok görüyordu.

Ali Osman Beyin İstanbul'a dönüşü, Şevket Beyin meysus ve sinirli bir zamanına tesadüf ediyordu.

30

ESKİ HASTALIK

İlk zamanlarda, ihtiyar diplomatın Şark Mahfelindeki kumandanla arası pek iyi gidiyordu. Fakat evvelâ kendisine çok zeki ve lâkırdı anlar gibi görünen bu genç paşa, kim bilir hangi münafıkların tezvirlerine kanarak ondan yüz çevirmişti. Şevket Bey, Pele'nin, Franşe Despere'nin dostluğunu kazanmakla memleketin sıkı bir zamanda vatani vazifesinden başka bir şey yapmamıştı. Onun ihtiyar halinde sefarethane çaylarına, zırlı balolarına devamdan maksadı, sırf yüksek ecnebi mahfellerinde ne olup bittiğini anlamak ve lehimizde cereyan uyandırmaya çalışmaktı. Sonra, Franşe Despere ve Pele dostluğu sayesinde o kaç biçare vatandaşı hapisten, belki ölümden kurtarmıştı. Yazık ki onlar, bu ince noktaları bir türlü kavrayamıyorlardı. Varsınlar, anlamasınlar, kendisi rütbe ve memuriyet peşinde bir adam olmadığı için şahsı hakkında yapılan bu haksızlığa eyvallah der geçerdi. Fakat vatanın yüksek menfaatlerine taallük eden bazı meselelerde de yanlış düşüncelere saplanıyorlar, meselâ Babıâlide siyaset kurdu bunca kârazmûde diplomat varken bir askerle bir doktoru'Lo-zana murahhas gönderiyorlardı.

O, sırf bu hakikatleri açıkça söylemekten çekinmediği içindir ki kötü kişi olmuştu. İşte bu kanaat ayrılığı yüzünden Şevket Bey siyasî hayattan çekilmiş ve ömrünün kalan kısmını köşesinde tetebbüle geçirmeğe karar vermişti. Şevket Bey, artık, etliye, sütlüye karışmağa karar vermiş olmakla beraber, eniştesi Ali Osmanla karşı karşıya geldiği zaman onu tenkidler, üstü örtülü diplomat alaylarıyla hafifçe hırpalamaktan kendini alamıyordu.

Züleyha, bu konuşmaları büyük bir zevkle dinlerdi. Büyük dayısının, babasına birçok cihetlerden üstün olduğuna şüphesi yoktu. Onun askerlik başka, idarecilik ve diplomatlık başka olduğunu anlamakta inadeden kumandanlara karşı yaptığı tenkidleri de doğru buluyordu. Fakat babasının, kolundaki hafif incikten başka kalçasında, kasiğinde ve göğsünde üç yarası daha olduğunu sonradan öğrendiği bu askerin de elbette ona verilecek cevapları vardı.

Fakat o, âlim ve vatanperver kayınbiraderini, karaciğerden sararmış gözleriyle derin derin dinliyor, sonra bir suçlu gibi başını önüne eğiyordu.

Ali Osmanın göğsündeki yara, iki senelikten fazla idi. Fa-

ESKİ HASTALIK

31

kat sol memenin üstünde bıraktığı çizimin ucunda toplu iğne başı kadar bir delik kalmıştı ki, mütemediyen cerahatleniyordu.

Ağrısı, sızısı olmıyan ve birkaç günde bir üstünde beliren cerahat damlası bir pamuk parçasıyla temizlenince pire yeniğinden farkı kalmıyan bir sivilceye doktorlar nedense ehemmiyet veriyorlardı.

Ali Osman, İstanbul'da kaldığı iki ay içinde haftada iki gün Gülhaneye devam etti.

Bu sefer, artık çoluk çocuğu da Anadolu'ya götürmek azminde idi. Yalnız, son aylarda Züleyhanm teyzesi ağırlaşmıştı. Ailenin ölecek bir hastayı İstanbul'da bırakıp Anadolu'ya göç etmesine imkân yoktu.

Onun için Ali Osman Bey, Konyadaki yeni alayına bu defa da yalnız dönmeğe mecbur bulunuyordu.

Dört, beş ay sonra Kur'uçeşmedeki evde kızından başka kimse kalmadığını gören Münevver Hanım, _ Konyaya gitti. Koleji bitirmeğe üç senesi kalan Züleyhanm İstanbul'daki bu son üç senesi, hayatının en mesut bir devri oldu.

Hafta tatillerini yine Erenköyündeki köşkte geçiriyordu. Tekaüt olan Şevket Bey, gerçi kendisini anlamamakta inadeden Cumhuriyet hükümetine içinden dargındı. Fakat o, onun yeni devrin tadını herkesten ziyade çıkarmasına mâni değildi. Evinde sık sık danslı çaylar, hattâ balolar veriyor, hali vakti yerinde dostlarını da buna teşvik ederek muhitini sosyete hayatına alıştırmaya uğraşıyordu. İhtiyar diplomat, kendini ilme ve tetebbüle vakfetmek kararından şimdilik caymış gibi idi. "

Artık on yedi, on sekiz yaşında yetişkin bir genç kız olan Züleyhaya:

— Ne yapalım, mademki memleketime başka surette faydalı olmama imkân vermiyorlar, diyordu, ben de şimdilik vatandaşlarıma modern sosyetenin kaide ve inceliklerini öğretmekle meşgul olacağım. Kurunuvustai bir cemiyete insan gibi yaşamasını öğretmek de az hizmet değildir. Kadını açmakla pek büyük bir şey yapmış olmayız, eğer- onu medenî terbiye ve muaşeret âdabı noktasından tam bir Avrupa kadını vaziyetine sokmazsak...

32

ESKİ HASTALIK

Züleyha, dayısının memleket idaresi gibi, muaşeret âdabı fenninde de hakikaten bir derya olduğunu hayretle görüyor, ve böyle bir insandan istifade edilmemesini bir türlü aklına sığdıramıyordu.

Şevket Bey, gençliğinin birçok senelerini Avrupada sefaret kâtipliklerinde geçirdiği, İstanbulda da daima ecnebilerle düşüp kalktığı için, kibar hayat şartlarını bütün inceliğiyle biliyordu.

Suvarelerin tertibine, büfelerin tanzimine nezaret eder, yalnız tuvaletler ve dansların değil, tavır ve hareketlerin de kitiğini yapar, salonda yürümesini bilmiyenlere yürüme öğretirdi.

Mahallede açılmış bir kulübe kısmen kendi kesesinden bir dans muallimi temin etmiş, fakir fukaraya fisebillellâh fokstrot ve tango dersleri yerdirmişti.

Züleyha, bellibaşlı insanların muayyen bir sezonda yaptıracakları elbiseler ve bu elbiselere en çok uyacak mendiller, sigara kutuları hakkında ona akıl danıştıklarını gördükçe, iftiharından kolları kabarırdı. Şevket Bey, yeni hayat havariliğini o kadar ileri götürmüştü ki, bazan çömezlerini etrafında topluyarak şu yolda dersler verdiği olurdu:

— Genç bir erkek, eskiden ancak anahtar deliğinden, yahut tahtaperde aralığında gözetlediği bir kadını şimdi, çok şükür kollarına alıp dansedebiliyor. Bu, büyük bir adımdır. Fakat unutmayalım ki, ilk adımdır. Başka bir tâbir ile boş bir çerçevedir. Bu çerçevenin içini medeniyetin o rengârenk nakışlarıyla, motifleriyle doldurmak, bilir misiniz ne büyük iştir. Meselâ dansederken bazan konuşulur, konuşmak icabeder. Amma ne konuşulur? Dereden, tepeden birtakım dedikodular mı?

Hayır, o esnada dam ile kavalye arasında geçecek muhavere, müzik ve dansın bir nevi dili, parolü, eski tabiriyle güfte-sidir. Müzik ve dans dakikaları, en kapalı kalblerin istiridye kabukları gibi kendiliğinden yavaş yavaş açıldığı, bütün sırlarını dışarı dökmeğe meylettirdi. İnsan, içindeki inciye, yahut da kiri, pisliği bu dakikalarda meydana vurur. Müzik ve dans dakikaları kadın ve erkek ruhlarının kısa anlaşma dakikalarıdır...

Çılgın fokstrot ile ağır ve şikâyetli tango esnasında konuşulacak şeyler, sanır mısınız ki birbirinin aynıdır? Asla, hiç-

ESKİ HASTALIK

33

bir vakit...'Neşe ve hayat sarhoşu ile düşünen ve duyan adamın aynı dilden konuşmaları kabil midir? Dansta yalnız tempoya kulak vermek, ayak uydurmak kâfi değildir. Phrase mu-sical'i, tercümesi caizse, musiki cümlesini dinliyecek, ruh ve vücudumuzun hareketlerini ona uyduracaksınız. Fokstrot ve tangoda iyi doğmuş bir kavalyenin damına söyleyebileceği sözlerden birkaç numune ister misiniz?

Şevket Bey, acemi bir tiyatro kumpanyasında rol öğreten bir rejisör gibi, birtakım basmakalıp cümleleri, âşıkane mimikler ve jestlerle tekrar ederken, Züleyha, ihtiyar diplomata âdeta âşık olurdu. Genç kız, bu derslerde1 dayısının kabiliyetli bir muavini idi. Kendi çocuklarını biraz iptidai bularak, istihfaf eden Şevket Bey, Züleyhayı beğeniyor:

— Küçük! Sende kumaş var... Bir şeye benziyeceksin, diyordu, fakat o, belki temiz, sağlam, fakat hiç raffinement'ı ol-mıyan Amerikannizme karşı sende biraz reaksiyon hazırlamak lâzım.

İhtiyar diplomat, bu ehemmiyetli terbiye meselesi karşısında, derin ve düşünceli bir tavır takmıyor, kütüphanesinden özene bezene seçtiği birtakım Fransız romanlarını yeğenine veriyordu.

Züleyha, üç yaz tatilini üç ayrı vilâyette geçirdi. Bu seyahatlerin, onu çok memnun eden tarafları vardı.

Bir kere Amerikalılar, ona seyahati medenî insan için en büyük ihtiyaç ve lüks olarak tanıtmışlardı. Anadolu, Çin ve Havai adaları gibi sürpriz ve maceralar diyarı olmamakla beraber, ne de olsa, görülmesi lâzım gelen bir yerdi ve işin nihayetinde kendi vatani idi.

Sonra, hatırlı bir kumandan kızı olarak bir vilâyet muhitine girmek, gururunu tatmin ediyordu.

Bazan viran ve renksiz bir kasabanın asker eliyle meydana getirilmiş bir parkında babasının birkaç zabıt arkadaşıyla çay içerken kendini bir macera filminde müstemlekedeki babasını ziyarete gelmiş bir İngiliz Misi şeklinde tahayyül ediyor ve bu hayal bir an için ona etrafında her şeyi güzel ve şiir dolu gösteriyordu.

«Eski Hastalık» F. : 3

34

ESKİ HASTALIK

Öteden beri at gezintilerini en lüks bir eğlence gibi görür, bazı akşam üstleri Bebekte, Büyükdere yolunda ecnebi amazonlara tesadüf ettikçe, hasedinden erirdi.

Anadolu, Züleyhamn bu zevkini da bol bol doyuruyordu. Babasının neferlerinden birinin tuttuğu bir ata binerken, bir zabıt grubunun ortasında bir atlı yürüyüşe çıkarken, zevkm-dan gözlerinin yaşardığını duyardı.

Nihayet, dayısı ona Anadolu için, bir nevi medeniyet misyonerliği vazifesi de vermişti. Zavallı Anadolu kadınına yeni hayatı, onun gibi iyi yetişmiş hot sosyete kızlar öğretmezse, kim öğretecekti?

Züleyha, bu işlerde dayısının iyi bir talebesi olarak yetişmişti. Onun İstanbulda yaptığını, kendisi Anadolu'da yapıyor, fırka ve belediye bahçelerinde sık sık gardenpartiler ve danslı kır gezintileri tertibediyordu.

Züleyha, İstanbul'da biraz çekingen ve silik bir kızdı. Fakat burada kendisine verilen ehemmiyetten şımarıyor, her şeyde birinci olduğunu görmekten doğmuş bir emniyetle etrafm-dakileri avucunun içine alıyordu.

Anadoluya gelirken yanında bir yığın kitap ve arkadaş-ı larma yazılmak için deste deste mektup kâğıtları getirirdi. Sıcak ve hayatsız bir Anadolu kasabasında koca bir yaz başka türlü nasıl geçerdi? Fakat, İstanbul'a dönme zamanı gelince, kitap ve kâğıtlarının henüz açılmamış olduğunu görüyor ve bu üç uzun ayın bu kadar çabuk geçmesine hayret ediyordu.

Onu, kasabadan daima kalabalık bir dost kafilesi uğurlardı. Züleyha, bu insanların kendisini beğendiklerini, hattâ aralarından birkaç gencin — açık bir şey söylemeğe cesaret edememekle beraber— kendisini sevmeye başladıklarını bilir, babasıyla annesini son defa öperken, bütün kalabalığı öpüyor-muş gibi, koket mimikler yapardı. Bir kalabalık tarafından be-, ğenilmek ve sevilmek!...

Züleyha, bu karanlık denizin ortasında yapıyalmız, yeni başlıyan hayatın bu vaitlerini hatırlarken acı acı gülümsüyor du.

MASXALIK

IV

35

Uzaktan, ışıklarının kat kat dizileriyle ramazan gecelerinde donanan minare şerefelerini hatırlatan bir seyyah vapuru geçiyordu.

Züleyha, gittikçe uzaklaşan bu ateşleri seyrede ede düşünmeğe devam etti.

Kolejdeki son senesinin son aylarında, onun Amerika ümitleri, birdenbire suya düşüvermişti.

Ali Osman Bey, kızının Üniversitede yüksek tahsilini bile yapmasına razı olmuyor, diplomasını alır almaz yanma dönmesini istiyordu. Evvelce Züleyhayı kendi hesabına Amerika-ya göndereceğini va'deden mektep, şimdi bu meseleyi tama-miyle unutmış gibi görünüyordu.

Genç kız, son bir ümit ile dayısına açıldı, babasını kandırmak için ondan yardım istedi. Fakat Şevket Bey, bunu açıktan açığa reddetti:

— Bu sakın ve sessiz adama, en basit hakikatleri anlatmanın ne kadar güç olduğunu bilirsin çocuğum, diyordu, ben araya girersem, sanırım iş daha sarpa sarar... Ali Osman'nın senin gibi iyice yetişmiş bir kızı Silifkede ne yapacağına aklım ermiyor? Vakansmı geçirmek için nasıl olsa bir kere oraya gitmeğe mecbursun. Belki bir yolunu bulur, babanı kandırırsın... Bulamazsan da ne yapalım... Babandır... Çaresiz itaat edeceksin...

— Uyudun mu? Yatmak ister misin?

Züleyha, titriyerek gözlerini açtı. Yusuf, başüçunda duruyordu.

— Hava fazla serinledi, soğuk almandan korkuyorum. Hadi, istersen seni aşağı indireyim.

— Hayır, hayır... Çok iyiyim... Bu serinlik daha iyi geldi.

— Dalga rahatsız ediyor.mu seni?

— Dalga denecek bir şey yok ki... Siz rahatsız olmayın. Hiçbir şeye ihtiyacım yok...

— Mademki daha oturmak istiyorsun... O halde kalınca bir battaniye bulmak lâzım...

— Battaniyem var ya...

36

n n. a m- n.

— Olmaz... O, boyun atkısı gibi ipincecik maskara bir şey... Yusuf, sallana sallana aşağı indi; biraz sonra kolunda bir battaniye ile döndü; karısını yattığı yerde çocuk kundaklar gibi, sarıp sarmalamağa başladı.

Züleyha, onun fazlaca sarhoş olduğunu gördüğü için, ısrarın beyhude olacağını anlıyor, gülümsiyerek itaat ediyordu. Yusuf'un sırtında ince, beyaz bir gömlekten başka bir şey yoktu. Züleyha, soğuk alma tehlikesine asıl kendisinin mâruz bulunduğunu söylemek istedi, fakat onun bu sözde bir alâka ve şefkat mânası bulmasından korkarak sustu. Yusuf, bu işi bitirdikten sonra:

— Şimdi sana konser dinleteceğim, dedi, tayfalar arasında Sakızlı bir muhacir var... Güzel bağlama çalıyor... Sizin yüksek müziklere benzemez amma, belki.seni, beş, on dakika eğlendirir...

Biraz evvel Züleyhanın kulağına tâ uzaklardan belli belirsiz bir çalgı sesi gelmişti. Altındaki pervanenin intizamsız çarpmışları ve karanlık denizin her tarafından ayrı ayrı gelen hisiltılar arasında dikkatle kulak verildikçe bir vehim gibi kaybolan, sonra yine başlayan zayıf bir ses.

Genç kadın, bir müddet sonra bunun, vapurun baş tarafında çalman tambura cinsinden bir halk çalgısı olduğunu anlamıştı.

Yusuf, bağlama çalan adamı güverte merdiveninin alt basamağına oturttu ve kendisi yine kaptan köprüsünün altındaki masasına döndü.

Sakızlının bağlamaya çok uyan kısık, fakat tatlı bir sesi vardı.

Genç kadın, onu evvelâ hatır için bir çocuk türküsü dinler gibi, aklı tamamiyle başka yerlerde, gülümsiyerek dinliyordu. Fakat, bazan suların ve rüzgârın sesleriyle karışır gibi olan, sonra yine ayrılan bu bağlama, onu yavaş yavaş uyandırmaya başladı.

Öteden beri, çığırtma ve bağlama nev'inden çalgılar Zü-, leyhaya Anadolu dağlarının sesi gibi bir şey gelirdi. Şimdi, bir Sakızlı muhacirin elinde, denizin, adanın ve yosunlu sahil kayalarının sesi oluyordu.

Züleyha, yerinden kalktı, battaniyesine bürünerek adım adım merdiven başına yürüdü; ayakta yalpa sarsıntısını daha

ESKİ HASTALIK

37

kuvvetle hissettiği için, kenar parmaklıklardan birine tutunmaya mecbur oldu.

Tayfa, merdivenin alt basamağına oturmuş, ayaklarını bir tavuk kafesinin üstüne uzatmıştı. Biraz evvel Züleyhaya garsonluk etmiş olan Midillili çocuk, yanında yere çömelmiş, çenesini ellerinin içine almıştı. Birkaç adım ilerdeki ambar kapağının üstünde uzun boylu bir adam, avuçlarını ensesine yastık yapmış, sırtüstü yatıyor, dudaklarında bir sigara parlayıp sönüyordu.

Arasıra küçük bir dalga, vapurun alçak kenarına çarpıp kırılıyor, toz halindeki serpintileri Züleyhanın ellerine, yüzüne çarpıyordu. Genç kadın, hafifçe ağrıyan yaralı kalçasına vücudunun ağırlığını yüklememek için, sola eğilerek ve demirlere dayanarak biraz evvelki düşüncelerine devam etti:

Yusufu ilk defa, Yenice istasyonunda tanımıştı. Babası mektubunda: «İstanbuldan- hareketini bana telgrafla bildir. Seni, Yenice istasyonunda beklemeğe gelirim. Oradan beraberce Silifkeye gideriz.» diyordu.

Züleyha, istasyonda babasını göremiyerek şaşkın şaşkın bakmırken, uzun boylu bir adam, vagonun penceresine yaklaşmış:

— Ali Osman Beyin kızı Züleyha Hanım galiba siz olacaksınız, demişti.

Arkasında sadakor bir elbise, başında bir panama şapka vardı.

Züleyhanın eşyasını almak için vagona girdiği zaman, kendisini takdim etmişti:

— Ben Silifke Belediye Reisiyim... Harbde babanızın neferi idim... Bu sefer de sizi Silifkeye götürmek işi, yine emirbere kısmet oldu. Babanız çok meşgul olduğu için, gelemedi. Size ayrıca bir de kart göndermişti. Hay aksi şeytan... Nereye koydum acaba?

Yusuf, ceketinin, pantolonunun ceplerini içlerini dışlarına çıkararak arıyor, tekrar cüzdanını açıp içindeki paraları, kâğıtları karıştırıyordu.

— Kartta ehemmiyetli bir şey mi yazılıydı efendim?

— Hayır... Sizi benim götüreceğimi yazıyordu.

— O halde niçin zahmet ediyorsunuz?... Ağzınızla söylemeniz kâfi değil mi?

A.

38

ESKİ HASTALIK

— Ne bileyim... Beni tanımadığınız için. Fakat, mademki kâfi görüyorsunuz. O halde mesele yok...

Züleyha, Belediye Reisinin karta niçin bu kadar ehemmiyet verdiğini anlamış, bu endişeyi fazla sâf ve iptidai bularak gayriihtiyari gülümsemişti.

Mersin treninde Yusuf, Züleyhamın yanına hemen hiç uğramamış, kompartımanın önündeki koridorda birkaç kişi ile beraber bağıra bağıra yol, su, toprak ve politika münakaşası yapmıştı.

Yalnız, bir defa Tarsus istasyonunda, kompartımanın kapısından başını uzatarak, ona ucu yapraklı iki turunc hediye etmiş ve nihayet, Panama şapkasının kurdelâsı arasında bulmaya muvaffak olduğu kartı uzatmıştı. Mersin istasyonunda arkasına beyaz boya ile «Gölyüzü» yazılmış kırmızı bir otomobil bekliyordu.

Belediye reisi, misafirini eşyasıyla beraber bu otomobile yerleştirmiş, kendisi direksiyona geçerek yanına külot panta- ^ lonlu, uzun kır bıyıklı bir adam almıştı. Şehrin içinden geçerken dükkânların önünde durarak öteberi alıyor, rastladığı birçok kimselerle uzaktan bağıra bağıra konuşuyor, yahut selâm- laşıyordu.

Otomobil, Fransızlardan kalma bir eski makine idi. Eski saray landonlarına benziyen acayip bir biçimi vardı. Şoför yeri bir camlı bölme ile öte taraftan ayrılmıştı.

Belediye reisi, misafirine bir şey söyleyeceği zaman bölmenin bir camını sürüyor, fakat cam güç açılıp kapandığı için, her defasında bir hayli uğraşüyor ve kızıp söyleniyordu. Ma-amafih, Mersin ile Silifke arasında altı saat çeken yol esnasında Züleyha ile ancak üç, dört defa konuşmuştu. Bir defasında bir muz ağacı önünde "durarak ona, bu topraklarda yetiştirilecek muzlar hakkında kısa bir konferans vermişti. İkinci duruşta tam yarı yol olduğunu söylediği bir kır kahvesinde onu, beş, on dakika dinlendirmiş ve ikram edilen kahveyi içmediğini görünce, civar bahçelerden bir mendil frek armudu ile bir salkım keçiboynuzu bulup getirmişti.

Yarı yıkılmış bir hanın sarmaşıklerle örtülü pencerelerini göstererek:

— Mersinden Silifkeye araba ile gidilip gelmen devirlerde burada gecelerdik, demiş ve saatte yirmi kilometreye yol de-

ESKİ HASTALIK

39

iniyen kırmızı otomobile derin bir muhabbetle bakmıştı.

Nihayet, bir kere de denizin içindeki Kızkalesi önünde durmuş, Romalıların vaktiyle buraya deniz altından bir tünel açtıkları hakkında bir rivayet mevcut bulunduğunu haber vermişti.

V

Züleyha, tatillerde ailesine misafir geldikçe Anadoluyu oldukça sempatik bulurdu. Viran köyler, sefil ve şiirsiz kasabalar ona bir tiyatro sahnesinin, bir sinema perdesinin şimdi varken bir an sonra yok olacak boya ve gölgeden dekorları gibi görünürdü.

Buralarda bir misafir, bir ecnebi seyyah gibi, kısa bir zaman kalıp geçmek, bir defa gördüğü bir çehre veya manzarayı bir daha artık görememek kanaati yüreğini tatlı bir hüznle doldurup taşıyordu. Kendi, ay illeri gibi uzak ve parlak bir meçhule doğru koşarken, birtakım biçarelerin buralarda karanlık bir ömür geçireceklerini düşünmek, onu hodkâm merhametin tadı ve gururiyle âdeta kendinden geçirirdi. Ancak, bu defaki seyahatin ötekilerden çok farklı bir tarafı vardı. Bu yerlerden bir daha ne zaman geri döneceği belli değildi. Belki de hiç dönmiyecek, loş ve çarpık bir kasaba evinde çocuk yaygaraları içinde ümitsizlikten tıkanarak ihtiyarlı-yacaktı.

Züleyha, muayyen bir hayat şeklinin bazan bir perdedeki hayalden daha çabuk değişebileceğini anlıyacak yaşa gelmemişti. Ümidin ifratlarından ümitsizliğin ifratına düşüyor, vaktiyle babasını nasıl bir daha dönmek üzere, bu dağlarda kaybolmuş gördü ise, şimdi de kendini aynı çaresizlikle, aynı mahkûmiyete uğramış görerek tıkanıyordu.

Züleyha, bu kır kahvesindeki beş, on dakikalık molanın acısını hiç unutamıyacaktı. Kahvenin aralıksız yağlı iskemleleri, viran bir tuğla kemerin üstüne atılmıştı. Altından dikenler ve yosunlarla karışmış incelik bir kirli su akıyordu. Hanın duvarlarına kadar bütün etrafı, yabani otlar, baldıranlar bürümüşü.

Biraz ötede birbirine kol vermiş çınarlar, kavaklar ve daha başka ağaçlar gökyüzünün bir tarafını âdeta kapıyordu.

Burası, ancak kadınlı, erkekli çılgın bir seyyah kafilesinin bir yol uğrağı olarak Züleyhaya bir şey söyleyebilirdi.

-I

40

ESKİ HASTALIK

Genç kız, bir aralık gözlerini kapıyarak bir piknik manzarası tahayyül etmişti: Yol üzerinde otokarlar, motosikletler homurdanıyor, parlak çizmeli amazonlar; çıplak göğüslü, çıplak uzun bacaklı sportmenler, erkeklik yaşma yeni girmiş kadın tenli etüdiyanlar, alüminyum tabaklar, konserve kutuları, çeşit çeşit şişeler ve termoslarla baldıranlar üzerinde bir kır sofrası hazırlıyorlar; yıkık hanın sarmaşıklerle yarı örtülü pencereleri arkasında kadın, erkek başları görünüyor; karşiki ağaçların içinde bir müzik gibi ölçülü ve ahenkli Kukuuu-He-looo sesleri birbirini çağırıyor. Cesur bir amatör, fotoğraf almak için ayaklarının altında sallanan taşlara basa basa yıkık duvarın üstüne çıkmağa uğraşılıyor ve etraftan çığlıklar kopuyor.

Evet, bu sefil ve vahşi tabiat ancak böyle bir eğlenceye sahne olmak şartiyle bir renk ve bir mâna alabilirdi.

Halbuki şimdi, diz boyu sararmış otlar arasına sırt üstü uzanmış bir jandarma neferi, bağlama çalarak monoton bir köy türküsü söylüyor, ve bu ses, Züleyhaya sıradağların çem-" berini yavaş yavaş daraltarak kendini boğmağa hazırlanan Anadolunun sesi gibi geliyordu.

Elinde parmağını sıyırıp kanatmak bahasına kopardığı bir dal vardı.

Yüzü sararmış, dudakları kısık ve bembeyaz, sinirli adımlarla bu leylek biçimli külüstür kırmızı otomobilin etrafında dolaşılıyor, öfkesinden değneğiyle otları parçalıyordu.

Böyle olmakla beraber Züleyha için henüz her şey bitmiş değildi. Dayısının dediği gibi, aşağıdan güreşmek suretiyle babasını kandıracağına ve hiç olmazsa İstanbul Üniversitesine kapağı atmağa muvaffak olacağına, hâlâ bir parça ümidi vardı.

Sabırsızlığından daha o gece babasıyla münakaşaya girmiş, yeni bir genç kız için yüksek tahsilin ne kadar lâzım bir şey olduğunu reddedilmez delillerle anlatmıştı.

Miralay, evvelâ gayet kolay kanıyor gibi görünüyor, ara-sıra başıyla bu doğru sözleri tasdik ediyordu. Fakat Züleyha, titriyerek sustuğu zaman ellerini elleri içine almış, sadece:

— Olamaz kızım. Annenle beni artık yalnız bırakman doğru olmaz, demişti.

ESKİ HASTALIK

41

Bu, kızını zayıf bir tarafından avlamak için, ortaya atılmış rasgele bir sebepti.

Fakat, Züleyhanm bunu mânâsız bir baba hodkâmlığı gibi anladığını ve yeniden münakaşaya hazırlandığını görünce, hakiki sebebi söylemişti:

— Sen şimdi, şahsiyetinin teşekkülü devresinde bulunan bir çocuksun Züleyha... Hiç olmazsa birkaç sene o havanın dışında kalmalısın...

Züleyha, babasının havadan ne kasdettiğini derhal anlamıştı. Şimdiye kadar içinde yaşadığı hava; İstanbul ve bilhassa dayısının muhiti.

Züleyha, nihayet babasının pençesine düştüğünü dehşetle görüyordu. Artık hiçbir kuvvet bu sakın asker inadını kıramı-yacaktı. Yapılacak mücadeleler onu vaktiyle Anadolu sergüzeştinden çevirmek için akmış göz yaşları kadar boşa gidecekti.

Bu adam, şimdiye kadar, bitip tükenmez muharebeler arasında birkaç yılda bir ateş gibi evine uğramış, çocuğunu bir misafirin bir ev çocuğunu sevmesi tarzında sevmişti. Bugün bu misafir, birdenbire müstebit bir ev sahibi kesilerek hayatına hükmetmeğe kalkıyordu.

Züleyha, biraz daha yaşlı olup da bu askerin gözlerinin içindeki endişeye değil, etraflarındaki çürüklere, mor halkalara dikkat etseydi onun şimdi de yine bir misafirden başka bir şey olmadığını anlıyacaktı.

Fakat o, bunu görmemiş, sade zalim bir gülümseme ile dudaklarını kısarak:

— Baba, bunun için biraz geç kalmadın mı? demişti.

Silifke, Züleyhanm eski yaz tatillerinde dolaştığı Anadolu kasabalarından daha çirkin bir şehir değildi. Etrafında bağları, bahçeleri, akar suları vardı.

Yine geçen senelerde olduğu gibi uyanık memur ve zabıt aileleri kızın etrafını alıyorlar, onu bahçe ve kır eğlencelerine sürüklemeye çalışıyorlardı.

Beğenildiğini ve etrafında he^ecan uyandırdığını görmek, kendini bu muhitte herkesten yüksek bulmak bazan onu harekete getirir gibi oluyordu. Fakat bu neşe, uzun sürmüyor, pek az sonra eğlencelerin iptidailiği, dekor ve insanların sadeliği karşısında yine kendini ye'se kaptırıyordu.

42

ESKİ HASTALIK

Evleri, dere kıyısına inen bir yokuşun üst başında idi. Alt katta uzun bir taşlık, taşlığın nihayetinde camlı kanadları daima açık duran sokak kapısının yanında bir palmiye saksısı ve bir salıncaklı sandalye vardı.

O sene yaz, son derece sıcak ve sıkıntılı geçiyordu. Yerli bir hizmetçi, bahçedeki nefere mütemadiyen kuyudan su çektirerek taşlığa döküyordu. Karşıda derenin hafif akıntısı içinde bir mavra ağır ağır dönüyor, genç kız, elleri ensesinde kilitli, kanı ve nefesleri bu mavra kadar ağırlaşmış, sandalyesinde yarı baygın yatıyordu.

Züleyha, şimdi bu vapur güvertesinde, vücuduna sımsıkı sardığı battaniyeye rağmen yıldız rüzgârından titrediği, yüzü ve elleri dalga serpintileriyle ıslandığı halde el'an derilerinin o ateşle yandığını duyuyordu.

Ne olduğu hâlâ anlaşılmamış olmakla beraber, Züleyha, o yaz, galiba bir de sinir, yahut mide hastalığı geçirmişti.

Yemeden, içmeden kesildiğini gören Ali Osman Bey, ona bir belediye doktoru musallat etmişti. Doktor, her gün daire dönüşünde Züleyhayı yoklamağa geliyordu. Son derece esmer ve şişman bir adamdı. Yelken bezinden bol bir yazlık elbise giyer, terden sırsıklam mavi frenkgömleğinin ucu, bir düğmesi daima açık bulunan pantolonundan dışarı fırlardı.

Doktor, çıplak başını sıcaktan kâfi derecede muhafaza edemiyen Panama şapkasının içine kat kat asma ve incir yaprakları döşemiş, elinde komşu bahçelerden aldığı zerzevat ve yemişlerle dolu bir sepet: «Hanım kız! Sen hâlâ yatıyor musun?» diye bağırarak kapıdan girerdi.

Züleyhada bu adamın neşesine ve kuvvetli medenî sesine karşı anlaşılabilir bir antipati uyanmıştı. Sorduğu suallere cevap vermez, sepetindeki yemişlerden yaptığı ikramları reddeder ve bilhassa kendini ona muayene ettirmemekte bir çocuk inadı gösterirdi.

Adamcağız, ceketinin torba gibi geniş ceplerinden çıkardığı tertemiz şiringalarını, ispiro şişelerini, hassalarını fennî tâbirlerle medih ve izah ettiği son icat ampulleri tekrar ceplerine doldurur ve ertesi gün aynı saatte yine gelmek üzere çıkıp giderdi.

ESKİ HASTALIK

43

Onu bu taşlıkta bir iki kere de Yusuf Bey yoklamış ve belediye parkı bahçıvanına yaptırdığı buketlerden hediyeler getirmişti.

Züleyha, dayısına gönderdiği bir mektupta, belediye reisi için şu satırları yazdığını hatırlıyordu: «Dünyada hiçbir belediye reisi memleketini bunun kadar iyi temsil edememiştir. Görünüşte iri yarı, hattâ güzelce denecek bir genç adam. Fakat ruh yok. Gayet basit, iptidai ve can sıkıcı... Bütün konuşmaları yol, su, toprak ve belediye bütçesi üzerine...

Gölyüzü adında bir çiftliği varmış. Bu çiftlik, muharebeden sonra bir iki sene ona dehşetli para getirmiş... Haline göre çapkınlığı da var... Kendi gibi birkaç zengin çiftçi ile otomobilleri sıralar, yollarda tabanca ata ata Mersin barında para yemeğe gidermiş. O birkaç senelik fazla kazancın bir kısmı böyle gitmiş, bir kısmı da çiftlikte muz yetiştireceğim falan gibi boş hayallerle çarçur edilmiş... Şimdi politikaya merak sardırılmış.. Kim bilir mebus olmayı falan mı kuruyor nedir? Çiftliği yüzüs-tüne bırakmış, bir buçuk senedir kasabada belediye reisliği yapıyor. .. Eşraf, memurlar, belediye meclisi azaları, vilâyet meclisi azaları, daha bilmem ne azaları arasında her gün parti kavgaları, sen ben kavgaları ve mektep çocuğu dedikoduları...

Belediye reisi hakiki fikirle zerre kadar alâkası olmayan bu mânâsız didişmeler arasında toza, toprağa bulanmış, oradan oraya koşuyor, bağıyor, nasihat veriyor, konferans veriyor. Vaziyetindeki gülünçlüğü farkederniyerek mühim dünya meseleleri halleden bir adam tavırları alıyor.

Hele ortalığın sıcaktan kavrulduğu bazı sayılı günlerde ja-ket-atay ve silindir şapka giyerek, kokartlar, nişanlar takarak, kan ter içinde merasime gitmesini görseniz, gülmekten bayılırsınız...

Sonra, haspam, yeniliği ve medenîliği de kimseye vermiyor. Kasabayı süratle asrileştirmek iddiasında. Elektrik için uğraşiyor. Gardenpartiler yapmağa çalışıyor...

Yukarıda da söyledim ya dayı! Bu genç derebeyini gördüğüm zaman, buradaki hayatın iptidailiği, renksizliği ve can sıkıcılığı insan şeklinde karşıma dikilmiş sanıyorum.»

44

ESKİ HASTALIK

— Züleyha, ayakta durmak sana iyi mi ya?... Hem hava çok fazla serinledi. Artık yatmalısın.

Genç kadın, gözlerini açtı. Çalgı bitmiş, karşı masadaki lâmba sönmüştü. Rüzgâr, gittikçe artan bir şiddetle esiyor, Yusufun beyaz gömleğinin yakaları çıplak göğsünün üstünde çırpıyordu.

Züleyha, sadece:

— Peki, yatayım, dedi.

Seyyah vapuru uzaktan kaybolmak üzere idi. Genç kadın, ona bir kere daha baktıktan sonra, kamara merdivenine doğruldu.

Yusuf, çok sarhoştı. Buna rağmen karısına yardım etmek istedi; fakat başını lomber kapağına çarptı. Züleyha, kamarasının elektriğini açtığı zaman, onun alnından, gözleri üzerine dökülmüş karışık saçlarının dibinden kan aktığını gördü.

Yusuf, bunu farkedince, bir ayıp saklar gibi, elini alnına siper ederek geri çekildi:

— Pardon, dedi, ehemmiyeti yok... Biraz tentürdiyot sürerim... Sen rahat et... Bir istediğin olursa seslenirsin... Şuracıktayım...

VI

Züleyha, bir başka mektubunda dayısına şunları yazmıştı: «Ben, sahiden hasta mıyım? Bilemiyorum. Ateşim yok, bir yerimde bir ağrım, sızım yok. Fakat, sabahtan akşama kadar yatıyorum...

Gönderdiğiniz Fransızca romanları daha açmadım bile dersem inanır mısınız? Kılığımı, kıyafetimi görmeyin... Saçıma bir tarak vurmak, gömleğimin kopuk düğmesini dikmek içimden gelmiyor.

Herkese ve bilhassa söze karşı bende âdeta bir tiksinti hâsıl oldu. Sorulan bir şeye cevap vermemek ne kadar terbiyesizlik değil mi? Ben, bile bile bu terbiyesizliği yapıyor, benimle konuşmak isteyenlere karşı susuyor ve gözlerimi kapıyorum.

Maamafih, herkesin bir hastalık hali sandığı bu inatçı sükûnun bir politika olmadığından kendim de emin değilim. Çünkü, cevap vermeğe başlasam, onlar konuşmağa devam edecekler ve yapı tuğlaları gibi, hep bir boyda, bir renkte yavan lâkırdıların arkası gelmiyecek.

Hele, babamın bana musallat ettiği bir belediye doktoru vardır ki, sözleri değil, maden bir borudan çıkıyor hissini veren sesi sağlam bir insanı çıldırtağa kifayet eder.

Annemi bilirsiniz. Bazan yalnız kaldığı zaman, kendi kendine bir şeyler mırıldanır, fakat etrafındakilerle konuşacak hiçbir şeyi yoktur. Hattâ, siz, ona eskiden beri dilsizler kıralı-çesi diye, güzel bir ad takmışsınızdır.

Annemin şimdiye kadar en hayret ettiği şey, benim fazla gevezeliğim olduğu için, bugünkü sükûtumun farkında bile olmuyor. Babama gelince, o da kendi âleminde anlaşılmaz bir insandır. Fakat geçen gün bana garip bir şey söyledi. Öğle yemeği için kışladan dönmüş, ceketini çıkararak yanıma oturmuştu. Uzun uzun yüzüme baktıktan sonra gülümsüyerek: «Züleyha, senin ne kadar çok susacak şeyin varmış!» dedi.

Bilmem neden bu söz, bana şimdiye kadar babamda mevcudiyetinden şüphe etmediğim seziler ve fikirlerle dopdolu göründü. Kapalı bir odada kendini yalnız sanırken gözetlendiğini hisseden çıplak bir insan gibi, ürpererek: «Ne söylemek istediğini anlamadım baba?» dedim...

Fakat o da ne söylemek istediğini anlamamış göründü. Sokak kapısının önünde atını dolaştıran emirberine lüzumsuz birkaç emir verdikten sonra, tekrar bana dönerek:

— Rahatsızlığın merak edilecek bir şey değil Züleyha; dedi. Hava değiştiriyorsun... Bu sarsıntı onun neticesi... Yakında hiçbir şeyin kalmıyacak...

Silifkeye geldiğim gece de babam buna benzer bir hava sözü sarfetmişti...

Şimdi araya aynaya baktıkça ona hak veriyorum: Da-marlarımdaki kanın hareketi ağırlaştı.

Vücudum ve zihnim uyuştı. Hiçbir şeye el sürmek içimden gelmiyor. Saçlarım dalga dalga uzayıp karışıyor; kaşlarım büyüyor; bakımsız cildimi çil, alnımı kıl basıyor. Konuşmak, gülmek zevkini kaybettim. Daha biraz zaman geçerse havaya alışı, tamamiyle bir yerli kadın şeklini, halini almış bulunacağım.

Geçen hafta belediye reisi bize geldi:

— Perşembe akşamına bir asri düğünümüz var, dedi, güvey bir eşraf ailesinin oğlu, gelin bizim belediye meclisindeki âza arkadaşlardan birinin kızı... İki aile arasında bir ihtilâf çıktı... Güvey tarafı eski usul, alaturka düğün, gelin tarafı balo istiyor... Neyse, biz araya girdik, bir bahçe eğlencesiyle meseleyi hallettik... Yani hem alaturka saz falan çalınacak, hem dansedilecek...

Ben, gözlerimi açarak sordum:

— Alaturka sazla mı? Belediye reisi güldü:

!— Ne münasebet! Mersinden caz getireceğiz... O, ayrı; o, ayrı... Eğlence programı tertip için bir komite teşkil ettik. Bu komitede siz de dahilsiniz. Bu şerefi esirgememenizi şehir namına sizden ricaya memur ettiler beni...

Dedim ya, ben artık insan gibi konuşmasını da unuttum. Yusuf Beye müstehzi bir tavırla şu cevabı verdim:

— Benim bildiğim eğlence denen şeyde rasgele eğlenilir. İstiyen şarkı söyler, istiyen oynar, yahut içki içer. Böyle şeyler programa sığmaz ki komitesi olsun...

Belediye reisi fena bozuldu. Babam yanımda bulunma-saydı, belki bana aksi bir şey de söylerdi. Fakat bu kendini beğenmiş genç derebeyi nedense babamın yanında daima bir nefer vaziyetindedir ve öyle kalacaktır.

Mahzun ve mahcup bir tavırla:

— Maksudımız, bu gibi toplantıları daha medenî bir şekle sokmak, dedi. Tabîî aklınızın erebildiği nisbette... Siz, iyi yetişmiş bir hamfendisiniz... Bu gibi işlerin bütün inceliğini bilirsiniz... Bize bilmediğimizi öğretmekten belki kaçınmazsınız, diye... Yoksa rahatsız olursanız...

Babam, hafifçe kaşlarını çatarak söze karıştı:

— Züleyha hastadır; fakat sizinle çalışmasına mâni olacak derecede değil, belki hattâ açılır bile...

Kızım, şehrin kendisinden istiyeceği hizmetleri daima seve seve yapacaktır. Öyle değil mi Züleyha?

Ben, zaten yaptığımı pişman olmuşum. Babamın sözlerine hayret ediyordum gibi gözlerimi açarak vaziyeti tamir ettim:

tsııı

47

— Elbette baba... Ona şüphe mi var?

Birisinin düğünü için belediyede komite ve bu komitede âzalık!

Dünyada bundan gülünç bir vaziyet olmamakla beraber bu iş beni birkaç gün için canlandırır gibi oldu. İki kere belediyeye gittim. Beni belediye reisinin masasına oturtular. Sa-rık ve sakalını yeni atmış bir âza:

— Belediye heyeti arasında bir hanım... Ne inkılâp, ne inkılâp! diye dua eder gibi ellerini yüzüne sürdü.

Meşrutiyet meclislerinden birinde birkaç sene mebusluk etmiş yerli bir avukat da:

— İnşallah siz hanımları resen de iş başında göreceğiz, diye şaka etti, bizim cinsten dünyaya hayır gelmiyeceği artık sabit olmuştur.

Sonradan öğrendiğime- göre, bu eski mebus, az buçuk mu-halifmiş, (yahut da sizin gayrimemnun dediğiniz kimselerden... Ben, bu nüansları pek ayırtıyamadım) fakat bu yüzden birkaç kere canını yakmış oldukları gibi, kendi de tembel ve tabansız bir adam olduğundan, açık konuşmağa cesaret edemez, böyle şaka ile karışık müphem lâkırdılar söylemiş!

Garip değil mi, bana bu izahatı veren adam, yarım saat evvel, onu bana âlim, fâdıl, hoşsohbet ve daha bilmem ne diye takdim eden, belediye başkâtibi idi. Saçlı sakallı koskoca adamlar, birbirlerini öyle bir yiyorlar ki...

Avukatın garip bir tik'i vardı. Birisiyle konuşurken, ara-sıra gözlerinden birini kırptıyordu. Bunu bana kendisi haber verdi:

— Aman hamfendi kızım... Fakirin bir hastalığı vardır... Birisiyle konuşurken gözümün birini işmar ediyor gibi şöyle kırptırırım. Hattâ vaktiyle bu huy için, İstanbulda bir kadının kocasından az kaldı dayak yiyordum... Size de böyle bir şey yaparsam sakın aklınıza bir şey gelmesin ha...

Odadakiler benden utanır gibi, başlarım öte tarafa çevirerek gülerlerken, o, parmaklarıyla uzamış kırıntı tıraşını sı-vazlıyarak ilâve etti:

— Gerçi bize yalvarıp yakarsalar da «he» diyecek halimiz kalmadı ya âlem bu...

Bu adam ne söylese, belediye reisi başta olmak üzere bütün cemaat katıla katıla gülererek karşılıyor, aralarından biri mutlaka:

— Bey baba yamandır... Söyler mi, söyler, diyordu. Düşünün hayatın renksizliğini ki, bir ihtiyarın basit tuhafıllıkları bir vodvil yerine geçiyor...

Komitemizde bu saydığım kimselerden ve belediye başkâtibinden başka orta yaşlı iki şişman adamlar yirmi sekiz, otuz yaşlarında çatık kaşlı, püskürme benli bir genç daha vardı.

Şişmanlardan biri ziraat müdürü, ikincisi bir Vilâyet meclisi âzası idi.

Yüzüklü tombul parmaklarını, çıkık göbekleri üzerinde bağliyerek sessiz, sadasız oturan ve birbirine çok benzeyen bu iki zat, beni kadın, daha doğrusu kendilerini erkek yerine koydukları için, yüzüme bakmaktan çekiniyorlar, gözlerini öteye, beriye kaçırıyorlardı.

Bana ikram ettikleri mor mürekkep renginde bir kara dut dondurması ile bir yağlı çöreğin son kırıntısını zorla bitirinceye kadar havadan, sudan bahsettiler.

Belediye reisi, tabağı elimden alırken, eteğime biraz dondurma suyu damlattı ve fena halde şaşırdı. Ehemmiyeti olmadığı söylememe rağmen, bir hademeye sabunlu bez getirtti, lekeyi kendi eliyle silmek ister gibi bir hareket yaptı. Fakat etime dokunmadan etekliği silmek kabil olmayacağı aklına getirince bezi benim elime tutuşturdu.

Neden ileri geldiğini bilmediğim bir neşe ile gülmeğe, konuşmağa başlamıştım. Belediye başkâtibi biraz sonra, bana iltifat etmek isteyerek mükemmel bir çam devirdi:

— Hamfendi kızımız, bakın maşallah bülbul gibi konuşuyor, dedi, ne gönül var, ne kibir...

İşi derhal anladım. Ben, Silifkeye gittiğim zaman bizim eve bir misafir akınıdır başlamıştı. Zaten canımla uğraştığım için, bunlardan bir kısmının yanma hiç çıkmamıştım. Anne-

ESKİHAŞTALIK

49

min zoru ile kabule mecbur olduğum bir kısmını da vahşi tavrım ve sükûtuyla ürkütmüştüm. Bu hal, tabii kadınlar arasında benim kibirli, deliboşuk bir şey olduğuma dair dedikodular çıkarmıştı.

Yerli eşrafin ileri gelenlerinden olan belediye başkâtibi şimdi bu sözleriyle benim hakkımdaki rivayetleri resmî bir ağızdan tekzibetmiş oluyordu.

Komitenin en genç âzası, biraz evvel yukarıda püskürme benlerinden bahsettiğim çatıkkaşlı delikanlı idi. Adı: Fikri idi. Bu Fikri Beyin püskürme benlerinden daha başka marifetleri, yaz sıcağında biriyantından cıvık cıvık alaviyerj kıvrıcık saçları, altın dişleri vardı. Onu bana takdim eden adam, meziyetlerini, marifetlerini saymakla tüketemiyordu. Keman çalar, ut çalar, resim ve bilhassa yağlı boya yastık resmi yapar, fotoğraf çeker, sinema oynatır, makine ve mobilya tamir eder, dikiş dikermiş. Birkaç sene yol müteahhitliği, fotoğrafçılık, jimnastik hocalığı yaptıktan ve halkın rağbetsizliği yüzünden açıl-malariyle kapanmaları bir olmuş bir asri gazino ile beraber sinema ve bir kırtasiye dükkânından sonra İcel Buketi isminde bonmarşe gibi bir şey işletiyormuş. Elektrik feneri, alaturka ve alafranga gramfon plâklarından, kadın çorabı, iskarpın ve şapkasına kadar her şeyin en nuvotesi onda imiş.

Fikri Beyin komitede bana söylemeyi doğru bulmadıkları bir şöhreti daha vardı ki, onu da ben daha evvel bize gelip giden aptalca bir komşu kızından öğrenmiş bulunuyordum: Donjuanlık.

Kasaba kızları Fikri Beyi aralarında paylaşamazlar ve ikisi, üçü bir araya gelip fısıldaşmağa başladıkları vakit, mutlaka onun lâkırdısını ederlermiş.

Manifaturacı, kadınlar alemindeki bu süksesini kendi de bilir, «Yahu, bu kızlar bizi-günün birinde yaka paça dağa kaldıracaklar galiba» diye şikâyet edermiş...

Fikri Bey, hoşuna giden kız ve kadınları nasıl teshir ettiğini de kendi anlatmış:

«Sokakta şöyle kaşlarımdan birini kaldırarak göz uciyle süzdüğüm kadının bana ehemmiyet vermediğini görürsem, oradan geçen birine hoşça bir lâtife söyleyiveririm. Kızım sana söylüyorum, gelinin sen dinle gibilerde. O da olmadı mı ken-

«Eski Hastalık» F. : 4

50

ESKİ HASTALIK

di yoluma gidiyormuşurî gibi yaparak hafiften bir gazel tuttururum. O da olmadı mı, gayri benden paso. Kabahat benim değil. O kızda kalb yokmuş...»

Komite de asri sosyete eğlencelerine, Fikri Bey kadar akıllı eren kimse olmadığı için balolu düğün, yahut düğünlü balo programını ne kadar zahmetse ben onunla konuşacaktım.

Belediye reisi bana kendisini tokatlamak arzusunu veren bir aptallıkla bu teklifi yaptığı zaman, şaşırdım.

Manifaturacı ile müzakereyi kabul etmemiş olduğumu tabî tahmin edersiniz.

Hasta olduğumu, sırf belediyenin teveccühüne teşekkür etmiş olmak için, geldiğimi söyliyerek ayağa kalktım.

Düğünlü balo, dün gece her dalma bir donanma feneri asılmış geniş bir bahçede verildi.

Fikri Bey, vaktiyle açıp kapadığı sinemadan kalma bir mo-törle elektrik yapacağını va'detmişti. Fakat uzun zaman, rutubetli bir bodrumda kalan makine, küflendiği ve tamir kabul etmeyecek surette bozulduğu için, son dakikada elektrik ışığı? m lükse çevirmeğe mecburiyet hâsıl olmuştu.

Bahçeye epeyce geç gitmemize rağmen, Fikri Beyi hâlâ arkasında yağlı bir işçi gömleği, lüks lâmbaları asmak ve pompalamakla uğraşüyor bulduk. Lâmbaların altına düşen masalardaki kadın misafirler korkuyor, erkekler de bir kaza çıka-mıyacağımdan emin olmamakla beraber, ön taraflarda başka boş yer bulunmadığı için, çaresiz, kadınları teskin ediyorlardı.

Belediye reisi, uzun ve biçimli vücuduna çok iyi giden yeni frakı, yakasındaki rozet ve göğsündeki nişaniyle mütemadiyen oradan oraya koşuyor, emirler veriyordu.

Bir aralık, bizi selâmlamak için masamıza geldi.

Babama:

— Bu iş, bana muharebemizden çetin ve halecanlı geldi Bey, dedi, son dakikada akla gelmiyecek bir aksilik oldu. Mersinden cazbantçıları getiren otomobil, Kızkalesi önlerinde bozulmuş... Jandarma karakolundan telefon ettiler... Buradan hemen bir otomobil gönderdim... Fakat hâlâ heriflerden ses, şada yok...

ESKİ HASTALIK

51

Bunu söylerken, çehresi karmakarışık olmuştu. Hattâ galiba hiddetinden ağır bir söz de söyleyecekti. Fakat, benim şerefime kendini zaptetti.

Bereket versin, pistin kenarında cazbantçıları için yapılmış, kameriye gibi bir yerde şimdilik bir ince çalgı takımı çalışıyor, halkın çok tuttuğu güzel sesli bir hafız, durmadan gazel söylüyordu.

Bu gece, belediye reisinde dert bir değildi. Bir kısım davetliler, yanlarında sekizer, onar kişi getirmişler, bazı kimseler de davetsiz olarak gelmişler ve tabî, göğüslerinden itmek kabil olmamıştı. Bahçenin jandarma kordonu altında olmasına rağmen, duvarlardan aşan ayaktakımı da başka bir mesele.

Sarhoş olduğu için, kapıdan çevrilmek istenen bir azılı serseri: «Demokrat devlette halka kapalı kapı yoktur. İçeri girmek herkesin hakkıdır!» diye bağırarak, sokakta toplanan halkı bahçeye hücumla teşvik etmişti.

Bütün kasaba kahvelerinin iskemleleri, araba araba bahçeye taşınmış olmasına rağmen, davetlilerin yarısı ayakta idi.

Birçok hatırlı davetlilerin yerleri kapılmıştı. Kokartlı teşrifatçılar, bunu reisten aldıkları direktif dahilinde gayet nazikâne kelimelerle ihtar ettikleri vakit, kapıdaki sarhoşun lâfına benzer cevaplar alıyorlardı.

Her halde, burası hukuk-ı esasiye nazariyeleri münakaşasına müsait bir yer olmadığı için, çaresiz, susuluyor, ve hazmediliyordu. Hattâ, bizim masamız, bir askerî kumandan masası olmasına rağmen, iki kanun neferine güçlülükle muhafaza ettirilmişti.

Meydanın etrafını çeviren on beş kadar masa, büyük zabıt ve memurlarla hatırlı eşraf ailelerine tahsis edilmişti. Bunlar, lüks mevkii teşkil ediyorlardı; farik alâmetleri birer beyaz örtü ile su bardakları içine konmuş minimini çiçek demetlerinden ibaretti.

İkinci sırada memurların küçükleriyle eşrafın malî, yahut siyasî vaziyeti biraz sallantıda olanlar ve yüzlerini yeni açılan muhadderatlarını birdenbire ön safta, lüks ışıkları altında göstermek istemiyen muhafazakârlar oturuyordu. Daha arkada, bahçenin karanlık kısımlarında, iyi seçilemeyen bir kadın ve erkek kalabalığı dalgalanıyor ve kalabalık, üzerine çocuklar, köy delikanlıları, neferler binmiş bahçe duvarlarına kadar devam ediyordu.

\$2,

ESKİ HASTALIK

Lüks masalarda, tek boş iskemle kalmamış bulunmasına rağmen, bazı belli başlı aile kadınlarının gelmemiş, daha doğrusu babaları, kocaları, kardeşleri tarafından getirilmemiş olmalarından şikâyet edenler vardı.

Bir iki masa ötemizde oturan şişman ve kırmızı yüzlü bir adam, yanından geçen belediye reisini elinden yakaladı, etraftan işitilecek bir sesle:

— Ne iştir bu beyim... Bizi teşvik edenler hani neredeler? Bizimkiler helâl da, kendilerinininki mi haram, dedi.

İ İri vücudunun bir an için küçülüp çöktüğünü gördüğüm Yusuf Bey, ne cevap verdi bilmiyorum. Fakat o gittikten sonra, kırmızı yüzlü adam masasında oturan kızlarına çıkıştı:

İ — Mantolarınızı sırtınıza giyin bakalım... Dansa kalkacak olursanız, ayağınızı kırarım.

' Saat — buralarda gecenin ikisi, üçü demek olan — ona yaklaştığı halde dans meydanında hâlâ bir hareket görülüyordu, arkamızdaki masada oturan siyah başörtülü, mavi kadife pelerinli bir kadının, «anne, ne zaman dans oynıyacaklar?» diye sızıldanan topaç gibi bir oğlan çocuğuna: «Sen başını dizime koy da uyu. Ben, başlayınca seni uyandırırım» diyordu.

Arasına koşmaca oynamak için, piste saldıran ve babaları tarafından kovalanarak yerlerine getirilen iki minimini kız çocuğu nihayet, ince çalgıya uyararak, kenarda karşı karşıya oynamağa başlamışlardı. Sandalyelerinde, vaktiyle görücüye çıktıkları zamanki gibi, başları önlerinde, sessiz ve hareketsiz oturan hanımlar, bu çocuk oyununa şiddetle alâkadar oluyorlar, birbirlerinin omuzları üzerinden, kolları arasından başlarını uzatıyorlardı.

Mantolu, tayyörlü, şapkalı yenilerin arasına karışmış siyah çarşafli analar, kaynanalar, hattâ büyük anneler, bu çocuk oyununu seyredelerken, yüzlerinde yaşmak vazifesi yapan ellerini indiriyorlar, ağızlarını, burunlarını namahreme gösterdiklerini unutacak kadar kendilerinden geçiyorlardı.

Nihayet, kapı tarafında bir kargaşalık oldu. Bir ses: «Yahu, yol verin... Davulu patlatacaksınız» diye bağırırdı. İnce çalgılar, hemen ahengi kestiler. Bir yüzünde uzun burunlu bir

ESKİ HASTALIK

53

piyero resmi bulunan cazbant davulu kameriyede görününce, bir alkış fırtmasıdır patladı.

Gözlerimle belediye reisini aradım. Fakat göremedim. Onun memnun olduğunu, gururlandığını görmek ne güzel olacaktı. Yazık...

Ancak, şu var ki, sekiz dokuz saatten beri, yolda cıvılgı çıkmış olması lâzım gelen cazbantçılar, ayaklarının toziyle işe giriştikleri, üst üste üç fokstrot çaldıkları halde ortada henüz hiçbir hareket görülüyordu.

Bir aralık, pistin bir yanından öbür yanına geçmek isti-yen uzun boylu bir kıızı, dansa kalkıyor zannederek, alkışladılar. Kızcağız, ayakları birbirine dolaşarak kendini dar dışarı attı ve bir daha görünmemek üzere kayboldu.

Nihayet, birkaç kişi gelinle güveyi yarı zorla ortaya çıkardılar. Başkaları oynamasalar da, keyifleri bilirdi amma, onlar düğün sahibi, ev sahibi sıfatıyla buna mecburdular. Biçareler, bunu davetlilere karşı bir vazife, evlenme denen şeyin, zor, sıkı, katlanılması lâzım gelen zaruri angaryalarından biri addediyor, «ne yapalım, başa geldi, çekilecek» der gibi mütevekkil bir tavırla titriye titriye yürüyorlardı.

İkinci ve üçüncü danslarda da aynı hal... Komite âzalarının bir köşede bir ayak toplantısı yaparak hararetle konuştukları ve bir mecburi dans seferberliği hazırladıkları görülüyordu.

Biraz evvel teşrifatçılık yapan birkaç smokinli genç, şimdi kavalie namzedi olarak ortaya sürülüyor, fakat bunların kaza ile yanaşacak gibi oldukları masalarda öyle bir panik hâsıl oluyordu ki, biçareler geri dönmeğe bile cesaret edemiyerek kalabalığa karışıyorlardı.

Fikri Bey, ışık meselesini hallettikten sonra, bir aralık kaybolmuş ve cazbant başlarken smokinini giymiş, mağazasının en fantezi ipek mendillerinden bir ikisini ceplerinden sarkıtmış olduğu halde tekrar' ortaya çıkmıştı. O, şimdi suvare-nin en kibar çehresi idi. Dam olarak beni gözüne kestirdiği anlaşılıyordu. Komite arkadaşları olmamız itibariyle bundan tabî de bir şey olamazdı.

Kendisine bir ufacık ders vermeğe karar vermiş bir vaziyette yanıma yaklaşmasını bekliyordum.

Fakat o, nedense ba-

54

ESKİ HASTALIK

bamdan çekiniyor, teklifi bizden bekliyerek sade masamızın civarında dolaşmak ve arasına

kaşlarından birini kaldırarak bana meşhur gamzelerinden birini göndermekle iktifa ediyordu. Bunun tutmadığını görünce benim işitebileceğim bir sesle hoşça hoşça latifelerinden birkaçını yaptı.

Arkasından bir de hafiften gazel tutturmuş olsaydı yerli güzellere karşı tatbik ettiği teshir plânının hiçbir eksik numarası kalmıyacaktı. Fakat bu gürültüde buna esasen imkân bulunmadığı için, biraz sonra bozuk bir çehre ile yanımızdan uzaklaştı.

Burada bir İstanbullu ana kız vardır. Ana, sözüm ona terzidir. Evinin atelye şekline soktuğu bir odasında çalışır ve sokağa karşı penceresinin camlarına astığı modellere göre son moda kadın elbiseleri diker.

Hicran diye takma bir ad taşıyan kızı, tam mânasiyle serseridir. Yirmiye çoktan geçmiş olmasına rağmen, çocuk gibi giyinir, kısa etekliğini ötesinden, berisinden sökmüş, çatlamış iri kalçaları, testi biçiminde çıplak bacakları ve ökçeleri çarpılmış iskarpinleriyle sabahtan akşama kadar sokaklarda sürter.

Kasabada hem edepsiz, hem deli diye şöreti vardır. So- | kakta kendine sataşan delikanlılara çatar: «Gözünüzü açın. Biz İstanbul kızıyız. Siz, bizim öyle açık gezdiğimize bakıp da kendi ağzınızın kaşığı sanmayın. Biz, erkek gibi kızlarız. Hadi bakayım işinize» diye bağırır. Fakat buna rağmen, arasıra bir iki erkek arkadaşıyla şehir civarındaki ağaçlığa doğru uzanıverir. O vakit, zavallı terzinin evden fırlıyarak kızını aradığı; «Yine nerelere kayboldu? Ah, bu cahil çocuğun başına bir şeyler gelecek» diye bağırıldığı işitilir.

Balo komitesinin müzakereleri esnasında, bu ana kızın da ismi geçmişti. Belediye reisi ehemmiyetli bir meseleden bahseder gibi kaşlarını çatarak: «Baloya onların da gelmesine tabii mâni olamayacağız, fakat bu deli kızın bir münasebetsizlik yapmasından, meclisin nezahetini ihlâl etmesinden korkulur. İyisi mi, yüz vermemeli, ve hattâ danslara iştirak etmesine müsaade etmemeli.» demiş ve komite âzası bu teklifi ittifakla kabul etmişti.

Fakat bu geceki dam buhranı karşısında, Hicran hakkındaki boykot kararı kaldırılıyor, smokinli gençler onunla dans

ESKİ HASTALIK

55

etmek için âdeta sıra bekliyorlardı. Hattâ bir aralık Fikri Bey, onun anasını da dansa kaldırdı. Fakat zavallı terzi bir türlü tempoya uyamadı, fazla olarak iskarpininin topuğu da kırıldığından, ortada bir iki döndükten sonra, titriye titriye yerine oturmağa mecbur oldu.

Komite, bu gece için bir de büfe tertibetmişti. Büfe, bahçenin köşesinde, bir kahveci barakası içinde idi. Misafirler gece yarısına doğru grup grup oraya götürülecek, kendilerine dondurma, limonata gibi şeyler ikram edilecekti.

Kalabalık, programın bu numarasına da mâni oluyordu. Gece yarısından sonra bahçede dehşetli bir susuzluk başgös-terdi.

Herhangi bir sebepten dolayı dışarı çıkanların bir daha içeri girebilmeleri şüpheli olduğu için, halk, büfenin önüne yı-ğılıyordu. Öyle ki, bir zaman' sonra büfeyi idare eden belediye memurları barakanın kepenklerini kapamağa mecbur oldular. Bu manzaranın bir eşini de, Büyük Muharebede bir vesika fırını önünde gördüğümü hatırlarım.

Cazbandın gürültüleri içinde bazı kimselerin: «Kerbelâda mıyız yahu?.. Su bu... Verin içelim Allah aşkınıza» diye bağırarak işitiliyordu.

Kalabalığın arasından, masamızın arkasına kadar sokulmuş poturlu bir ihtiyar: «İnsan akıl edip de iki teneke su getirmeli imiş. Kırkar paradan dünya kadar para kazanacakmış» diye hayıflanıyordu.

Maamafih,;ihtiyaç karşısında belediye reisi de bu tedbire başvurmuştu. O, şimdi pırıl pırıl frakı, yakasının kokartları-le kapının yanında sebilcik yapıyor, dışardan kovalar, tene-keler, ibriklerle getirttiği suları ahaliye dağıtıyordu.

Kriz, biraz geçtikten sonra, belediye memurları imtiyazlı masalara tepsilerle dondurma dağıtmağa başladılar.

Ben, kendiminki ile babaminkini arka masada oturan ailenin dondurma diye tutturan çocuklarına ikram ettim.

Programın dört başı mamur olmasını isteyen komite, dansların arasına bazı eğlenceli numaralar ve atraksiyonlar serpiştirmeyi de ihmal etmemişti.

56

ESKİ HASTALIK

Bunları, yine Fikri Bey idare ediyor, ve her yarım saatte bir yeni bir hüner ve marifetle gözlerimizi kamaştırıyordu. Bir keresinde pösteki parçasından bir sakal takarak meşhur Yeğenim monologunu okudu. Dinliyenlerden bir kısmı yeni tıraş edilmiş sakal ve bıyıklarıyla monologdaki aşçıbaşı vaziyetinde bulunmasına rağmen, bol bol güldüler.

İkinci defasında, Fikri Bey, bir iki hokkabazlık numarası yaptı; bir altın saati kazasız, belâsız kendi cebinden belediye muhasebecisinin cebine geçirdi.

Bir şapkanın altına koyduğu yumurtadan aynı muvaffakiyetle küçük bir piliç çıkaracağına da şüphe yoktu. Fakat aksi hayvan, masadaki gizli kapağın altında durmayarak köşeye kaçmış ve Fikri Beyin eli hünerine ve manevra kabiliyetine rağmen, bir türlü onu yakalayamamıştı. Bereket versin bahçenin iç taraflarındaki bir ağaç dalının, üstündeki iri bir adamı çekemiyerek birdenbire kırılması, seyircilerin dikkatini başka tarafa çevirdi ve hokkabazı mahcubiyetten kurtardı.

Programın son bir numarası da, eğlenceli bir eşya piyango idi.

Saçsız bir adama tarak, yalancılığıyla meşhur bir avukata tahtadan yapılmış bir martin tüfeği, yüzü yanık bir kadına bir el aynası gibi şeyler çıkartılıyordu.

Fikri Bey, bu arada bana da kendi mamulâtından bir Fikri losyonu hediye etti.

Düğün, sabaha kadar devam edecekti. Fakat saat birden sonra, lüks lâmbaları türlü harıltilar, hırıltılarla isyan etmeğe, ahaliyi korkutmağa başladılar.

Smokinin üstüne yeniden iş gömleğini geçiren gayretli Fikri Bey, onları yatıştırmağa çalışırken, bir tanesinin gömleği yandı ve civarında oturanlar epeyce korku atlattılar.

Bahçe, artık tenhalaşmağa, belli başlı aileler birer birer kalkmağa başlamışlardı.

Biz de belediye reisinden izin istedik. Babamla annem yol üzerinde masalarda oturan bildiklere takılıyorlar, her biriyle birer, ikişer dakika ayakta konuşmağa mecbur oluyorlardı. Kapiya yaklaştığımız zaman, belediye reisinin arkamda kendini tutamıyarak: «Hay Allah belânızı versin!» dediğini işittim, döndüm.

ESKİ HASTALIK

57

Akşamdan beri akıllı uslu oturan erkeklerden bir kısmı, ortada birbirlerine sarılmışlar, zıplıya zıplıya dansediyorlar, bir kahkaha, bir kıyamettir gidiyordu. Yusuf Bey, iri vücudunu bu manzaraya siper etmek ister gibi, önüne dikilerek: «Hoş göreceğiz, ne yapalım... Birdenbire bundan fazlası olmuyor» dedi ve içini çekti.

Babam, onu teselli etmek ister gibi bir tavırla:

— Netice itibariyle çok iyi geçti, çok temiz geçti, dedi.

— Evet, vukuat çıkmadan gecenin geçmiş olmasına da şükretmeli.

Hakikaten bu kadar kalabalığa, kargaşalığa mukabil, ufak bir köylü çocuğunun duvardan düşmesinden ve burnundan ziyade kan akmasından başka vaka olmamıştı.

Yusuf Bey, bizi yolumuzun yarısına kadar götürdü ve ancak babamın arkadaki misafirleri hatırlatarak askerce bir emir vermesi üzerine, geri dönmeğe razı oldu.

Neferimiz, elindeki karpit lâmbasıyla kaldırımın üstündeki çukurları aydınlatarak, ötede, beride kıvrılıp yatmış köpekleri kovarak önümüzden gidiyordu, ben, içimde anlaşılmaz bir acı ve ümitsizlikle onun gösterdiği ışıklara basarak arkasından yürüyordum.

Çocukken bir Amerikan mecmuasında dallarına konan kuşları kapıp yiyen, yanlarından geçen insanlar üzerine birdenbire kaim damarlı yapraklarını kapatarak kanlarını ve etlerini hazmetmeden bırakmayan bir nevi ağaçların resmini görmüştüm.

Burada kendimi bu korkunç nebatlardan birinin kurtu-•lunmaz kollarına düşmüş görüyorum; çıldırıyorum.»

VII

Züleyha, yattığı yerde bu mektubu satır satır hatırlarken gülüyordu. O vakit yaptığı çocukça teşbihte yanılmamıştı. Bütün uğraşmalar beyhude idi. Nebat, avını bırakmıyor, onu esrarengiz miknatisiyle kendine çekiyordu.

Hangi kuvvet, hangi büyü aralarında her şeyin artık bittiğini'zannettiği bir günde onu tekrar Yusuf'un peşine takarak Anadolu'ya sürüklüyordu? Vaka üzerinde konuşup anlaşılmışlar mıydı? Hayır.

58

ESKİ HASTALIK

Her şeye rağmen sefil bir karı koca hayatı yaşamakta devam karar vermişler miydi? Hayır. Bunun en birinci delili kaç gündür beraber bulundukları halde Yusufun ona en küçük bir yakınlık göstermemiş olması idi.

Biraz evvel gece ve denizin yalnızlığı ortasında bu sintine kokulu korsan kamarasına girdikleri zaman, onun bir taşkınlığından, hiç değilse, ayrılırken elini eline dokundurmasından, alnından öpmesinden ürkmüştü. Fakat Yusuf, bunu aklından bile geçirmediğini anlatan bir sükûnetle ayrılıp gitmişti.

Kocası, onu ne maksatla memleketine götürüyordu? Daha garibi, kendisi bunu öğrenmeden, nasıl bu seyahate razı olmuştu?

Geminin bordalarına çarpan dalgaların yardımıyla Züleyha-hada bir şüphe uyandı. Sakın Yusuf bu seyahati bir intikam kasdiyle tertibetmiş olmasın? Meselâ gecenin birinde onu bir kedi yavrusu gibi boğup denize atmak.

Gazetelerde böyle yüzlerce kıskançlık vakalarına tesadüf ediliyordu. Onların kahramanları da Yusuftan başka türlü adamlar değildi. Hattâ bir kısmı belki yaradılıştan ondan daha zayıf ve zavallı kimselerdi.

Babasının Yusuf hakkındaki bir sözünü şimdi aynen hatırlıyordu: «O zaman, biz yarı ordu, yarı çete vaziyetinde idik. Toros eteklerinde Fransızlarla karşı karşıya bulunduğumuz sıralarda, bazan tehlikeli

gece baskınları yapmağa mecbur oluyorduk. Her zaman sinirli ve sert olan Yusuf, bu baskınlara hazırlanırken gayet sakin ve neşeli görünürdü.»

Demek ki Yusufun bu şimdiki sükûneti ve aralarında bütün dehşetiyle ayakta duran büyük dâvaya bir kelime ile temas etmemesi, böyle bir baskının alâmeti sayılmak lâzım gelirdi.

Yalnız şu vardı ki, akla, mantığa son derece uygun olan bu faraziye, Züleyhaya hayatı hakkında hiçbir korku vermiyordu. Her şeye rağmen ona karşı garip bir emniyeti vardı. Kedi yavrusu fikirlerini bilmediği bir insana nasıl emin bir sevk-i tabîî ile vücudunu teslim ediyorsa, o da kendini aynı emniyetle Yusuf'a bırakabilirdi.

Kocasının ona yapacağı bir fenalık varsa, bu cihetten değildi.

ESKİ HASTALIK

59

Vakit, gece yarısını geçtiği halde, Züleyhanın uykusu gelmemişti. Işığı söndürdükten sonra, yattığı yerde düşünmeğe devam etti:

O yazın sonlarına doğru şehirde dedikodu artmış ve Yusuf, bir gün arkadaşlarıyla beraber belediye reisliğinden yuvarlanmıştı.

Bütün şehir, günlerce onun idaresizliğinden, müsrifliğinden şikâyet etti. Bir rivayete göre para sulistimalleri de vardı. Fakat bunlar, gayet kurnazca yapılmış olduğu için bir delil elde etmek mümkün olmuyordu.

Reislikten düştüğünün ikinci gecesi, Yusuf, eski kumandanını ziyarete gelmişti. Züleyha, onu zannettiği kadar meyus ve sinirli görmediğine hayret etti.

— Miralayım, idare muharebeye benziyor, diyordu. O zaman birbirimize tam emniyetimiz vardı.

Siperde düşman gözlerken bizi arkamızdan vurmalarından korkmazdık, halbuki idare kavgalarında dost ve arkadaş, insana düşmandan daha tehlikeli oluyor. Biliyorsunuz ki, idare hayatında kombinezon-suz iş görmek mümkün değil... Meselâ, fakir birkaç ameleyle, formalitesi tamam olmamış bir iş için para, yahut hasta bir hademeye çalışmadığı aylar için ücret veriyorsunuz. Bunda bir fenalık olmadığı aşîkâr... Hattâ çok kere bu kombinezonları kalemlerdeki kâtip arkadaşlar size tavsiye ediyorlar... Fakat gün geliyor ki yine aynı arkadaşlar bunları size karşı silâh gibi kullanıyorlar...

Hakikaten de netice itibariyle mesuliyet sizindir; çünkü âmir ve imza sahibi sizsiniz... Benim mesele de böyle oldu. Rakiplerin kahpece hücumları karşısında sarsılmağa başladığımı görünce, başta bizim muhterem başkâtip olmak üzere, bizim arkadaşlar beni sattılar... O başkâtip ki, belki hatırlarsınız, benim başıma yemin ederdi... Fakat ne bileyim ki, belki o da haklıdır... Benden sonra geleceklere yaranmak ve emniyet vermek için belki böyle yapmak lâzımdı. Hâsılı, ben öteki Yusuf gibi kardeşlerim tarafından satıldım. Bana asıl acı gelen de bu... Ne yapalım, biz beceremedik, yüzümüze, gözümüze bulaştırdık. Temenni ederiz ki, kendileri muvaffak olsunlar...

Yusuf, kendisinin Ankaraya gideceği ve rakiplerine oradan bir bomba sallıyacağı hakkındaki dedikoduları da tehzibe-diyor:

60

ESKİ HASTALIK

— Benim idarecilik hayatım artık bitmiştir, diyordu, gerçi bugün, yarın buradan gideceğim. Fakat zannettikleri gibi Ankaraya değil, büsbütün ayrı bir istikamete... Gölyüzü'ndeki çiftliğimize... İşlerim zaten kaç yıldır yüzüstü kaldı... Ağabeyim Sivasta operatördür, biliyorsunuz... Ondan hayır yoktur... Bütün işler ihtiyar ananın üstüne yıkıldı. Gerçi onun toprak işlerine benden ziyade akli erer... Fakat ne de olsa kadındır...

Yusuf'un küçük bir belediye reisliğini ehemmiyetli bir idare işi, bu reislik etrafında yapılan yaygarayı bir politika hareketi gibi tasvir etmesi ve kendisini düşmüş bir kabine reisi vaziyetinde görmesi, gülünç şeydi. Hele «Benim idarecilik hayatım artık bitmiştir» derken aldığı tavır, Züleyhaya pek çocukça ve iptidai görünmüştü.

Fakat, buna rağmen, genç kız, onu ayağında golf panta-lonu, elinde kamçı ile bakkal dükkânlarını ve kaldırım inşaatını teftiş ettiği, yüksek sesle esnafa ve işçilere çıkiştığı zamankinden daha sempatik ve sevimli buluyordu.

Yusufun askerlikten kalma bir âdeti vardı. Eski kuman* da-niyle bir yerde karşılaştığı zaman, ayaklarını birbiririne çarparak selâm vaziyeti alır, Ali Osman Bey gülerek, elini uzatmadan tavrını değiştirmezdi. O gece de ayrılacağı zaman, aynı asker selâmını verdikten sonra:

—y Miralayım, biz bir aile demekiz, dedi, gelecek haftadan itibaren sizi çiftlikte bekliyeceğiz...

Annemle kızkardeşlerimin size ne kadar hürmetleri olduğunu bilirsiniz. Burada çok sıkılan Züleyha Hanımın da açılacağını umuyorum... Ne kadar olsa kırların hali başkadır... Va'dediyorsunuz, değil mi?

Ertesi perşembe, Züleyha, annesi ve babasıyla beraber Gölyüzüne hareket ediyordu.

Otomobil, bir saatten fazla bozuk yollardan, kurumuş derelerden geçtikten ve kış aylarında çıkılmasına imkân olmadığı söylenen bir yokuşa tırmandıktan sonra, bir tepede durdu.

Bu tepe, ilk bakışta, eski bir kale duvarının yıkıntıları gibi görünen iri kaş'a parçalarıyla dolu idi. Yusuf, misafirlerini burada bekliyordu. Züleyha:

— Burası, bizim malikânenin hudutlarından biridir, dedi, Allah tarafından yapılmış bir istihkâm...

Kapısı da şurada...

ESKİ HASTALIK

61

Züleyha, biraz ötede iki büyük kaya parçası arasında dar bir geçit gördü. Kayalardan birinin önünde sakat bir insan gövdesi şekli almış bir kuru ağaç vardı.

Ali Osman Bey, kızına eliyle onu göstererek:

— Bak Züleyha, bu fukara, kalenin nöbetçisidir. Kim bilir kaç seneden beri burada böylece dikilip durur, dedi ve hafifçe içini çekti. Aynı zamanda da sararmış gözleriyle Züleyhaya bakarak gülümsüyordu.

Genç kız, babasının bu sözlerle kendince bir mâna verdiğini anlamış, ve sebebini bilmeden garip bir üzüntü hissetmişti.

Züleyha, geçidin ötesinde kendini bambaşka bir dünyada buldu. Buranın ışığında ve havasında bile bir başkalık vardı.

Gittikçe sıklaşan ağaçlarla kaplı bir yamacın eteklerinde bir göl başlıyor ve bu göl, karşı ufku kapıyan dağlara kadar ilerliyordu.

Genç kız, hayretle:

— Çok garip, dedi, burada bir göl bulunduğunu bilmiyordum.

Yusuf, bu suali bekliyormuş gibi:

— Bilâkis bundan tabî bir şey olmaz, dedi, Gölyüzü'ne gitmiyor muyuz?

— Evet, amma...

Züleyha, bu tarafların haritasını hatırlamağa çalışıyor, coğrafya kitaplarının bu ehemmiyette bir gölden bahsetmeyi-şini garip buluyordu.

Bu esnada Yusufun, babasına yaptığı bir işareti yakaladı. Fakat buna ehemmiyet vermiş görünmüyerek başka şeylerden konuşmağa başladı.

Annesiyle hizmetçi, otomobille yola devam etmişlerdi. Kendileri yürüyerek çiftliğe ineceklerdi.

Zaten akşam yaklaşmış, hava serinlemişti. Yusuf, Ali Osman Beye çiftlikte başladığı yeni işleri anlatıyordu. Züleyha, onları dinlemekle beraber, zihni bu meçhul göl muammasıyla meşguldü. Bir aralık:

— Gölün içinde adalar da var galiba? dedi.

Yusuf, Ali Osman Beye bakarak ve gülerek cevap verdi:

— Elbette, hem bir tane değil, birçok adalarımız var... Sandalla onları gezeceğiz, balık tutacağız.

62

ESKİ HASTALIK

Aralarında yine bir gizli işaret geçmişti. Züleyha, artık dayanamadı:

— Küçük bir çocuğun sağlıklarıyla eğlenir gibi bir haliniz var, dedi, ne oluyoruz rica ederim?

Yusuf, onun darılmasından korkuyor gibi ellerini kaldırdı: — Estağfurullah, dedi, alay ne kelime!

Fakat size belki

küçük bir mystification'umuz vardır.

Züleyha, bu Fransızca kelimeyi Yusuf Beyin ağzında pek

garip buldu ve gözlerini onun yüzüne dikti.

— Kim bilir belki de bu saatte buradan inişimiz de müret-teptir ve bir maksada mebnidir.

•— O halde söyleyiniz de anlıyalım.

— Müsaade edin de gölümüzün sırrını bir parça daha sak-lıyalım... Zaten biraz sonra kendiliğinizden anlıyacaksınız...

" Züleyha, bu sırrı pek mühim bulmuyormuş gibi omuzlarını silktiler:

— Vallahi nasıl isterseniz... Sizin JDlleceğiniz şey, dedi ve yürüdü.

Yolun biraz daha aşağısında sık bir korunun içine girilip' çıkıldıktan sonra, Züleyha, göle bir kere daha baktı. Suların arasından yer yer ağaçlar çıkıyordu. Acayip şey! Bunlar söğüt de olsalar suyun içine bu kadar derin batmıyacaklardı.

Genç kız, erkeklere bir kere daha kendisine gülmek fırsatını vermemek için, hayretini sakladı ve dikkatini artırdı. Gölün renginde her taraftaki deniz ve göl mavisinden daha fazla bir uçuculuk, bir nevi şeffaflık vardı. Nihayet suyun yüzünde, fizikteki mayiat kanunlarına aykırı bir acayiplik farkedilmek-te idi. Bu yakadan, öbür yakaya kadar dümdüz devam eden bu sular, karşı sahilde durmuyor, dağın eteklerine doğru tırmanıyordu.

Züleyha, Yusuf'la babasının niçin kendisine güldüklerini anlamıştı. Bu göl, hakiki bir göl değil, bir nevi seraptı.

Yusuf, izahat verdi:

— Gördüğünüz su değil, sadece bir sis tabakasıdır. Ovamız rutubetlidir. Her tarafından ufak ufak sular akar... Yaz ve sonbahar aylarında ekseri akşam üstleri ovayı mavimtrak . bir sis kaplar ve tepelerden bakıldığı vakit, bu sis, durgun bir göl yüzü gibi görünür. Buraya Gölyüzü denmiş olması bunun içindir.

ESKİ HASTALIK

63

Bu hâdisenin bir eşini de bir akşam üstü Nazilliden Denizliye inerken görmüş ve sizin gibi aldanmıştım. Belki oraya Denizli demiş olmalarının sebebi de budur...

Züleyha, uzaklarda küçük küçük kulübeler, kırmızı dam tepeleri görüyor, çiftlik binasının nerede olduğunu kestiremi-yordu.

Yusuf, ona biraz aşağıda, solda bir ağaç kümesi göstererek:

— Evimiz orada, Züleyha Hanım, dedi. Genç kız, sâf bir hayretle sordu:

— Ağaçların ortasında mı?

— Evet, ağaçların ortasında... Kamp hayatı geçiririz.

Yusuf, yine gülüyordu. Züleyha, onun kendisiyle şakalaşmağa devam etmesine, ufak çocukları aldatmakla eğlenen bilgiç büyük adam tavrını tekrar takınmasına sinirlendi. Aynı ton üzerine cevap vermek, onu daha ziyade lâubalileşmeğe ve tatsız espriler yapmağa teşvik olacaktı. En doğrusu sükût etmekte. Fakat Züleyha, onu hafifçe şamarlamak zevkmdan da kendini alamadı; sakın- ve terbiyeli bir tavırla:

— Öyle şey olur mu efendim? dedi. Zengin ve medenî bir insan, her halde orada konforun âzamisini temin etmiştir,

Yusuf, Ali Osman Beye döndü, mahzun bir samimiyetle:

— Eyvah! Züleyha Hanım, benim külüstür çiftliği, Avrupa çiftlikleri gibi bir şey zannetmiş... İnkisar-ı hayale uğrıyacak, dedi.

Bu tavır ve bu kelimeler, Züleyhayı söylediği söze pişman etti.

Ağaçlığın ön tarafındaki patikada birkaç kadın ve çocuk belirmişti. Bunlar, Yusufun annesiyle kızkardeşleri idi. Misafirler şerefine bayram çocukları gibi giydirip süsledikleri üç küçük çocukla onları karşılamağa geliyorlardı.

Yusufun iki kızkardeşinden büyüğü duldu. Adana eşrafından olan kocası mücadelenin ikinci senesinde şehidolduktan sonra bir daha evlenmemeğe ahdetmiş ve çocuklarını alarak Gölyüzü çiftliğine dönmüştü.

Küçük, henüz on yedi yaşlarında bir kızdı. Şimdilik, ablasının çocuklarıyla uğraşüyor ve boş zamanlarında bir gizli suç işler gibi, odaya kapanarak ilerde doğacak kendi çocukları için portbeler yapıyor, bebek çorapları örüyordu.

64

ESKİ HASTALIK

Anneye gelince, o, kızlardan ziyade Yusufu benzeyen, erkek yapılı bir kadındı. Keskin çizgili enerjik bir çehresi, zeki ve hâkim bakışlı büyük kara gözleri vardı.

Biraz soğuk ve ürkütücü görünüşüne rağmen, Züleyhayı büyük bir sadelikle kucak! ıyarak tekrar tekrar yanaklarından öptü.

Züleyhanın uzaktan bir kuru zannettiği yer, etrafı bir dizi kavak ağacıyla çevrilmiş, geniş bir bahçe idi. Kavakların arasında büyümüş ve birbirine kol atmış yabancı sarmaşıklar bazı yerlerde hava ve ışığı tutacak derecede sık duvarlar meydana getirmişti.

Bahçe, bir set üstünde idi. Açık olan ön tarafı bıçakla kesilmiş denecek kadar dik bir uçurumla ovaya iniyordu. Ev, bu bahçenin ortasında büyük bir bina idi. Vaktiyle dağların yalnızlığı içinde baskın tehlikelerine karşı yapılmış bir taş kuleden ibaret iken sonradan birtakım ilâvelerle bugünkü şekline sokulduğu anlaşıyordu.

Yusuf, Züleyhayı şeddin kenarındaki koruluğa götürdü:

— Aşağıdan bakıldığı vakit burası bir kartal yuvası gibi görünür, dedi, asıl ekilip biçilen yerler ovadadır. Fakat demin de söylediğim gibi, çok rutubetli ve sıtmal bir yer olduğu için, dedelerimiz bu tepelere çekilmeğe mecbur olmuşlar...

Züleyha, biraz evvelki kabalığını tamir etmek ve ona tatlı bir şey söylemiş olmak için:

— Güzel, hakikaten çok güzel bir yer, dedi, babamın hakkı varmış. Burada bir küçük hükümdar gibi yaşamak kabilken, şehirde o sevimsiz işlerle kendinizi yıpratmanız hiç doğru olmamış.

Sükûtunu hâlâ hazmedemiyen Yusuf, heyecanla:

— Öyle değil mi? dedi, bu hayat bin kere müreccah ötekine...

Züleyhanın maksadı, sadece bu yerlerin güzelliğini anlatmaktı. Fakat Yusuf, onun sözlerini yine iş, teşebbüs, servet mânasına aldı ve çiftlikte meydana getireceği yeniliklerden hararetle bahse başladı. Hâlâ ovoidan tamamiyle çekilmemiş, fakat akşamla daha şeffaflaşmış olan sis denizinin altında ağaçlıklar, kızıl, yeşil, sarı toprak parçaları göstererek genç kıza izahat veriyordu:

— Birçokları gibi, siz de belki delilik dersiniz... Fakat
ESKİ HASTALIK

65

ben, çok değil, üç seneye kadar şurada bir muz ormanı vücuda getireceğim. Bugün inanmazsanız, üç sene sonra da belki İs-tanbulda olursunuz... Fakat ilk mahsulü inşallah size göndereceğim; iklim şartları tamamiyle müsait... Yalnız burada ara-sıra sert Şimal rüzgârları eser, ona da çare buldum... İlk tecrübeyi şu güneş tarafına doğru ekilen bayırda yapacağım. Ağaçların Şimal taraflarını siperlerle muhafaza altına alacağım....

Yusufun ovada tatbik edilecek yeni sulama ve ziraat usullerine, açılacak kanal ve arklara, yetiştirilecek muz bahçelerine, üzüm bağlarına, pirinç tarlalarına ait projeleri Züleyhayı alâkadar edecek şeyler değildi. Böyle olduğu halde aylardan beri ilk defa duyduğu garip sükûn ve neşe ile onu dinliyor, sislerin arasında eliyle işaret ettiği noktaları seçebilmek için gözlerini açıyordu. Zaten iyi kayııramadığı teknik ziraat, ara-sıra adetler, istatistikler, yerli, yabancı tâbirler ve makine isimleriyle büsbütün güçleştikçe, Yusufun yalnız sözlerindeki mânâyı değil, sesini de kaybederek manzaralara dalıyor, sonra o sustuğu zaman, uykudan uyanmış gibi oluyor ve tekrar konuşuyordu.

VIII

Züleyha, çiftlikte mesut bir hafta geçirdi. Ona çiftliğin en güzel odasını vermişlerdi. Geceleri rüzgâr hiç eksik olmuyor, ve Züleyha sabaha kadar birkaç defa onun ağaçlıkta çıkardığı deniz hışıltıları, tahta pencere kapaklarında yaptığı sarsıntılarla uyuyup uyanıyordu.

Sabahları horozlarla beraber uyanan çocukların bahçede gürültü etmeleri ve onun bulunduğu tarafa geçmeleri yasak edilmişti.

Fakat, sabah güneşinin bu kısmı tutmamasına rağmen, Züleyha, erkenden bahçeye iniyor, çocukları etrafına toplıya-rak oyunlar çıkarıyor, yahut kümesleri, ahırları gezmeğe gidiyordu.

Yusufun annesi ve kızkardeşleriyle Züleyha arasında bir kaynaşma olmamıştı. Onlar, bu erkek gibi konuşan, şık ve yüksek tahsilli İstanbul kızma pek yanaşmağa cesaret edemiyor-lardı.

Hele küçük kızda dehşetli bir alay edilmek korkusu vardı.

«Eski Hastalık» F. : 5

il

66

ESKİ HASTALIK

Aralarında ehemmiyetli bir yaş farkı olmamasına rağmen, Züleyhanm yanında bir mektep çocuğu ürkekliği gösteriyor, onunla konuşurken, bazan birdenbire lâkırdısını şaşıarak kızarıyor, kekeliyordu. Misafirlik müddetince Yusuf la daima beraber bulunmak mecburiyeti, Züleyhaya evvelâ can sıkıcı bir şey gibi görünmüştü. Fakat gündüzleri, o, hiç ortalarda görünmüyor, hattâ bazan öğle yemeğine bile gelmiyordu.

Buna mukabil babasıyla araları çok iyi idi. Çiftliğe hayatlarında ilk defa baş başa kalmak ve birbirlerini tanımak için gelmiş gibiydiler.

Bir gün Züleyha, babasıyla bahçede dolaşırken:

— Beni gezmeğe götürür müsünüz baba, dedi. Sizinle şu karşı tepeye kadar gideriz... Amma yorulmazsanız... Siz bilirsiniz...

Miralayın gözlerinde bir çocuk hayret ve sevinci u^landı:

— Ne güzel bir fikir Züleyha, dedi. Hava kâfi derecede serinleşti. Hemen yürüyelim.

Miralay, son yirmi senenin gaileleri arasında çocuğıyle hiç meşgul olmamıştı.

İstanbuldakilerin kendisini her zaman fena bir aile reisi, fena bir baba olmakla itham ettiklerini ve bu kanaati Züleyhaya da aşıladıklarını biliyordu.

Doğrusu aranırsa, onlara bu noktada bir parça hak vermek de lâzımdı. Sebep ne olursa olsun, İstanbulun bir köşesinde bir çocuğunun yaşadığını büsbütün unuttuğu zamanlar bile olmuştu. Bazan haftalarca süren bu unutmalarından sonra gecenin birinde kızını rüyada görür, kulağında bir ağlama sesiyle uyanarak beş on dakika onu hatırlardı.

Ali Osman, çocuğuna ait arzularını daima ileriye bırakmış, bunun için önünde daha zamanlar var zannetmişti. Halbuki günün birinde kendini birdenbire yetişkin bir genç kız, içinde yetiştigi havaya göre muayyen fikirleri, hırsları, kaprisleri olan bir büyük insan karşısında bularak ne yapacağını şaşıırıyordu.

Babalık otoritesini kullanarak, onu yanında alıkoymuş, aralarını büsbütün açmıştı. İlk akşamki münakaşadan sonra, birkaç defa onunla konuşmağa teşebbüs etmişti. Fakat Züleyhanm işiteceği sözleri şüphe ve istihfaf ile karşılamağa daha evvelden hazırlanmış gibi bir hali vardı ki, miralayın cesareti-

HASTALIK

67

ni kırıyor, onu kızma karşı lakayt ve soğuk bir tavır takınmağa mecbur ediyordu.

Babasından çorap ve mendil istemek için bile, araya daima bir vasıta koyan Züleyhanm ona baş başa bir gezinti teklif etmesi, Ali Osmana evvelâ inanılmıyacak bir şey gibi görünmüştü.. Züleyha, bütün bu sebepleri anlamamakla beraber babasının sevincini farkettili. Çocuklarla birlikte bahçenin karşı tarafında dolaşan annesini göstererek:

— İsterseniz gizli kaçalım baba.. Belki onlar da peşimize takılırlar, dedi.

Züleyhanm bu sözü bu dakikada babasına karşı duyduğu yakınlaşma meylini ifade için bir bahne, bir nevi koketlikti. Yoksa, durgun ve lemfatik annesinin böyle bir gezintiyi, yal-varsalar da göze alamıyacağını kendi de gayet iyi biliyordu.

Baba, kız, bahçeden çıktılar; bir ekin tarlasının kenarını takibeden kuru bir sel yolundan yavaş yavaş tepeye doğru çıkmağa başladılar.

Şimdi, aradan bu kadar sene geçtiği halde Züleyha, bu saatin orijinal zevkim hâlâ kalbinde buluyor, babasının şehirdeki üniforması içinde olduğu gibi buradaki açık renkli sivil elbisesi içinde de dimdik duran ince ve biçimli vücudiyle yanında yürüdüğünü görüyordu.

Aralarında sonradan bozulmuş bir sevgi ve dostluk mazisi bulunmamasına göre, bir dargınlık da mevzuubahis olamazdı. Böyle olduğu halde yeni barışmış iki insan gibi tereddütler, utanmalar hissediyorlar, biribirlerine karşı duydukları za'fı açığa vurmaktan çekinir gibi konuşuyorlardı.

Maamafih, Züleyha daha cesurdu.

Yolda eteğine dolaşan bir çalıdan kopardığı bir çiçeği babasının yakasına takmak istedi; fakat sivil ceketin yaka deliği açık olmadığı için bir topluiğne ucu ile teyel tirelerini sökmeğe uğraştı.

Miralay, uzun boyıyla dimdik duruyor, bu hareketler esnasında kızının güneş ve gölgelerle alacalanan alnını, burnunu, dudaklarını- tepeden seyrediyordu.

Züleyha, «oldu» diye birdenbire başını kaldırıncı, babasının bu gizli bakışını yakaladı ve güldü.

Miralay, başka tarafa dönmüş bir kadın çehresini yakından seyrederken yakalanmış

«8 ESKİ HASTALIK

bir erkek telâşıyla gözlerini kaçırdı. İkisi de başlarını çevirerek ve gülümsiyerek yollarına devam ettiler.

Züleyha, aşkla sevişen iki insan gibi bir baba kızın da biribirlerinin maddi şekillerinden hoşlanabileceklerini, yüzlerinin çizgisi ve vücutlarının biçimini seyretmekten heyecan duyabileceklerini hayretle anlıyordu.

Vücudu arasına babasının vücuduna dokundukça âdeta bir zevk hissetmekte idi. Bir zaman ona sürünerek yürüdükten sonra nihayet büsbütün koluna girdi ve onun geçirdiği hayata göre nasıl bu kadar ince ve beyaz kaldığı anlaşılmıyan elleriyle oynamağa başladı.

Öteki aşk gibi hiç beklenmedik bir dakikada bilinmez sebeplerle başlamış olan bu İdil'e zarar verir korkusuyla ciddî mevzulara dokunmaktan çekiniyorlar, hep ehemmiyetsiz şeylerden bahsediyorlardı. Konuşurken biribirlerinin sözlerinden ziyade sesleriyle, dudaklarının hareketi ve gözlerinin bakışıyla meşgul idiler.

Giderken hesapsız yürüdükleri için dönüşte yollarını şaşırılmışlar ve geceye kalmışlardı. Ev sahiplerinin bahçede, ha-" vuz başındaki yemek masası etrafında sabırsızlık ve merak ile kendilerini beklediklerini görünce randevu dönüşünde yakalanmış iki âşık gibi utandılar. Nerede kaldıklarını soran annesine Züleyha, gülerek:

— Söylenmez, o, babamla benim aramda bir sırdır,, dedi, ve miralayı tekrar elinden tutarak sofrada yanma oturttu.

Herkese karşı daima biraz soğuk ve vahşi kalmış olan Züleyha, kendisini birdenbire babasının kollarına atan ruh hareketinin hangi ihtiyacın ifadesi olduğunu hâlâ anlamış değildi. Bu, belki sadece sıhhatinin düzelmesinden, etrafındaki havanın değişmesinden ileri gelme bir aksülâmel; bir muvakkat nikbinlik, neşe ve sempati meylinen ibaretti. Fakat sebep ne olursa olsun İdil devam ediyor ve baba kız yalnız kalmak için uydurdukları hilelerle, beraber buluştukları vakit biribirleri karşısında duydukları yepyeni heyecanlar, meraklar, utanmalarla bu yeni sevgiyi iki genç nişanlı aşkının süslerine boğmakla eğleniyorlardı.

ESKİ HA STALIK

IX

69

Akşam üstleri ovayı kaplıyan denizin yalnız bir vehim ve hayalden ibaret olmadığını Züleyha, sonradan öğrenmişti.

Ovanın ortalarına doğru etrafı kuru sazlarla çevrilmiş hakiki bir gölcük de vardı. Gündüzleri uzaktan parlak bir el aynası gibi görünen bu göl, ikindiye doğru garip bir büyü ile genişlemeğe, etrafındaki korulara doğru yayılmağa başlıyordu. Kırmızı kulübe damları, ağaç tepeleri yavaş yavaş kayboluyor ve gurup zamanında su, büsbütün ufku kaplıyarak karşı dağların eteklerine tırmanmağa başlıyordu. Züleyha, bu denizi seyretmek için, babasıyla yüksek tepelere çıktığı akşamları hiç unutamıyacaktı.

Bir akşam birdenbire:

— Siz, edebiyatı sever misiniz baba? dedi. Miralay, gülmeğe başladı:

— Vaktiyle Namık Kemal'i çok okurdum... Ekrem Beyin, Tevfik Fikret'in bazı şiirleri de hatırımdadır. Fakat, senin edebiyattan maksadın, yeni romanlar olacak... Okumadım çocuğum... Cezmi'den başka hiçbirini bilmem...

Züleyhanm maksadı ne* yeni romanlar, ne de babasıyla her hangi bir edebiyat bahsi konuşmak olmadığı için, acele acele devam etti:

— Size edebiyatça bir teşbih yapsam hoşunuza gider mi acaba?

— Yap bakalım.

'— Akşamları bu ovayı basan deniz, neye benziyor, bilir misiniz?

— Neye benziyor?

— Görünürde bir sebep yokken, birkaç saat içinde, bir baba - kız kalbini basan muhabbete...

İkisi de romanesk taşkınlıklara müsait insanlar olmadığı için, yeni münasebetlerinde de birbirlerine karşı ketum ve vakur olmakta devam etmişlerdi.

Konuşmaları daima kendilerine yabancı şeyler üzerine idi. Birbirlerine karşı duydukları ihtiyacı utanılacak bir zaıf gibi, gizli tutmağa uğraşmışlardı.

Hele Züleyhanm, aralarındaki en ağır meseleyi — yarı çocukça, yarı müstehzi bir şairanelikle ve uzun uzun durmağa

70

ESKİ HASTALIK

cesaret eden bakışlarla — birdenbire açığa vurması, ihtiyar askerin kolay anlıyacağı şeylerden değildi. Ali Osman Bey, kızının bu sözlerinde şimdiki muhabbetten ziyade eski alâkasızlığa dair bir ima bularak:

— Teşbih güzel çocuğum, dedi, fakat doğru değil... Biz, birbirimizi sevmiyor muyduk? Daha doğrusu ben seni sevmiyor muydum?

Züleyha, mahzun ve alaycı bir tavırla cevap verdi:

— Ona ne şüphe baba, ona ne şüphe?.. Her baba - kızda olduğu gibi, tabî bizde de biraz bir şey vardı. Nitekim bu şimdi gördüğümüz denizin de ovanın ortasında bir ufak mayası var... Amma kendi büyüdüğü zaman, o ufak su birikintisinden o kadar farklı oluyor ki... Size yapacağımı söylediğim teşbihin âcizane güzelliği de burada sanırım.....

Miralay, Züleyhanın bu sözleri söylerken aldığı yepyeni çehreye heyecanla bakıyor, hiçbir busenin iki insan arasında — kızının bu açık hareketi kadar — tam bir temellük duygusu uyandıramıyacağı müphem bir surette anlıyordu.

Onda da Züleyhaya karşı bir açılma ihtiyacı uyanmıştı. Fakat buna ancak dönüşte —geçtikleri yol, etraftaki yüksek ağaçların gölgesiyle büsbütün karanlıklaştığı zaman — karar verebildi.

!— Züleyha, sana bir meseleden bahsetmeğe mecburum, çocuğum... Biraz nazik bir mesele amma...

Bu mesele üzerin-' de mutlaka anlaşmalıyız... Daha doğrusu ne düşündüğümü bilmelisin...*Şurasını da söylemeliyim ki, ben güzel konuşmağa alışmış bir insan değilim... Hiç istemediğim halde ağzımdan seni kıracak bir kelime çıkarsa bilmelisin ki...

Züleyha, daima kısa ve açık konuşan babasının bu acemi ve dolambaçlı mukaddemesini dinlerken gülümsüyordu. Ona emniyet vermek ister gibi, koluna dokundu:

— Benimle artık her şeyi konuşabilirsiniz, baba. Miralay:

— Burada mesut değilsin kızım, dedi, sıkılıyorsun... İş, güc arasında bunun farkında değil gibi görünmek lâzım geldi... Fakat biliyorum... Sana şimdiye kadar söyleyemediğim bazı sebepler, daha doğrusu benim bazı fikirlerimden dolayı bu, zaruri idi... Bildiğin mecburiyetler dolayısıyla çocukluğunda seninle meşgul olamadım. Belki iyi mekteplerde okudun;

ESKİ HASTALIK

71

güzel ve faydalı şeyler öğrendin. Buna bir diyeceğim yok. Fakat fikirelerini, yaşayışlarını beğenmediğim insanlar arasında yetiştin... Bunların kımler olduğu malûm... Bana öyle geliyor ki, bunlar sana hayat hakkında yanlış fikirler verdiler... Sözlerimi pek derleyip toparlıyamadığım farkındayım... Fakat sen, beni anlamağa çalış... Memleket, şimdiye kadar geçirdiği inkılapların en büyüğünü geçiriyor... İstanbul gibi, büyük ve karışık yerlerde bu inkılâp, sarsıntısız geçemez... Sen, teşekkülünün en nazik bir devresindesin... Bu zamanda seni o insanlar ve o hava içinde bırakmak bana tehlikeli göründü... Birkaç sene benimle Anadolu'da yaşamak, senin için daha hayırlı olacağını zannettim... «Geç kaldın!» mı diyeceksin? Zahmet etme... Bunu ben de düşündüm... Fakat ne çare ki tahsilini yarım bırakarak seni aldırma... O, daha olmayacak bir şeydi.

Miralay, karanlıkta kesik kesik gülerek ve öksürerek devam etti:

— Hâsılı, sana karşı cebir istimal etmiş bir vaziyetteyim... Fakat dediğim gibi, bu; benim vazifemdi...

Çocuğumun onlara benzemesinden delice korkuyordum. Galiba bu noktalarda anlaşamayacağız.. değil mi Züleyha?

Miralay, korkusunda haklı idi. Onlar, bazı fikirler üzerinde, hiçbir zaman birbirlerini anlamamağa mahkûmdular. Fakat Züleyha, bu korkunun ne zavallı bir muhabbetin ifadesi olduğunu artık anlamış bulunuyordu. Karanlıkta babasının elini tutarak:

— Olabilir baba, dedi, fakat bu, bizim birbirimizi sevmemize mâni IK

Yusuf, gündüzleri hiç ortada görünmemesine mukabil, gece yemekten sonra, miralayı zaptediyor ve geç vakte kadar bırakmıyordu.

Çiftlik ahalisi erken yatmağa alışmış insanlardı. Yemekten biraz sonra, el ayak çekiliyor, havuzun yanındaki masanın etrafında, Yusuf la Ali Osman, bir de Züleyhadan başka kimse kalmıyordu.

Bazan Yusuf un annesi de çocukları yatırdıktan sonra, başında beyaz başörtüsü, omuzunda kaim bir atkı ile yanlarına gelerek bir zaman oturuyordu.

72 ESKİ HASTALIK

Züleyha; ilk günlerde, kendisini bu meclise yabancı bul- | muş, ve bu yabancılığı işaret etmek ister gibi, elinde bir kitapla üç beş adım açıktaki, bir salıncaklı iskemleye uzanmıştı.

Bir şey sorulmadıkça, söze karışmıyor ve yalnız kitabıyla meşgul görünüyordu. Havuzda durmadan haykırışan kurbağalar, bazan birdenbire susuyorlar, bu sükûtu farkedenden Yusuf, lâkırdısını keserek ona:

— Yine yılan geldi galiba, Züleyha Hanım, diyordu.

Züleyha, o zaman yerinden kalkarak kendi kendine havuzun etrafında dolaşüyor, fenerin suların dibine vuran aksinde kurbağaları kovahyan su yılanını görmeğe çalışıyordu.

Züleyha, kendi âleminde yaşıyor gibi görünmekle beraber daima onlarla meşguldü.

'''

Ali Osman Beyle Yusufun mevzuları çok kere İstiklâl Muharebesi hâtıraları idi. Yaprak gölgeleri arasından yeşilimsi donuk ışığını eler gibi hafif hafif sallanan fenerin altında gülüm-^ siyerek anlatılan bu hâtıralar, büyük hengâmeyken canlı lev-' halardan daha kuvvetle Züleyhaya tasvir ediyordu. Bir gece, yine böyle bir hikâye esnasında Yusuf, başını çevirince, Züleyhanın kitabını bırakarak kendilerini seyrettiğini görmüş ve şunları söylemişti:

— Züleyha Hanım, ben sizi daha o zamanlardan tanırım. Babanız sizi arasına rüyada görürdü.

Anlattığına göre, gayet garip bir rüya... Han gibi bir yerde bir taş odaya girer, sizi yırtık pırtık elbiselerle bir kerevet üstünde yatı}or görmüş... Güya çingeneler sizi evinizden çalmış da bâte'eflere kaçırmışlar.-Rüyanın hep aynı şekilde tekerrürüne sm^rlenîr, bazı yorgun zamanlarda «kızı yine aynı halde göreceğim, uyumaktan korkuyorum» derdi. \$

, Yusuf, bunu söylerken, miralay utanır gibi gözlerini önüne indirerek gülüyor:

^ «Mânâsız bir şey; besbelli o vakitki sinir bozukluğu» di-

riyordu.

Züleyha, babasının o senelerde çektiği ıstırap ve mahrumiyetleri de yine bu hâtıralardan öğrenmişti.

Bu dev yapılı genç adamla bu sert ve mahdût çehreli ihtiyar köy kadınının babasına böyle taparcasına bağlı göründüklerine artık hayret etmiyordu. >

ESKİ HASTALIK

73

Züleyha, zaferin ilk günlerinde, kıyafetinden bir eski asker olduğu anlaşılan ihtiyar bir adamın, etrafına toplanmış birkaç mektep çocuğuna, İstiklâl Muharebesini tarif ettiğini işit- | misti: «Gazinin kumandası altında asker baş, Anadolu halkı sağ el, Anadolu kadını sol el oldu. İşte böyle elbirliğiyle kendimizi kurtardık.»

Züleyhanın muharebeye dair okuduğu, işittiği şeyler arasında nedense, en çok zihninde yer eden söz, ihtiyarın bu basit tarifi olmuştu.

Şimdi, bu bahçe masasının kenarlarına dirseklerini dayı-yarak konuşan bu üç insanda, bu üç kuvveti temsil eden bir levha görüyor, kitabını dizlerinin üstünde unutmuş, derin derin onların çehrelerine dalıyordu. Muharebenin kendisinde olduğu gibi bu masa etrafında birer birer uyandırılan hâtıralar arasında da babası daima yarım ilâh göziyle görülen kumandan, Yusuf onun ebedî neferi, başörtülü ihtiyar kadın ebedî ne-ier annesi idi ve bu, daima böyle olacaktı.

Fakat, arasına mevzu değiştiği, söz bugüne ait bahislere intikal ettiği zaman, bu birlik kayboluyor, düşüncüler ve ihtiraslar arasındaki uzlaşmaz ayrılıklar kendini gösteriyor, herkes kendi ayrı âleminin insanı oluyordu.

Miralay, Yusufun harbden sonra kendini siyasî hırslara kaptırmasını, toprak işlerini bütün ağırlığıyla ihtiyar anasına yükletmesini daima tenkidetmişti. Onun, yaptığı acı tecrübeden sonra hâlâ da uslandığına inanmak içinden gelmiyor: «Sen rahat duracağa benzemiyorsun. İçin için kaynıyorsun» diye ona takılıyordu.

Yusuf, bu meselenin münakaşasında gayet sert ve titizdi:

«Maksadım, yine hizmetti. Memlekete yeniliği sokmak, hemşehrilerimi insanca yaşamağa alıştırmaktı. Anlamıyorum niçin bana inanmak istemiyorsunuz?» diye kumandanına âdeta çıkışıyor, bundan sonra kendini yalnız toprak işlerine vereceğini şerefi üzerine temin ediyordu. Yusufun memlekete hizmet arzusu, çok samimî idi. Zaten bu noktadan Miralayın da şüphesi olamazdı. Fakat buna mu-, kabil, artık idare ve politika işlerinde gözü olmadığı hakkındaki müdafaaları acemice idi. İçindeki yükselme hırsı sönmemişti. Vaktiyle belediye reisliği koltuğunda gördüğü rüya, hâlâ bütün hızıyla devam ediyordu.

74-

ESKİ HASTALIK

Çiftlik için yaptığı parlak ve nümayişli projeler, yine aynı hedefe erişmek için tutulmuş bir başka yoldan ibaretti.

Çiftlikte kol kol etrafa yürüyecek kanallar, son sistem mo-törlü ziraat aletleri, yeni icatlarla yetişecek muz bahçeleri, memleketin dikkatini buradaki bu küçük etrikalar ve sefil if tiralarla belediye reisliğinden atılmış iş adamının üzerine top-lıyacaktı ve neticede...

Anası bu münakaşalardan açık bir şey anlıyamamakla beraber — o mâkul ve realist Anadolu kadını kafasıyla — bu projelerin tehlikesini seziyor, arasına ortaya attığı şüpheler ve bakışlarının bir dilden daha açık ifadeleriyle kumandanın, oğlu üzerindeki otoritesinden imdat bekliyordu.

Züleyha, babasının ikide birde fırsat düşürerek Yusufu iktisadi maceraların tehlikesi hakkında söylediği şeyleri doğru görüyor, fakat aynı zamanda onun da heyecanlandıkça — alının ortasında kabaran o sert damarla — hırsında gösterdiği inat ve sebatı bir erkek için güzel bulmaktan kendini alamıyordu.

XI

Bir gece, rüzgârın her zamankinden daha şiddetli esmesi yüzünden akşam toplantısı içeride, Yusufun odasında yapılmıştı.

Bu oda, taş binanın bir kanadını hemen baştan başa kaplıyordu. Sonradan yapılan tamirlere ve değişikliklere rağmen, tavanlarının kararmış bağ kirişlerinde, kalın duvarlar içinde mazgal deliklerine benzeyen demir kepenkli dar pencerelerinde, açılıp kapandıkça rezeleri paslı bir demir gıcirtısı çıkaran ve kol demirleri şangırdıyan kapılarında, bir küçük silâh müzesi" şekline sokulmuş ocağında bir eski derebeyi sığmağının bütün hususiyetleri saklı kalmıştı. Miralay, evvelâ bir mihraba yürür gibi ocağa yürüdü; kızını bileğinden tutarak:

— Gel çocuğum, dedi, Yusuf, burada âdeta bir küçük İstiklâl Muharebesi müzesi meydana getirmiştir. Silâhların arasında bu kırık odun baltalarının, çapaların, tırmıkların ne işi var deme... Bunlar da silâhtır... Halk, İstiklâl Muharebesine evvelâ bunlarla başladı...

Züleyha, dayanılmaz bir ihtiyaç ile babasına sokularak bu ocağın sıra sıra rafları üstündeki eski yatağanları, palaları,

ESKİ HASTALIK

75

küflü el bombalarını ve herbirinin üzerine bir ayrı etiket yapıştırılmış ufak demir parçalarını seyre diyordu.

Burada bunlardan başka düşmandan alınmış bazı eşya, buruşuk kasketler, mantarlar, kayış parçaları, bir gözü kurşunla parçalanmış bir zabıt dürbünü gibi şeyler vardı.

Miralay, yamrı yumru bir maşrabayı eline alarak evirip çevirdikten sonra:

— Aylarca Yusufu beraber bunun içinden su ve bulduğumuz zaman çorba içtik, dedi.

Yusuf, bu asîl ve haşin odayı, duvarlara güçlkle tutturulmuş kartonpiyerler ve kontrplâklarla, meşhur tablo kopyaları ve bir yığın modern eşya ile yeni bir şekle sokmağa çalışmıştı. Bu dekor, bir tiyatro sahnesinin içine kurulmuş bir modern salon, daha iyisi resmî bir büro dekoruna benziyor ve Yusufun Silifke belediyesindeki odasını uzaktan uzağa hatırlatıyordu.

Burada da o odadaki gibi camlı daire yazıhanesi, döner makam iskemlesi, kâğıt makasları, cetveller, maroken koltuklar ve maroken kanape vardı.

Hattâ - besbelli kâhya odası ve ahırlarla konuşmak için -bir ufak dahilî telefon bile ihmal edilmemişti. Yazıhane ve iskemlelerin de — rüzgârdan uçmamaları için — üzerlerine şık prespapyeler konmuş, plânlar, yeni ziraat aletleri katalogları ve buna benzer daha birtakım eşya... Tecrübeli bir göz, bu odada Yusufun tarihini —üst üste iki tabaka halinde — görebilirdi. Fakat Züleyha, orada arrivist bir ruhun âlâmetlerinden ziyade, Yusufun yenileşme istidadına dikkat ediyor ve bunu beğenmekten kendini alamıyordu.

Züleyha, Yusuf ile annesine epeyce alışmış olmasına rağmen — etrafındaki insanlarla kendisi arasında daima bir küçük mesafe bırakmağa gayret eden bir kraliçe tavrıyla — yine biraz alarga durmuş ve yalnız başına duvardaki resimleri seyre başlamıştı.

Bunlardan biri Yusufun yere diz çökerek babasının bileğindeki bir yarayı sardığını gösteren bir fotoğraftı. Resim çekilirken ikisi de başlarını objektife çevirerek gülüşlerdi.

Yusuf, genç kızın bu resme alâkasını gördü ve ona babasının daha başka resimlerini göstermek için yazıhanenin gözünden bir albüm çıkardı.

76

ESKİ HASTALIK

Yapraklar, birer birer çevriliyor, Züleyha, onun bazı resimler hakkında birkaç renksiz kelime ile verdiği izahatta bütün bir roman buluyordu.

Sayfaların birinde iki, üç yaşlarında bulanık bir çocuk fo-tağrafi çıkmıştı. Yusuf, parmağını resmin üstüne koyarak: «Tanıdınız mı?» diye sordu.

- Hayır
- Dikkat edin bakalım.
- Nereden tanıyabilirim?
- Kendi resminiz...

Züleyha, bu resmi hatırlamıyordu. İhtimal, muharebelerden birinde babasına gönderilmek üzere ayak üstü bir sokak fotoğrafçısına çıkartılmıştı. Başında kocaman bir kurdela vardı. Çoraplarından biri potininin üstüne düşmüştü. Fotoğraf karşısında sallandığı için yüzü karmakarışıklı. Galiba da ağlıyordu.

Züleyha, resimden gözlerini ayırmıyarak:

- Bu, size nasıl geldi kuzum? dedi.
- Babanızın bana verdiği bir kitaptan çıktı... Ben de sonradan iade etmeyi unuttuğum.
- Züleyhanın bu yaşlarından kalma fotoğrafı yoktu. Dilinin ucuna geldi, «Bunu ben alayım mı?» diyecekti. Fakat onda, değil yabancılardan, yakınlarından bile en ehemmiyetsiz bir şey istemeğe karşı garip bir nefret vardı. Sonra, bu nevi hâtıralara el sürülmesi caiz olmadığını da müphem bir surette seziyordu.

Biraz sonra albümün daha aşağı yapraklarından iki fotoğraf düştü. Yusuf, onları yerden alarak:

- Nereden karışmışlar buraya? diye hayret etti.
- Resimleri sonradan başka bir yere koymak üzere yazıhanenin üstüne atmıştı. Züleyhanın dikkat ettiğini görerek tek-ra aldı, uzattı.
- Benim Harb-i Umumîden bir yıl önceki resmim... Züleyha, resme bir göz attıktan sonra:
- Garip, dedi, o zaman şapka yasak değil miydi?
- Yasaktı amma memlekette... Ben, bunu Fransada çıkarttım.
- Fransada mı? Siz Fransada bulundunuz mu?

ESKİ HASTALIK

77

- İki seneden biraz fazla...
- Hiç bahsetmemiştiniz...
- Bilmem... Yeri gelmedi de ondan galiba... Züleyha, Avrupada iki buçuk senelik bir tahsil değil, on beş günlük bir tetkik seyahati yapanların — yeri gelmeden de — bundan nasıl bahsettiklerini bildiği için, hayretten kendini alamadı. Yusuf gibi gösterişi seven, mevkî, rütbe, nişana kıymet verdiği anlaşılan bir dışarlık gencinin bununla övünmemesini garip buluyordu.
- Yusufun odasında, Fransa hâtıralarına ait de bir köşe vardı ve bu köşede, yan jyana iki etajerin rafları üstünde birtakım Fransızca kitaplar ve mecmualar sıralanıyordu.

Kitapların bir kısmı yeni lisan öğrenenlere mahsus kıraat, gramer ve lügatler, bir kısmı vulgarize fen kitapları ve iskele, istasyon barakalarından rastgele toplanmış romanlardı. Bir kısmının kesilmemiş olmalarına mukabil, bazılarının sayfalarının kurşunkalemle yazılmış kelime mânaları Yusufun bunlar üzerinde hayli uğraştığını gösteriyordu.

Yusuf, misafirin kitaplarla alâkadar olduğunu görerek, bir ikramda bulundu:

- Beğendikleriniz olursa buyurun alın, dedi, hattâ büsbütün de alıp götürebilirsiniz... Bizden artık geçti.

Züleyha, yatarken okumak için bir iki Illustration piyesi ayırdıktan sonra sordu:

- Harbden sonra tahsilinizi tamamlamak için neden tekrar Parise dönmediniz? Yaşınız müsait...

Yusuf, acı acı gülümsiyerek, Miralaya baktı:

- Yaşımız da pek müsait değil amma,, başımız daha hiç müsait değil... Geçirdiğimiz patırtıdan sonra öyle ince işlerle uğraşmağa kafa mı'kaldı? Değil mi kumandanım?

Miralay, gülmeğe başladı:

- Hakikati neye söylemiyorsun, kızıma? Yusuf, sahte bir hayretle, kaşlarını kaldırdı:
- Bundan büyük hakikat olur mu? Daha ne olsun?... Miralay, Züleyhaya döndü, yarı ciddî, yarı şaka bir tavırla:
- Yusufun Fransaya dönmesi için, tek bir ihtimal vardır, dedi, Allah göstermesin yeniden bir Alman - Fransız muhare-

78

ESKİ HASTALIK

besi patlaması... O zaman bizden tek gönüllü olarak Almanlarla beraber Marsilyaya inmek için ahdi var... Öyle değil mi? Yusuf, yalvarır gibi gülerek:

— Yapmayın kumandanım, dedi.

Miralay, Yusufun yazıhane koltuğuna oturarak ve onun kalemliyle oymyarak devam etti:

— Yusuf, uzlaşmaz bir Fransız düşmanıdır, Züleyha... Pekâlâ Fransızca bildiği, okumağa da merakı olduğu halde, onlara el dokundurmaz... Hattâ galiba bunun için yemin de etmiştir.

Züleyha, hayretle sordu:

— Buna sebep ne? Bütün düşmanlarımızla artık barışmış değil miyiz ?Hattâ bize Fransızlardan çok daha fenalık etmiş, Ankara yakınlarına kadar yürümüş olanlarla...

Miralay, Yusufu mutlaka söyletmek istiyordu. Bunun için kızının sözlerini kabul ediyor gibi bir tavırla:

— Çok doğru bir mantık Yusuf, dedi, cevap vermek lâzım...

— Bu, mantık meselesi değil, duygu meselesi kumandanım... Tutun ki, ben kaba saba, vahşi bir adamım...

— Yok, yok... Bunlar lâkırdı değil... Sebebi söyle...

Konuşulan şeyler latifeden ibaret olduğu halde, Yusufun heyecanlandığı, alnındaki damarın kabarmağa başladığı görü-, lüyordu.

Züleyhaya garip bir sual sordu:

— Allah göstermesin, birinin babanıza bir fenalık yaptığını farzedelim... Onun da eli armut devşirmiyor ya, nasıl lazımsa öyle karşı koyar... Ödeşirler ve bir gün de belki barışırılar... Amma, fenalığı yapan ben olsam, beni affeder mi?

Genç kız, gülmeğe başladı...

— Ne demek istediğinizi anlıyamadım?...

— Anlıyacaksmız... Beni affetmez... Çünkü ben, ona ku- ' mandanım, demişim... Benim ona fenalık etmem, insanlığa aykırı bir şeydir. Muharebe netice itibariyle haktır Züleyha Hanım... Amma ne mânada haktır?... Tabiatla olan bir şey olmak itibariyle haktır... Hayvan başka hayvanın ağzındaki kemiği kapıp yiyor... Bizim şu bahçeyi çeviren büyük ağaçlar o boya gelinceye kadar, etrafındaki kaç küçük ağacı canavarca

ESKİ HASTALIK

79

yedi bilir misiniz? Bunun hesabı yalnız Allaha malûmdur... Komşularımız, kendilerini bizden güçlü sanınca ne diye üstümüze hücum etmesinler? Bağlarımıza, bahçelerimize yerleşmesinler, çoluğumuzu, çocuğumuzu, kamçı ile işlerine koşmasınlar? Bu, onların hakları... Allah, tabiat böyle istemiş... Nitekim, elimde oldukça, ben de böyle yaptım...

— Peki amma, herkes için hak olan bu şey, niçin Fransızlar için...

Yusuf, kaba denebilecek ve başka bir zamanda Züleyhayı gücendirecek bir el hareketiyle sözünü keserek:

— Müsaade buyurun, dedi, niçin başkaları değil de Fransızlar... Biraz sonra arzedeceğim... Meselâ İngiliz alalım... İngiliz, tüccar bir devlettir. Oyununun kapalı bir tarafı yoktur. Herif, varını, yoğunu sarfetmiş, fazla olarak da kellesini koltuğuna almış, neticede yaptığı donanma ile kendini dünyanın baş korsanı ilân etmiş... Elbette bu donanma ve bu kuvvetle

•dünyayı haraca kesecek... Bu kadar fedakârlığı iş olsun, eğlence olsun diye yapmıyor ya... Ben onun yerinde olsam, başka türlü mü yapacaktım? Kepçe benim elimde olaydı: «Yahu, şu demirhindi şerbetinden biz de bir yol tadalım!» demiyeycek miydim? Muharebe sonunda kuvvet onun elinde kalacağına, benim elimde kalaydı, onun İstanbulla girdiği gibi, ben de Lon-draya girmiyeycek miydim? Peki, neden İngilizleri mazur görüyorum da, Fransızları görmüyorum... Onların ne farkı var? Şimdi size cevap veriyorum Züleyha Hanım.'..

Biz, Fransızları, öteden beri hocamız, dostumuz yakınımız bildik... Meşhur İnsan Hukuku beyanamelerine kapıldık. Filozoflarının, âlimlerinin, ediblerinin, hattâ siyasilerinin: «Biz hakkı, hakikati, iyiliği, güzelliği, insanlık sevgisini menfaatlerimizden de üstün tutarız.» demelerine inandık. Onları okuduk, tercüme ettik, mektep kürsülerinden çocuklarımıza telkin ettik. Sekiz, on yaşındaki çocuklarımıza iptidai mekteplerinde Fransızca okuttuk... Birçokları gibi, ben de onların memleketinde tahsile gittim. Çocuklarıyla beraber bir sıraya oturdum. Çocuklarını kardeş, hocalarını baba diye yüreğime nakşettim... Bütün bunlardan sonra, onları evvelâ Çanakkale-de, sonra İstanbulda görünce, çıldırırverdim. Belki onların da böyle hareket etmeleri için ince, derin sebepleri, hattâ mâze-

«<;

ESKİ HASTALIK

retleri var... Fakat dediğim gibi, ben, duygularının esiri bir deliyim. Bunları anlıyacak halde ve hattâ seviyede değilim. Benim bildiğim, sade hoca dediğim, baba dediğim, kardeş dediğim, yüksek insan dediğim, ve ona göre yıllarca sevdiğim, saydığım adamın beni en düşkün zamanımda, kahepe vurması, bundan daha fenası beni mağlûp değil, küçük, sefil, hor,, hakir görmesidir... «İstanbul işgal edildi.» dediler. Size yemin ederim, sadece: «Olur... Düşman düşmana rahmet okuyacak değil... Talihimize küselim.» dedim. Fakat General Franşe Dcspere İstanbulda Türk milletine karşı, bir galip

ve âmir sesiyle konuşmağa başlayınca, kuduz köpeklere döndüm. Nihayet onlar bizi Cenuptan bastırmağa başlayınca...

Yusuf, birdenbire sustu. Züleyhanın karşısında gülünç bir taşkınlık yapmış olmaktan korkar gibi, gülümsiyerek:

— Zayıf damarıma bastınız kumandanım, dedi, yine aldık, yürüdük.

Miralay, Züleyhanın derin alâkasını görerek:

—r- Adanadaki tayyare vakasını anlatsana Yusuf, dedi.

Yusuf, nazlandı:

— Bırakın Bey, dedi, kızgınlıkla ağızından olmiyacak bir lâkırdı çıkar... Züleyha Hanımın yanında ayıp olur...

Mukaddemeyi Miralay yaptı:

• — Mücadele başladığı zaman, Yusuf, Adanada bulunuyordu. Bir tayyare vakası onu çileden çıkardı. Zaten bana iltihakı da bu vaka üzerine olmuştur... Şimdi düşmanlarından alınacak bir öcü kalmamış olmasına rağmen, bu vakayı ne vakit hatırlarsa yeni baştan ateşlenir.

Yusuf, yazıhanesinin üstünden aldığı bir prespapye ile oy-nıyarak, anlatmağa başladı:

— Adananın eski istasyonu civarında bir büyük taş bina vardı. Burası Darül'eytamdı. İçinde yetmiş, seköen kadar çocukla, birkaç muallim vardı. Vaziyet sıkışık olduğu için, çocuklar bazan aç kalıyorlardı.

Her ne ise, bir gün bu mektebin üstünde bir Fransız tayyaresi peyda oldu. Kışla falan mı zannetmişti?.. Her halde öyle olacak... Çünkü insan ne kadar canavar olsa, çocuğa hücum edemez...

ESKİ HASTALIK

81

Bu tayyare bomba attı. Bomba, mektebin bahçesindeki havuz yanında patladı. Çocuklar, o esnada bahçede idiler... Birkaç tanesi derhal öldü... Birkaçı da yaralanmıştı. Hafif yaralananlar, evvelâ hiçbir şey olmiyan çocuklarla beraber öteye, beriye koşuşuyorlar, sonra kuvvetleri kesilince düşüyorlardı. Ben, bunları, mektebin dışındaki yolun üstünden görüyordum... Derken içerden saçı, başı karışık, gömlekli ve yalınayak bir adam fırladı. Bu, bir muallimdi. Şaşkın bir halde çocukların birinden ötekine koşuyordu.

Şimdi, size tayyarenin vaziyetini anlatayım. O, aşağıda kendine silâhla karşı koyacak bir kuvvet, binaenaleyh bir tehlike bulunmadığını anlamıştı. Bu vaziyetten aldığı kahpe cesaretle mektebin damlarına, bacalarına dokunurcasına alçalıyor, korkunç seslerle üstümüzde dönüyordu.

Tayyarecinin, yaralı çocukların peşinden oradan oraya koşan şaşkın muallime tabanca ile ateş ettiğini bulduğum yerden gözümle görüyordum. Birkaç çocuğu öldürdükten sonra, o adamı da vurmak için, o ne soysuz ısrar ve inattı Yarabbi! Züleyha Hanım, bu kadar muharebe gördüm. O motorun sesi, hâlâ kafamın içinden çıkmaz...

Albümünden çıkan ikinci resim, elinde bir bisikletle bir yol kenarında duran geniş hasır şapkalı bir genç kızın fotoğrafı idi.

Yusuf, onu Züleyhaya uzatarak:

— Pariste iken oturduğum pansiyonun kızı... dedi. Miralay, hafifçe öksürdü ve güldü:

— Paristeki pansiyonun madamının da resmi var mı?

— Hayır.

— Madamın kocasının, kardeşinin, pansiyondaki öteki insanların...

— i i i

— Sebep!

Yusuf, evvelâ şaşırmıştı. Sonra maksadı anlıyarak, o da gülmeğe başladı ve cevap verdi:

— Yoktur kumandanım... Çünkü ötekilerden hiçbiriyle evlenmeyi aklımdan geçirmemişim...

«Eski Hastalık» F. : 6

82

ESKİ HASTALIK

Züleyha, boş bulunarak, garip bir sual sordu:

— Nişanlınız mı bu Matmazel? Yusuf, tekrar güldü:

— Şimdi mi? Zavallının şimdi belki on, on iki yaşında çocukları vardır... Fırsat elverseydi, yani muharebe çıkmasaydı, belki o da bugün aramızda bulunacaktı... Şimdi bir Fransız yengeniz olacaktı...

• — Ve tabîî siz de Fransız düşmanı olmiyacaktınız. — Kim bilir... Belki... İnsanlık bu...

— Resmen nişanlanmış mıydınız?

— Resmen değil... Aramızda bazı sözler geçmişti. Ailesi fakirce olduğu için, kızlarının Şarka gelmesine mâni olmiya-caklardı. Hele annesi böyle bir evlenmeğe taraftar olduğunu gizlemeğe bile lüzum görmüyor, bizim arkadaşlık etmemize, beraber gezmemize müsaade ediyordu. Gelgelelim

bizim anneye... Mektuplarımda ona bu meseleyi biraz çıtlatıcak oldum-du... Kıyametleri kopardı... Seni reddederim, diye ultiatomu bastı. Öyle değil mi anne? x
Ocağın yanında beyaz başörtüsüyle ayakta duran Enise Hanım — tehlike hâlâ mevcutmuş gibi — meraklandı ve inat ile başını salladı:

— Ben, Fransız kızını gelinim diye kabul edeceğim öyle mi? Allah esirgesin... Burası babasının ocağıdır... İstedğini getirir, amma ben, kendimi ortadan yok etmesini pekâlâ bilirim. Bu mânâsız isyana hep birden güldüler. Yusuf, annesini omuzlarından tutup kendisine doğru çekti, parmağıyle çene- • sini, burnunu gıdıklıyarak:
— Gayrı bu hırçınlıklara lüzum kaldı mı ya anne? dedi, Enise Hanım, Züleyhaya pek eski kafalı bir kadın görünmekten korkuyormuş gibi...
— Neme lâzım? dedi; oğlum kimi alırsa alsın... Gelinim diye hürmet etmek boynumun borcudur... Amma siz de insaf edin... Bir Fransız kızından doğacak çocuklara ben nasıl torunum derim? | |

Züleyha, gülüyordu:

— Amma şimdi ecnebi ile evlenen müslüman hanımlar da var, dedi.

İhtiyar kadın, Züleyhanın bu latifesinden alınır gibi oldu:

— Yanlış anlamayın kızım, dedi, ben öyle mutaassıp falan değilim... Kimseye karışmam... Hattâ ayıplamam da... Herkes istediğini yapar... Ben sade kendi çocuklarım için söylüyorum.

Yusuf, Züleyhadan aldığı resmi elinde evirip çevirdikten sonra incitmekten korkuyor gibi, yumuşak bir hareketle bir çekmece gözüne atmıştı.

— Bu çocuk, hakikaten çok iyi, çok temiz bir çocuktu... Mukaddemesiyle bir sürü hâtıralar, hikâyeler anlatmağa başladı.

Yusufun bu hareketi Züleyhaya biraz garip görünüyordu. Onun şimdiye kadar muhitindeki insanlardan ve okuduğu kitaplardan aldığı fikre göre, erkeğin hayattaki en belli başlı meşgalesi, karşısına çıkan güzel kadınları avlamaktır. Bu, ba-zan doğrudan doğruya takip ve kur şeklinde olurdu. Bazan aralarında yaş, içtimai mevki vesaire farkı bulunan insanlar arasında daha gizli şekillere bürünür, hasbî fikir ve his arkadaşlıkları, meslek sempati kılıfına girer, fakat daima aynı çapkın karakterini muhafaza ederdi. Sosyete denen şey, bu açık veya gizli oyunun bir vesilesi, zarif ve süslü bir dekorundan başka bir şey değildi.

Züleyha, ilk zamanlarda, sâf kasaba kızlarının Donjuan'ı olan o altın dişli, yağlı saçlı manifaturacı ile Yusuf arasında pek bir fark görmemiş, bu parasına, mevkiine, boyuna, boşuna mağrur dışarlık delikanlısının kendisine mutlaka kur yapacağını zannetmişti. Silifkede iken onun sık sık evlerine uğramasını, arasına belediye çavuşıyla çiçek demetleri ve üzüm sepetleri göndermesini, ihtifal, balo, düğün vesaire günlerinde .. frakını giyip nişanını takarak nümâyişler yapmasını hep buna atfeder ve kendisini kolay avlanır bir parti sandığına kani olduğu bu adama hakaret etmek ve haddini bildirmek için fırsat arardı.

Züleyha, ailesinin ısrarıyla Gölyüzü çiftliğine davet edilmesi sebeplerinden birini de bu olarak tahmin etmişti.

Onun fikrince Yusuf, altında atı, belinde tabancası, elinde kamçısıyla çiftliğin geniş toprakları ve kalabalık işçileri arasında kendini bir derebeyi, bir küçük prens gibi gösterecekti; bu saltanatla misafirin gözlerini kamaştırmayı kurmuştu.

84

ESKİ HASTALIK

Halbuki, bu kadar gün geçtiği halde o, Züleyhaya hiçbir yakınlık göstermemiş, gündüzleri ortadan kaybolmuş, kır ve orman gezintileri teklif ederek onunla yalnız kalmak fırsatını aramamıştı.

Şimdi de vaktiyle sevdiği bir kızın resmini hiç çekinmeden uzatıyor, bu eski aşkın hâtıralarını — teklifsiz bir erkek arkadaşına anlatır gibi — bütün tafsilâtiyle anlatmakta bir mahzur görmüyordu.

Maamafih, Yusufun bu hareketi, Züleyhada ona karşı garip bir emniyet ve sempati uyandırmıştı. Babasıyla annesinin yakın bir aile göziyle baktıkları bu insanlara o da ısınıyor, Yusufun kardeşleriyle yavaş yavaş dost olmağa başlıyordu. Yalnız, Enise Hanımla aralarında bir anlaşmazlık var gibi idi. İhtiyar kadın, Züleyhayı sevmekle beraber, fikirlerinden ürküyor, onunla konuşurken daima endişeli ve çekingen görünüyordu.

XII

Bir sene sonra annesinin öldüğü gündü. Züleyha, o güne kadar, hayatındaki ehemmiyetini pek anlıyamamış olduğu bu sessiz ve sakin kadının bıraktığı boşluğa dehşetle bakarken kendini Enise Hanımın kollarında bulmuştu.

İhtiyar kadın, haftalarca evini bırakarak onlarla beraber yaşadı. Züleyha, saati saatine uymıyan bu kararsızlık ve üzünlük günlerinde bazan kendini çok yalnız buldukça, çekinmeden onun göğsüne başını koyuyor, orada kaldığı müddetçe garip bir sükûn ile uyuduğunu ve dinlendiğini hissediyordu.

O sene, Züleyhanın en bedbaht senesi idi. Babasının günden güne vücuttan düştüğünü görüyor ve ne yapacağını, nereye başvuracağını bilemiyordu.

Miralay, daha ziyade sararmış ve zayıflamıştı. Sol memesi üstündeki o iğne başı kadar yara —birkaç seneden beri büsbütün kaybolmuş gibi görüldüğü halde — şimdi tekrar kaşınmağa ve cerahatlenmeğe başlıyordu.

Züleyha, babasının bazan gün ortasında kışladan dönerek yatağına yattığını gördükçe telâşlanıyor: — Baba, yine sen bilirsin amma, esaslı bir tedaviye muhtaçsın sanıyorum, diyordu... Hiç olmazsa izin al... Birkaç ay

ESKİ HASTALIK

85

kendini adamakıllı doktorlara baktırabileceğin ve rahat edebileceğin bir yere gidelim...

Miralay, kızının bu endişesini alayla karşılıyor:

— Buradan daha iyi dinlenebileceğim yer, neresi olabilir? diyordu. Benim hastalığım için, bu sıcak ve kuru iklimden iyi bir memleket bulunamaz. Mühassıs doktorlara gelince; buradakiler de pekâlâ okumuş, yazmış ve fazla olarak tecrübe görmüş insanlar...

Bazan da ağır ve ciddî bir tavırla âdetâ Züleyhayı takdir ediyordu:

— Ben medenî adamım kızım., neremde ne olduğunu pekâlâ bilecek vaziyetteyim... Zannedirim ki, annenin ölümü senin gözünü yıldırır... Fakat merak etme, benim yakında ölmeğe niyetim yok...

Elbette vücudum bir genç vücudu gibi değil... Fakat sana da, orduya da daha birçok seneler hizmet edecek haldeyim, çok şükür...

Züleyha, o günlerde dayısına yazdığı bir mektubu hatırladı. Bu, kardeşinin ölümünden çok müteessir görünen ve acısını ancak yeğenini görmekle giderebileceğini yazan Şevket Beye cevaptı:

«Babam birkaç ay için beni İstanbula çağırmanızı çok iyi karşıladı: «Hemen hareket et Züleyha; umarım ki biraz açılırsın. Hattâ ben, seni Mersine kadar geçireyim.» dedi.

Ne kadar sevindiğimi tahmin edersiniz, tabî... Heyecanla hazırlanıyordum. Hoş bir sürpriz olsun diye, size bile haber vermiyecektim. Bir akşam üstü, lâmbalar yanarken elimde çantamla kapıdan girdiğimi görüp şaşıracaktınız. Size eski belediye reisinin annesi Enise Hanımdan birkaç kere bahsettim. Ben, buraya dönünceye kadar, o, bize daha sık gelecek ve ica-bederse büsbütün oturacaktı. Kendisi, tam mânâsıyla bir ev kadını olduğu ve babamı bir esir gibi sevdiği için, gözüm arkada kalmıyacaktı.

Babam da bunu söylüyor, bana sıhhatinin her zamankinden daha iyi olduğunu temin ediyordu.

Fakat, bu hazırlık esnasında, beni garip bir evham bastırmağa başladı. Ben yokken babam da öteki gibi birdenbire ölecek sanıyor ve durup dururken hıçkırığa hıçkırığa ağlamağa başlıyordum. Pek iyi anlıyacağımız üzere bu sebepsiz evham ve bu gülünç hıçkırıklar pek hayra alâmet değildir; ben de hastayım amma, neremden olduğunu kestiremiyorum. Geçirdiğim

86

ESKİ HASTALIK

büyük sarsıntıların tesiri mi? Vücudumun bir yeri mi bozuldu? Anlamak kabil değil.

Hareket günüm kararlaşırmıştı. Babam, beni Yusuf Beyin otomobiliyle Mersine kadar indirecekti.

Yola çıkmağa bir gün kala, evde misafirlerle oturuyordum. Saat iki buçuk vardı. Kapı çalındı. Baktım babam. Bu saatte gelmek hiç âdeti değildi. Merakla «Ne oldunuz?» diye sordum. Neferin kapıdan uzattığı evrak çantasını alarak: «Hiç... Sıkı bir işim var da evde çalışacağım, dedi. Kışlada gelen, giden çok oluyor. Rahat bırakmıyorlar. Sonra, hava da çok sıcak. Soyunup dökünerek çalışmak daha iyi olacak.»

Bu konuşmadan sonra, ben, tekrar misafir odasına girdim; o, yukarı çıktı.

Misafirlerle otururken aklım hep onda idi. Yarım saat sonra gayriihtiyari yerimden kalktım; ayaklarımın ucuna basa basa yukarı çıktım ve birdenbire babamın kapısını açtım.

Ayağındaki çizmeleri bile çıkarmadan kanapenin üstüne uzanmıştı. Yalnız, ceketini çıkararak bir iskemlenin üstüne atmıştı. Saçları karışık, yüzü son derece bozuktu. İstiraplı bir nöbet geçirmekte olduğuna şüphe yoktu.

Baskına uğradığını anlayınca, birdenbire kendini kanape-den attı, gülererek:

— Beni ürküttün Züleyha, dedi.

— Niçin?

— Sebepsiz... Ne boğucu sıcak var bugün... Bir parça şuraya uzanacak oldumdu... Bir uyuşukluk çöktü, dalıvermi-şim... Sen birdenbire kapıyı açiverince... Anlıyorsun ya...

— Anlıyorum baba...

Masanın başına dönmüştü, beni aldatmak için ortaya yaydığı kâğıtlarla uğraşmağa başladı.

Kapının yanındaki sandalyeye oturmıştım. Hiç sesimi çıkarmadan onun çalışmasını seyrediyordum.

Bir aralık kaybolmuş bir kâğıdı arar gibi, bana bakmadan sordu:

— Senin misafirlerin gitti mi?

— Hayır oturuyorlar.

— O halde, senin ne işin var burada?.

— Hiç... Sıcak çok fena... Uyuştum kaldım... Babam, bu defa başını çevirdi; gülümsiyerek:

ESKİ HASTALIK

87

— Yalan söylemek doğru mu Züleyha? dedi. Küçük bir tereddüitten sonra cevap verdim:

— Bir yalan karşılığı olursa, pekâlâ olur...

— Ne münasebet!

Yerimden kalkarak yavaş yavaş yanma gittim; bileklerini tuttum; inkâr edememesi için, dikkatle gözlerine bakarak:

— Niçin bana yalan söylüyorsunuz? dedim, siz hastasınız... Dairede duramadınız... Yatmağa ihtiyacınız var... Benden çekindiğiniz için yatmıyorsunuz... Benim yüzümden ka-napeler üstünde sürünerek nöbet geçiriyorsunuz. Masa başında yalandan kâğıtları^karıştırıyorsunuz. Bir şeyler yazar gibi görünüyorsunuz... İsterseniz şu kâğıtları biraz karıştırayım; ne yaptığınıza dair birkaç sual sorarak sizi yakalıyayım...

Yine o mânâsız hıçkırık nöbetlerinden birine düşeceğimi anhyarak, yüksek sesle gülmeğe başladım.

— Karşınızda çocuk yok... Avamdan bir insan da yok... Okumuş, yazmış bir kız var...

Babam, şaka yapmağa çalıştı:

•— Sen, dehşetli bir müstebit kesilmeğe başladın Züleyha, dedi. Bilmelisin ki, ben, öyle tahakküme gelen erkeklerden değilim...

!—• Bakalım görürüz...

— Bu, ne emniyet!

— Hemen sizi soyup yatırmalıyım... Şu sersem belediye doktoruna da bir haber salalım... Fukaranın bir şeye akli erdiği yok amma, ne yaparsınız? Denize düşen yılana sarılır... Hadi bakalım soyunun...

— Emrediyor... Âdeta emir veriyor bana...

— Ne zannettiniz... Elbette...

— Peki... Hadi bugün de senin dediğin olsun...

— 'Bugün ve her zaman... Çocukluğu bırakmadığınız ve yalan söylemekte devam ettiğiniz müddetçe...

— Evet amma, sen yarın gidince. Kararımı vermiştim:

— Nereye? diye sordum.

— tstanbula...

— Ben mi? Ben, İstanbul falan gidecek değilim...

oo ISSİİ HASTALIK

— Sebep!

— Sizi kime bırakayım... Vazgeçtim.

— Şaka ediyorsun...

— Şaka değil baba... Bilâkis gayet ciddi... Her şeyden evvel seni düşünmek lâzım... Seni yalnız bırakmam... İstan--bula beraber gidersek ne âlâ... O da İstanbul için değil, senin sıhhatin için... Gitmezsek böyle burun buruna otururuz...

— Olamaz.

— Olacak...

— Benim emrim, mutlaka yapılır...

— Evet amma, kışlada... Burada sökmek...

Kavga eder gibi konuşuyorduk. Böyle yapmasak, ağılya-rak onun boynuna atılmam tehlikesi vardı.

Bir şey değil, bu nöbet saatinde belki onu da ağlatabilirdim ve bu, felâket olurdu.

Her halde gördüğü sert asker terbiyesinin tesiri olacak, babam ağlamayı bir zaif sayıyor; korkmak, yalvarmak, yahut maiyeti tarafmdan emri tutulmamak gibi küçültücü bir zaif.

Annemin felâketinde herkes ağlarken onun kupkuru gözlerle ortada dolaştığını, onu tanımadan evvel görseydim affe-demezdim.

Evet, babam, sinirlerine hâkim olamadığı bu düşkünlük saatinde kazara bir damla gözyaşı dökerse ne beni, ne kendini affetmezdi. Onun için konuşma tarzını biraz değiştirerek ciddi bir tavırla:

— İstanbul gitmekten büsbütün vazgeçmiş değilim, dedim, sadece bu seyahati birkaç hafta geciktirmek istiyorum...

Bu vakayı size uzun uzun yazışımın sebebi, babamın hayatı için ne kadar korkuda olduğumu anlatmaktır. O, hakikaten tehlikede midir? Doğrusunu isterseniz bunu da bilemiyorum.

Ben, artık klâsik bir ev hanımı oldum dersem inanır mısınız?

Hizmetçi ile beraber ortalık temizliyorum; neferi çarşıdan alışverişe gönderiyorum; babamın perhiz yemekleri ve ilâçları ile uğraşıyorum.

Bu ev hanımlığının bana en ağır gelen tarafı, misafirler oluyor. Bir küçük kasabada bir kumandan evinin ne kadar çok

gelip gideni olduğunu bilirsiniz. Ben, şimdi zavallı annemin vekili sayılıyorum.

Daha ilk günlerde karmakarışık saçlarım, ağlamaktan şişmiş, morarmış yüzümle yatağımda yatarken Enise Hanım, başımın ucuna geldi: «Hadi çocuğum; kalk, yüzünü, gözünü yıka, arkana bir temiz elbise giy... Annenin kapısı kapanacak değil!» dedi. Bu basit tavsiye, ne dersiniz bana bitip tükenmez bir gayret verdi. O gün bugün «Annemin kapısı kapanmamalı imiş, bu, benim vazifem imiş!» diye sâf bir itikatla uğraşıp duruyorum.

Resmî misafirlerden başka annemin yakından tanıdığı ve sevdiği insanlar da var... Bilhassa onlara karşı çok nazik ve sevimli olmağa mecburum.

Eskiden, misafir geldiği zaman, odama çekilir, sırtüstü şezlonguma yatarak kitap okur, yahut düşünürdüm! Şimdi her gelenle saatlerce oturmağa, sonra da ayrıca ziyaretlerini iade etmeğe mecburum.

Konuşulan şeyler beni alâkadar etmiyor, kendimden onlara söyleyecek bir şeyim yok. Onun için pek az söylüyorum; ne derlerse gülümsüyerek tasdik ediyorum. Bu halim, beni besbelli anneme benzettiği için misafirlere sempatik görünüyor. Buraya ilk geldiğim zaman, kibirli ve müstehzi diye fena bir şöhret almıştım. Şimdi, bu şöhret değişiyor ve bazı sâf komşular yüzüme karşı: «Biz, sizin böyle gönülsüz, kibirsiz bir hanım olduğunuzu bilmiyorduk!» diyorlar.

Enise Hanım da geçenlerde ağzından bir söz kaçırdı: Babama benden bahsederken: «Kızımız, maşallah ne kadar düzeliyor!» dedi. Ben, bir zaman evveline kadar, bu kadıncağızın gözünde, ne kadar bozuk bir insanımsım. Garip değil mi, bu muhteşem gafa kızmak aklımdan bile geçmedi. Ne yapalım insanları oldukları gibi almak lâzım.

Garip bir hayatıyeti olan bu köylü kadın, Gölyüzü çiftliği gibi' bizi de avucunun içine aldı.

Sık sık çiftlikteki işlerini bırakarak bize geliyor ve her gelişte dört beş gün kalıyor.

Enise Hanım, bir bakıma evimizin hakiki hâkimi, bir bakıma hizmetçisidir. Gelir gelmez pencereleri açıyor, keçeleri, kilimleri, yorganları, döşekleri havalandırıyor; kirli çamaşır torbalarımızı ortaya döküyor; hizmetçi ile bulaşık yıkamağa,

90

ESKİ HASTALIK

yemek pişirmeğe, reçel kaynatmağa kalkıyor. Hattâ benim söküklüklerimi tamir için inadediyor. Fakat böyle süfli işlerle uğraşırken de yine garip bir hâkimiyeti var. Babama varıncaya kadar hepimizi işe koşuyor ve onun verdiği emre itiraz etmeyi hiçbirimiz aklımızdan geçirmiyoruz.

Size daha garibini söyleyeyim. Bu kadın, tabîî kara cahil. Böyle olduğu halde, babamın sıhhati hakkında onunla müşavereye girmekten kendimi alamıyorum. Onun sözleri bana doktorların sözünden daha ziyade kuvvet veriyor.

Mutfağımızı, kilerimizi tanzim ettikten, rafları makasla oyulmuş gazete ve uçurtma kâğıtlarıyla donattıktan sonra, çiftliğine döneceğini söylediği zaman, âdeta canım sıkılıyor.

v Görünüşte, bugünkü hayatımı kabul etmiş gibiyim. Sükûtlarım, hareketsizlik ve emellerim itibarıyla — komşu hanımlar gibi — ben de bazan kendimi anneme benzetiveriyorum. Korkularım artıyor.

Daha birkaç beyhude isyandan sonra, bu hayata alışıp gideceğim, sanıyorum.

Fakat biraz düşününce, kendimi derinden derine yokla-yınca anlıyorum ki, buna imkân yoktur ve görünüşe aldanmamak lâzımdır. Ben, annemden başka yaratılıştaki bir insanım. Sonra, başka tesirler altında yetiştim. Kafamın içinde bazı şeyler vardır ki, sırası gelince mutlaka hayattan istenecektir. Benim bugünkü vaziyetim sadece bir hastası olan insanın muvakkat vaziyetidir ve istikbal için bir taahhüt sayılamaz. Hâsılı, şimdilik burada kalmağa mecburum. Fakat ileride mutlaka görüşeceğiz.»

XIII

Kış ortalarına doğru Miralay, büsbütün yatağa düşmüştü.

Evvelâ, ona üç aylık bir mezuniyet verdiler. Sonra, baharla beraber tekrar bir parça canlanır gibi oldu ve birkaç gün araba ile kışlaya gidip geldi. Züleyha, bu muvakkat iyiliğe aldanmakla beraber, mütemadiyen:

— Size uzun bir istirahat lâzım baba... Tekrar yatmanızdan korkuyorum, diyordu.

Ali Osman Bey, bir akşam, Yusuf la beraber eve geldi:

ESKİ HASTALIK

91

— Züleyha, yeniden mezuniyet alabilmem için, tam teşkilâtlı bir hastahane muayenem icabediyor, dedi. Yarın Ada-naya gideceğim. Yusuf Bey de bana arkadaşlık edecek. Onunla beraber olunca merak edilecek bir şey kalmaz. Her halde iki üç gün içinde burada olacağım.

Miralayın Adana hastahanesinde müşahade altına alınmasına lüzum görülmüş, iki üç günlük seyahat, bu sebepten tam on yedi gün sürmüştü.

Bu gecikmeden meraka düşen Züleyha, ikide birde Ada-naya gitmeğe kalkıyor, Enise Hanım, zorla önüne geçiyordu.

Bereket versin, Ali Osman Beyden günaşırı gelen mektuplar, gayet iyi idi. Fazla olarak, Yusuf da teminat veriyor, hastahanenin bahçesinde muhtelif pozda resimler alarak Z -leyhaya gönderiyordu. Miralay, Adanadan döndüğü zaman, çok iyileşmiş görünüyordu. Züleyha, izin meselesinin ne olduğunu sorduğ  vakit:

— Müsterih olabilirsin kızım, dedi, artık istediğinden fazla dinlenebileceğim.

— Tek  doluyorum... Merak etme. Fena bir Şey söylemediler... Hattâ istersem bir sene kadar da mezuniyet verebilecekler... Fakat bu, doğru olmayacak... Hayatım için bir tehlike olmamakla beraber, ben artık alil sayılırım. Askerlikte yarım adamın yeri yoktur, bilirsin... Onun için kendiliğimden teka  d m  istedim. Zannederim bunu sen de muvafık bulacaksın...

Züleyha, teka  tl ğ n —bilhassa babası gibi bir asker için — hayli ehemmiyetli bir sarsıntı olacağını tahmin etti. Fakat onun bu haberi verirken g sterdiğ , sükût ve neşeye al-danmış gibi yaparak güldü: —'çok iyi ettin baba, dedi, sen, bir ordunun bir zabıtinden beklileyebileceğ  bütün fedak rlıkları yapmış bir insansın. Artık, biraz da kendinle ve benimle meşgul olmadan daha tabii bir hakkın olamaz...

Miralayın teka  tl ğ , Züleyhayı bir başka cihetten de  mitlendirmişti: Bundan sonra Anadoluda oturmak için, bir mecburiyet kalmıyordu. Ankaradan emir gelir gelmez, İstan-bula dönerek babasının isteyeceğ  her hangi bir yerde yerleşe-

92

ESK  HASTALIK

bilirlerdi. Züleyha, teklifin babasından gelmesini istiyor, kendisi, yalnız dolambaçlı imalarla onu bu bahse sevketmeğ  çalışıyordu. Fakat, aradan birkaç gün ge tiğ  halde, onun bir Şey s ylemediğ ni görünce, şüphelendi, bir akşam lakayt bir sesle:

— Emrin gelince ne yapacağız, baba? diye sordu. Ali Osman Bey, hafifçe ürktü:

— Hele bir kere emir gelsin de, o zaman konuşuruz, dedi. Çünkü nihayet, pek az ihtimal de olsa, talebimin kabul edilmemesi mümkündür...

Züleyha, göğsünde hafif bir sarsıntı hissetti. Bir iki kere gözlerini kırpıştırarak:

— Ya  yle mi? Nasıl istersen, dedi.

Babasının niçin kendisiyle konuşmaktan  ekindiğ ni anlamıştı. Hiçbir Şeyin farkında değil gibi görünmekle beraber, o geceden itibaren babasıyla Enise Hanımın ve sık sık eve gidip gelen Yusufun hallerine dikkat etti ve kendisine karşı alttan alta bir pl n hazırlanmakta olduğ n  gördü. Onlar, Ali Osman Beyi, teka  tl ğ nden sonra da Silifkede alıkoymak istiyorlardı. Bu pl nın muvaffak olması, Züleyha için her Şeyin bitmesi demekti. Bilhassa babasının —aralarındaki yakınlık derecesi ne olursa olsun — bu köylülerle birleşerek kendisine karşı cephe alması, fena halde haysiyetine dokunuyordu. O, küçük bir hareketle bu cepheyi nasıl bozguna  ğratacağ n  bilmez değildi. Fakat ne çare ki eli, kolu bağlı idi. Ortada hayatından korkulan bir hasta vardı.

Nihayet, bir gece bir aile toplantısı yapıldı ve evvelden hazırladığı anlaşılan g l ne bir sahnenin tatbikma başlandı.

İlk söz, zavallı Yusufu düşüyordu.

O, kısa bir teredd ttten sonra, Züleyhanm bir hafta evvel babasına sorduğ  suali tekrar etti:

— Muamele tamam olunca, ne yapmağ  düşünüyorsunuz kumandanım?

Ali Osman Bey, «bilmiyorum» demek ister gibi, omuzlarını kaldırdı ve başını önüne eğdi.

Rol sırası, Enise Hanıma gelmişti:

ESK  HASTALIK

93

— Bilmem amma, ben sizin yerinizde olsam, burada yerleşirim, dedi, bütün memleket size kul, k le oluyor. Havamız, suyumuz güzel. Sonra, biz varız. Akraba değiliz amma hayırsız akrabadan daha iyi kaynaştık; şunun şurasında biribirimize  v r olduk... İstanbula yine gider gelirsiniz... Sonra, bizim buralarda geçim ucuzdur... Et, zerzevat, odun, kömür...

Zavallı kadın, Yusufun daha basit olduğ  için, rolünün tehlikesini anlamıyor, Silifkeyi İstanbula karşı müdafaa için, daha cazip bir Şeyler bulamıyarak, mütemadiyen ucuzluk istatistikleri ileri sürüyor ve arasına cevap bekler gibi Züleyhaya bakıyordu.

Genç kız, bu konuşulan Şeylerin kendisi için olduğ n n farkında değilmiş gibi, ayağı kalktı ve dışarı  ıktı. Sofada ertesi gün yıkanacak çamaşır hakkında hizmet ye yüksek sesle emirler verirken içeride muhaverenin birdenbire durduğ na dikkat ediyor ve ihtiyaç kadının nasıl bozulduğ n  görür gibi olarak acı acı gülüyordu.

Züleyha, o gece, çok sinirli idi. Bir Şey s ylememeğ  azmetmiş olmasına rağmen, babasıyla yalnız kalınca dayanamadı:

— Vakitler yaklaşıyor baba, dedi, ne yapacağımızı konuşmağ a başlamalıyız artık... Bu, tabii bizim aramızda olmalı...

Ali Osman Bey, kızından haklı bir ders almakta olduğunu anlamıştı. Bu üzüntülü meseleyi daha fazla uzatmayı o da doğru bulmadı. Züleyhanm, oturduğu koltuk etrafına dizdiği yastıklar arasında doğrularak:

—v Zannederim ki İstanbula yerleşmek doğru olmayacak. Bilmem, sen ne fikirdesin? dedi.

Züleyha, babasını hiçbir zaman bu kadar muztarip, korkak ve mütereddit görmemişti. Fakat buna rağmen, hiçbir şeyin onu. bu karardan döndüremeyeceğini anlıyordu.

Dudaklarını kısarak:

— Benim ne fikirde olduğumu söylememden bir şey çıkacağını ummuyorum baba... Siz söyleyiniz kararınızı... dedi.

Ali Osman Bey, kızının ellerini tuttu :

— Bana bak, Züleyha, dedi.

Züleyha, gülümsüyerek gözlerini onun gözlerine dikmeğe çalıştı, fakat bu vaziyete tahammül edemiyerek birdenbire ba-

\\1 li » IV 1 11 A S T AL11V

şını yana çevirdi; sonra ellerini yarı zorla onun parmaklarından kurtardı:

— Züleyha, yanıma otur kızım...

— Hayır baba... Müsaade ederseniz oturmıyayım.

— Niçin?

— Çünkü, bu gece sinirliyim. Hafif bir rahatsızlık hissediyorum. Belki ağlarım. Aklınıza başka şeyler gelir.

Ali Osman Bey, ayağa kalkmıştı, onun saçlarını okşuyor, zorla başını çevirmeğe çalışıyordu.

— Züleyha, konuşalım kızım... Pek ileri vardırırmamak şartıyla ağlasan da ehemmiyeti yok... Sen yaşıta kızlar için bu, o kadar ayıp bir şey değildir; ferahlıktır...

— Biraz sıkıntı çeksek de daha rahat uyuruz... Sen, burada yerleşmemize muhalifsin değil mi?

Çekinecek bir şey yok... İkimiz de, çok şükür, aklına, iradesine sahip insanlarız...

Vakit geç idi. Babasının ellerindeki ateş ve titremeden, gözlerindeki parıltıdan fena bir gece geçireceğini anlıyordu.'Bu dakikada onu teskine çalışmaktan başka iş olamazdı; ileri için kat'ı bir taahhüt altına girmemiş olmak için, kelimelerine dikkat ederek, sesini tatlılaştırarak:

— Baba, biliyorsunuz ki, siz tamamiyle iyi oluncaya kadar ben, hiçbir arzunuza karşı gelecek değilim, dedi, bu yerleşme meselesinde belki ufaktefek itirazlarım olabilir... Fakat bilirsiniz ki, bunlar, sırf sizin daha çabuk iyi olmanız için birtakım düşüncelerdir.

— Benim için mi? Nasıl?

Züleyha, zarif bir hareketle babasını okşadı:

— Yarın baba, dedi, yarın istediğimiz kadar konuşabiliriz... Şimdi yorgun bir saatiniz...

— Kızım, mademki başladık, konuşmağa devam etmemiz lâzım...

Ali Osman Bey, biraz düşündükten sonra, ağır ağır ilâve etti:

— Askerlik itiyatlarıyla yerleşmiş bir insan için, her hangi bir meselede iyi, yahut kötü bir karar ve neticeye varmak kadar dinlendirici bir şey yoktur.

JL S JY 1 HASTALIK

95

Züleyha, babasının günlerden beri zihnini meşgul eden şüphe ve tereddütlerden kurtulmazsa sükûn bulamayacağını anladı; dâvasını halletmekten ziyade, onu birkaç müphem ve tatlı sözle oyalayıp avutmak kararıyla karşısına oturdu:

— Biraz daha yakın otur, Züleyha... Şimdi anlat bakalım. Benim sıhhatim için düşündüğün şeyler nedir?

— Basit, baba... Doktorları daha kuvvetli, vasıtaları daha bol, havası daha güzel bir yere yerleşmek seninle...

— İstanbul, değil mi?

— Daha iyisini bilmem nasıl bulacağız?

Ali Osman Bey, derin bir nefes aldıktan sonra:

— Bunları ben de uzun uzadıya düşündüm, dedi, imkân yok... Hakikaten imkân yok benim için...

Fakat buna mukabil sana artık hürriyetini iade edebilirim çocuğum... Sen, kendi kendine İstanbula dönebileceksin...

— Buna da bence imkân olmadığını siz pekâlâ biliyorsunuz ya...

— Çocuğum, artık büyüdün... Açık konuşabiliriz... Benim tabiatımın bir tarafını bilmem anlıyabildin mi? Ben, kimseye bir şey borçlu olmak istemiyen bir insanım... Hasta, bir yükür, bir külfettir... Hele genç bir çocuğa ayak bağı olmak... Ne hale gelirim geleyim, ben, bu ekmekten yiyecek insan değilim...

— Sinirlenme baba...

— Hayır çocuğum... Bazı şeyleri söylemek imkânını bu-lamıyarak kafasının içinde evirip çevirmek daha üzücü bir şeydir... Bunu sen de pekâlâ anlarsın... Ne söyleyecektim? Evet... Aile ocakları, zannedildikleri kadar devamlı şeyler değildir kızım... Onların tamamıyet ve istiklâleri muayyen bir zaman içindir,.. Büyüklerin kimi ölür, kimi ihtiyarlar... Buna mukabil çocuklar yetişir... Kumanda heyetindeki bu infisah neticesinde yuva dağılır... Onun yıkıntılarından yeni yeni evler meydana gelir... Biz de şimdi bu vaziyetteyiz... Annen ölünce bizim evimiz de bu hale düşmüştü kızım... Yani kelimeyi açık söylemekten çekinmiyelim, fi'len yıkılmıştı. Şı udi benim sana hasta bir baba ile yirmiyi geçmiş terütaze bir çocuktan mürekkep bir aile taslağını böylece devam ettirelim, demeğe hakkım yok... Görüyorsun ki, sana verdiğimi söyle-

96

ESKİ HASTALIK

diğim hürriyet bir lâkırdıdan ibaret değil. Onu bu hakka, bu hayat kanununa istinadettirmeğe çalışıyorum... Sen, hürsün kızım... Artık İstanbula dönebilirsin; istediğin yerde ya.j'.ya-bilirsin... İhtimal, bana bir sual sormak istersin «neden tahsilime devamı müsaade etmedin? Beni buraya bağladın o halde?» dersin... Bu sualine cevap vermek benim için müşkül olacak...

— Hiç değil, baba... Bilâkis...

— Evet, sebepleri daha evvel de sana bir parça söylemiştim... Kendimce bazı düşüncelerim vardı... Karışık bir devirde geçirdiğin çocukluktan sonra birkaç sene Anadolu havasında, temiz bir aile ocağı içinde yaşamak senin için hayırlı bir şey olacak sanıyordum... Doğrusunu ister misin?.. Hâlâ da bu düşüncemde yanıldığıma kendimi tamamiyle inandıramıyo-rum... Belki bu hayatın da sende, ilerde görünecek bazı hayırlı izleri kalmıştır...

— Elbette baba...

— Şimdi, kızım, kararımızı verelim. Sen dönüyorsun, ben kalıyorum...

— Nereye baba?

— İstanbula tabii...

Züleyha, hafif bir sinir kahkahası kopardı; gözlerini kap-lıyan yaşları göstermemek için, babasının arkasına geçerek ellerini onun omuzlarına koydu; sonra yavaşça eğilerek onu ensesinden öptü. Züleyha, sevgisinde daima resmî kalmıştı. Miralay, kızının bu korkak, mahcup busesindeki fevkalâdeliği anladı; başını önüne eğdi.

— Tekrar hatırlatıyorum: Çocuk oluyorsunuz baba... Bizim için ayrılmak mümkün mü?...

— Er geç, nasıl olsa evleneceksin...

— Onu da düşünmeğe daha çok zamanımız var...

— Ben de sana tekrar ediyorum ki, baban fedakârlık kabul edecek bir insan değildir...

— Fedakârlığı nereden çıkarıyorsunuz... Bilmelisiniz ki sevilen birisi için yapılan fedakârlık, zevk için yapılmış demektir. Binaenaleyh fedakârlık sayılmamalıdır...

— Sen, bunları, romanlarda okumuşsun kızım... Hakikat böyle değil...

Züleyha, kısa bir tereddüitten sonra:

ESKİ HASTALIK

97

— Zavallı babacığım, dedi, siz, kızınızın nasıl bir canavar olduğunu bilmiyorsunuz. Bana zevk duymıyacağım bir şeyi kabul ettirmek, yaptırmak imkânsız bir şeydir... Şimdi yanınızda, sizin sevginizle öyle dopdolu bir zaman geçiriyorum ki, ilerde bunu hasretle aramaktan korkuyorum.

Züleyha, babasına söylediği sözleri düşünürken, o vakit, zorla zaptedilmiş yaşların şimdi de gözlerini yaktığını duyuyor, maddî sefaletlerine rağmen, o aylardaki ruh zenginliğine hakikaten hayatının hiçbir devrinde erişemediğini hayretle görüyordu.

Bu geceden üç, dört ay sonra idi. Mevsimin son güzel günlerini geçirmek için, Gölyüzü çiftliğine gitmişlerdi. Bir akşam üstü baba - kız, bahçedeki havuzun yanında oturuyorlardı.

Ali Osman Beyin, son. zamanlarda ayakları da şişmeğe başlamış olduğu için, dolaşamıyor, dizlerinde Züleyhanın zorla koymağa alıştırdığı bir hafif battaniye ile salıncaklı koltuğunda uzanıyordu. Bir aralık söz, Yusufa intikal etti:

Ali Osman Bey:

— Dikkat ediyor musun Züleyha, dedi, Yusuf yine görünürlerde yok...

Genç kız güldü:

— Silifkede belediye binasının etrafında sinsi sinsi dolaşıyor olmalı, dedi.

— Zannetmem...

— Ben, öyle tahmin ediyorum... Çiftlik onu tatmin edemiyor... Gözü başka şeylerde...

— Olabilir... Fakat daha mühim bir sebep de var... Düşün bakalım bulacak mısın?...

— Ne olabilir?

— Annesinin daima bizimle beraber yaşamasına mukabil, Yusufun inadına bizden kaçtığına dikkat ettin mi?

Züleyha, babasının bu sözlerinden ve gülümsemesinden bir şeyler sezinliyerek:

— Evet, fakat, benim tahmin ettiğimden başka bir sebep aklıma gelmiyor, dedi.

«Eski Hastalık» F. : 7

98

ESKİ HASTALIK

— Dışarlık terbiyesi başkadır... Seninle beraber bulun-• maktan çekiniyor...

Züleyha, kaşlarını çatı:

— Ne münasebet? Bu da yeni mi çıktı?

•— Halkın dedikodu yapmasından korkuyor.

— Garip şey...

— Garip değil, buraları için bilâkis pek tabî... Her yer için de aşağı yukarı öyledir ya... Birbiriyle çok yakın münasebeti olan iki ailede evlenecek bir kızla bekâr bir erkek bulunursa...

— Acaba bir dedikodu mu yaptılar, baba?...

Ali Osman Be)', kızının sualini işitemiş gibi, daha ziyade gülererek devam etti:

— Hele birinin adı Yusuf, birininki Züleyha olursa... Bu sefer, Züleyha da güldü:

— Benim Züleyha gibi, Yusufu kovaladığımı zannetmesinler sakın baba?

— O kadar değil tabî... Fakat Silifkede bazı kimseler bana bazı şeyler çıtlattılar...

— Ne vakit? Hele son zamanlarda sizin kimse ile görüştüğünüz yok gibi...

Züleyha, ayağa kalktı:

— Muhterem babamın dili altında bir şeyler dolaşıyor.

— Beni utandırma Züleyha... Bilirsin ki, ben daima açık

konuşurum...

— Bu huyunuzu bir zamandan beri bir parça değiştirdiniz gibi geliyor bana...

— Ne yapayım kızım... Biraz haşın olduğum için, bazan ihtiyatlı konuşmağa mecbur oluyorum...

— Bu, doğrudur baba... Ben, yaradılıştâ biraz haşınım... Bunu kendim de teslim ederim... Fakat size karşı ben hiç öyle bir şey yaptığımı zannetmiyorum... Şimdi, söyleyiniz bakalım, bunları size kim söyledi?.. Sakın Yusuf Beyin kendisi olmasın?

Miralay, bu şüphenin imkânsızlığını göstermek için, kahkaha ile güldü:

— Hiç öyle şey olur mu; onun terbiyesi böyle bir meselede bana en küçük bir imada bulunmasına müsait mi?

ESKİ HASTALIK

99

— O halde?

— Annesi.

— Sahi mi söylüyorsunuz?..

— Seni, hattâ, resmen oğluna istedi.

— İşte bu, pek garip... Enise Hanımın beni beğenmediğini, beğenmesine imkân da olmadığını pekâlâ bilirsiniz...

— Sen bu dışarlık kadınlarını bilmezsin kızım... Enise Hanımın, senin fikirlerinden korktuğuna ben de şüphe etmem... Fakat onlar, kızın kendisinden ziyade ailesine ehemmiyet verirler... Bak ne kadar açık konuşuyorum...

— Şu halde Enise Hanım, size olan bağlılığı sebebiyle, beni oğluna istedi.

— Seni de birçok cihetlerden beğendiğini kabul etmezsek kadıncağıza karşı haksızlık etmiş oluruz...

— Mahdum Bey de bu projelere pek yabancı olmasa gerek... Acaba onun fikri ne merkezde?..

— Müsait olsa gerek... Senin gibi bir kıza karşı lakayt olmasına imkân yok...

— Muhterem babam bu meselede ne düşünüyor? Onlara acaba ne gibi bir cevap verdi?

Ali Osman Bey, şaşırdı. Züleyhadan bu kadar açık bir sual beklemiyordu. Onu iyi anlamamış gibi görünerek:

— Ne cevap mı verdim? dedi, duvarların kulağı var. • • Bu sözünüzü kimse işitmesin, dedim.

— Niçin?

— İmkânsızlığı için...

— Neden bu imkânsızlık?

— Senin böyle bir evlenmeğe taraftar olmayacağını tahmin ettiğim için... Bu sözlerin belki arada bir soğukluk meydana getirmesine sebeb olacağı için...

— Pek güzel... Fakat benden gizli kalmasını lüzumlu gördüğünüz bu meseleyi, şimdi kendinizin açmanızdaki sebep?!!

Ali Osman Bey, hafifçe kızardı; başını önüne aldı. Genç kız, devam etti:

— Bu mesele hakkında muhterem babamın ne düşündüğünü sorabilir miyim acaba?

100

ESKİ HASTALIK

— Yaşı pek ilerde olmamakla beraber, baban artık ihtiyardır kızım... Alildir, âcizdir; her mânasiyle tekaüttür. Onun düşüncelerinin artık hiçbir kıymeti kalmamıştır...

— Ne söylüyorsunuz baba?

Züleyha, kendini hayatın bir dönüm noktasında hissediyor, göğsü tıkanıyordu.

Babasının bu sözlerinde, uzun kahramanlıklardan sonra, beyaz bayrak çeken viran bir kale hüznü vardı.

Züleyha, genç kalbindeki isyan ve merhametin kendisini bu dakikada tamir edilmez bir deliliğe sürükleyeceğini anladı; zorla kendini tutarak:

— Çocuk olmalıyım baba, dedi, mantığı düşünelim... Hissimizle hareket edersek sonradan ikimiz de pişman olabiliriz... Maksudınızı anladım... «Yusufla evlenmek, benim için bir arzudur, fakat artık senin üzerinde otoritem kalmamıştır» demek istiyorsunuz... Bir kere şunu bilmelisiniz ki, siz, benim üzerimde otoritesi olan tek insansınız ve umarım ki, daima da öyle kalacaksınız. Karakterimi belki anlamışsınızdır... Ben, kolay kolay boyunduruk altına alınan insanlardan değilim... Belki, bu da kanınızdan aldığım inat, yahut iradenin bir başka türlü tecellisidir. Evlenmek, kendi kafasına ve kalbine göre bir aile yapmak hakkı insanın hürmet edilmesi lâzım gelen bir hakkıdır... Müsaade ediniz, bu iş üzerinde hiçbir tesire kapılmadan düşüneyim; hesaplarımı yapayım... Vereceğim kararın benim kendi kararım olduğunu, netice üzerinde sizin hiçbir tesir ve mesuliyetiniz bulunmadığını bilerseniz daha bahtiyar olursunuz.

Züleyha, o akşam, erkenden odasına çekildi. Dışardaki kuvvetli mehtabın hayal uyandırmasından ve romanesk rikkat dalgalarıyla düşüncelerinin selâmetine tesir etmesinden korkarak pencere kepenklerini kapadı; kâh odanın içinde dolaşarak, kâh arka üstü yatarak saatlerce düşündü.

Yaşı yirmi ikiye giriyordu. Senelerden beri üstüne çöken rehaveti silmek, hayatı için bir karar vermek zamanı gelip çatmıştı.

Önünde birdenbire birkaç yolun açıldığını, soğuk bir mantıkla bütün ihtimalleri ve şansları hesapladıktan sonra

ESKİ HASTALIK

101

bunlardan birini seçmek lâzım olduğunu görüyordu. Kalbinin isyan ve nefretlerini yenerek babasının ölümünü bile bu hesaplara karıştırmaktan çekinmemeli idi. Babası, onun Yusufla evlenmesini delicesine istiyordu. Hattâ Silifkeden ayrılmamakta inadı da belki bununla alâkadarı. Doğrusunu söylemek lâzım gelirse, Miralay, maksadına ermek için, kendisine ya-kışımıyacak küçük entrikalardan bile çekinmemişti. Acizden o kadar nefret ettiği halde, bugün ihtiyarlık, alillik, tekaütlük kelimelerini mitralyöz kurşunları gibi biribiri ardında kızının kalbine göndermesi, onu en zayıf tarafından vurmak için değil miydi? Babasının bu hareketi, Züleyhamın gururunu kırıyor, onda bu evlenmeyi düşünmeden reddetmek arzusunun uyandırıyor. Fakat, mademki bugünü hayatında bir dönüm noktası olarak kabul etmişti; o halde, durmak ve ilerdeki hayatını açıkça görünceye kadar düşünmeğe devam etmek mecburiyetinde idi.

Bu evlenmeyi reddederse ne yapacaktı? Vaktiyle on beş yaşın toyluğu içinde tutturduğu «akılınca, kalbince yaşamak... Müstakil bir hayatın sahibi olmak» teranesine, itiyat kuvvetiyle, devam edip gidiyordu. Fakat bunun pratik çarelerini de düşünmek lâzımdı.

Evet, ne yapacaktı? Babası onu yalnız bıraktığı zaman, hangi yaşta olacağını biliyor muydu? Daha mühimmi, o gün ilâç kokan loş ve neşesiz odalarda hastabakıcılığıyla geçmiş senelerden sonra ruhan ne vaziyete gelmiş olacaktı?

Tahsili yarım kalmıştı. Bundan sonra ona devam etmeyi düşünmek boş hayaldi.

Müstakil bir hayat yaşamak idealinin bir zaman da bir yerde ufak bir iş bulmak ve ekmeğini kazanmakla kabil olacağını düşünmüştü. Fakat şimdi, bunu da, üzerinde durmağa değmiyecek kadar çocukça bir hayal gibi görüyordu.

Döne dolaşa yine evlenme çaresi kalıyordu. Fakat nerede, nasıl?

Babasının, onu Anadoluda yaşamağa mecbur etmekle umduğu inkılâpların belki hepsi olmamıştı.

Fakat şimdi düşünürken eskisine nisbetle çok ağırlaştığını ve birçok fikirlerinin esaslı surette değişmiş olduğunu görüyordu.

Başka bir muhitte, meselâ İstanbuldaki akrabalarının yanında artık ve muvakkat ve yabancı kalacaktı. Görünüşü ne

102

ESKİ HASTALIK

olursa olsun, gayesi fırsat ve tesadüf gözliyerek sosyete içinde evlenecek bir adam avlamak olacaktı. Böyle bir koca avcılığı için maniyer ve koketöri yapmak Züleyhaya eski tertip evlenmelerden daha az küçültücü görünmüyordu.

Evet, hedef bu olduktan sonra, hiç akılda yokken ayağına gelen bir Yusuf meselesini de, bir hesap olarak düşünmekte çekinilecek bir şey yoktu.

Yusufa, vücut ve çehre itibarıyla güzel erkek denirdi. İnsanlık ve ahlâkından da şüphe caiz değildi. Ancak basit ve toy bir tarafı vardı ki, ona bu maddî güzelliğinden çok şey kaybettiriyordu. Yusufun sâf bir dışarlık delikanlısı olmaktan çıkıp enerjik ve manalı bir erkek çehresi alması ancak kızdığı ve alnındaki damarın kabardığı dakikalarda kabil oluyordu.

Sonra, kendisinin büyük ideal sandığı bazı miskin rütbe ve mevki hırsları vardı ki, onu çok bayağılaştırıyordu.

Nihayet, üzgençti; kendini ileri fikirli bir medenî adam sanarak hemşehrilerine ukalâlık ediyor, gülünç oluyordu. Ma-" amafih, kabiliyetli ve azimkar bir kadın, belki zamanla, bu temiz ham maddeden enteresan bir asri erkek tipi çıkarabilirdi...

Züleyha, bu evlenmede daha başka faydalar görüyordu. Hastasına bakmak için, artık yalnız olmayacaktı. Hayat, daha normal bir şekil alacak, senenin bir kısmında kocasıyla beraber istediği memleketlerde seyahate gidebilecekti. Bütün bunlar için, bir fikir, daha doğrusu hayalden bir parça fedakârlık yapmak kâfi idi.

Züleyha, o gece uyumadan kararını vermiş bulunuyordu. Fakat, kendinden daha ziyade emin olmak için, üç gün babasına bir şey söylemedi ve bu üç günün her gecesinde bu düşünceler serisini kendi kendine tekrarlardı.

Silifkedeki evlerine dönecekleri gün idi. Züleyha, Enise Hanımla beraber, babasının çamaşırlarını topluyordu. Bir aralık, ihtiyar kadının sofaya çıkmasından istifade ederek, işini bıraktı; babasının önünde durdu:

— Geçen gün bir şey konuşmuştuk sizinle, dedi.

ESKİ HASTALIK

103

Bu yer ve bu zaman ağır bir meselenin konuşulmasına o kadar az müsaitti ki, Ali Osman Bey, birdenbire intikal edemedi; hayretle «hangi mesele?» diye sormağa mecbur oldu.

— Benim Yusuf Beyle evlenmem meselesi... Miralayın hayreti daha ziyade arttı:

— Evet kızım...

— Enise Hanımın beni istediğini söylemişsiniz...

— Evet Züleyha...

— Bir noktayı pek iyi anlıyamadım. Bu, kendisinin bir arzusu mu, yoksa oğlu namına yapılmış bir müracaat mı?

— Tabii oğlunun arzusu üzerine... Başka türlü nasıl olur?

Ali Osman Bey, kızının üç günden beri devam eden sükût ve dalgınlığından yanlış bir mâna çıkarmıştı.

Şimdi de yine onun kapalı çehresinden bir şey anlamıyor, hayretle yüzüne bakmakta devam ediyordu.

— Ben, va'dim üzerine hiçbir tesir altında kalmadan dü- „ şündüm baba... Neticeyi kendilerine söyleyebiliriz...

Züleyha, ilk sözü kendi söyler, bu alımsatımı mâtat merasim ve vasıtalarından kurtarırsa haysiyetini daha ziyade korumuş olacağını zannediordu.

O esnada elinde bir küçük çanta ile kapıdan giren Enise Hanıma resmî ve hemen hemen sert bir sesle:

— Efendim, ailemize karşı büyük bir nezaket göstermişsiniz. Beni Yusuf Beye istemişsiniz, dedi. İhtiyar kadın, olduğu yerde durdu; çantayı yere bıraktı; sık sık gözlerini açıp kapıyarak Ali Osman Beye bakıyordu. Züleyha, bu hayrete gülümsiyerek devam etti:

— Babamla beraber teklifinizi kabul ediyoruz... Şimdi müsaade ederseniz Yusuf Beyi çağıralım da meseleyi kendisine de haber verelim.

Otomobil bir zamandan beri tamirde olduğu için, şehre çiftliğin arabasıyla inilecekti. Yusuf, bahçede, kapının önünde, atların koşulmasına nezaretle meşguldü. Züleyha, bu meseleyi bir an evvel bitirmekte acelesi varmış gibi, pencereye yürüdü, Yusufu adıyla çağırılmamak için, tahta kepenkleri hızla itti. Yusuf, başını kaldırıncâ:

104

ESKİ HASTALIK

ESKİ HASTALIK

105

— Biraz yukarıya zahmet edeceksiniz, dedi, ehemmiyetli bir iş var...

Genç kız, sarhoşluğa benzer hafif bir baş dönmesi içinde idi. Biraz sonra Yusufu karşısında görünce ilk sözü yine başkasına bırakmak istemedi; iki dakika evvel Enise Hanıma söylediklerini aynen tekrar ederek:

— Ailemize karşı büyük bir nezaket ve teveccüh göstermişsiniz, dedi. Biz de babamla beraber teklifinizi kabul ediyoruz. Mutabıkız değil mi?

Birkaç adım ilerliyerek erkekçe ve arkadaşça bir tavırla elini uzattı; Yusufun elini sıktı.

İki ay sonra, Züleyha, Gölyüzü çiftliğinde Yusuf'la evleniyordu.

XIV

Yusuf ve Züleyha masalı hayalleri tahrik etmişti. Memleket bu izdivacı, hemen hemen mukadder bir aşk izdivacı, bir idil gibi görüyor, hattâ yine masalın telkinine uyarak ilk teşebbüsün Züleyhadan geldiğine inanmağa meylediyordu.

Eazı akşamlar ortalık kararırken, yeni nişanlıların atla kırlardan döndüğünü, araya yan yana durarak gurubu seyrettiklerini görenler, aralarında — roman ve sinemalarda olduğu gibi — âşıkane muhavereler tahayyül ediyorlardı. Hakikatte onların uzun sükkât fasılalarından sonra birbirlerine söyledikleri şeyler, hep evlenme ve yerleşme hazırlıklarına ait projeler ve münakaşalardı.

Aile efradı arasında bazı esaslı anlaşmazlıklar vardı.

Evvelâ Enise Hanım, memlekete karşı parlak bir düşün istiyordu. Ekseri köylüler gibi, düşün onun için mukaddes bir merasimdi: Gölyüzü çiftliğinin şeref ve namus meselesi idi. Para işlerinde hasis denecek kadar ihtiyatlı ve hesabi olduğu halde, bu işde hiçbir fedakârlıktan kaçmılamasını istiyordu.

Yusuf, annesinin Gölyüzü çiftliğini gecelerce çıra ve meşale âlevleriyle, çalgı sesleriyle doldurmak arzusunu fazla eski, fazla köylü buluyor, Silifkede danslı bir toplantı yapılma-¹ sini Züleyhayı daha hoşlandıracak bir yenilik sanıyordu.

Züleyhaya gelince, onun için şehirdeki danslı toplantı, köydeki meşaleli ve pehlivanlı düğünden daha az gülünç değildi. Kendini bu nevi düğünlerden birinin gelini olarak haya-len bile görmek, onu tiksinti ve istihfaf ile doldurmağa kâfi geliyordu.

Düğün diye, bir şeye ne lüzum vardı? Noterde ev kontratı imzalamağa gider gibi, bir arabaya binerek nikâh dairesine gitmeli, iki şahit karşısında bu işi sessiz, sadasız bitirivermeli idi. Ondan sonra da karı koca çantalarını alarak birkaç hafta bir yere, meselâ, Yusufun Kıbrıstaki halasına savuşurlar, olur biterdi.

Yeni ailenin nerede yerleşeceği de epeyce çetin bir dâva olmuştu.

Enise Hanım, çiftlikte yerleşilmesini istiyordu. Yusuf, Silifkede yeni bir ev tutulmasına taraftardı.

Züleyha, kaynanasının fikrini daha doğru buluyordu. Gölyüzü çiftliğine bir şat-len vaziyetinde yerleşilir, - sonra, oradan yaz kış, sık sık Avrupa, yahut İstanbul'da seyahatlere gidilirdi.

Züleyha, bilhassa bu son meselede fazla ısrar etmişti. Bunun bir mühim sebebi de, Yusuf'ta son zamanlarda yine belediye ve fırka işlerine karşı bir meyil hissetmesi idi. Akıllı sıra evlenmesini bahane ederek tekrar kasabaya yerleşecek, frak ve silindirini giyerek, nişanını, kokardını takarak alayların başına geçecek, eski kafadarlarını etrafında toplıyarak belediye intihabı kavgalarına girişecekti.

Züleyha, araya bir yerini getirerek bu tarzda bir hayatın acı, zalim karikatürlerini yaptıkça Yusufun yüzünü sarkıtması ve dalması, genç kızın tahmininde yanılmadığını gösteriyordu.

Şehirde, memleketin ileri gelenleri için, bir nevi klüb, araya uğrıyan mühim politika adamları için, misafirhane vazifesini görecektir bir ev, davetleri idare edecek menden bir kadın, bütün bu külfetlere gaye olarak belediye reisliği ve ilerde belki bir mebusluk...

Yusufun bu iptidai ve burjuva ideale karısını da teşrik etmek ümidi Züleyhayı için için kızdırıyor, boşuk bir kinle dol-duruyordu.

Yusufun, kısa bazı itirazlardan sonra, daima Züleyhanın arzusuna baş eğmekle bitirdiği bu müzakereleri uzun sükkât-

106

ESKİ HASTALIK

lar takibediyordu. Bilhassa gün geçtikçe, bu sükkâtın devamı, ilerisi için iyi bir alâmet sayılmamak lâzım gelirdi. Züleyha, kendisi de bunu hissediyor, yeni âdete göre muayyen günlerde nişanlısıyla yalnız kaldıkça, ona at gezintileri teklif ediliyordu. Anadolu'nun başka taraflarında kış başladığı halde, burada sonbahar hâlâ devam etmekte idi. Bazan evden erken çıkarlarsa Taşucuna, denizi seyretmeğe gittikleri oluyordu.

Bir odada karşı karşıya oturmak ve konuşacak söz bula¹ mamaktan doğan sıkıntı, bu gezintilerde hemen hiç kalmıyordu. Atlar, araya, baş başa gitseler bile, pek az sonra birbir-lerinden ayrılıyorlar, onları uzun zaman kendi âlemlerinde yalnız bırakıyorlardı.

Yusuf, korkak bir adam değildi. Hattâ el'an dillerde dolaşan Mersin barı vakalarının da anlattığı üzere, oldukça çapkın ve haşarı bir erkek tanınmıştı. Fazla olarak da Züleyhanın tesiri altına düşmüş ve bir idil havasına girmişti. Fakat bütün bunlara rağmen, nişanlısına karşı hiçbir yakın ve samimî harekette bulunmağa cesaret edemeyecek gibi görünüyordu. Bunda, Züleyhanın ilk günden itibaren aldığı biraz mağrur ve ciddî erkek arkadaş vaziyetinin de belki tesiri olmuştu. Her hangi bir söz ve hareketinin Züleyha tarafından istihkar edildiğini görmek korkusu Yusufu âdetâ donduruyor, dikleşti-

yordu.

Züleyha, onun bu sert ve lakayt halinden daha ziyade memnundu. Zaten evlenmeğe karar verirken en korktuğu şey Yusufun modası geçmiş aşk tiratları ile kendisine kur yapmağa kalkmasıydı. Hatır için de olsa, kendisi bu zeminde ona aynı ton üzere mukabele etmeğe muvaffak olmayacak ve arada lüzumsuz bir soğukluk ve gerginlik meydana gelecekti.

Halbuki Züleyha, yeni hayatına hiç de fena bir hisle giriyor değildi. Yusufu erkek olarak beğeniyor; fazla olarak ahlâkına da itimadediyordu. Tamamiyle mesut denemezse bile, normal bir aile ocağı kurmak için bu, kâfi sayılmak lâzım gelirdi. Zaten aşk denen şeyin, bu asırda mânası kalmamıştı. O, eski romanesk zamanlara ait bir efsane, cüzam gibi mikrobu ihtiyarlamış bir eski hastalıktı. Evet, bu asırda herkes böyle düşünüyor, bunu söylüyordu. Aşkın bir mahlûku demek olan romanlar bile, bugün onu gülünç bir kelime addediyorlar, say-

ESKİ HASTALIK

107

falarından kovuyorlardı. Hayvanlarda da olduğu gibi, erkekle dişinin birbirlerinden bekledikleri maddi zevkler vardı ve hepsi bundan ibaretti. Gözlerini yumarak muayyen bir çehrenin çizgileri ve renkleri üzerinde rüyaya dalmak asrın yeni insanına yaraşmıyacak ayıp bir eskilikti.

Yusufun maddi güzellik itibarıyla beğenilecek bir erkek olmasına mukabil, çocuk ve köylü tarafları vardı. Fakat o, fikirce kendine üstün bir insan da olsaydı, Züleyha, yine ona asıl benliğini teslim etmiyecek, felce uğramış bir irade ile onu rüyalarının hâkimi haline getirmeyecekti.

Hâsılı, Züleyha, izdivacın bu yeni telâkkisine göre vücudunu, fizik tarafını beğendiği bu erkeğe hiçbir kayıtsız vermeğe hazır bulunduktan sonra mesele kalmıyordu. Aşka gelince; evlenme dairesinde imzalanacak kontratta buna dair bir madde yoktu.

Maamafih, Züleyha, vakit yaklaştıkça vaziyetindeki gay-ritabiîliği kendi de hissetmeğe ve sıkılmağa başlamıştı. Ne olursa olsun, insan hayatında mühim bir tarih demek olan nişanlılık devresi bu kadar cansız ve hâtırâsız geçemezdi.

Evlenmelerine bir hafta kala yine bir gün deniz kenarına inmişlerdi. Sular çekilmiş, onlar taştan taş atlıyarak büyük bir kayanın ucuna kadar gelmişlerdi. Enginde güneşin batmasını seyre dalmış görünen Züleyha, bir aralık denize düşecek gibi durduğu yerde sendeledi; Yusuf, çevik bir hareketle onu belinden kavradı. Fakat tutmasıyla bırakması hemen hemen bir oldu. Ayıp bir şey yapmaktan korkar gibi:

— Pardon Züleyha Hanım, dedi, tutmasaydım düşüyordunuz.

Bu korku, Züleyhaya dokunmuştu. İri parlak bebeklerinde gurutpan bir kızılı kalmış gibi görünen gözlerini Yusuf'a dikerek güldü:

— Niçin pardon? diye sordu.

— Yok... Belki sizi rahatsız ettim de... Züleyha, gözlerini kaçırmıyordu:

— Hemen hemen evlenmiş demek olan insanlar için bunlar en tabîî hareketler değil midir?

108

ESKİ HASTALIK

•i

ESKİ HASTALIK

109

Sesinde hafif bir tıkanıklık vardı. Bu, onun birdenbire cesur bir jest yapmağa karar vermiş olmasından ileri geliyordu. Ağır bir tavırla:

— İsterseniz nişanlınızı öpebilirsiniz, dedi.

Yusuf, bu sefer kendi sendeler gibi oldu. Her şey gibi bunda da avansın kendisinde kalmasını isteyen Züleyhanın alamerikan garabetlerine alışmağa başlamış olmasına rağmen teklifin ciddiyetine inanamıyordu. Züleyha, bu dakikada samimî idi. Böyle olduğu halde dudaklarında Yusufun şüphesine hak verdirecek bir garip tebessüm vardı.

— Zannederim ki nişanlıların evlenmeden evvel hiç olmazsa bir kere olsun birbirlerini öpmeleri usuldendir.

Yusuf, bir alaya uğramaktan korkuyor gibi başını uzattı, şakaya benziyen bir buse ile alnından öpmeğe hazırlandı.

Fakat Züleyha, birdenbire cüretin son raddesine çıktı, gü-lümsiyerek dudaklarını uzattı.

İlk nişanlı buse... Bu, eskiden bir genç kız hayatının en büyük hâdisesi idi. Züleyha, birdenbire yaptığı jestle insanlığın bu eski ananesine, edebiyatın köhne romanesk aşkına karşı koyduğuna inanıyordu.

Bu öpüşmenin sinema objektifi karşısında, Jüpiter lâmbaları altında oynanmış bir aşk sahnesi gibi yalnız bir taklitten, bir dudak hareketinden ibaret kalması lâzım gelirdi; böyle olmakla beraber

Züleyha, bu busede garip bir tad duymaktan kendini menedememiş ve beklemediği bu zevka isyan eder gibi, geri çekilmişti.

Şimdi, Têşucu'n<4»ki küçük karyolasında, dışarıda ağaran sabah ile sakinleşmeğe başlamış sular üstünde hafif hafif salıntılarla düşünmeğe' devam ederken, içinde bir şüphe uyanıyordu.

Birtakım fikirlerle o dakikanın zevkından bir ayıp gibi kaçınmasaydı, kendini çok kere, akıldan daha emin bir kuvvet olan sevk-i tabîîlerine bıraksaydı, acaba hayatı başka türlü ol-mıyacak mıydı? ' Yusuf, hakikaten temiz tarafları olan bir erkekti. İyi idare edilseydi, bugünkünden daha başka türlü bir insan haline gelmesi de mümkündü.

Taşucu'ndaki o akşamın bazı teferruatını hâlâ unutmuyordu.

Yusuf, onu öptükten sonra kuvvetli kollariyle belinden tutarak havaya kaldırmıştı. Bu vaziyette onu kâh kendinden uzaklaştırarak seyrediyor, kâh yaklaştırarak yanaklarından, gözlerinden öpüyordu.

Bu, belki ibadet gibi, masum bir duygunun ifadesi, Züleyhanm dünyada her şeyden üstün tutulacağını göstermek istiyen bir hareketti. Fakat genç kız, marazi denecek gururu ve korkusu içinde, kendisiyle bir bebek, bir kedi yavrusu gibi oynamıyor vehmine düşmüş, Yusufun kollarında birdenbire ka-tılaşarak yere atlamıştı.

Bu esnada tuhaf bir kaza da olmuş, Züleyhanm bileziğinden fırlamış bir tel, Yusufun ipek gömleğine takılarak hafifçe yırtınıştı.

— Şimdi, hikâyedeki Yusuf, Züleyhadan farkımız kalmadı... Size tecavüz ettim; gömleğinizi yırttım. Evde kim bilir beni ne kadar ayıplıyacaklar.-..

Yusuf, Züleyhanm sinirli bir kahkaha, komik bir telâşla söylediği bu sözü ciddîye almış:

— Estağfurullah... Kim farkedecek? demişti. Ah, bu Yusuf, niçin bu kadar basitti?

Züleyha, bu hâtıradan bir başkasına, bir hafta sonra evlendikleri güne atladı.

Bir şatlen vaziyetinde çiftliğe yerleşmek hususundaki arzusunda ısrar etmiş ve muvaffak olmuştu.

Kendisi için seçtiği oda, misafir geldikçe kaldığı büyük oda idi. Burasını biraz tamir ve boyadan geçirterek âdeti bir genç kız yatak odası tarzında süslemişti. Yusuf, yandaki başka bir odada yatacağı.

Kaynanası çiftlik kombinezonundan memnundu. Fakat karı - kocanın ayrı odalarda yatmasını anıyamıyor, doğrudan doğruya itiraza da cesaret edemiyerek «bilmem, biz eski insanlarız da bir şey anlamıyoruz» gibi latifeler yapıyordu. Araları iyi idi. Züleyha, aynı tonla cevap vererek: «Korkmaymız efendim; uyanık kaldığımız müddetçe daima beraber olacağız. Uyku zamanlarını ayrı yerlerde geçirmekten ne çıkar? Hem ben çok horlarım, Yusuf Bey, belki rahatsız olur» diyordu. Bir defa da «siz İstiklâl Muharebesine iştirak etmiş bir kadınsınız efendim. İstiklâlin kıymetini bilmeniz lâzım gelir» demişti.

110

ESKİ HASTALIK

— Aman evlâtçığım, karı koca tek insan demektir. İstiklâl olur mu?

Züleyha, Enise Hanımın hayretle gözlerini açtığını ve kendisinin cevap vermeden sadece gülerek onun omuzlarını okşadığını hâlâ görüyordu.

Sonra, düşün de nihayet derecede sadeleştirilmiş, bilinen şekillerden hiç'birine benzememesine gayret edilmişti. Züleyha, bahane olarak babasının hastalığını ileri sürmüş, Yusuf, bu arzuya hürmetle baş eğmeğe mecbur kalmıştı.

Resmî dairedaki nikâhtan sonra, Silifkedeki evde dostlara bir kabul yapılmış, sonra geceye doğru otomobille çiftliğe hareket edilmişti.

Buna mukabil Züleyha, kaynanasının Gölyüzü halkını alabildiğine yedirip içirmesine ve geç vakte kadar açıkta meşaleler ve çalgılarla eğlendirmesine mâni olmamıştı.

Züleyha, gelin elbisesinin üstüne bir manto almış, koca-siyle beraber bir zaman kalabalığın içine karışmıştı. Bu vaziyette kendini tebaasının arasına girmeğe tenezzül etmiş bir po--püler prenses vaziyetinde görüyor; gizli bir gurur duyuyordu.

Bu insanların geç vakti, nihayet gece yarısı idi. Biraz da kaynanası ve görümceleriyle balkonda oturduktan sonra ortalıktan el ayak çekilmiş ve Züleyha, kocasıyla kendini yalnız bulmuştu.

— Üşümiyecek misiniz acaba?

Züleyha, bu sözün daha başka sözler için bir mukaddeme olduğunu hissetmiş, süratle yerinden kalkarak:

— Hakkınız var, demişti, bu iklimde hâlâ havaların soğumasına rağmen, kış içindeyiz. Siz odanıza gidiniz... Ben müsaadenizle soyunacağım...

— Züleyha Hanım... Ben, sizden bir...

Züleyha onun devamına meydan vermemek için, gülerek:

— Evlendikten sonra zannederim, Züleyha Hanım kalmadı. Bana artık yalnız Züleyha demeniz lâzım... demiş ve Yusu-fu dışarıda bırakarak hızla odasına yürümüşü.

Züleyha, o geceki cüret ve çılgınlığını düşünürken hayret ediyordu. Başında bir tek fikir vardı: başka gelinlere benzememek, hâkim bir erkek tarafından yarı zorla alman âciz eski zaman kızı mevkiine düşmemek... Böyle gecelerin kof ve bayağı nutuklarından, sahte naz ve utanmalarından, haysiyet kırıcı

ESKİ HASTALIK

111

yalvarıp yakarmalarından tiksiniyor, bütün bu sahneleri, zekâ ve gurur sahibi bir yeni insan için tahammül edilmez bir şey addediyordu.

Yusufun kendisini de bu gülünç komediye sürüklemesine mâni olmak için, mutlaka bir şey yapmak lâzımdı. Bunun için de tek çare, onu odasında bastırmak, açık bir tavırla «ben geldim» demekti. Nasıl ki daha evvelce de bütün âdetleri kırarak ona «evleneceğiz», «beni öpeceksiniz» diye âdeta emirler vermişti. Ona karşı üstünlüğünü muhafaza etmek için, bundan başka yol yoktu. Amma, bu hareket, bu mahdut fikirli, sâf dışarlık delikanlısına bir yüz­süzlük şeklinde görünebilecekmiş, ne çıkar?

Züleyha, odasında soyunurken telâşından titriyordu. Yüzünün, kirpiklerinin bütün boyalarını yıkadıktan sonra, aynasının karşısına oturdu, oynamağa hazırlandığı sahne için, en kuvvetli makyaj olarak dudaklarına ruj sürdü ve geceliğinin çıplak omuzlarına bir ince şal attı.

Kararının kat'îliğine rağmen, bir türlü kapıdan çıkamıyor, bir şeyler arar gibi odanın içinde dönüyordu. Ne de olsa bir erkek yatağına gidiyordu. Bakir vücudunda gayriihtiyari isyan ürpermeieri vardı.

Züleyha, bu boşucu heyecanı aptal buluyor, kendisine kızıyordu.

O esnada dışarıda, bir kapı gıcirtısı iştir gibi olarak telâşlandı. Geç kaldığını, Yusufun daha evvel davranarak odasına gelmekte olduğunu zannetti. Ve bu korku, onu hızla odasından dışarı attı.

Biraz sonra, kocasının kapısını yavaşça açıp içeri girdiği zaman kendisine hâkimdi; kuliste bir trak geçirdikten sonra, kendini sahnede, halk karşısında görünce rolünün istediği sükûnu birdenbire bulan bir aktris gibiydi. Arkasını kapıya da-yıyarak, zarif bir baş işaretiyle «bonsuvar» dedi. Bembeyaz yüzü üstünde kanıyor gibi görünen dudaklarında emin, cüretkâr bir gülümseme vardı.

Yusuf, biraz evvelki sersemlikten ayılamamış görünüyordu. Hâlâ elbiseleriyle idi. Yalnız, ceketini çıkararak uzaktaki bir sandalyeye fırlatmış, cebindeki cüzdan yere düşerek içinden paralar dökülmüştü.

Züleyhayı görünce, arka üstü uzandığı kanapeden fırladı ve mihaniki bir hareketle ceketini almağa yürüdü.

112

ESKİ HASTALIK

Züleyha, aynı gülüşle sordu:

— Frakınızdan hâlâ yorulmadınız mı?

O, ceketinin kolunu geçirmeğe çalışarak:

— Pardon, dedi, onun için değil, fakat karşınızda...

Vilâyat etiketinin, nezaketi bazan bu mertebelere yükselmeğe kadir bulunduğunu bilen Züleyha, onu eliyle menetti ve sahte bir saflıkla:

— Ben sizi soyunmuş sanıyordum, dedi, onun için rahatsız etmekte beis görmedim... Şimdi tekrar giyinmeğe kalkarsanız, bana karşı acayip olur...

Eliyle kendi kıyafetini gösteriyor, gülmeğe devam ediyordu:

— Müsaade eder misiniz?

Şalını çıkararak, Yusufun ceketini üstüne fırlattı, çıplak omuzlarıyla kocasının önünde durdu.

Boyu, Yusufunki yanında çok küçük kalıyordu. Fakat vücudunu biraz yana çevirerek, başını geri atarak ona bakışında, iri yapılı bazı zararsız hayvanların boyunlarına atılmağa-hazırlanan bir küçük canavar hali vardı.

— Bir düşün gecesinde bu kadar etiket doğru değil... Süratli bir el hareketiyle Yusufun beyaz kravatını iki

ucundan çekti, bozdu.

Bu hareketlerden bir şey anlamıyan Yusuf'ta sâf bir hayret, fakat aynı zamanda sevince benzer bir şey vardı. Züleyha, onun bu heyecanını gördükçe, kuvvetleniyor, vaziyete hâkim kaldığını görmekten doğan bir gurur ile âdeta kendinden geçiyordu.

Yusufu bir misafir, bir ufak çocuk gibi elinden tutarak ka-napeye oturtmuş, kendisi yanı başında bir sandalyeye geçmişti.

Köşedeki aynanın bir ucunda kendilerini gördü ve bu, ona, vaktiyle sinemada seyrettiği bir sahneyi hatırlattı: gece yarısından sonra, bir bar köşesinde Yusuf gibi ceketsiz ve kravatı bozulmuş temiz bir gençle yarı çıplak bir meşhur aktris arasında geçen bir sahne... Aktris, sefahete kanıksamış, hayalsiz ve bezgin bir kokottu. Züleyha, genç arkadaşının hayat hakkındaki masum fikirleriyle alay eden bu kadının tavrına, oturuşuna, hattâ boyalı dudağına, kendi tavrını, oturuşunu, dudağını benzetti. Ve bu benzetiş onu ürkütmek şöyle dursun, bilâkis memnun etti.

ESKİ HASTALIK

113

Hayatında hiçbir gün, ne barda, ne başka bir yerde bir erkekle diz dize oturmamış olmasına rağmen, hatırmadaki o bezgin ve sarhoş kokot jestlerini daha iyi taklidetmek için bir heves duyuyor, Yusufun kanapesinin kenarında çıplak bileklerini birbirinin üstüne koyup yorgun bir tavırla başını sal-lıyarak kocasına bakıyordu:

- Memnun musunuz?
- Neden? Küçük bir kahkaha:
- Elbette; çiftlik, yahut belediye işleri için değil... Evlenmemizden...
- Elbette... Pek çok...
- Ben de öyle...
- Acaba... Galiba lâtife ediyorsunuz?
- Ne münasebet! Bilirsiniz ki, ben latifeyi pek sevmem... Hele böyle işlerde...
- Şu halde doğru söylüyorsunuz?
- Aksi halde, sizinle evlenmeğe razı olmamam lâzım gelirdi... Bu saatte odanızda ne işim vardı?
- Şu halde siz...
- Evet öyle...
- Halbuki ben aksine kani olmağa başlıyordum.
- Sebep?
- Bilmem... Bana karşı soğuk duruyordunuz da...
- Ne yapmamı isterdiniz?
- Vallahi onu da pek bilmiyorum. Sizinle konuşmağa cesaret edemiyordum...

Bu söz, Züleyhanın gururunu okşamıştı.

— Mademki, sizi beğendiğimi söyledim; o halde mesele kalmadı... dedi.

Yusuf, şaşkın bir halde idi. Karısının bazı sözlerini umul-mıyacak kadar güzel bularak heyecana kapılıyor, fakat biraz sonra onun başka bir sözünden, kendi sâflığıyla eğlenir gibi bir gülüş ve tavrından kuşkulananarak kendini tutuyordu.

Bir zaman sustular. Züleyha, Yusufun kanapenin kenarına bıraktığı eline parmağıyla hafif hafif vuruyor, arasıra aynanın kenarındaki hayallerine bakıyordu.

Bir aralık, Yusuf da aynaya bakınca, göz göze geldiler. Züleyha, tekrar söze başladı:

«Eski Hastalık» F. : 8

114

ESKİ HASTALIK

— Konuşmuyorsunuz... Eski zaman gelinleri gibi susuyorsunuz.

Yusuf, nihayet kendi haline gülmek kuvvetini buldu:

— Hakkınız var, dedi, şaşkın gibi oldum.

— Size hoşunuza gitmesi lâzım gelen bir şey söyledim... Cevap vermediniz...

— Affedersiniz... Belli etmemeğe çalıştık amma, anlamışsınızdır elbet... Ben de sizi çok seviyorum...

Yusuf, Züleyhanın «beğenmek» kelimesinden kasdettiği mânayı anlamamış, ona «sevmek» kelimesiyle mukabele etmişti... «Ben de sizi...» diye verdiği cevapla karısını kendisine klâsik bir ilân-ı aşk yapmış bir insan mevkiine düşürüyordu.

Züleyha, kızardığını ve yanaklarının ateşlendiğini hissederek yerinde doğruldu; acele ile:

— Pardon, pardon, dedi, ben size sevmekten bahsetmedim; beğenmekten bahsettim.

Yusuf, yine bocaladı:

— Affedersiniz. Sanırım ki, arada pek fark yok...

— Bilâkis çok fark var... Bu nokta ehemmiyetlidir. İyice anlaşmalıyız... Sevmek, daha doğrusu aşk, eski zamanların bir gülünç hastalığı idi... Romanlar, şarkılar, bunu tatsız nağmelerle mütemadiyen körükleyip dururlardı. Umumi harbin bunca zararlarına mukabil bir faydası, bu aşkı yeryüzünden silip süpürmek oldu... Harb sonu nesli dediğimiz yeni insanlarda artık bu gülünç masala tesadüf etmiyoruz... Bu zamanda ezkaza âşık olduğunu söyleyene rastgelinirse, cüzamlı gibi insanlar arasından ayırıp bir yere kapamak lâzım gelecek...

Son kelimeleri söylerken, kesik kesik gülüyordu. Sonra ciddileşerek devam etti:

— Âşık olmak, rastgele bir insandan kendine bir heykel yapıp tapmak, bütün zevki, saadeti onda aramak, onsuz yaşamak kabil olamıyacağma inanmaktır... Bir eski Frenk şairi bunun formülünü de vermeğe kalkmıştı: «Bir tek insan aradan çıkıp giderse bütün dünya susuz bağa dönermiş...» Sonra efendim, bu hastalığa uğriyanlardan üçü, dördü sahici hastalar, tıbbın monomane dediği insanlarsa, yüzbinlercesi görenek

ESKİ HASTALIK

115

ve vehim hastası, yani hakikatte sizin, benim gibi sapsağlam insanlardır... Eski hayatta, zevk yok, neşe yok, hürriyet yok... Meselâ işsizin biri, uzaktan kafes, peçe arasından, yahut anahtar deliğinden bir kadın gözetliyecek, hayal yapacak: «Ben artık başkasiyle yapamam. Onun ayaklarında ölmeliyim. O, bendir; ben, oyum!» gibi lâkırdılarla biçareye musallat olacak... Hele o evlenmelerdeki aşk... Türlü hesaplar, pazarlıklardan sonra iki insanı sandıkları, sepetleriyle bir eve, yahut odaya kapamışlar... Onlar birbirlerine adlarını sorduktan sonra: «Efendim, biz birbirimiz için dünyaya gelmişiz de haberimiz yokmuş... Sen olmasan ben ne yaparmışım, ben olmasam, senin halin ne olurmuş?... Artık ölüm var, ayrılık yok... Ebediyete kadar anca beraber, kanca beraber...» yolunda sözler söy-lüj'orlar... Bu kadar lâkırdı, bu kadar sahtekârlık iki hafta sürmiyeceği muhakkak alan bir aşk için... Umarım ki, biz bu gülünçlüklerden kendimizi korumasını bileceğiz...

Züleyha, Yusufun derin bir endişe ile kendisini dinlediğini ve cevap vermediğini görerek devam etti: — Beni tereddütle dinliyorsunuz... Fakat emin olun, bu böyledir... Aşk denen şey, normal bir duygu değildir. İnsanlar, kafaca birbirine müsavi değildir ki, anlaşsınlar... Onların her biri ayrı bir âlemdir... «Ben, sensiz yoğun, sensiz olamam; senin esirimin» demek zilletten başka bir şey ifade etmez... Haysiyet ve idrak sahibi insan, daima müstakildir... Bir evlenme* gecesi için fazla ciddî konuşuyor gibiyiz... Ben farkındayım... Fakat, bazı noktalar üzerinde anlaşmamız zaruridir... Bunları daha evvel, nişanlı iken de konuşabilirdik amma, akıl edemedim...

Şimdi gelelim öteki kelimeye... Beğenmeğe... Sizi erkek olarak beğendiğimi söyledim... Sizin de kadın olarak benden hoşlandığınızı ümidediyorum... Çünkü aksi takdirde bu saatte, burada ve bu vaziyette bulunmamamız lâzım gelirdi...

Şu halde... Şu halde...

Züleyha, buraya kadar serbest konuşmuştu. Fakat sıra romanesk aşkın yerine konuması lâzım gelen şeyin ifadesine gelince tekrar tutulmağa, zorluk çekmeğe başladı:

— Evlilik hayatından dostluğu kovmuyoruz... Bilâkis esaslarda anlaşmak şartıyla, çok iyi dost, arkadaş olunabilir... Sonra da...

116

ESKİ HASTALIK

ESKİ HASTALIK

117

Artık ne kadar uğraşsa beyhude idi; daha fazlasını söyli-yemiyecekti. Yalnız cüretkâr bir tavır almağa çalışarak ve dişlerinin birbirine çarpmaması için kendini zorlayarak: «Geldim işte...» diyebilirdi.

XV

Evet, Züleyha da, Yusuf da, kendilerini fena idare etmişlerdi.

Yusuf, normal insandı. İlk zamanlarda karısına karşı içinde mutlaka bir şeyler vardı. Kaç defa saklamağa muvaffak olamadığı bir hüznle Züleyhaya açılmağa uğraşmıştı. Fakat Yusufun maddi taşkınlıklarına memnuniyetle kendini bırakan Züleyha, ruh tarafını kıskançlıkla koruyor, oraya bir adım atılmasına müsaade etmiyordu.

Genç kadın, böyle zamanlarda harîs ve sert bir buse ile kocasının ağzını kapatır:

— Buradan öteye geçmiyelim Yusuf... Gülünç oluruz; an-laşamayız, derdi.

Anlaşamayız!... Yusuf, bu kelimedeki gurur ve hakareti müphem bir surette hissediyor ve kendini küçük düşürdüğüne için için kızıyordu.

İlk haftaların harareti geçince, aralarında daha ciddî ihtilâflar çıkmaya başlamıştı. Beraber yaşamağa mecbur iki insanın itiyatlarını, zevklerini birbirlerine kabul ettirmeleri esasen kolay bir şey değildi.

Bunlardan biri kendini her hususta arkadaşından üstün gören ve arada daima bir ufak mesafe bırakmağa çalışan bir insan olunca, dâva büsbütün çetinleşti-yordu.

Züleyhanım Yusufu beğenmediği ve mutlaka değişmesini istediği bazı haller vardı. İnsan tabiatının ihtarla, tenkidle kısa bir zaman içinde değişebileceğini zanneden genç kadın, kocasından bu itiyatların mukavemetini, onun inadına atfederek almıyor, acı istihzalarla haysiyetini kırıyordu. Bu fena muameleyi, hazmedemiyen Yusuf da gitgide ufaktefek mukabelelerde bulunmağa başladı.

Aralarında açık münakaşalar, yahut kavgalar olsaydı belki bunları anlaşmalar takibedecekti.

! !

Fakat Züleyha, ona cevap vermeğe tenezzül etmiyor gibi bir tavırla sükût ediyor ve bu, aralarındaki anlaşmazlığı büsbütün şifasız bir hale getiriyordu.

Sonra, kâh hastalarının odasında, kâh çiftliğin yeknasak muhitinde geçen hayatın kendisinden doğma birtakım sıkıntıları vardı. Vücutlarının içindeki ağrının yattıkları yataktan, etraflarındaki eşya, insanlar ve havadan ileri geldiğini zanneden hastalar gibi onlar da bu sıkıntıyı birbirlerinden biliyorlar, birbirlerine karşı gizli bir kin ve garaz duymaktan kendilerini alamıyorlardı.

Züleyhanım hâlâ arasına müdafaa ettiği maddi aşkın, aydan aya tesirini kaybetmesine mukabil, bir müşterek hisleri bütün kuvvetiyle yaşamakta devam ediyordu: Hasta babaya olan muhabbetleri, onun yataкта günden güne eriyen vücudu karşısında duydukları teessür ve "korku...

Yusufun hastaya bazan öyle bakışları, vücudunu yatakta bir yandan bir yana çevirirken öyle ihtimamları vardı ki, Züleyhaya, onu ağılıyarak kucaklamak ve ötekilere benzemiyen başka türlü buselerle yanaklarından öpmek arzusunu verirdi.

Ali Osman Bey ölünce, bu duygunun daha kuvvetlenmesi ve hayatta yalnız kalan Züleyhanm, kocasına daha fazla yakınlaşmakta bir teselli araması lâzım gelirdi. Fakat öyle olmadı. Züleyha, büyük kederinde ortak kabul etmedi ve vahşi bir yalnızlık aradı.

Kaynanasına, kocasına minnettar olmakla beraber, onların matemlerini sathi, tesellilerini basit buluyor, ve evin içinde herkesten kaçıyor.

Yusufun odasına geldiğini işitince, yatağına uzanarak uyur gibi yapar, konuşmağa mecbur kaldığı zaman ise, cesur bir tavırla başını kaldırarak gülümserdi:

— Merak etmeyin... Kendi kendine geçecek... Az fırtına atlatmadık... Vücudumun dinlenmeğe ihtiyacı var... Size alâkanızdan dolayı, çok minnettarım... Fakat dediğim gibi, dinlenmekten ve beklemekten başka yapılacak bir şey yok...

Karşısındaki melankolinin gittikçe arttığını gören Yusuf, ona İstanbul'a bir seyahat teklif etti. Adada, yahut Yakacıkta

118

ESKİ HASTALIK

geçecek bir yazın, sıhhatine iyi geleceğini, belki hattâ münasebetlerine de tesir edeceğini umuyordu. Her şeye olduğu gibi, İstanbul'a da küskün görünen Züleyha, evvelâ Boğazın تنها bir köşesinde bir otel seçti ve bir vakit mümkün olduğu kadar, herkesten uzak yaşamağa çalıştı.

Artık, dayısının ailesine karşı bile bir yabancılık duyuyor, ilk haftalarda onlarla münasebetini birkaç saatlik resmî ziyaretlere münhasır bırakıyordu.

Buna mukabil Yusuf'a yakınlık gösteriyor, akşam üstlen sandalla denizde dolaşırken ona uzaktan Bebek sırtlarını göstererek çocukluk hâtıralarını anlatıyordu. Fakat, çok geçmeden dayısının ailesiyle beraber daha başka dostlar da etraflarını sarmağa başladı ve şikâyetlerinde hâlâ samimî olduğunu zannetmekle beraber, Züleyha, yavaş yavaş onların arkalarından sürüklendi.

Geçen beş senede İstanbul hayli değişmiş, yeni hayat daha eğlenceli bir şekil almıştı. Garp nör's'leri oldukça benimsenmiş, insanların giyinme, konuşma tarzlarına kadar her şeyde farklı bir inkılâp meydana gelmiş görünüyordu.

Bu müddet esnasında dayısı Şevket Beyde de hayli tebeddül olmuştu. İhtiyar diplomat, bir zaman köşesinde menkûp yaşadıkdan sonra, krediyi düzeltilmiş, iki idare meclisi âzalığı ve bir şirket komiserliğiyle tekrar hayata karışmış bulunuyordu. Artık inkılâp ve hükûmete eskisi kadar dargın kalmasına da sebep yoktu. Lâiklik dâvasını müfrit, şimendifer siyasetini şüpheli, devletçilik tezini tehlikeli bulmakla beraber, işlerin umumi gidişini fena görmüyordu. Köşede, bucakta kalmış bazı zeki, malûmatlı ve tecrübeli ricale kıymet verilse daha da iyi olacaktı.

İnkılâp, onun nazarında, haşarılığı, kırıp dökücülüğü ile ailesine epeyce korkular geçirttikten sonra düzelmeğe, zekâ ve ciddiyet alâmetleri göstermeğe başlamış bir çocuk gibi idi. Şevket Bey, bu çocuğun gençlik hali dediği bazı taşkınlıklarına gözlerinde müşfik bir mûsamaha gülümsemesiyle bakıyor ve hafif birkaç retuştan sonra daha iyi olabileceğini müjdeliyordu.

Züleyhayı Boğazdaki otelinde aramağa gelen dostlar arasında da hayli değişiklik vardı. Bunlardan birçoğu evlenmiş,

ESKİ HASTALIK

119

gruplar yeni yeni kadın ve erkek çehreleriyle zenginleşmişti. Gerçi Züleyha gibi, Anadolu'nun ötesinde, berisinde kaybolanlar, yahut fakir düşerek dostluk muhitinden dışarı atılanlar da vardı. Fakat bunlar adetçe az oldukları gibi, isimleri ete akla gelmediğinden pek farkedilmiyordu.

.Züleyha, evvelâ, dostlara uzak durmak, aralarında bir hâtıradan başka bir şey kalmamış gibi, görünmek istedi. Fakat muvaffak olamadı. Onlar yakasını bırakmıyorlardı.

Bir defa birkaç saatlik bir ziyaret için, Erenköyüne gittikleri halde, Şevket Bey onları üç gece alıkoydu. Sonra daha başkaları da, onları gece yemeklerine, denizde motor eğlencelerine zorladılar.

Züleyha, kendini köylüleşmiş, konuşma ve eğlenmeyi unutmuş bir insan gibi görmekten zevk alıyordu. Fakat bu, bir koketlikten başka bir şey değildi-

Köylü, yahut hizmetçi rolü oynayan bir büyük artist gibi, tuvaletinin sadeliği, gözlerinin safiyeti altında bütün inceliğini ve cazibesini ortaya koyuyordu.

Esasen mevsim de en mâneviyeti kırık insana her şeyin yeniden başladığı hissini veren parlak bir yazdı. Bu yaz ve ondan daha ziyade etrafındaki takdir havası Züleyhayı yavaş yavaş sarhoş etmeğe başladı.

Bir akşam Yusuf'a:

— Boğazdan usandık artık, dedi, isterseniz biraz da başka taraflara gidebiliriz.

Ve ertesi gün, çantalarını alarak Büyükdaya naklettiler.

Züleyha, bir büyük hastalığın nekaheti içinde gibi idi.

Silifke, unutulmuş; orada geçen beş sene, zihninde karışık ve renksiz bir rüyaya dönmüştü.

Babasının hâtırası bile zayıflamıştı. Onu düşünürken artık fazla bir ıstırap duymuyor, bütün hayatını kaplıyacağını sandığı bu yegâne idil ve matem bu kadarcık bir zaman içinde sönmesine hayret ediyordu.

Gölyüzü hâtıraları hâlâ oynamakla eğlendiği köylü kız rolü için bir dekor olmuştu. Kışın çiftlik penceresinden ovanın bitip tükenmez sis ve yağmurlarını, yahut Taşucu sahillerinden açık denizi seyrederken duyduğu büyük can sıkıntısını bile şimdi istismar ediyor, kendisini dinliyenler için, buralardan romanesk hikâyeler, hâtıralar çıkarıyordu.

IZU

ESKİ HASTALIK

Yusuf, bu kalabalıkta biraz şaşalamış olmakla beraber, memnundu. Tahmininin doğru çıktığına seviniyor, bu tebeddülün yaratılışı itibarıyla daima ifratlar arasında bocalamağa mahkûm Züleyhayı nerelere götürebileceğini anıyamıyordu.

Silifkenin en modern adamı geçinen ve bütün yenilik hareketlerine önyak alan Yusuf, buradaki insanlar arasında biraz acemi ve mahcup kalmıştı. Mahcupluğu biraz da gururundan, bir falso yaparak dışarıklığını belli etmek, istihzaya uğramak korkusundan ileri gelmekte idi. Bu çekingenlik ona, etrafmda-kileri beğenmiyor hissini veren bir huşunet edası da veriyordu. Halbuki hakikat bunun tamamıyla aksine idi.

İstiklâl Savaşı gibi, yenileşme savaşının da hemen hemen kutsi bir şey olduğuna inanan Yusufta, bu sosyete de gördüğü bütün şeylere karşı, masum bir takdir vardı.

Bu arada denize giren, birbirlerine açık ve laubali el, dil şakaları yapan kadın ve erkekleri hoş görmemesi, Züleyhanın her zamanki mağrur ve ağırlığına uymıyan taşkınlıklarından ve hafif hareketlerinden alınması lâzım gelirdi. Fakat, bütün bunların son asır medeniyeti icaplarından olduğuna kendini inandıran Yusuf, arasına irkilir gibi oldukça, kendini gerilikle itham ediyor, Züleyhaya da fazla bir meyli olmaması, bu halleri kolayca hazmetmesine sebeb oluyordu.

Züleyha, o kış, Silifkeye bambaşka bir insan olarak döndü. Artık çiftlikte oturmak istemiyor, hattâ bu zamana kadar orada nasıl yaşadığına hayret ediyordu. Enise Hanımın üstü örtülü itirazlarına rağmen, kasabada büyük bir eve yerleşildi, yüksek memur aileleri, yeni müesseselere İstanbuldan gelmiş gençler, arasına Silifkeye uğrıyan hatırlı misafirler için bir salon açıldı. Dansediliyor, briç oynanıyor, Züleyha, evvelki istihfaflarını unutarak, neşe ile bu salonu idare ediyordu.

Misafirlerin şu veya bu nevi insanlar olmasından ne çıkardı? Ona hayat ve hareket lâzımdı.

Bu yaşama tarzı, Yusufun da zaten öteden beri istediği şeydi. Bir kış evvel çiftlikte geçirdiği korkunç halaylarına bu tarz, bin kere müreccahtı. Fazla olarak tekrar politikaya, belediye politikasına dönmek için de bu, bir fırsattı.

ESKİ HASTALIK

121

Züleyha, dansla, briçle meşgulken, o da etrafına kendi eski taraftarlarını topluyor, belediye heyeti aleyhine komploları hazırlamağa başlıyordu.

Züleyha, kocasının bu hareketini hiç hoş görmedi. Bir kere Yusufun bu nevi arkadaşları, kılık kıyafetleri, dedikoduya dalınca büsbütün lâûbalileşen tavır ve hareketleriyle salonun ahengini bozuyorlardı.

Sonra, Züleyhaya göre, belediye politikacılığı kibar değildi. Küçük bir kasabanın sokakları, suları, süprüntüleri ve bilmem kaç bin liralık bütçesi için, yapılacak gürültü sadece gülünçtü. Politika ancak bir memleketin büyük işleri etrafında yapıldığı ve ölüm, sürgün tehlikeleri karşısında mücadeleye değer bir kuvvetle çarpışıldığı zaman şık bir şey olurdu.

Yusufun birtakım külüstür insanları etrafına toplıyarak yine aynı neviden insanlarla dalaşmağa kalkması, haysiyet kırıcı bir işti. Neticede muvaffak olduğu farzedilse bile, küçük bir kasaba belediye reisinin karısı olmak kendi işine gelmezdi.

Züleyha ile Yusuf, görünüşte olduğu gibi, hakikatte de birçok yeni ailelere benziyen bir modern ocak meydana getirmişlerdi. Aşk gibi, kendilerini aynı bir duygu etrafında birleştirecek bir müşterek korku veya ıstırapları da olmadığı için, birbirlerine lakayt yaşıyorlar ve dışardan bakanlara anlaşılmış bir çift gibi görünüyordular.

Bu belediye politikası dâvası aralarını şiddetle açtı ve se-vişmiyen iki insanın kaprisi olduğu için gün geçtikçe müzmin-leşti.

Züleyha, kocasına karşı tenkidlerinde çok sert ve müstehzi davranıyordu. Yusufta da artık eski tahammül kalmamıştı. Bilhassa istihzaları hazmedemiyor, hiçbir zaman karısına karşı olan yumuşak başlılığı kaybetmemekle beraber, icabettikçe sert/mukabelelerden çekinmiyordu.

Nihayet, İstanbulda geçmiş bir yazdan sonra, aralarında yeni bir ihtilâf daha çıktı. Bir mevsimlik eğlencesine bir türlü kanamıyan Züleyha, kış içinde bir Avrupa seyahati istedi. Yusuf, çiftlikteki işlerini

bahane ederek bunu reddetti. Silifkede-ki salon, görünüşte bir sene evvelki halini muhafaza etmekle beraber, onlar hemen her gün didişiyorlardı.

122

ESKİ HASTALIK

Mesut aile ismini alan birçok yeni evlerin içi aynı vaziyette olduğu için, bu nevi didişmeler bir tehlike teşkil etmiye-bilirdi. Fakat onların ikisi de, başkalarına pek benzemiyen mağrur, uzlaşmaz insanlardı. Günün birinde, Züleyha, pek de ehemmiyeti olmıyan bir meselede Yusufu ayrılmasını teklif etti. Bu da yine birçok ailelerde her gün rastgele ortaya atılan bir tehdit idi ve kocası aldırış etmemiş olsaydı, Züleyha, onu çoktan unutmuş olacaktı.

Fakat Yusuf, birdenbire sarardı; kısa bir tereddütten sonra, ciddî ve sakin bir tavırla: «Pekâlâ... Mademki öyle istiyorsunuz, öyle olsun!» dedi.

Karakterlerine göre, artık ikisi için de dönüş yolları kapanmış bulunuyordu.

Aralarında artık bir dargınlık ve ihtilâf sebebi kalmadığı için, masanın başına oturdular ve ayrılma şeklini âdetâ dostça kararlaştırdılar.

XVI

Züleyha, Silifkeden ayrıldığı zaman, bir daha geri dönmi-yeyeğini şehirde kimse bilmiyordu. Her şey, bir suikast gizlili-ğiyle hazırlanmıştı.

Civarda birkaç günlük bir gezinti bahanesiyle evvelâ Ada-naya inmişler ve orada izlerini kaybettikten sonra, Ceyhana geçmişlerdi.

Ceyhanda Yusufun yine Yusuf adında bir avukat arkadaşı vardı. Evvelden bütün hazırlıkları yapmış olan bu arkadaş, Yusuf ile Züleyhayı istasyonda karşılayarak evine götürüyor, bahçede çardağın altında öğle yemeği yeniyor, sonra kasabanın sokaklarında gezilirken tesadüfen gibi mahkemeye giriliyordu.

Hayatında ilk defa mahkemeye giren Züleyha, basık tavanlı, karanlıkça, bir odada biraz babasını andıran ak saçlı bir hâkimle genç bir kâtipten başka kimse göremeyince, geniş bir nefes almıştı. Hâkim, meseleyi biliyordu. Buna rağmen, hüviyetlerini ve taleplerini sordu. Züleyhaya vereceği cevap evvelden öğretil-

ESKİ HASTALIK

123

misti. Yusufun da ne söyleyeceği aşağı yukarı malûmdu. Fakat kocasının geçimsizlik suçlarını kendi üstüne alırken elini yavaş yavaş kaldırıp göğsüne koyması Züleyhaya masum bir çocuk jesti gibi göründü ve mânâsız yere yüreğini sızlattı.

Çantasını düşürmüştü. Yusuf, uzun boyu ile eğilerek yerden aldığı bu çantayı, Züleyhaya vermeden evvel yavaş yavaş silerken hâkim profesyonel suallerinden birini daha sordu:

— Biribirinize edilmiş hakaretiniz var mı?

Bunu söylerken, Yusufun ellerinin hareketine bakıyor, acx bir tebessümle gülümsüyordu.

Züleyha, kendini zavıf hissettiği dakikalara mahsus o biraz cüretkâr ve müstehzi sesiyle:

— Huzurunuzda artık birbirimizi istemediğimizi söylemekten büyük hakaret olur mu? dedi.

Hâkim, daha fazla ısrar etmedi. Taleplerini kabul ediyordu. Bugünden itibaren ayrılmış sayılabilirlerdi. Yalnız kanunî müddeti doldurmak için, bir sene beklemek lâzımdı.

Enise Hanım, meseleyi Yusufun tek başına Silifkedeki eve döndüğü bir gece yarısı öğrendi ve hayatında ilk defa bir küçük baygınlık geçirdi. Elleriyle saçlarını çekiştiriyor, «Ne yaptın Ali Osmanm kızını?» diye ağılıyarak oğlunun boğazına sarılmak istiyordu.

Yusuf, sert bir sesle ona: «Sus... O, benim bileceğim şey... Kadınlar öyle her şeye karışmaz!» diye çıkıştı.

İhtiyar kadın, bu sesi ve bu kelimeleri vaktiyle onun babasından da işitmişti. Kendisinin de ikide birde tekrar ettiği gibi, o ailenin erkek çocuğunu, parmak kadar da olsa, evin efendisi, âmiri sayan bir köylü kadınından başka bir şey değildi. Onun için, Yusufun bu sert emri karşısında, birdenbire sindi ve bir daha onun yanında Züleyhanm adını anmağa cesaret edemedi.

Ertesi sabah, Silifkedeki evin kapıları, pencereleri kapanıyor, aile sessiz, sadasız Gölyüzü'ne göçediordu.

124

ESKİ HASTALIK

Yusuf ile Züleyhanm ayrılmak için Ceyhan mahkemesine müracaat ettikleri neden sonra, şehirde duyuldu.

Züleyha, hâkimin karşısında olduğu gibi — artık müstakil bir insan olarak — mahkemeden çıktıktan sonra da bazı müşkül dakikalar geçirmişti.

Yukardan gelecek Toros ekspresini beklemek için geceyi Ceyhanda geçirmek lâzım geliyordu. Sır, öteki Yusufun karısından gizli tutulmuştu. Zavallı kadın, akşam üstü onları bahçe aralarında

gezdiren, gece yatacakları odayı hazırlarken, öbür sefere kucaklarında bir çocukla gelmeleri için, temennilerde bulunuyordu.

Bir aralık, Züleyhanm bahçede aşı çakısıyla oynarken hafifçe kesilen parmağı için Yusufun gösterdiği ihtimamı kıskanarak kocasına:

— Benim bir yerim kesilince sen böyle ehemmiyet vermiyorsun, diye sitem etti.

Ertesi gün, Yenice istasyonunda yollar ayrıldığı vakit, bu ayrılığın kat'î olduğuna Züleyhanm hâlâ içi inanmıyor, biraz evvel onun tren memurlarına emirler veren sesini hâlâ bir yerden işiteceğini zannediyordu.

Evet, bu iş, şaka gibi başlamış, şaka gibi devam ederek bu neticeye ermişti. İlk teklif kendinden geldiği halde, arzusunun bu kadar çabuk kabul edilmesine içinden darılıyor, kendisinden bu derece kolaylıkla vazgeçilebilmesini hazmedemi-yordu.

Babası sağ olsaydı, belki değil, muhakkak aralarını bulurdu. Fakat şimdi iki tarafın uzlaşmaz vahşi gururunu kıracak kimseleri kalmıyordu. Olan olmuştu; şimdi yapılacak şey, vaziyeti olduğu gibi kabul etmek, beyhude zaıflardan kendini koruyarak istikbale cesaretle bakmaktır.

Peki amma, mademki bu ayrılığın zarureti daha o gün tren Toros tünellerine girmeden kabul etmiş, İstanbuda kaldığı müddetçe de bir an bunun başka türlü olabilmesine ihtimal vermemişti. O halde nasıl oluyor da bu kadar zaman sonra aksi bir tesadüfün ve bu tesadüf etrafında meydana alan dedikodunun ihtilâflarını büsbütün vahîm bir şekle soktuğu bugün-

ESKİ HASTALIK

125

de Yusuf, onu almağa geliyordu? Daha garibi: kendisi, niçin hiçbir mukavemet göstermeden çocuk gibi onun önüne katılmıştı?

Züleyhanm daha fazla düşünmeğe kuvveti kalmamıştı. Elini yanağından çekerek karyolanın kenarından sarkıttı, uyudu.

XVII

Deniz hayatı, Züleyhaya birkaç gün içinde sükûn ve muvazenesini iade etmişti.

Tekirdağından başlamak üzere, Marmaramn büyük, küçük hemen bütün iskelelerine uğradılar.

Karşıdan çıplak ve ıssız gibi görünen kıyılara yaklaşıldıkça İstanbulun Kavaklarına benzeyen fakir manzaralı kasabacıklafl, köyler belirliyordu. Ta-şucu, bu iskelelerde onların istedikleri müddetçe kalıyor, işler bittiği zaman, bir yelken gemisinden tek farkı gibi görünen dumanını tüttürerek yeniden yola düşüyordu.

Bir yerde durdukları vakit, Züleyha, uykuda olursa Yusuf, yük alınıp verilmesine mâni oluyor, vincin işlemesine izin vermek için, onun uyanmasını bekliyordu.

Yusuf, Züleyhayı bu kasaba ve köylerden hemen hepsine çıkarıyor, tanıdık bir çehreye tesadüf edilmesine imkân olma-yan harap sokaklarda, fakir çarşı ve pazar yerlerinde dolaştırıyor, çardaklı, havuzlu yalı kahvelerinde oturtuyordu. Bazan rastladıkları her hangi bir vasıta, otomobil, talika, hattâ yaylı ile daha içreler, denizden birçok saat uzaktaki başka kasaba ve köylere gidiyorlar, ortalık karardıktan sonra boş tarlalar arasında büsbütün belirsiz bir hale gelen kara yollarında kayboluyolardı. Hangi saatte olursa olsun, sahile çıktıkları vakit, Taşucu'nu yeşil ve kırmızı fenerleriyle kendilerini bekliyor göreceklelerinden emindiler.

Sükûn, Züleyhaya sade denizlerin ve karaların yalnızlığından gelmiyordu. Genç kadın, bundaki asıl âmilin daima yakınında hissettiği dev yapılı, çocuk tavrılı erkek olduğunu gayet iyi anlamıştı.

Sükûn ve emniyet! Evlilik hayatlarında kocası aşk, hayal, heyecan itibariyle ona vermeğe muvaffak olamadıklarını bu cihetten fazlasıyla ödemişti.

126

ESKİ HASTALIK

Züleyha, himayeyi hür ve müstakil bir insan için küçültücü bir şey telâkki etmesine rağmen, Yusuftan ayrıldıktan sonra, en ziyade bu sükûn ve emniyetin eksikliğinden rahatsız olmuştu.

Hâsılı, Taşucu, uzun zaman kendisiyle yarış ettikten sonra direklerine konan deniz kuşları için ne oluyorsa, yavaş yavaş Züleyha için de o olmağa başlıyordu. Bu mahdut hayatın çerçevesi içinde, Yusuf la hemen daima bir arada olduğu halde, Züleyha, hiçbir sıkıntı hissetmiyordu.

Yusufta huzurunun Züleyha için lüzumsuzluğuna, söyli-yeceği hiçbir sözün onda ne bir neşe, ne herhangi neviden bir alâka ve merak uyandırmıyacağına inanmış ve mümkün olduğu kadar ondan uzak bulunmağa evvelden karar vermiş gibi bir hal vardı. Kendisine Midillili küçük miçodan, arasıra Züleyhaya çalgı çaldırmağa gönderdiği Sakızlıdan farklı bir mevki vermiyor ve ancak lâzım oldukça genç kadının yanına gidiyordu.

Akşam yemeklerini karada bir küçük lokantada, zaruri olarak beraber yemezlerse, daima bacanın dibindeki masada kaptanla beraber yiyor, öğle yemeklerinde bile çok kere Züleyhayı yalnız bırakmak için, bahaneler buluyordu.

Züleyha ile bir şey konuşmağa geldiği zaman, ona yanında fazla kalacağı hissini vermemek için, daima ayakta dururdu.

Çok kısa olacağı hissiyle iki tarafın da hiçbir sıkıntısız başladığı bu konuşmalar, bazan kendiliğinden uzuyor, yine belki bu duygunun şevkiyle Züleyha, onun söylediklerine karşı bir garip alâka hissediyordu.

Mademki artık — hiçbir anlaşma ümidiyle alâkaları olmadan— birbirlerini iki yabancı, bir yol, yahut istasyonda tesadüfen karşılaşmış iki insan gibi kabul etmişlerdi. O takdirde sözlerinin birbirine batmasından korkmaksızın, öteden, beriden konuşabilirler, hattâ birbirlerinin haline insani bir alâka gösterebilirlerdi.

Züleyha, evvelden işitmeğe tahammül edemediği belediye dedikodularını bile şimdi bir yabancı çiftçinin tarlasını basan sele, yolda rastlanmış bir ihtiyar kadının askerdeki oğluna ait hikâyeler gibi sakin bir gülümseme ile dinliyebiliyordu.

ESKİ HASTALIK

127

Konuşurken zaruri olarak göz göze bulundukları halde hiçbir zaman bakışlar derinleşmemiş, göz bebekleri birbirini görmemişti. Bazan ihtiyarları hilâfına böyle bir tesadüf olursa, gözlerini kaçırmayı doğru bulmuyorlar, yine aynı vaziyette konuşmakta devam ederek bakışlarını bir düşünce ile dalgımlaştırıyorlar, birbirlerini görmez oluyorlardı.

O sene yaz, her tarafı kasıp kavurduğu halde Marmara, nedense oynak ve serindi.

İkindiye doğru denizin yüzü köpükleniyor, Akdeniz kıyıları halkının dediği gibi Çoban yaylada akçıl koyunlarını güdüyordu.

Akşamdan sonra hemen daima rüzgâr çoğalmakta idi. Züleyha, gece yarısı kamarasına girdiği zaman, biraz evvel küpeştenin kenarından eğilmiş yüzü, saçları, elleri su serpintilerinden ıslanmış bulunuyordu.

Deniz, boya ve sintine kokusu, kıçtan yalpalarla bazan boşta dönen pervanenin gürültüsü, gıcırdayan tahtaların sesi, nereden geldiğini kestiremediği için boşluk ve derinliğin uğultusu zannettiği başka bir ses, onun bundan sonra uyurken en çok arıyacağı kokular ve sesler haline gelmeğe başlamıştı.

Mütemadiyen hayata çağırıcı ve kendini tamamiyle kaybetmesine mâni olan bu sesler ve sarsıntılar, onu bazan saatlerce uyku ile uyanıklık arasında bulanık bir yarım şuur hali içinde tutuyor, hâtıralarla rüyaları birbirinden ayırdedilmez bir şekle sokuyordu.

-Hiçbir insan hırsının, hiçbir endişe ve korkunun bozama-yacağı garip bir muvazene ve sükûn vaziyetinde idi. Mazi ile istikbal arasında olduğu gibi, gökle deniz arasında da aynı muayyen bir noktada hiçbir madde ve cisme temas etmeden

— günahsız ölümlerin ruhlarına izafe edilen ilâhî sükûnetle — uçuyor gibi idi.

/Züleyha, açık denizde uçan seyyah kuşların bazan yoruldukça vücutlarını hava tabakalarına, rüzgâr akıntılarına bırakarak bir ara uyudukça buna benzer bir şeyler duyacaklarını tasavvur ediyordu.

Yine bir afyon dalgınlığı içinde uyuştugu, yatağının karşısına asılı mavi gece kandilini rüyasından çıkan bir çocuğun

— Mersinde tanıdığı küçük bir Habeş kızının — eline alıp oynadığını, kıvrık saçlarına takmakla eğlendiğini seyrettiği bir

p

128

ESKİ HASTALIK

gece idi. Kapı, hafifçe gıcırdadı, Yusuf, bir büyük karaltı halinde yanma girdi, sessizce üzerine eğildi; Züleyha, kocasının bir kolunu yatağının üzerinden aşarak vücudunu kapladığını, göğsünü göğsüne, dudağını dudağına dokundurmak üzere olduğunu hissediyordu. Yusufun saçları alına, gözlerine, yanaklarına sürünüyordu.

Genç kadın, yaklaştığını hissettiği buseye kendini bırakmak kararıyla boynunu uzatarak: «Sen misin Yusuf?» dedi.

Fakat anide kendi sesinden uyandı. Karaltı, birdenbire kaybolmuştu; kamara boştu. Yatarken karyolasının başına astığı bir ipek atkının ucu yüzüne sürünüyordu; elleri — birisini göğsünde sıkmağa hazırlanır vaziyette — açık kalmıştı.

Züleyha, şuurunun bütün ışıkları birdenbire yanarak, yerinden fırladı. Hissettiği şeyin bir rüya, yahut ağırlık olduğuna inanamıyordu. Hafif yalpa ile aralanıp kapanan kapıyı açarak dışarı bakmadan kendini buna kandıramadı.

Vücudu garip titremeler, ürpermeler içinde idi. Bu rüyanın evham, yahut kâbus halinde muhakkak ki zevkli bir tarafı vardı. Mersinli küçük Habeş kızı, kamaradaki mavi ampulü, kıvrık saçlarının üstünde dolaştırırken, odayı kaplıyan, üzerine çöken büyük gölgedeki maverai haşmet düşünüle düşünüle, yudum yudum tadı çıkarılacak bir şeydi.

Fakat Züleyha, bu rüya, yahut kâbusun ne mânaya geldiğini anlıyarak asabileşiyor, kendini vermeğe razı olduğu halde reddedilmiş bir kız gibi, haysiyetini kırılmış görüyordu. Muhakkak ki, ne ruhunun, ne vücudunun bu yabancidan isteyeceği bir şey yoktu. Fakat gece hali bu! Birtakım karanlık kuvvetler zekâ ve kalbinin uykuda olduğu bu ânı gözliyerek üstüne çullanmışlar, ona bu sefil oyunu oynamışlardı.

Züleyha, tekrar uyuyamayacağını hissederek pardesüsünü üzerine aldı, güverteye çıktı.

Yusuf, bu gece fazla içmiş olacaktı ki, karısının daima oturduğu hasır şezlong üzerinde uyuyup kalmıştı. Üşümesi ihtimali vardı.

Fakat Züleyha, dargındı. Ona yardım etmek değil, bulunduğu güvertede bile durmak istemiyerek aradaki köprüden karşı tarafa geçmek istedi. Ancak kaptanın, yahut başka birisinin bu saatte ne istediğini sorarak kendisini rahatsız etmele-

ESKİ HASTALIK

129

I

rinden çekindi, arkada karanlık bir köşeye giderek yüzünü denize çevirdi.

Evet, sebepsiz olduğunu bildiği halde, Yusuf'a darılıyor, onu kendisini gafil ve zayıf bir ânında avlıyarak büyük emniyetini suiistimal etmiş gibi görmekten kendini alamıyordu. Demek bu türlü baskınların tekerrürüne meydan vermemek için artık ihtiyatlı uyumak lâzım gelecekti.

Maamafih bu kin, bir geceden fazla sürmedi ve Züleyha, ertesi gün uyandığı zaman, kendini Yusuf'a karşı tabii vaziyetine dönmüş buldu.

İlk yola çıktıkları gecenin programı, Marmara iskeleleri aralarında dolaşmakla geçirdikleri bütün gecelerin programı olmuştu.

Yemeği karada bir gazinoda, yahut lokantada yemedikleri akşamlar, Yusuf, onu güvertedeki masasında, Midillili küçük miço ile yalnız bırakıyor, kendisi kaptan köşkünün altındaki • masada tahta bacak kaptanla karşı karşıya rakı içmeğe gidiyordu.

Yusufta en şiddetli tenkidettiği dışarlık huylarından biri, hizmetçiler, işçilerle senli benli konuşması olduğu halde, kendisi de farkında olmadan, küçük Midillili ile dostluğu ilerletmişti. Züleyha, yavaş yavaş yemek yerken Halil, karşısındaki lumbar merdivenin kapısına sırtını dayar, bazan kolundaki havlunun ucunu düğümleyip kulaklı tavşan başları yapmakla oyalanarak onu beklerdi.

. Bu çocuğun sivri yüzünde, zeki ve uyanık gözlerinde, etraftan bir koku alıyormuş gibi, sık sık oynayan burun kanad-larında da zaten tavşana benzer bir şey vardı. Züleyha, yemek arasında konuştuğu tektük sözlerle onun hayatını öğrenmiş bulunuyordu. Midillide Yere diye bir nahiye vardı. Halil, orada doğmuştu. Anası sağdı; ağabeylerinden birisiyle orada yaşıyordu. Öteki iki kardeşi, İzmirin Yenikalesinde askerlik etmişler ve Büyük Muharebede ölmüşlerdi.

Vaktiyle halleri, vakitleri iyi idi. Fakat memleket, düşmana geçtikten sonra, rahatları bozulmuştu.

Sağ kalan ağabeyi bağcılık yapıyordu. Bu ağabeyin bir kolu sakat, daha doğrusu, bileğinden kesikti. Bir gün bir alış-

«Eski Hastalık» F. : 9

130

ESKİ HASTALIK

veriş meselesinden dolayı üç yerli Rum, kardeşini dövmeğe başlamışlardı. Kolu sağlam olsa ağası onların üçüyle de uğraşabilecek bir delikanlı idi. Fakat ötlekiler bu sakat adamı, altlarına almışlar, Halil de yerde toz toprak içinde tepelenen, tekme,, ile dişi kırılan kardeşine yardım etmek mecburiyetinde kalmıştı. İşte bu sırada bir kaza çıkmış, Halil, eline geçirdiği bir kunduracı bıçağıyla Rumlardan birini karnından yaralamıştı. Ele geçmiş olsaydı cezası büyüktü. Fakat o, günlerce kırlarda, çalılar arasında saklanmış, sonra bir kaçakçı sanda-liyle Ayvalığa kapağı atmağa muvafık olmuştu. Anası ihtiyardı. Onu bir daha görmek yoktu, fakat kardeşini belki bir gün görürdü.

Halil, Züleyhaya, Yusuf Beye, yahut kaptana emrederse vapurun Midilliye yakın geçeceğini söylüyor, ona Yere'yi karşıdan göstereceğini va'dediyordu.

Züleyha, artık vapurun içinde de ayaklanmıştı.

Bazı geceler makine diresine geçerek, hafif bir kandil ışığı altında iki silindirin karşılıklı inip çıktığını seyreliyor, daha ilerde bir delikten iki çıplak adamın kazan ocağına kürekle kömür atışlarına bakıyordu. Hattâ arasına baş altında kapalı ambar kapaklarının üzerinde bir daire çevirerek çalgı çalan, oyun oynayan tayfaların arasında dolaştığı da oluyordu.

Sakin ve mağrur duruşuyla, ipek şalını rüzgâra karşı muhafaza etmek için göğsünün üzerinde kavuşmuş beyaz elleriyle Züleyhamn Gölyüzü'nde olduğu gibi, burada da yine kendi tebaası içinde dolaşan demokrat bir prenses vaziyeti vardı. Fakat şimdi bu insanlara karşı eskisinden çok farklı bir sempati ve yakınlık duyuyordu.

Bir kısmının küçük Halilinkine benzer macera ve mecburiyetlerle Rodostan, Sakızdan, Sisamdan kaçmış olduklarını öğrenmişti.

Züleyha, onların ana vatanla bıraktıkları vatan arasındaki denizi dönüp dolaşmakla geçen hayatlarında iki ayrı cazibe ortasında kararsız kalmış ruhlarının bir ifadesini görüyordu. Aşağı yukarı kendi hali!

Kendi dünyasından gördüğü ihanetin yarısı çok taze olduğu için, garip bir ihtiyaçla bu insanlara sokuluyor, ikram ettikleri sandalyeye oturuyor, bazılarıyla konuşuyordu. Sonra, onların kendi eğlenceleriyle meşgul bulundukları bir dakika-

ESKİ HASTALIK

131

da sessizce aralarından silinerek karanlıkta bir asma merdivene tırmanıyordu.

Taşucu'nun burnunda, tahtadan oyulmuş ve beyaza boyanmış kaba bir denizkızı heykeli vardı.

Züleyha, üstüne atılmış halat yığmlarıyla daha ziyade yükselen bir lombar kapağının siperinde bu heykele yaslanıyor, kollarını onun kırık omuzlarından, tahtadan saçları üzerinden geçirerek vücudunu denize sarkıtıyordu.

Taşucu, yavaş yavaş ilerledikçe sular, taranan saç demetleri gibi, hafifçe kabarak ikiye bölünüyor, köpükten lülelerle, hafif yakamoz pırıltılarıyla vapurun yanlarına dolanıyordu.

Züleyha, bir gece daha akla gelmez bir şey yaptı. Kaptanla Yusuf, her zamanki masalarının başında, konuşmaya dalmışlardı. Doktor, biraz ileride bir salıncaklı sandalyede uyuyordu.

Züleyha, nereden geldiği belli olmadan, birdenbire masanın yanında göründü. Yüzü, asma fenerin ışığı altında bembeyaz, gülümsüyor, bir şey söylemeden başıyla selâm veriyordu.

İki erkek, hayretle yerlerinden fırladılar. Yusuf, masanın karışıklığından, kaptan, arkasındaki kolları sıvalı yırtık fanila gömlektan utarıyor gibi idi.

Telâşla etrafına baktıktan sonra, direktteki bir çiviye asılı ceketine davranmak istedi. Züleyha, buna mâni oldu:

— Yolculuktayız, dedi, rahatınızı bozmayın... Müsaade eder misiniz, ben de bir parça ilişeyim?

Yusufun merdiven başında duran bir tayfaya getirmek istediği koltuğu reddetti; kır kahvelerindeki aralıksız hasır iskemlelere benzeyen bir iskemleye ilişti. Arzusu, her yerde olduğu gibi, burada da üç beş dakika sessiz sadasız oturmak ve geçmekten ibaretti.

Fakat, kaptanla Yusuf, bu arzuyu anlamıyorlar, onu bir resmî ziyaret karşılar gibi ağırlamak istiyorlardı.

Hele Yusuf, evine teklifli misafir gelmiş dışarıklı bir ev kadını, daha doğrusu, dairesindeki odasına bir vekil uğramış bir belediye reisi gibi lâf anlamaz bir halde idi. Onun fikrince misafire mutlaka bir gey yedirip içirmek ve iskemlesine hiç olmazsa bir yumuşak yastık koymak lâzımdı. -

Züleyhamn ısrarlarına rağmen, çağırıldığı tayfaya boş, ya-

132

ESKİ HASTALIK

I

hut kirli meze tabaklarını kaldırtarak sofrada temizlik yapmağa kalkıyordu.

Züleyha, kaptanın kamarasından getirmek istediği konyağı, kocasının kendi eliyle hazırlamağa teşebbüs ettiği limonatayı da güçlkle reddettikten sonra, âdeti hilâfına Yusuf'a bir lâtife yaptı:

— Silifkede balo komitesi âzası olarak odanıza girdiğim gün, bana zorla ikram ettiğiniz karadut dondurasını unutmayın, dedi, bilirsiniz ya, dondurmayı üstüme dökmüşünüz.

Yusuf, bu hâtıraya bir çocuk saffetıyla güldü:

— Evet... Dehşetli rezil olmuşum o gün, dedi. Züleyha, kaptanla Yusufu memnun etmek için, masanın

üstündeki bir açık paketten bir sigara ile birkaç tane leblebi ve badem aldı.

Doktor, bunların hiçbirinin farkında değildi. Salıncaklı iskemlesinde başını kollarının arasına sokmuş, ayaklarını kıskarak daha ziyade küçülmüş, bir çocuk gibi uyuyor, arasıra derin derin nefes alıyordu.

Üşümemesi için, Yusuf, kendi ceketini onun üzerine atmıştı.

Züleyhaya:

— Hasta biçare, dedi, geceleri kamarasında bunaltı geliyor. Böyle açık havada birkaç saat rahat uyuyor.

Maamafih, Yusuf, ihtiyara acımasına rağmen, onun kadın yanında uyumasını etikete mugayir buluyor, adamcağızı uyandırmağa kalkıyordu.

Züleyhanın, buna mâni olmak için, böyle teklif tekellüf yapılırsa, bir daha gelmeyeceğini söylemesi ve iskemlesinden kalkıyor gibi bir hareket yapması lâzım geldi.

Konuşulan şey, yine muharebe, İstiklâl Muharebesi idi. O zaman bacaklarından biri henüz tahtadan olmiyan Rodoslu kaptan, Karadenizdeki tehlikeli bir sergüzeştini anlatıyordu.

İsterse, Züleyhamn da takibedebilmesi için hikâyeye tekrar başından başlardı.

Büyük Muharebede deniz zabiti idi. Mütarekede ordu dağılıncı Taşucu'na benzeyen küçük bir kömür vapuruna geçmişti. Her tehlikeyi göze alarak, İstanbul'dan Anadolu'ya silâh ve asker kaçıyordu.

Züleyha, bu hikâyeyi dinlerken, vaktiyle Gölyüzü havuzu-
ESKİ HASTALIK

133

nun yanındaki toplantıları hatırladı; etrafını büyük pervanelerin ve sessiz gece böceklerinin sardığı asma feneri, babasının soluk ve yorgun çehresini, onu bir yarım ilâh gibi dinliyen Yusuf ile başörtülü ihtiyar köylü kadını gördü.

Zihni dalgın, gözlerinde Taşucu güvertesindeki bu fakir içki masasıyla Gölyüzü'ndeki masanın hayali birbirine karışmış, Rodoslu kaptanı dinlemeğe devam ediyordu.

Yine böyle sakin bir yaz gecesi imiş... Dolmabahçe açığında demirlemiş bir ecnebi zırhlısında balo mu, yoksa ziyafet mi veriliyormuş, neymiş, hâsılı parlak bir şenlik yapılmıyormuş...

İstimbotlar, muşlar durmadan gidip gelerek zırhlıya davetlileri taşımakta, ikide birde çalman mızıkânın sesi, sahilleri çınlatmakta imiş...

Bu esnada, Rodoslu kaptanın gemisi Kızkulesi önlerinde bir şamandıraya bağlı ve kapkaranlık, Karadenize hareket için müsait zaman bekliyormuş. İçinde bir miktar cephaneye, on iki kadar zabıt varmış... Askerden terhis edilmiş Karadeniz köylüleri kıyafetindeki bu zabıtlar güverteden sessiz sadasız bu şenliği seyrediyorlarmış...

Züleyha, kendisinin de, Fındıklıdaki bir mektep arkadaşına misafir gittiği bir akşam Dolmabahçe meydanından böyle bir şenlik seyrettiğini hatırlıyordu. İhtimal ki de aynı gece idi. Elektriklerin zırhlı etrafında meydana getirdiği geniş ışık havuzunda muşların, istimbotların, sandalların kaynaştığı görülüyordu.

Bir aralık sarayın iskelesinden kalkan bir çatana, zırhlıya doğrulmadan evvel, yavaş yavaş rıhtımın kenarından geçmiş, Züleyha bu çatanaadaki parlak üniformalar, sırmalı yaver kordonları arasında Şehzade Ömer Faruk'u da tanıyormuştu.

Etrafındaki buğulu aydınlık hâlesi içinde bir yıldız takımına benziyen bu zırhlı; muşlar, istimbotlar, motörlerle oraj'a akın, eden fraklı erkekler, büyük üniformalı zabıtlar, bürün-dükleri kapların, mantoların göğsü açıldıkça dekolte göğüslerinin mücevherleri parıltıyan kadınlar ve bir renkli efsane kitabından çıkmış zannedilen sarışın prens, küçük Kolejliye o vakit ideal hayatın bir sembolü gibi görünmüştü. Şimdi de hâlâ o günün tesirinden tamamiyle kendisini kurtaramamış olmasına rağmen, zihni ve kalbi, Kızkulesi önündeki karanlık kömür vapurıyla onun içindeki köylü kıyafetinde zabıtlar tara-

134

ESKİ HASTALIK

fına geçiyor, Rodoslu kaptanın kelimelerinden çıkan hayalin arkasında onlarla beraber İstanbul'dan uzaklaşıyordu.

Bu İstiklâl Muharebesi, üzerinden seneler geçtikçe ne müessir bir masal oluyordu.

Yusuf, karısının çıplak dirsekleri diz kapaklarında, parmakları çenesinin altında kilitli, gözleri parlak, masal dinliyen bir çocuk merakıyla arasına kaptana sualler soruşuna dikkat ediyordu. Züleyha, çok değişmişti!...

Züleyhamın kaptanla Yusufu ziyareti bir defaya mahsus kalmadı. Geceleri vapurun içinde kendi kendine dolaştıktan sonra, daima onların masasında karar kılıyordu.

- Yusuf, onun sebebini tâyin edemediği, bu sokulganlığına, sade ve arkadaşça konuşmalarına alışmağa başladığı için kaptan köprüsü altındaki çilingir sofrasını hakir görmemesine, arasına bu sofradan leblebi ve badem almasına hayret etmiyordu.

Hattâ bir defasında Züleyha, kendi kendine oynuyor gibi yaparak, eline bir bıçak almış, bir yumurtanın sarısını beyaz peynirle, tereyağıyla karıştırarak yavaş yavaş iki ince ekmek diliminin üstüne sürmüştü. Sonra, bunlardan birini çatala takarak kaptana uzatmış, ötekini — hareketini gizlemek ister gibi bir tavırla — usulca Yusufun tabağına koymuştu.

Züleyha, ihtiyar doktorun sıhhatiyle de çok alâkadar görünüyordu. Yusufun ihtimamlarına rağmen, zavallının halindeki düşkünlük günden güne artıyordu. Uyanıkken hiçbir şey duymuyor, düşünmüyor gibi bir hali, garip bir sersemliği vardı. Fakat uyuyunca vücudu gibi yüzü de çöküyor, dudakları kısılıp ağarıyordu. Soluklan kesik, sık ve muztarıptı. Arasıra, tıkanır, bunalır gibi olarak gözlerini açıyor ve çehresi birdenbire canlanarak niçin uyandığına hayret eder gibi gülümsüyordu.

Züleyha, arasına:

— Bu biçare, şimdi bu haliyle çalışmağa mı gidiyor? diye sorar, Yusuf, bir baba şefkatiyle müphem cevaplar verirdi:

— Bakalım... Elbette bir şey yapacağız... Bu halde sokakta bırakacak değiliz ya!

ESKİ HASTALIK

XVIII

135

Marmara bitmiş, Çanakkale Boğazına girilmişti.

Burada da yine öyle ağır gidiliyordu. Gündüzler Gelibolu, Çardak gibi küçük kasaba ve köylerde geçirildikten sonra gece, sahillerin yeşil, kırmızı fenerleri arasında başka bir iskeleye doğru tekrar yola çıkılıyordu.

Hayli ilerliyen mehtap, suların hafif bir rüzgârla kırısan yüzünde taşıp köpürüyor, Taşucu, bu ışık selinin içinde rast-gele sürüklenir gibi ağır ağır akıyordu.

Bir gece Nâra önünden Çanakkaleyi ve Kilitbahir fenerlerini seyredelerken İstanbuldan ayrıldıkları günü hesabettiler. Züleyha, hayretle:

— Küçük bir Marmara ne kadar sürmüş, dedi, bu kadar günde galiba Amerikayı* tutmak mümkündü. Yusuf, cevap verdi:-

—Mahsus oyalandık Marmarada... Bu serinliği Akdeniz-de bulamıyacağız... Oraları şimdi yanmağa başlamıştır. Maa-mafih, sıkıldınızsa daha hızlı da gidebiliriz...

Züleyhamn maksadı yanlış anlaşılmıştı. O, zamanın uzunluğunu değil, sadece bu çerçeveye sığan hâdiselerin zenginliğini ifade etmek istemişti. Bu itibarla programı idare eden Yu-sufa karşı bir nevi kompliman da gizli idi.

Züleyha, bunu Yusuf'a anlatmayı uzun buldu; sadece gü-lümsiyerek:

— Bilâkis, ben yolun daha uzamasını bile istiyorum, dedi, ve hemen sözü değiştirerek elini sağındaki tepelere doğru uzattı:

— Çanakkale muharebesi buralarda geçti, değil mi?

„ Yusuf, ağır ağır başını salladı:

— Evet... Bir fikrim var... Muharebe yerlerini bir kere otomobille dolaşmak benim için çok ehemmiyetlidir. Size Çanakkaleyi iyice gösterdikten sonra ben müsaadenizle bir kaçamak yapacağım... Siz, Taşucu ile Seddûlbahire gidersiniz. Ben, orada size iltihak ederim... Beş, altı saatlik iş.

Züleyha, kısa bir tereddüitten sonra:

— Ben de gelmek istersem bir mahzur var mı? diye sordu.

136

ESKİ HASTALIK

Yusuf, güldü:

— Ne mahzuru olacak?... Bilâkis memnun olurum... Fakat yanıp yıkılmış bir toprakta saatlerce sarsılmak belki sizi yorar diye cesaret edemedim.

— O halde beni de beraber götürürsünüz olmaz mı?

— Emredersiniz.

Yusuf, biraz evvel güverteden geçerken karısının kendisini çağırdığını işitmiş, başını çevirince onu vapurun kenarına asılı sandalın içinde görmüştü. Züleyha, yaramazlık etmiş bir çocuk vaziyetinde idi. Kenardaki demirlerden birine bağlanmış bir ipi çekiyor, bir kayık salıncakta gibi hafif hafif sallanıyordu.

— Ne güzel bir beşik icadettiğiniz.

— Evet, sahi, bir bayram salıncağı gibi... Çocukluğunuz aklınıza geldi ise, siz de gelebilirsiniz... Kâfi yer var...

Bunu söylerken sandalın öteki kenarına çekiliyor, eteğini toplıyarak yanında kocasına yer açıyordu. Yusuf, karısının bu arkadaşça hareketlerine alışmağa başlamış olmakla beraber yine de hayretten kendini alamamış, iri vücudundan umulmaz bir çeviklikle sandala atlamıştı.

Züleyhada bu gece garip bir konuşma ihtiyacı vardı. Yer, dar olduğu için kolu hafifçe koluna sürülen Yusuf'a, ay ışığı içinde incecik yollarının beyaz çizgileri seçilecek kadar aydınlık görünen Kilitbahir tepelerine ve daha ötelere dair tatlı, samimî bir şeyler söylemek istiyordu.

Fakat kendisiyle buraları dolaşmak için gösterdiği arzuya onun «emredersiniz» diye verdiği resmî cevap, bu iştahını kırmıştı.

Taşucu, Maydos'un önünden dönüyor, suyun yüzünde beyaz yaldız varaklar gibi titreşen, yer yer kopup dağılan ışıklar arasında Çanakkaleye doğru ağır ağır akmağa devam ediyordu.

Yusuf, karısının elindeki ipi almıştı. Salıncağı sallıyor, belki bu eğlenceden hoşlandığı, yahut da bir şey söylemek lüzumunu hissettiği için:

— Ne güzel keşfettiniz bunu, diyordu. Başlarının üstündeki bir makara garip bir sesle gıcırıyordu.

ESKİ HASTALIK

137

Yusuf, ayağa kalkarak onu eliyle muayene etti.

— Bir kaza çıkarmıyalım, Allah saklasın... Bakarsınız ipi üstünkörü bağlarlar... Birdenbire laçka yapar...

Bu kaza sözü Züleyhada gayriihtiyari başka bir kazayı hatırlattı. Yine böyle parlak bir mehtap içinde ağaran Çamlıca tepelerini, yıldırım hızıyla geçilen Dudullu yolunun kenarındaki ağaçlar, tepelikler

arasından görünüp kaybolan denizi gördü. Belki de geçen ayın aynı gecesi idi. Ne yakın, fakat bir bakıma göre de ne uzak!

Züleyha, artık sandalda rahat edemedi. Kolunda, Yusufun kolunun dokunduğu yerde bir ateş başlıyor ve bu ateş yavaş yavaş bütün vücuduna geçiyor gibi idi.

Bir aralık kocasının başını arkaya çevirerek uzun uzun bakması, ona bir vehim de verdi. Zihninden geçen şeylerin sirayet etmesinden ve onda da aynı hayali uyandırmasından korkar gibi oldu:

Ellerinin üstüne düşen şalını topluyarak:

— Artık insek, dedi.

Biraz sonra kendi kendine kamarasına dönerken zihni yine ilk geceki düşüncelerine sapmış bulunuyordu.

Yusufun vaziyetini nasıl izah etmek lâzımdı? En medenî ve açık zihinli bildiği insanları, en yakın dostları bir gün içinde çil yavrusu gibi dört bir tarafa dağıtan bu vahim iskandah bu mahdud dışarlık çocuğu niçin bu kadar geniş karşılıyordu?

Yoksa bu adam, uzun bir tarihten sonra çürümeğe ve göçmeğe yüz tutmuş bazı eski ailelerin son çocuklarında görülen ruh illetlerinden biriyle malûl bir dejenere mi idi?

Henüz resmen ayrılmamış olmalarına istinadederek kendisinde fuzuli bir af ve şefkat hakkı mı vehmediyordu? Fakat böyle'olsa tiyatrolardaki barışma ve af sahnelerinde olduğu gibi, bir sitem, münakaşa ve gözyaşı nümayişi yapacak, yahut hiç değilse bir âlicenaplık jestinden kendini saklamıyacaktı.

Züleyha, uyuşmuş ağrısının tekrar uyanmağa başladığını sezen bir hasta korkusuna düştü.

Yatağında bu çetin muamma ile yalnız kalır ve bir kere zihnini işletmeğe başlarsa bir daha duramayacağını, fena bir gece geçireceğini hissediyordu.

138

ESKİ HASTALIK

Yanmış lâmbasını söndürdü ve yatağının üstüne attığı şalı tekrar koluna alarak güverteye çıktı.

Yusuf, karşıda parmaklığa yaslanmış, denizi seyrediyordu. Züleyha, onu tanımış olmasına rağmen, adıyla çağırmağa mecbur kalmamak için seslendi:

— Siz misiniz orada?

— Benim... Bir şey mi istediniz?

— Vakit çok geç amma... Kabilse bana arasıra çalgı çalan Sakızlıyı bulmanızı istiyorum...

— Peki... Uyumuşsa bile uyandırırım...

— Uyumuşsa rahatsız etmeseniz...

— Ne ehemmiyeti var?... Yine uyur.

— İsterseniz sizi de burada konsere davet edebilirim. Züleyhanm sesi biraz evvelki endişesinden hiçbir şey his-

settirmeyecek derecede pürüzsüz ve neşeli idi.

Çanakkaleden bir gün gezildikten sonra ertesi sabah erkenden Maydosa geçiliyor ve iskelede kendilerini bekleyen otomobille yola çıkılıyordu.

Yusufun programı uzundu. Geceden evvel bütün muharebe sahneleri taranmış olacaktı. Harb tarihinde ehemmiyetli ol-mıyan bazı yerler vardı ki, kendi hayatına karışmış olmak itibariyle, onları da ayrı ayrı dolaşmayı âdeta bir vazife biliyordu. Sevdiği bir arkadaşın matarasına su doldururken vurulduğu bir kuyu başı, Havuzlar'da kendisinin bir hafta hasta yatmış olduğu bir bahçıvan kulübesi... Şimdi ne kuyu, ne de kulübeden bir iz kalmamıştı. Fakat Yusuf, karısını otomobilde unutarak, güneşin altında boş kırlarda, taş ve çalı yığınları arasında kendi kendine dolaşıyor, aranıyor, köylüleri yollarından çevirerek bir şeyler soruyordu.

Züleyhayı yalnız kan ter içinde otomobile döndüğü zaman hatırlamış gibi görünüyor: «Beni affediniz... Belki bir daha yolum düşmez... Mutlaka görülmesi lâzım bazı şeyler var.. Maamafih sıkılacağınızı evvelden söylemiştim.» diyordu.

Züleyha, sıkılmıyordu. Başını otomobilin yastığına bira-

ESKİ HASTALIK

139

karak gözlerini kapadığı zaman, Yusufun tahmini hilâfına uyuklamıyor, tatlı bir hüzün ve sükûnet içinde düşünüyordu:

Gece, bir aralık başlar gibi olan sinir nöbetlerinden eser kalmamıştı.

Otomobil, etraflarında fundalıklar ve taş yığınlarından başka bir şey görünmiyen inişli, çıkışlı birtakım yollardan sonra bir tepeye vardı ve oradan Saros denizi göründü.

Dağın bu yüzünde yol daha ziyade bozuluyordu. Zihninde tasarladığı bir plânı takibediyor görünen Yusuf, hâtıralarının karıştığı yerlerde yine köylüler, çobanlarla konuşuyor, şoförle münakaşa ediyor, otomobili, içinden çıkılamıyacak zannedilen izbelere sürüklüyordu.

Bir aralık Züleyhayı makinede bırakarak kaybolmuştu. Sekiz, on dakika sonra kan ter içinde geri döndü. Çehresi memnundu.

— Bulduk, dedi, buraya sizin de beraber gelmeniz lâzım... Biraz yorulacaksınız amma...

Evvelâ sebebini söylemekte tereddüdediyor gibi idi. Sonra karar verdi ve yavaş yavaş:

— Babanızın muharebe ettiği ve yaralandığı bir yer, dedi. Bir gün bana tarif ederken önündeki kâğıda çizdiği harita o kadar gözümün önünde ki, buldum... Biraz sıkıntıya degecek herhalde...

Züleyha, bir şey söylemeden otomobilden inerek kocasını takibe başladı. Evvelâ fundalar arasında dik ve taşlık bir patikadan indiler. Yusuf, belindeki kayış kemeri çıkararak bir ucunu Züleyhanm ellerine vermişti. İkide birde bacaklarını yolun iki tarafına gererek, topuklarını toprağın sağlam kısımlarına, fundaların köklerine basarak duruyor.

— Kayışın ucunu sıkı tuttuğunuz müddetçe korkmayın. Temel direğinden daha sağlamım, diyordu. Spnra, gülerek:

— Sizinle bir nevi alpinizm yapıyoruz bugün, diye şaka ediyordu.

Buna rağmen, Züleyhanm yine sendelediğini ve kaymak tehlikesi gösterdiğini görünce öne geçti:

— Yürürken bana dayanın, bütün ağırlığınızı verin; korkmayın. Kayacak olursak ben yolun ortasına çöktürerim, dedi ve biraz hüzünle ilâve etti:

140

ESKİ HASTALIK

— Toroslarda ne mihnetler pahasına öğrendik bu dağcılığı.

Patikanın aşağı kısmında biraz nefes aldıktan ve üstlerindeki dikenleri silkeledikten sonra dar bir yola girdiler. Burası düzdü; fakat birbirine kol atmış küçük yeşil çiçekli bir nevi bodur sarmaşıklardan geçilmez bir hale gelmişti.

Yusufun müşkülât arttıkça neşelenen bir karakteri vardı.

Kollariyle sarmaşıkları aralılarak, bir kısmını kırıp atarak Züleyhaya yol açıyor, bazan durarak çiçekli dallar kopa-riyordu:

— Bizim bildiğimiz, ağaçları Allah başımıza gölge versin, yolumuzu kolaylaştırsın diye yaratmıştır.

Bunlar aksine ayaklarımıza gölge verip başımızı güneşte bırakıyorlar. Fazla olarak da yolumuzu kesiyorlar.

Züleyha, bu latifeye sâf bir çocuk kahkahasıyla güldü.

Biraz sonra bu çorak topraktaki nebat bolluğunun ve elle dokunulunca eriyerek bir damla su haline gelen küçük yeşil çiçeklerin hikmeti anlaşıyordu.

Yolun ucunda, yukardan nasıl görünmediğine şaşılması lâzım gelen bir akarsu vardı. Sazlar ve diken kümeleri arasına yayılarak uyumuş gibi görünen ağır hareketli bir derecik.

Yusuf, cam sıkılmış gibi ayağını yere vurarak:

— Bu, hesapta yoktu. Allah cezasını versin, dedi.

Bu hiddet, daha ziyade Züleyha hesabına idi. Yoksa kendisi şimdiden bir büyük taş parçasının kenarına oturarak ayaklarını çıkarmağa başlıyordu.

— Harb harbdır... Ne yapalım... Bu kadarcık bir mâni karşısında geriliyecek değiliz ya...

Sonra, başka bir sesle ilâve etti:

— Babanızın yolundan.

Babanızın yolundan!.. Görünmiyen bir kuş uçarken kana-diyle Züleyhanm göğsüne çarpmış gibi oldu. Gayriihtiyari gözleri yaşarmıştı. Yusufu kendisine bu kadar yakın bulduğu bir dakikayı hatırlamıyordu. Birbirlerine karşı haklı haksız birtakım kinleri ve nefretleri olabilirdi. Fakat her şeye rağmen, bu müşterek sevginin bağı hiçbir zaman kopmıyacaktı.

t, S IV 1 M A S 1 A L 1

İti

Yusuf, bu dakikada ona bir büyük kardeş gibi görünüyordu.

Bir kardeş, Yusuf gibi güzel çehreli, temiz bakışlı, temiz ve sağlam vücutlu bir erkek kardeş, insan için hayatta ne büyük bir emniyet ve zevk olurdu. Yusuf, kardeşi olsaydı muhakkak çok sevecek ve hiçbir kusurunu görmeyecekti.

Basit fikirlerini, basit emel ve hırslarını müsamaha ile, şefkatle dinliyecek, biraz evvelki gibi latifelerine candan gülecek, hattâ keyfine pek dokunmıyan emirlerine itaat etmekten hoşlanacaktı.

Fakat ne yazık ki, o, bir koca idi. Kafaca, ruhça herkesten yüksek, herkesten başka olmak, fakat bu meziyetleri karısının gününe, saatirre göre değişen arzu ve kaprisleriyle oyuncak yapmak gibi imkânsız bir tenakuzu tahakkuk ettirmek vazifesini üstüne almış, hayatın kendi mayasında olan ıstıraplara kadar her şeyden cevap vermek mesuliyetini yüklenmiş adamdı.

Evlilik hakkındaki fikirlerde öteden beri aksıyan ve yer yer felâketlere sebebolan sakat bir taraf bulunduğu muhakkaktı. Halbuki kendisi bununla da kalmamış, ne romanesk bir aşkı, ne karşılıklı bir muhabbet ve takdiri olmıyan iki insanın birbirlerinde bulacakları maddi zevkle bir aile ocağı

kurabileceğini kabul etmişti. Bu, ancak vücutlarının muayyen birkaç yerinden birbirini tutan iki insanın kendilerini bir musiki cümlesinin zevkına kaptırarak yaptıkları birkaç dakikalık bir vals, yahut tangoda mümkündü.

Muhtelif zamanlarda zihninden buna benzer bazı düşünceler geçmiş olmasına rağmen, Züleyha, bu kadar değişmesine ve kendini Yusuf'a karşı hemen hemen zalim mevkiinde görmesine sebep ne olduğunu anılamadı.

Bu saatte ona karşı duyduğu yakınlık ve sempatiyi sezdirmekten korkuyormuş gibi uzakça bir yerde toprağın üstüne oturdu, Yusuf gibi iskarpinlerini, çoraplarını çıkarmağa başladı.

Yusuf, bunu görünce hayretle sordu:

— Soyunuyorsunuz... Bu hazırlığın sebebi? Züleyha, gülerek cevap verdi:

— Ben de suya gireceğim.

— Çok âlâ... Biraz ayaklarınız serinler...

ns> R.I HASTALIK

Fakat derenin geçilmesi Züleyhanın zannettiği kadar ko-ı lay bir mesele değildi. Suyun içinde sivri taşlar ve etraftan dökülmüş bir sürü dal, yaprak, hattâ diken vardı. Bunların çoğu çürümüştü.

Yürürken ayakları yağlı, yapışkan bir toprağa batıyor, suyun yüzü yeşilimsi bir çamur tabakasıyla bulanı-yordu.

Karşık sazların arasından bir iki kurbağa da telâşla suya atlayınca genç kadın durdu, utanmış gibi bir tavırla:

— Devam edemeyeceğim, dedi.

Yusuf, gülüyordu. Elindeki iskarpinleri, çorapları ve yeşil çiçekli dalları Züleyhanın eline tutuşturarak:

— O halde müsaade edin, kolayı var, dedi. Daha evvel de aklıma geldi amma, belki mutlaka ayaklarınızı serinletmek istiyorsunuz, diye tereddüdettim.

Hiçbir gayret sarfediş görünen Züleyhayı koltuklarının altından tutup kaldırdı, boş bir testi gibi omuzlarından birine oturttu:

— Ayaklarınızı serbest koyuverin... Saçlarımı sıkı tutun, korkmayın...

Karşı kıyı on beş adımlık yerdi. Fakat Yusuf, bir ördek gibi derede dolaşmaktan hoşlanıyor, çıkılacak yeri beğenmiyor ve suyun aktığı tarafa doğru yürüyerek daha münasip bir yer arıyordu.

Züleyha, babasının bir sözünü hatırlıyarak gülümsedi. Evlenmelerine birkaç gün kala Ali Osman Bey:

— istikbal bilinemez, demişti, fakat Yusuf, cins bir erkektir. Seni başında taşıyacağından eminim. Bu cihetten gözüm arkada kalmıyacak...

Dere, bataklık olduğundan, Yusuf, bazan sendeliyor, ıslak ayaklarıyla kocasının gömleğini kirletmekten korkan Züleyha, biçimsiz bir vaziyette durduğu için, düşecek gibi olarak onun saçlarına yapışlıyordu.

r

ESKİ HASTALIK

143

Beş dakika dar gittikten sonra vardıkları yer bir kayalıktı. Biraz evvelki serinlik ve yeşillığe mukabil burası kuru ve çıplaktı.

Yusuf:

— Babanızın şarapnel parçalarıyla topuğundan ve dizinden yaralandığı yerin burası olduğu yüzde yüz muhakkak, dedi, gerideki seyyar hastahaneye götürülünceye kadar yattığı kovuk bunların hangisidir?.. Onu tahmin etmek mümkün değil...

Kayalığın aşağı kısmıyla toprak arasında ağızları kuru otlar, dikenler ve taş yığınlarıyla kapanmış birkaç kovuk görünüyordu

Yusuf, yine karısını yalnız bıraktı. Kovuklarda eskiden kalma bir iz-ve alâmet bulmayı ümideder gibi birinden çıkıp ötekine girmeğe başladı.

Gömleği, pantolonu toz toprak içinde kalmıştı. Karışık saçlarından örümcek ağları, kuru dikenler sarkıyordu. Arası-ra yüzünün, boynunun terlerini sildikçe çamur içinde kalan mendiline bakarak gülüyor:

— Ne yapalım, biraz sonra derede biraz yıkanırız, diyordu.

Toprak altında define ariyan bir insan da ancak bu kadar ihtirasla kendini işe verebilirdi.

Artık Ali Osman Beyden bahis yoktu. Fakat Yusufun münhasıran onu düşündüğü belli idi.

Kayaların ortasındaki meydanlıkta, kızgın öğle güneşi altında unutmuş görüldüğü Züleyhayı ancak biraz evvel dereden geçerken teslim ettiği dalları istemek için hatırladı.

Bunların yeşil çiçekleri tamamiyle kaybolmuş, yaprakları — 3'arım saat içinde üzerlerinden bütün bir mevsim geçmiş gibi — buruşmuş, sararmıştı.

Yusuf, onları mendilinin kenarından yırtıp çıkardığı bir bez parçasıyla bağladı, koklar gibi bir hareketle dudaklarına götürdükten sonra kovuklardan birinin kapısına astı.

Züleyha, kendi kendine:

— Ne sevgi yarabbi, ne sevgi! dedi ve gayriihtiyari gözlerinden yaşlar aktı: Açık bir yaz gününde bir bulut parçasından birdenbire dökülüveren yağmur gibi hazırlıksız ve güneşten mi, ruhtan mı geldiği anlaşılmıyacak kadar kolay ve ısıtırsız bir yaş seli...

Yusufun şimdiye kadar birçok emsaline tesadüf ettiği bu romanesk mektep çocuğu vefasına şaşmak için bir sebep yoktu. Kendisi de Gölyüzü'nde birkaç sene aynı insana karşı aynı

144

ESKİ HASTALIK

İdil'in izah edilmez heyecanlarıyla dolup taşmıştı. Nitekim bu birdenbire akan yaşlar da arasına kendisini yoklayan aynı hummanın bir nöbetinden başka bir şey değildi.

Dönüşte tekrar dere kenarına vardıkları zaman, Yusuf, karısını bir gölgelikte bıraktı; kendisi suyun aktığı tarafa doğru yürüyerek sazların arasında üç, beş dakika kayboldu.

Döndüğü zaman, Züleyha, onun gömleğini yıkayıp tekrar giymiş olduğunu gördü.

— O ıslak gömlek sizi hasta etmez mi?

Genç kadın, bunu söylerken —endişe ediyor görünmemek için — sesine lakayt bir ton veriyordu. Yusuf, alay eder gibi güldü:

— Şimdi beş dakikaya kalmaz kurur...

Züleyhanın karşısında yere, otların üzerine oturdu, devam etti:

— Su bulduğu yerde hemen çamaşır yıkamak asker âdetidir... Üşümeğe, hastalanmağa gelince, alışkanlık meselesi... Siz farkında değilsiniz, fakat ben şimdi bile sıcak gecelerde ne yapıyorum bilir misiniz?... Siz yattıktan sonra gömleğimi ipe denize sarkıtıyorum... Sonra sularını şöyle bir sıkıp sırtıma geçiriyorum... Sizin güvertedeki şezlongda serin serin ne uyku çekiliyor tasavvur edemezsiniz.

Züleyha, gayriihtiyari haykırdı:

— Islak gömlekle mi?

— Öyle ya..

Genç kadın, kesik sinir kahkahalarıyla gülüyordu:

— Bunu bir daha yapmıyacaksınız... Hatırım için... Yani benim rahat uyuyabilmem için... Çünkü sizin... yahut her hangi insanın ıslak bir gömlek içinde deniz rüzgârına karşı uyuduğunu düşünmek benim uykumu kaçırarak.. Kendimi suyun içinde yatıyor sanarak titriyeceğim.

Karşı karşıya çocuk gibi gülerlerken gözbebekleri biribi-rine tesadüf etmişti. Fakat bu, uzun sürmedi. Başlarını çevir-memekle beraber bakışlar yine parlaklığını kaybediyor, miyopların gözleri gibi hafif bir buğu ile bulanıyordu.

Maamafih, neşelerini kaybetmemişlerdi. Yusuf, Toroslara ait bazı hâtıraları hafifçe karikatürize ederek anlatmağa başladı:

— Bilir misiniz, ben, babanızın çamaşırcıbaşısı idim... Bazı

ESKİ HASTALIK

145

aylak zamanlarımızda bağda ateş yakar, kumandanımın gömleklerini yıkardım... Maamafih, yama işlerini o, benden iyi becerirdi... Size göstermedim galiba... Benim Gölyüzü'ndeki hâtıralar arasında bir de gömlek vardır... Gömlek beyazdır, fakat kolunda siyah iplikle bir yama görülür... Babanızın iğnesinden çıkma bir şaheserdir... Uzanın otların üzerine... Korkmayın bu sıcakta soğuk almak kolay değildir... Üstümde potinlerimden başka çıkarılabilecek eşya olmadığı için altınıza serecek bir şey ikram edemiyorum... Ha şöyle...

Biraz evvelh sıcaktan sonra bu gölgeli su başında vücudunda tatlı bir kesiklik hisseden Züleyha, yavaş yavaş yere uzanmış, dirseklerine yaslanarak çenesini avuçlarının içine almıştı.

Yıllarca devam etmiş bedbahtlıkların böyle neşeli, alaycı bir lisan ile anlatılması, nedense, ona daha fazla hüznün veriyordu.

Sonra, başka bir şeyin de farkında olmuştu: Gölyüzü gecelerinde harb hikâyeleri anlatılırken o, yalnız babasını görür, "başkaları bu hâilenin karanlık dekorları gibi müphem ve hareketsiz kalırdı. Halbuki şimdi hayalinde babasıyla beraber Yusufu da takib ediyor, onun genç vücudiyle, temiz sıhhatiyle, hemen hemen bir küçük servet denecek vasıtalarıyla hayatın tam zevkini çıkaracak bir yaşta katlandığı mihnetlere acıyordu.

Bu hayal, bu alâka ve merhamet, yazık ki, ona çok geç gelmişti.

Yusufun gömleği süratle kuruyup rengini değiştiriyor, yer yer yapışık bulunduğu vücudundan ayrılarak buruşuyordu.

Züleyha, yine Embiya tarihindeki Yusuf kıssasını hatırladı: Kardeşleri tarafından aldatılarak kuyuda bırakılan Yusufun, babasına götürülen gömleği, Mısırdaki esirken Züleyha tarafından yırtılan gömlek... Onların bir yerde yolu kaybettiklerini zanneden şoför, kesik kesik korna çalmağa başlamıştı.

Yolun buradan ötesi arızasız devam etti. Yusuf, emsalsiz bir kılavuzdu. Ehemmiyetli muharebelerin geçtiği yerleri çok iyi bildiği gibi elinde ayrıca bir de harita vardı. Züleyhanım umulmaz bir alâka gösterdiğini farkettiği için arasıra otomobili durduruyor, uzun uzadıya izahat veriyordu.

«Eski Hastalık» F. : 10

146

ESKİ HASTALIK

Züleyha, muharebeyi görmiyen insan için onu tasavvur etmenin ancak bu felâketin geçtiği tepeleri, dereleri, kırları görmekle mümkün olabileceğini anladı.

Yusuf: «Düşman şu, şu noktaları tutmuştu; şuradaki siperlere yerleşmişti. Biz, şimdi toprak ve dikenle dolmuş şu siperlerden müdafaamızı yapıyorduk.» dediği zaman, Züleyha'nın zihnine durgunluk çöküyor, muharebe hakkındaki hayalleri bir çocuk kitabının boyalı resimleri gibi sahte ve iptidai kalıyordu.

Yalnız muharebenin dehşetini değil, onu yapanların fedakârlık ve azaplarını da ancak bir dereceye kadar burada duymak ve anlamak kabildi.

Güneş batmış, Saros'a inen yamaçlar kararmağa başlamıştı.

Züleyha, bu eski facia sahnesini seyrederken vaktiyle mektepte, İngilizce bir müntehabat kitabında okumuş olduğu bir parçayı hatırladı. Bu, galiba Lâtin klâsiklerinin birinin tercümesiydi. Hulâsası şu idi: «Muharebe meydanında cehennem bir hareket vardı. Takım takım insanlar boğazlaşıyor, kan gövdeyi götürüyordu. Fakat meydanın etrafını saran ve basamak basamak yükselen dağın bir noktası vardı ki, oraya varıldığı zaman, aşağıdaki fırtına dinmiş, sonsuz bir sükûn ve hareketsizlik levhası halinde donmuş görünüyordu.»

Kendisi de sabahtan beri adım adım çıktığı tepede böyle bir noktaya varmış gibiydi. Mesafenin tesirine zamanın tesiri de katılıyor .hâdiseler mânâsını, hâtıralar acılığını kaybediyor, her şey sonsuz bir sükûnete inkılâbediyordu.

Züleyha, bir akşam evvelki buhranından âdeta bir utanma hissi duydu. Dünyanın en büyük bir hâilesini bile unutmuş görünen bir toprakta bir ferdin eleminden daha küçük ve gülünç ne tasavvur edilebilirdi?

Genç kadın, bu muharebe meydanından kendisine sirayet eden sükûnet ve tevekkülün devam edeceğini ve bu ağır örtü altından uzun zaman hiçbir isyanın baş kaldıramıyacağı-nı hissediyordu. Otomobil, bir virajdan dönünce, denizde, Seddülbahrin viran tabyaları önünde Taşucu'nun kendilerini beklediğini gördüler.

ESKİ HASTALIK

147

Seyahat, artık sona ermek üzere idi. Otomobil, ağır ağır dik bir yokuşu inmeğe başlarken Züleyha, bu muharebeden sağ dönenleri düşündü. Bahtiyar mıydılar acaba? Yamndaki-nin de onlardan biri olduğu düşünülecek olursa, bu, pek muhakkak değildi. Kim bilir onlar da biraz saadet bulmak ümidiyle döndükleri ocaklarında ne neviden talihsizliklerle karşılaşmışlardı.

XIX

Marmaradaki serinlik, Adalar denizinde de birkaç gün devam etti.

İki üç öğle saati müstesna, bütün gün rüzgâr esiyor, Züleyha, güvertedeki çadır biçimi tentesinin sarkık eteklerinden çıkan yelken sesleri arasında bir kotra seyahati ihtisasları duyuyordu.

Ekseri dışarıklılar gibi tahminlerinin doğru çıkmamasını bir izzetinefis meselesi yapan Yusuf:

— Bu deniz, bu ayda, yine benim dediğim gibi çok sıcak olur amma, şansınız varmış, diyordu.

Taşucu, burada da yol üstündeki büyük, küçük bütün iskelelere uğramakta devam ediyordu. Yarım gün Edremitte kaldılar. Yusuf, birçok defalar uzaktan Kazdağına doğru baktı. Galiba bu tepelerde de bir otomobil seferi yapmak arzusuyla cenkleşiyordu. Fakat bunun fazla teferruata sapsak olmasından korkarak vazgeçti.

Edremitten sonra bir boğazı dolaşarak içice göllerden meydana gelmiş gibi görünen bir körfeze, Ayvalığa girdiler. Yusuf, Taşucu'nun burada biraz işi olduğunu bahane ederek şehrin kenarındaki çamlıkta bir gece geçirmeyi teklif etti.

Akşam üstü vapurun sandaliyle karaya çadır, yatak, hattâ masa ve iskemleler taşıttırılarak bir tepeliğin üstünde mükellef bir kamp kurdular.

Askerlik senelerini hatırlatan her şey Yusufu çocukça bir zevk ve neşe veriyordu.

Yereli Halilcik ile diğer iki tayfa çadırın etrafındaki kuru çam püllerini açıyor, masanın üstüne lüks lâmbaları takıyorlardı. Birkaç saatlik bir yaz gecesi için yapılan bu zahmetlere Züleyha gülüyor, fakat Yusufu küçük Halil ile arkadaşlarını kan ter içinde oraya, buraya koşturmaktan menedemiyordu.

148

ESKİ HASTALIK

Maamafih, bu kadar emekle meydana gelen çadır, yalnız Züleyhaya yaradı ve Yusuf, kampı süpüren tayfaların biraz öteye yığıldıkları çam püllerinin üstünde geceyi geçirdi.

Yusuf, Züleyhayı çadırına bırakırken içeride bir şey eksik olmamasına son bir defa göz gezdirmiş: — Çoktandır kararı unuttunuz... Bu gece salımsız uyuyacaksınız; güzel bir değişiklik olacak, demişti. Durduğu yerde sallanmıyan, duvarlarında su çırpımları duyulmıyan bu yatak, Züleyhaya hakikaten değişik bir his veriyordu. Fakat etrafındaki çam ormanında deniz hışıltıları yine eksik değildi. Çadırdaki iri bir ateşböceği kalmıştı; dışardaki mehtaptan kaçmış bir ışık kırıntısı gibi bir yerden kalkıp bir yere konuyor, Züleyha, bu ışıktan gözlerini ayıramıyordu.

Taşucu'nun güvertesinden deniz yol yol yeni sürülmüş bir tarla gibi .vehmettiği ve üzerinde ayakla dolaşmak arzusunu duyduğu bazı geceleri hatırladı.

Etrafındaki bitip tükenmez sulara mukabil şurada çam iğnelerinden bir deniz vardı ve bu denizin üzerinde pekâlâ yü-rünebilirdi. Vücudunda hissettiği kırıklığa rağmen, bu fikir, Züleyhayı tekrar çadırından dışarı çıkardı. Yusuf, beyaz göm-leğiyle, yanında duran ceketini katlayıp başının altına koymağa bile lüzum görmemiş, derin derin uyuyordu.

Züleyha, onu uyandırmak korkusuyla çadırın arka tarafından dolaştıktan sonra ağaçların arasına daldı; rastgele yürümeğe başladı. Uzaklardan ve tepesindeki dallardan durmadan rüzgâr hissini verecek hışıltılar gelmesine rağmen geçtiği yerlerde bunaltıcı bir reçine ve kekik kokusuyla dolu bir mahzen havası kapallılığı ve sükûneti vardı.

Bazan yaprakların üzerinde ayakları kayarak çamların gövdelerine tutunuyor, parmaklarına ve avuçlarına sakızlar yapışıyordu.

Ormanın genişçe bir açıklığında rüzgâr, ufak bir çukuru çam pülleriyle doldurmuş, akşam üstü küçük Halilin Yusufu yaptığı yatağa benzer bir yatak meydana getirmişti.

Züleyha, kaza ile bu çukura düştü. Evvelâ korkarak hafif bir çığlık kopardı, fakat boylu boyunca gömüldüğü yapraklar içinde kendini o kadar rahat buldu ki, tekrar ayağa kalkmak istemedi ve bir müddet o halde yattı.

ESKİ HASTALIK

149

Ayaklarının altında, ağaçlar arasında yer yer kaybolup görünen körfezi mehtap öyle tatlı nebülöz ışıklarıyla sarmıştı ki, Züleyhanın Gölyüzü ovasının denizi gibi bir vehim ve hayale aldandığını zannedeceği geliyordu.

Ormanda gece! Teslim etmek lâzımdı ki, eski romanesk aşk büsbütün de hiçten sebeplerin mahsulü değildi.

Biraz sonra tekrar ayağa kalktığı zaman saçları, elbiselerinin içi çam iğneleriyle dolmuş bulunuyordu. Ağaçların arasında bir zaman daha dolaştı; sonra zihninin semtleri tâyin edemeyecek kadar karıştığı ve ormanda kaybolmaktan korktuğu bir zamanda kendini çadırın yanında buldu.

Yusuf, hâlâ uyuyordu; yalnız vaziyetini değiştirmiş, ellerini kavuşturarak yüzünü bileklerinin üstüne koymuştu.

Saat kim bilir kaç vardı. Şehrinyandan görünen sahil kısmında ışıklar sönmüştü. Artık yatmak lâzımdı. Fakat açıkta bu kadar güzel bir uykuya dalmak mümkünken çadırın kasvetli havası içine girmek ona isyan veriyor, biraz evvelki yapraktan yatağında kalıp uyumadığına pişman oluyordu. Fakat birtakım sebeplerden dolayı buna imkân da yoktu. Nasıl ki burada yatan insan kocası olduğu halde onun yanına uzanıp yatmak da aynı derecede, belki hattâ daha fazla imkânsızdı.

Üç seneye yakın evlilik hayatlarında bir gece bile beraber yatmamışlardı.

Akşam üstü, çamlığa gelmeden evvel Ayvalık rıhtımında dolaşırlarken, Yusufun vaktiyle Silifkede tanıdığı bir mühendis ailesine rastlamışlardı: Yusuf tan biraz daha yaşlı görünen sempatik bir erkek, karısı ve kızkardeşi.. Mühendis, resmî memuriyeti bırakmış, Ayvalıkta ufak bir fabrika edinerek sabunculuğa başlamıştı.

Bu ailenin Yusufu çok bağlı olduğu görülüyordu. Onu bir gece evlerinde misafir kalmağa ikna edemeyince hiç olmazsa beş on dakika deniz kıyısında bir gazinoda oturmayı teklif etmişlerdi. Züleyha, bu kızın kendisini inceden inceye tetkik etmesinden, Yusufu dinlerken gözlerinin garip bir surette dalmasından ve bu tesadüften çok memnun ve müteheyyiç görüldüğü halde onun bazı latifelerine bir çocuk somurtkanlığıyla cevap vermesinden bir şeyler sezer gibi olmuştu. Vaktiyle aralarında

-sı

150

ESKİ HASTALIK

bir flört geçmiş olabilirdi. Yahut da Yusufun hiçbir şeyden haberi olmadığı halde, bu kız, kendi kendine gelin güvey olmuştu.

Zavallı çocuk, kendini dargın göstermek istemesine rağmen, gazinodan kalkıp eller sıkılmağa başlanınca hüzünle: «Bakalım artık görüşecek miyiz?» demekten kendini alamamıştı.

Bunlar, birbirlerini çok sevecek bir çift teşkil edebilirlerdi. Yusuf, fırsat kaçırılmıştı. Bu kıvrıkcık saçlı kız, Yusufun karısı olsaydı, mutlaka bu saatte çamların sakızı gibi iki koliyle Yusufun boynuna yapışmış,

orada uyumuş bulunurdu. Maa-mafih, kendisinin Yusuf'a olan bağı o kadar zayıftı ki, bu hayal, kıvrık saçlı kızla değilse bile bir başkasıyla bundan sonra da mümkün olabilirdi.

Yusuf'un bir gün bahtiyar olduğunu işitmek onu şüphesiz memnun edecekti, etmesi lâzımdı. Böyle olmakla beraber bir zaman kendisinin olmuş bir insanı başkasının kucağında yatıyor düşünmek belki biraz gücüne gider, bu akşamkine benzer bir tesadüf ilerde başka bir yerde onları karşılaşırsa kendisi de mühendisin kardeşi gibi — sevincinin arasından — arası-ra bir parça somurturdu. İnsanlık! Züleyha, Yusuf'un yanında oturduğu yerden, ellerine dayanarak kalktı, istemiye istemiye çadırına yürüdü. Vücuduna dolan çam iğnelerini silkelemek o kadar güç değildi. Fakat bu işi yapacak elleri bileklerine kadar sakızlara bulanmış, fazla olarak da üzerlerine topraklar, çürümüş ağaç tozları yapışmıştı. Sofranın üstünde, ağzına çam kozalağı tıkanmış bir testi duruyordu. Züleyha bu testideki su ile ellerini temizlemek istedi. Fakat su, sakızları daha beter cıvıklaştırıyordu. Birçok uğraştıktan sonra sudan ümidini kesince küçük Halil'in ocağından kalmış küllerle ellerini uğuşturdu. Nihayet yine masa üzerinde unutulmuş bir gazete parçasıyla temizlenmeğe kalkıştı. Bu sefer, fazla olarak kâğıtlar da parça parça parmaklarına yapışıp kaldı.

Züleyha, çabaladıkça battığını görerek telâşlanıyor, ne yapacağını bilmez bir hâle geliyordu.

Çaresiz, Yusuf'u uyandırmak lâzımdı. Fakat onu ne dürtmeğe, ne adıyla çağırmağa cesareti yoktu.

ESKİ HASTALIK

151

Ona kendiliğinden uyandığını zannettirmek için ayakla-riyle gürültü yaptı, öksürdü, ılık çaldı; nihayet bir sinir hareketiyle masa üzerindeki bardaklardan birini yere atıp kırdı.

Yusuf, birdenbire gözlerini açarak yerinde doğrulmuştu. Karısını karşısında görünce telâşla sordu:

— Neden ayaktasınız? Hasta mısınız? Züleyha, başıyla hayır işareti yaptı.

— Bir şey mi istiyorsunuz?

Züleyha, arkasına sakladığı ellerini çıkardı. Yusuf'a gösterdi. Hoş görüleceğini bildiği bir suç için yalandan korkuyor gibi yapan bir şımarık çocuk sesi ve tavrıyla:

— Bakın bana neler oldu? diye sızıldandı.

Yusuf, ay ışığında pek iyi seçemediği lekeleri parmağıyla muayene etmek isteyince Züleyha, hafif bir çığlıkla ellerini kaçırdı:

— Dokunmayın... Siz de batarsınız...

— Peki amma anlıyalım, ne oldu?

— Uyumak için beni çadıra bıraktınız... Fakat ben uyumadım... Çamlıkta mehtap o kadar güzeldi ki... Sizden haber-

! siz usulca dışarı çıktım... Gezerken elime ağaçların sakızı yapıştı. Sonra bunların üstüne de ot, yaprak, kum sıvanınca... Su aradım, bulamadım. Daha doğrusu su, sakızları büsbütün sertleştirdi. Uğraştıkça daha ziyade batıyorum...

— Niçin uyandırmadınız beni?

— Ne bileyim... Darılırsınız diye korktum...

!!! ?

Yusuf, vakur ve haşin Züleyhadaki bu çocuk maniyerleri-ne, onun başını önüne eğerek, dudaklarını büzüp uzatarak âdeta bir bebek sesiyle ve kırık dökük cümlelerle konuşmasına hayret ediyordu. Hele «Darılırsınız diye korktum» cümlesi onun konuşma tarzına o kadar yabancı bir tarzdı ki... Maama-fih, Yusuf, bu noktalara fazla dikkat ediyor görünmedi; bir gemici tavrıyla bacaklarını ayırıp gererek havaya baktı ve düşündü. Sonra:

— Merak etmeyin... Kolayını buluruz, dedi, petrolün bazı hassaları vardır... Şimdilik elimde daha müessir bir mad-de-i kimyeviye bulunmadığı için bir tecrübe yaparız...

ESKİ HASTALIK

Masanın üstündeki daldan sönmüş lüksü indirdi, yere koydu. Yemek havlusunun ucuna petrol dökmeğe başladı. Züleyha, yine aynı tavrıyla sordu:

— Ümidiniz var mı?

— Eh, biraz... Şimdiden telâş etmeyin... Muvaffak olamazsak o zaman beraber ağlarız ve yarın sabah mutlaka bir çaresini buluruz...

— Yarın sabah mı? Bu ellerle yarın sabahı beklemek... İmkânı yok...

— Daha olmazsa sabaha kadar ellerinizi bezle sararız... Bizim dışarılıkta kına koyarlar ya...

Farzediniz ki size de kına koyduk...

— Çıldırırım ben.

— Bizim kadınlar çıldırmazlar fukaralar... Şimdi yakın gelin bakalım... Bu vaziyette eğilerseniz düşersiniz... Daha iyisi oturun...

Züleyha, yine bir çocuk tavrıyla yere diz çöktü; iki elini uzattı.

Yusuf, onun bluzunun kollarını koltuk altlarına kadar sıvadıktan sonra ameliyata başladı.

Evvelâ bu ümit de boşa çıkacak, çamurlu sakızların Yusuf a da sirayetinden başka bir netice vermiyecek gibi göründü. Fakat Yusuf, tuttuğunu koparan bir erkekti. Gazlı havluyu Züleyhamn ellerine, bileklerine kuvvetle sürtüyor, sakızları kendi tırnaklarıyla kazımağa uğraşıyordu.

— Biraz canınızı yakarsam kusura bakmayınız, artık...

— Tabî... Hattâ şu cam kırıklarıyla kazımayı da bir tecrübe etseniz...

Yusuf, gayriihtiyari güldü:

— Yapmayın bu kadar... Biraz metîn olun...

— Metanetle alâkası yok ki bunun. Sinir...

— Hep aynı kapıya çıkar... Niçin bu kadar sinirlisiniz?

— Ben fazla sinirli insan değilim... Hattâ soğukkanlılığımın soğukluk derecesine vardığını söyleyenler vardır... Hani şu fena mânadaki soğukluk... Sosyetelerin umacısı olan soğuk insan...

— Estağfurullah... Müjde; sakızlarda çözülme âlâmetleri başladı... Yaşasın petrol... İngilizlerin ehemmiyet verdikleri kadar var... Bakalım bu hizmetime karşı ne vereceksiniz bana?

ESKİ HASTALIK

153

— Ne isterseniz...

Yusuf, bir aralık kendi kendine gülmüştü. Züleyhamn aklına bir şey gelmesin diye sebebini izah etti:

— Askerde birbirimizi yıkadığımız da olurdu, ne marifetler öğrenmedik şu asker ocağında... Yalnız babanıza böyle bir emeğim geçmemiştir.. Bilir misiniz onda... bilmem nasıl söylemeli... yardımın bedene taallûk eden kısımlarına karşı garip bir nefret vardı. Yaralılık halleri müstesna, meselâ başkasına vücudunu öğdirmek, hattâ arkasına tentürdiyot sürdürmek gibi şeylerden kafiye çekinirdi.

— Kızı gibi ellerini de sildirmezdi tabî... Yusuf, tekrar güldü:

— Yok, onu demek istemiyorum... Bu, fevkalâde bir hal... Hattâ bilâkis o huy size de geçmiştir diyebilirim...

— Öyle mi buluyorsunuz?

— Muhakkak... Meselâ hiçbir hastalığınızda benden yardım istediğinizi hatırlamıyorum...

Biraz sonra ameliyat muvaffakiyetle bitmişti. Züleyha, Yusuf'a teşekkür ettiği halde ellerini onun elinden çekmiyor, başını biraz yana çevirerek sükût ediyordu.

Yusuf, ağır bir sesle:

— Bizi bu vaziyette gören olsa ne der acaba? dedi. Züleyha, ay ışığından bembeyaz toprağın üzerine bir cin

gölgesi açıklığıyla çizilmiş el ele gölgelerine, birbirine doku-nurcasma yakınlaşmış başlarına, kendisinin dizüstü vaziyetine ve çıplak bir omuz üzerine dökülüyor gibi görülen saçlarına baktı, hafifçe titriyerek:

— Bilmem ki, diye cevap verdi.

— Şık bir hanım sabahı bekliyememiş, ay ışığında manikür yaptırıyor, demezler mi?

Yusuf, gülüyordu. Züleyhamn da istemiye istemiye gülmesi ve bir espri ile mukabele etmesi lâzım geldi:

— Yahut büyük çocuklar oynuyorlar... Adı nedir bilmiyorum, hani bir oyun vardır... Çocukların biri ellerini ötekinin açık avuçları üzerine koyar...

— Malûm, malûm... Adını ben de bilmem... Fakat çocukken her zaman oynardık... Hem biz dışarlık çocukları sizin gibi nazik değiliz... Birbirimize kıyasıya vururduk... «Allah

154

ESKİ HASTALIK

3'arattı» demezdik. Benim, Ömer diye bir arkadaşım vardı. Harbde tifüsten öldü. Çocukluğumuzun birçok seneleri beraber geçmişti... Ne anlatacaktım? Evet... Bu el oyununda bu Ömercikle yaptığım hayvanca şakayı... Bir gün dere kenarında yine bu oyunu oynuyorduk... Orta parmağımla şahadet parmağımın arasına şu vaziyette bir iğne kıstırdım, iğnenin ucu yukarı çıkıyordu... Zavallı Ömer göz kızgınlığıyla bunu görececek halde değildi... Avucumu şırak diye elimin üstüne vurunca..

Yusuf, bu hikâyenin tariflerini Züleyhamn ıslak ellerinde yapıyor, onları mütemadiyen evirip çevirerek parmaklarının boğumlarını birer birer yokluyor, avucunun derisini gererek üzerindeki çizgiler üzerinde parmağını gezdiriyordu.

Sonra, birdenbire ayağa kalkarak:

— Zannederim ki bitti, dedi, biraz gaz kokusu kalıyor amma zaruri... Sabaha kadar o da uçar...

Züleyha da ayağa kalkmıştı:

— Tekrar mersi, dedi.

— Bir şey değil... Vazifemiz efendim...

Yusufun bunu söylerken hafifçe eğilişinde ve sesinde âdeta bir resmiyet vardı.

Züleyha, çadırına girince döndü, kapının aralığından baktı; Yusufun evvelce yattığı yerdeki çam püllerini ayağıyla karıştırdığını, sonra artık bu yatağı beğenmiyor gibi ağır ağır çamlara doğru yürüdüğünü ve kaybolduğunu gördü.

XX

Züleyha, o gece sabaha doğru uyumuş ve belki iki saat dinlenmeden garip bir rahatsızlık ve asabiyetle yatağında gözlerini açmıştı. Bu sıkıntı, çadır bezlerinin arasından geçerken kirli bir sarılık alan ve ağırlaşan güneş ışığından geliyordu.

Yusuf, karısının şahsından ziyade ona edilecek hizmetin teferruatıyla meşgul bulunduğu için rengindeki sarılığa, büyümüş gibi görünen gözlerine dikkat etmedi. Züleyhadan ayrıldıktan sonra belki de hiç uyuyamamış olmasına rağmen çok dinç ve neşeli görünüyor, kampı bozmağa gelen gemicileri yine kasıp kavuruyordu.

ESKİ HASTALIK

155

Karısını uçsuz bucaksız zeytin ağaçları arasında da birçok dolaştırdıktan sonra şehre indirdi, deniz kenarındaki bir gazinoya oturttu.

Züleyha, evvelâ rahatsızlığından bahsetmediği halde Yusufun bunu kendiliğinden anlamadığına kızıyor, dağ taş onun peşinde dolaşırken biraz açılmış olmasına rağmen, Taşucu'n-daki kamerasında dinlenmeğe döneceği saati sabırsızlıkla bekliyordu*

Deniz kıyısında oturlurken küçük bir vapurun boğazdan çıkmak üzere olduğunu gördü ve hayretle sordu:

— Taşucu'na ne kadar benziyor... Sakın o olmasın.. Yusuf ,onun gösterdiği yere baktıktan sonra sahte bir hayretle cevap verdi:

— Zannederim ki tâ kendileri...

Züleyha, gözleriyle körfezi aradı.-Taşucu, hakikaten ortada yoktu.

— Peki amma ben bundan bir şey anıyamıyorum...

— Anlaşılmayacak bir şey yok... Taşucu, bizi bıraktı, gidiyor... Galiba kaptanı bıktırdık, bize isyan etti.

Züleyha, Yusufun halinden yine bir şaka, yahut sürpriz yaptığını anladı; sükûnetle gülümsiyerek:

— Bana karşı o kadar nazik takayyütleriniz var ki, her hangi bir ciddî tehlikeye inanamayacağım, dedi.

— Ne güzel bir kompliman bu, bana.

— Kompliman değil, hakikat.

Yusuf, o sabah kendi kendine yaptığı bir plânı izah etti: Züleyhayı denizden bıktırmamak için yine birkaç saat otomobille kara yolu yapacaklardı. Uzak değil, Dikili'ye kadar... Bir kaç gün evvel Seddülbahirde olduğu gibi Taşucu, onları bu sefer de Dikili'de bekliyecekti.

Başa gelen çaresiz çekilecekti. Zaten sabahki rahatsızlığı da hafiflemeğe başlamış olduğundan Züleyha, bu fikri fena karşılamadı.

Hareket zamanına kadar şehrin bazı görülecek yerlerini gezmeğe, bir gün evvel sahilde tesadüf ettikleri mühendis arkadaşın fabrikasında, Yusufun tâbirince, ayaküstü bir merhaba demeğe ve çarşıya uğramağa karar verdiler. Geceki telâş arasında Züleyhanm tarağı kaybolmuş olduğundan ona bir de yeni tarak alınacaktı.

156

ESKİ HASTALIK

Yusuf, küçük bir manifaturacı dükkânından taraktan başka bir iki ufak tefek eşya aldıktan sonra bir elbise askısına asılmış kırmızı bir kadm mayosunu indirtti; parmaklariyle muayene etti; rengini ve cinsini beğenmemekle beraber dükkâncıya onu da sarmasını söyledi.

Züleyha, bunun neye yarıyacağını sorunca:

— Yolda ihtiyacımız olacak sanıyorum, dedi, maamafih, olmazsa memlekette birine İstanbul hediyesi diye veririz. Meselâ Ülfet ablaya... Akşamları bizim Gölyüzü'nü deniz basınca Ülfet abla mayosunu giyip plaj safası yapar.

Ülfet abla çiftlikte, alil bir leylek gibi çerçöple ve ötekinin, berikinin yardımıyla yaşıyan uzun, zayıf, yarı meczup bir ihtiyar Habeşti.

Yusuf, Ülfet ablanın bir uzun iskeletten farklı olmiyan vücudunda kırmızı mayosiyle Gölyüzü'nün hayalî denizinde yıkanışını tasvir ederken çarşıdaki esnafı şaşkırtan kahkahalarla gülüyor, gayriihtiyari Züleyhayı da peşinden sürüklüyordu.

Öğleden sonra Züleyhadaki sıkıntı artmıştı. Otomobil şe-" hirden çıkarken başı ağrıyor, kulakları uğulduyordu. Yusuf, onun yüzündeki gayritabiî sarılığı yarım saat sonra farkettti:

— Elinizle şakaklarınızı sıkıyorsunuz, dedi, galiba biraz rahatsızsınız...

Züleyha, kısa bir tereddütten sonra üstüste birkaç defa başını salladı:

— Evet, biraz başım ağrıyor, dedi ve canlanmağa çalışarak gülümsedi:

— Ehemmiyeti yok... geçer... Yusuf da güldü:

— Tabîî ehemmiyeti yok, dedi, denize alıştınız, şimdi kara sizi tutmağa başlıyor.

Otomobil, zeytin bahçelerinin patıkaya benziyen dar, taşlık yollarından düz bir ovaya inmek üzere idi. Yusuf, karışm-daki rahatsızlığa pek kulak asmıyor görünmesine ve yolda artık ehemmiyetli bir arıza kalmamış olmasına rağmen şoföre ağır ve sarsıntısız gitmesini emretti.

Yusufun kara yolu dediği ve bu mevsimde şoseden daha rahat olduğunu söylediği bu yolda yer yer belirip kaybolan tekerlek izlerinden başka yolu hatırlatacak bir şey yoktu.

ESKİ HASTALIK

157

Otomobil, boş tarlalar, kurumuş çayırlar içinde rastgele sağa, sola gidiyor, seyrek ağaçlı bahçelere sapıyor, arasına yolun bir dere, büyücek bir çit veya hendekle kesildiğini gördükçe geri dönüyordu. Şoför, buraları ezberlediğini temin etmesine rağmen, yolda her rastgeldiğine yol soruyordu.

Hava ağır ve rüzgârsızdı. Güçlülkle nefes alan Züleyha, kendini biraz daha bırakırsa uyuyacağını hissediyordu. Çocukluğundan beri onun bir siniri de aydınlıkta, başkasının gözü önünde uyumaktı. Uyku halinde zekâ, çehrenin ifadeleri üzerinde kontrolünü kaybeder, insan bu zamanlarda çirkin, ahmak ve âciz görünürdü.

Yusufla bir gece bile bir arada uyumamış olmasında bu korku ve sinirin de az çok tesiri olmuştu.

Evet, insan, uyku esnasında gözlerinin, yanaklarının, teneffüsünün ne hale girdiğini .bilmiyordu.

Belki, hattâ, horlardı da. Bir çehredeki ifade ve muammanın tesiriyle muztarip bir • insan için onu bu yorgun ve âciz dakikasında yakalamak ne intikamdı.

Züleyha, bir aralık gözlerini kapayıp açtığı zaman kendi vaziyetini ve etrafındaki manzarayı değişmiş gördü ve bütün gayretine rağmen uyumuş olduğunu anladı. Arabanın sarsıntıları vücudunu gayriihtiyari Yusuf'a doğru atmış, başını onun göğsüne düşürmüştü. Yusuf, bu vaziyette onu desteklemek mecburiyetinde kalmış, kolunu arkasından geçirerek, kucaklar gibi sağ omuzundan tutmuştu.

Züleyha, uyandığını belli etmemek için tekrar gözlerini kapadı. Arabanın sarsıntıları başını hafif hafif onun göğsüne vuruyordu.

Sevdiği insanın kucağına başını yaslayıp uyumak! Eski aşk romanlarının sık sık tekerrür eden teranelerinden biri de buydu. Fakat itiraf etmek lâzımdı ki, onun da kendine göre bir zevki yok değildi. Evet, bu kadar senelik evlilik hayatında, velev ki bir kapris için, bir gece bir saat başını, Yusufun göğsüne koyup uyu-mamıştı.

Vals bittiği zaman partenerin kollarında bir saniye fazla durmak nasıl bir suç olursa, o da vücut zevklerinin dindiği an-

158

ESKİ HASTALIK

dan itibaren Yusufun kollarında kalmayı, kendi fikirlerine göre bir suç saymış, dudağının bozulmuş rujiyle onu yarım yamalak yanağından öperek odasına dönmüştü.

Evet, insan için sevdiği, hattâ sevmeden sadece emniyet ettiği başka bir insanın göğsünde bir an uyuyup uyanmanın da inkâr edilmez bir zevki vardı.

Bu esnada Züleyhaya başka bir fikir daha geldi. Bu gençlik ve ihtiras dolu erkeğin göğsünde yatan baş, avucunun içinde duran çıplak omuz, işin nihayetinde senelerce onun karısı olmuştu. Bunca hâtırası olan bu başın ve bu çıplak etin onda bir heyecan ve ihtiras uyandırmaması maddeten imkânsız olmak gerekti.

Fakat Züleyha, bütün dikkatini topladığı halde onda bir hastayı, yahut sadece uykuda bir kardeşi tutan bir insan sükûn ve ihtimamından başka bir şey sezemiyordu.

Hiçbir mantıkla izahı mümkün olmıyan bu büyük sükûn, Züleyhaya birdenbire bir büyük küskünlüğün alâmeti gibi göründü.

Arabanın bir köprü başında ansızın durması ve kocasının şoförle konuşmağa başlaması, Züleyhayı başını kaldırmaya mecbur etmişti. Yeni uyanmış bir insanı taklit için gözlerini iri iri açmasına rağmen, Yusuf, dikkat etmiş olsaydı, bu gözlerdeki düşüncelerin derinlik ve vuzuhundan Züleyhanın çoktan uyanmış olduğunu anlıyacaktı.

Yusuf, yavaşça kolunu çekerken, kendini ona izahat vermeğe mecbur gördü:

— Yorgunluktan uyukladınız... Başınız düşüyordu... Sizi desteklemeğe mecbur oldum... dedi.

Sonra, otomobilin kapısını açarak aşağı indi, elini uzattı:

— Zahmet olmazsa siz de biraz yayan yürüyeceksiniz... Çok değil, kırk elli adım...

Köprü'nün üzerine «Kamyon ve otomobil geçemez» diye bir levha asılmıştı.

Züleyha, bunu okuyunca şaşırıldı:

— O halde ne yapacağız? diye sordu. Yusuf, omuzlarını silkerek alay etti:

— Gececeğiz tabîî... Başka türlü yapmağa imkân var mı?

— Peki amma, her halde bir tehlike var ki, bunu asmışlar.

ESKİ HASTALIK

— Orası muhakkak... Fakat siz uykuda farketmediniz... Daha üç dört dakika evvel karşıdan bizim en aşağı iki ağırlığımızda bir kaptıkaçtı geldi... Onun geçtiği yerden, bir defaya mahsus olarak, bizim otomobil de pekâlâ geçebilir.

Şoför de bıyık altından gülerek mütalâasını söyledi:

— Ona bakarsanız, tehlike dün de vardı, geçen hafta da, geçen ay da... Şimdi anlaşılan para bulundu: tamire başlayacak-lar...

Züleyha, Yusufun kendisini indirdikten sonra tekrar otomobile binmeğe hazırlandığını görerek sordu:

— Peki, ya siz? O, evvelâ:

— Ben yürümeğe üşeniyorum doğrusu, diye güldü, sonra şoföre işittirmemek için alçak sesle ilâve etti:

— Tehlike ihtimali milyonda bir bile olsa öyle icabeder... Şoförü yalnız bırakmamak lâzım...

Bu hareket, bir yabancuya- çocukça bir cesaret taslama, bir Donkişotluk gibi görünebilirdi. Fakat Züleyha, bunun onda köklü bir efendilik duygusundan, belki bir derebeyi ailesi ananesinden geldiğini bildiği için böyle düşünmedi ve Yusufun ilk evlendikleri seneye ait bir vakasını hatırladı.

Yağışlı bir gece yarısı kapı, hızlı hızlı vurularak bütün çiftlik halkı uykudan uyandırılmıştı. Kapıyı çalan, kâhya Ömer Çavuştu; yanında çok koştuğu için konuşurken tıkanan ve öksüren bir çoban vardı.

Çoban, acayip kıyafetli iki adamın ağıllar tarafındaki taş ocağına girdiklerini görmüş, ne olduklarını bilmediği için üzerlerine gitmeğe cesaret edemiyerek kâhyayı uyandırmağa koşmuştu.

Alelacele çizmelerini çekmiş, gocuğunu ve tüfeğini yüklenmiş olan Ömer Çavuş da işi «Bey» e haber vermeğe geli-yordu\

Yusuf, bir şey söylemeden giyinmiş, daima odasında yatağının başı ucunda duran bir tabancayı cebine koymuş ve duvarda asılı kırbacını alarak dışarı çıkmıştı.

Züleyha, kaynanasının sapsarı olduğunu ve asabiyetten başörtüsünün kenarlarını çekiştirerek dua ettiğini görünce sormuştu:

— Bu adamlar kim acaba efendim?

ESKİ HASTALIK

İhtiyar kadın cevap verirken gözleri derin bir endişe ile büyümüş gibiydi:

— Bilir miyim kızım? Belki hapishane, yahut asker kaçakları... Belki de eşkıya...

— Demek ki tehlike var...

— Elbette kızım...

— O halde oğlunuzu niçin bıraktınız?

— Beni dinler mi kızım?.. Hem o gitmezse kim gidecek?

— Çiftlik kâhyası var... İşçiler var...

— Onlar para ile tutulmuş hizmetkârlardır kızım... İşleri başkadır... Can tehlikesi olduğu zaman âdet evin erkeği, «Bey» i kim ise o gider kızım...

Züleyha, ihtiyar kadının bunları söylerken gözlerindeki ıstırap ile karışık masum hayret ve gururu hâlâ görür gibi oluyordu.

Köprü geçildikten biraz sonra otomobil, güneşin altında yer yer sedef parıltılarıyla yanan ıssız bir kumsalın kenarında durmuştu.

Deniz, o kadar uzaklara çekilmişti ki, bu kumsaldan nerede ayrıldığı birdenbire farkedilmiyordu.

Yusuf, arabadan atlıyarak iki avucunu kumla doldurdu. Sonra da onları Züleyhanın yüzüne yaklaştırarak:

— Bakınız, bu kadar güzel ve temiz şey gördünüz mü? dedi. Dünyanın en güzel bir plâjmdayız...

Maamafih, yalnızlığı insana hüzün veriyor.

Sonra ilâve etti:

— Ayvalıktan aldığım mayonun hikmeti anlaşıldı değil mi?

Züleyha, gülerek sordu:

— Benim için mi?

— Burada kendi başınıza bir plaj eğlencesi yapacaksınız... Hastalığınızı kıyıda bırakıp Taşucu'na sapsağlam dönmek için bundan iyi çare yoktur... Size kabin olarak otomobili bırakıyoruz... Biz, şoför arkadaşla biraz ilerdeki Altınova köyünde kahve içmeğe gideceğiz... Keyfinize nasıl eserse soyunursunuz, giyinirsiniz, kumlarda yatarsınız... Kendi işinizi •kendiniz görürsünüz... Gitmek istediğiniz zaman da klaksonu

ESKİ HASTALIK

öttürürsünüz... Zaten Dikili'den nihayet bir iki kilometre uzaktayız... Şu kayaların üstünden bakarsanız evleri seçebilirsiniz... Biraz açıktaki duman da her halde bizi bekleyen Ta-şucu'nun olacak. Sular çok ısınmıştı; hararetleri dışardaki havanın harare-tiyle aynı derecede gibi idi. Züleyha, adım adım ilerledikçe ayaklarının ağırlaştığını duymasa deniz içinde yürüdüğünü farkedemiy^ecek sanıyordu.

Suyun dibindeki kumlar da dışardakiler kadar ince ve beyazdı. Üzerlerinde, yürürken kendi vücudıyla yaptığı dalgaların yeşilimsi titrek harelerinden başka leke görünmüyordu.

Züleyha, denizde bir hayli yürüdüğü halde suların bir türlü belini geçmediğini görüyor, istese engindeki bir yelken gemisine kadar bu vaziyette yürümek, elleriyle onun kenarlarına tutunarak içindeki insanlarla konuşmak kabılmış gibi bir şey hissediyordu.

Nihayet, yürümekten usanarak suyun içine oturdu, bir ba-nyoda imiş gibi ayaklarını uzattı, biraz arkaya meylettirdiği vücuduna kumlara dayandığı elleriyle destek yaparak başının arka kısmını suya bıraktı.

Züleyha, bumda geçirmekte olduğu zamanın hayatında aynı dekor içinde bir ikinci defa tekerrürüne imkân olmıyan nadir saatlerden biri olduğunu, bir kenarındaki birkaç başıboş develerden başka canlı mahlûk görünmiyen bu kumsalı daima hatırlıyacağını anlıyordu.

Rahatsızlığından eser kalmamıştı. İçi garip neşe ile doluydu. Denizde başka insanlar, kalabalık plajların mûtat hayat ve hareketleri olsa çılgınca bağırarak, gülecek, çırpacak, şarkı söyleyecekti.

Fakat etrafındaki yalnızlığın vakur hüznü bu neşeyi sakın bir istiğrak haline, nikbin düşüncelere, hayata karşı derin ve sebepsiz bir emniyete çeviriyordu. Ufuklar ge-nişliğince sığ bir havuza benzeyen bu denizde yüzmek ona gülünç hareketler, beyhude çabalamalar gibi geliyordu.

Muvazeneyi bozacak hiçbir sebep olmadığı halde, başı ba-zan birdenbire denize dalıyor, ağzına sular dolarak silkiniyor, eski vaziyetini almak için bir parça çabalanıyordu.

Bu, ona sakın ve uslu bir deniz oyunu fikri verdi. Dipteki kumlar üzerinde, kollarını yanına uzatarak hiç hareketsiz ar-

«Eski Hastalık» F. : 11

162

ESKİ HASTALIK

ka üstü yatmak, açık bıraktığı gözleriyle suların arasından dışarıdaki dünyayı seyre çalışmak...

Bu, biraz da acı ve meşum bir tarafı olan oyunun hatırı için beş on saniye nefes almamağa pekâlâ katlanabilirdi. Fakat bu vaziyette bir türlü muvazenesini bulamıyor, yüzünün etrafında dalga dalga yüzmeye başlayan saçlarından sonra sular vücudunun üst kısmını da kaldırıyor, onu başını tekrar sudan dışarı çıkarmağa mecbur ediyordu.

O vakit ayaklan yerde, başı dışarıda, vücudu kökünden dibe bağlı büyük ve garip bir deniz nebatı gibi hafif salıntılarla sağa, sola hareket ediyordu.

Sabahtan beri erimiş bir kurşun parlaklığıyla yanan güneşte ve denizde hafif kızılıtlar başlayınca Züleyha, vaktin geldiğini anladı, yavaş yavaş kabinine, otomobile döndü.

İşini bitirince Yusufu glâksonla çağırması kararlaşılmıştı. Fakat Züleyha, bunu — onun belki de davetin gecikmesinden endişeye düşerek— kendiliğinden gelmekte olduğunu gördüğü zaman hatırladı.

İşarete hacet kalmamıştı. Buna rağmen Züleyha, — bir oyun fırsatı kaçırmaktan korkan bir çocuk gibi, — yerinden kalkarak ileriye uzandı, klaksonu öttürmeğe başladı. Ancak bu, alelade bir klakson çalışması değildi. Sesler, akşamın sessizliği içinde kâh sert ve acele, kâh hafif ve kesik devam ediyor, bir melodiye refakat eden saksafondaki ateşli, sabırsız notlarla âdeta haykırıyordu.

Züleyhanın kulağına birdenbire erkeğini çağıran bir dişi kuşun ötüşleri geldi ve utanarak durdu.

İkramcı Yusuf, yine Altmovadaki bahçelerden Züleyha için yemişler, üzümler alarak bir sepete doldurmuştu. O, kenarından salkımlar dökülen dolu sepetiyle yanma geldiği zaman, Züleyha, ellerini kapıya dayıyarak vücudunu dışarı sarkıttı, her zamankinden bambaşka bir sesle: «Size çok... pek çok

mersi!» dedi.

Kendisini görmediği halde şakaklarına yapışmış ıslak saç-larıyla, derin bir neşe ile gülen gözleri ve dişleriyle şimdiye kadar ne Yusuf'a, ne başka bir insana bu kadar güzel bir çehre ile görünmediğini anlıyordu.

Yusuf, bu teşekkürü sırf üzümler için sandı ve evciment

aile babası gururu okşanmış:

— Bir şey değil, dedi, buradan geçip de size Altmova'nın üzümlerinden tattırmamak doğru olmazdı. Sepetini yere koyarak içinden bir salkım üzüm almış, karısına uzatmıştı.

Bu defa da Züleyha aldandı, onun sadece renklerini karısına daha iyi takdir etmek için yaklaştırdığı üzümleri kendisine eliyle yedirmek için yapılmış bir jest zannederek boynunu uzattı, bunlardan birkaç tanesini dudaklarıyla kopardı.

Züleyha, bu gafletine sonradan çok üzülmüş, sahibinin avucundan yem yiyen kuş vaziyetinde, hem de davetsiz olarak, Yusufun elinden üzüm yemesini kendi kendine affedememişti.

Fakat o saat kendini duygu ve heyecanlarına o kadar kuvvetle bıraktığı bir neşe ve nöbet sonu saatiydi ki, yanlışlığı farkettiği zaman da fazla utanmağa sebep görmemişti.

Otomobil, kumların üzerinde hafif çitirtılarla yavaş yavaş yürümeğe başlıyordu. Züleyha, karşı yamaçta akşam güneşine karşı parlıyan camlarıyla yakınlaşmış gibi görünen Dikili'ye bakıyor, gidilecek yolun bu kadar kısa olmasına üzülüyordu.

Otomobil sarsıntılıyla kolu Yusufun koluna dokundukça geri çekmiyor, vücudundaki harikulade canlılığa rağmen başını — buldan evvelki yolda olduğu gibi — onun göğsüne bırakarak uzun uzun gitmek ve tekrar uyumak için dayanılmaz bir ihtiyaç duyuyordu.

Bunun elbette Yusufun şahsiyetiyle bir alâkası yoktu. Ruh ve vücudun yapılarılarından doğma öyle zaruri ihtiyaçları olurdu ki, bazı dakikalarda önüne geçilmez bir kuvvet, onları yanındaki her hangi bir insana doğru atardı. Kendisinin bu — anda benliğine sahibolduğu, gündüzkü nöbetin şimdi de böyle bir hafif zehirlenme sarhoşluğuyla devam etmediği muhakkak mıydı? Şimdi onca muhakkak olan yalnız şu idi ki, basit olmak, vücut ve hattâ ruhun isteklerini, atılışlarını birtakım fikirler, nazariyelerle dizginlememek çok güzel şeydi: Biraz evvel vücudunu sulara bırakarak büyük yapraklı garip bir göl çiçeği şuursuzluğu ve hareketsizliğiyle sağa, sola nasıl yüzdü ise, aynı şuursuzluk ve hareketsizlikle kendini hayata bırakmak... Dünyada bundan daha güzel ve daha doğru bir şey olmamak lâzım gelirdi.

Züleyha, gayriihtij'ari bir akşam evvel yine güneşin ufuk-
ta kızarıp büyüdüğü bu saatte Ayvalık rıhtımında beraberce gazinoya oturdukları aileyi, onun Yusufu yarı âşık, yarı dargın tombalak kızını hatırına getirdi. Şimdi kendi yerinde bu kız olaydı, başını Yusufun omuzuna dayıyarak, kısa kollarını onun genç dev gövdesi etrafında kavuşturmağa çalışarak, çenesini çenesine yapııştırarak aynı salkımdan üzüm yiyecek ve muhakkak çok iyi yapacaktı.

XXII

Ahçı dükkânı ile meyhane arası bir küçük lokantanın sokağa çıkarılmış masasında gecike gecike yedikleri yemekten sonra iskeleye inmişlerdi. Taşucu'nun sandalı kendilerini burada bekliyordu.

Yusuf, bir ayağı iskelede, bir ayağı sandalda Züleyhaya elini uzatırken birdenbire aklına gelmiş gibi: — Bir teklifim var, dedi, istemezseniz gayrivaki sayarız, olur biter... Belediye burada bir küçük park meydana getirmiş... Beş on günden beri bu parkın bir tarafında sinema gösteriyormuş... Vakit daha erken... Karanlıkta kasabanın hiçbir yerini göremedik. İsterseniz beş on dakika bu parka uğrıya-lım... Bakalım ne çeşit şey...

Züleyha, hiç tereddüdetmeden:

— Gayet güzel fikir, dedi, ben hazırım.

Yusuf, onun bu teklifi bir çocuk uysallığıyla ve hemen hemen sevinçle kabul ettiğini görünce biraz duraladı:

— Maamafih, yorgunsanız vapura gideriz... Yine siz bilirsiniz, dedi.

Züleyha güldü:

— Yorgunluğu, hastalığı plajda bırakmak kararlaştırmamış mıydı?

Yusuf, karısının hareketlerinde ve cevabında iki noktaya dikkat etti:

Eskiden Züleyha, onun hiçbir teklifini bu kadar kolay kabul etmez, en ehemmiyetsiz meselede hafifçe çehresini çatarak duralardı.

Bundan başka kendisinin bir sözüne ehemmiyet vererek, nişan koyarak onu sonradan tekrar ettiğini de ilk defa işitiyordu.

Nihayet, birkaç dakika sonra biraz evvel geçtikleri sokak-

ESKİ HASTALIK

165

tan geri dönerlerken Yusuf, onun, yanında bir mektep çocuğu gibi jimnastik adımıyla yürüdüğüne ve kendisine ayak uydurmak için arasına bozuk kaldırım taşlarının üstünde sektiğine dikkat etti.

Bu ehemmiyetsiz gibi görünen ufak tefek hareketleri Züleyha için izah edilmez yeniliklerdi.

Taşucu, Marmarada ve Adalar denizinde iskeleden iskeleye dolaşırken gördükleri bütün şehirler ve kasabalarda Yusuf belediye işlerine yakın bir alâka göstermiş, bazan hattâ bir bahane ile Züleyhayı peşine takarak yeni yapılan binaları, sokakları, çarşıları, mezbahaları gezmişti.

Öteden beri karısını sinirlendiren ve hattâ aralarındaki uzlaşmaz ihtilâflardan birini teşkil etmiş olan bu alâkayı ondan gizlediğini sanıyor, Züleyha da bunun farkında değil gibi görünüyordu.

Parkın aydınlıkları karşıdan görününce Züleyha, onu biraz iğnelemek ihtiyacını duydu.

— Eski belediye reisi ruhunuz uyandı, dedi. Yusuf, birdenbire durdu:

— Ne münasebet!?

— Parjı bunun için görmeğe gitmiyor muyuz?

— Emin olun değil... İsterseniz dönebiliriz.

O, maksadının sezilmesine canı sıkılarak hakikaten dönmeğe hazırlanıyor, Züleyha, kesik kahkahalarla gülüyordu:

— Çocuk musunuz?.. Ne fenalık var bunda?.. O da, çaresiz, güldü:

— Elbet bir fenalık yok... Gayet tabîî bir şey... Fakat hakikaten yanıldınız... Emin olun...

Yusuf, yalan söylemeyi pek beceremediği için son cümleyi söylerken sesi garip bir ahenk alıyor, Züleyha, buna daha ziyade gülüyordu.

Genç kadın cevap verdi:

—! Siz de emin olun ki, yanılmadım. Hem ben bu arzunuzu niçin garip bulayım? Ben medenî bir insan değil miyim?.. Bir kasabayı güzelleştirmeğe yarıyan faaliyetler elbet beni de alâkadar eder. Fakat bu sefer de haklı olarak Yusuf inanmıyor, karısının alay mı, yoksa kendi zevk ve merakına karşı bir cemile mi olduğunu kestiremediği bu sözlerine gülüyordu.

166

ESKİ HASTALIK

Sokakta iki arkadaş gibi şakalaşarak, birbirini iğneliyerek yollarına devam ederlerken Züleyha, bir yandan da düşünüyordu:

Karı koca iken tehlikeli çarpışmalara meydan açan bir mevzu, aralarındaki münasebet iki arkadaş münasebeti şeklini alınca ne kadar tatlılık ve mûsamaha ile konuşulabiliyordu.

Yusuf, karısının bu bahçeyi fazla iptidai ve demokrat bulmasından korkarak hemen çıkmayı teklif etti, hattâ: «Maksat bir görüp geçmektir. Bir şeyler yapmak istemişler amma, pek becerememişler» diye üstü örtülü bir de rakip tenkidi yaptı.

Züleyha, biraz evvelki münakaşayı devam ettirmek ister gibi:

— Niçin? Ben, bilâkis çok şirin, çok samimî buldum, dedi, gelmişken mutlaka bir parça sinema seyretmeliyiz.

Züleyha, bunu yalnız Yusufu şaşırtmak ve memnun etmek için söylemiyordu.

Daldan dala gerilmiş tellerde sallanan ampulleri, bir köşede benzin motorunu, minimini bir havuzun kenarında kahve, gazoz, nargile içen erkekleri, mehtaptan korkuyormuş gibi ağaç atlarına çekilmiş çarşafllı kadın gruplarını hakikaten çok hoş buluyor, bunların arasında dolaşırken bir büyük bahçe tablosunun boyadan insanları arasına karışmak vehim ve zevkini duyuyordu.

Züleyha, eski kafes ve tahta parçalarını birbirine ekliye-rek meydana getirilmiş bir bölmeden parkın sinema kısmına geçti, biraz alarga oturmak suretiyle halktan ayrılmak istiyen kocasına aldırış etmiyerek kalabalığın tâ ortasına girdi. Orada keşfettiği iki boş sandalyeden birine sevinçle otururken ötekini kendine doğru çekerek Yusufu saklıyor, acele etmesi için eliyle ona işaretler yapıyordu.

Eskiden beri tiyatro ve sinema etiketine en aykırı bulduğu ve Anadoluda en ayıpladığı şey oyun esnasında öteberi yiyip içmek olduğu halde, maşasını şakırdatarak sandalyeler arasında dolaşan sigaralı garsonu çağırdı, kendine gazoz ve Yusufu kahve ısmarladı.

Bütün bu hareketleri yaparken birkaç saat evvel kumsalda otomobil kapısında hissettiği garip duygu tekrar uyanıyor, bir insan hayatında bir defadan fazlaya tahammülü olmıyan bir harikulade güzelliğin —maden bir heykele vurup geçen

Ü5M HASTALIK

İÜ*

bir parıltı halinde — gözlerini, dizlerini ve yüzünün bütün hatlarını aydınlattığını görür gibi oluyordu.

Sinema; yalnız sessiz değil, çalgısızdı da... Sesi, arasına birbirine mülâhazalarını söylieren seyircilerin sesi; çalgısı, ikide birde annelerinin kucağında viyaklıyan küçük çocukların feryadı idi..

Bütün şaşaaşıyle parlıyan ay, beyaz perde üzerindeki zayıf projeksiyon ışığıyla cenk ediyor, bu perdenin yalnız bir büyük ağacın gölgesine isabet eden kısmında bir parça bir şeyler belli oluyordu. Yusuf, hiç olmazsa mehtaba karşı bir tente kurmayı akıl etmemiş olmalarına şaştı ve Züleyha bu tenkide billur gibi çın-lıyan bir kahkaha ile güldü.

Önlerindeki sandalyede sof ceketini yanma koymuş, yakasına bir büyük mendil atmış orta yaşlı, şişman bir adam oturuyordu. Onların kasabaya yeni gelmiş iki misafir olduklarını anladı ve Anadolu halkına mahsus sevimli teklifsizlikle Yusufu bir ev sahibi cemilesini yaptı:

— Nargilem, Hanımı rahatsız ediyorsa ileri gidivereyim.

Filim, arasına koptukça, yahut eskilikten silinmiş bazı kısımları farkedilmez bir gölge halini aldıkça bu adam onlara dönerek latifeler yapıyordu:

— Hacı Bey sinema zarlarını okka ile getirtiveriyor... Okkası yirmi kuruştan... Hurda fiatma...

Kopukları kendi ya-pıştıriveriyor... Benim gibi onun da aklı böyle ince işlere ermediğinden

yapıştırıcılar bazı tersine tırsüne oluveriyor. Gayri kusuruna bakmayın... «Allah kabul etsin» deyip geçiverin... Hacı Bey yamandır... Bize para ile rüya gösteriyor... Hani eskiden cahillere davul toziyle minare gölgesinden ilaç yapıp paralarını aliverenler varmış... Ha ha ha ha... Yamandır bizim Hacı Bey... Rüya satıcılığı kolay değil.

Hacı Bey, sinemanın sahibi olacaktı; sinema zarı da her halde pelikülün tercümesi...

Karısının lâubalilikten hoşlanmadığını bildiği için, Yusuf, şişman adamla konuşmağa cesaret edemediği halde Züleyhanın yüksek sesle güldüğünü ve ona cevaplar verdiğini görerek hayret ediyordu. Bilhassa rüya satıcısı tâbiri Züleyhayı pek eğlendirmişti, Yusufa:

löö HI5A1 HASTALIK.

— Ne güzel, değil mi? Bu tâbirdeki pitoreski hiç unutamı-yacağım, diyordu.

Filim, sinemanın ilk icadı zamanlarından kalma idi; en aşağı otuz, otuz beş senelik olduğu yalnız eskiliğinden değil, resimlerin kesik hareketlerle titriye titriye birbirini takibet-mesinden de anlaşılıyordu.

Mevzuun ne olduğu, nerede geçtiği belli değildi. Hacı Beyin aradan kesip çıkarmayı akıl edemediği bazı eski yazılardan anlaşıldığına göre, sık ormanlar arasından geçen bir nehrin kenarında doğup büyümüş on sekiz, yirmi yaşlarında, bir çocuk, köylü annesinin korkularına, yalvarmalarına rağmen, tahta parçalarından garip bir sal yapıyor. Maksudı buzlar eridiği, sular serbestçe akmağa başladığı zaman uzaklarda bulunduğunu işittiği denize inmektir. Yaz gelince çocuk, salını nehre indiriyor, ormandan kesilerek suların akıntısına salıverilen büyük ağaçlarla beraber akmağa başlıyor. Yolun ortasında bir istasyon vardır. Her sene yaz devam ettiği müddetçe külot pantolonlarının kemerinden ip kangalları ve büyük tabancalar sarkan kolonyal şapkalı birtakım adamlar — filimin kargaşalığı içinde mahiyeti anlaşılamayan — bir araştırma yahut ticaret için buraya geliyorlar; barakalar, kamplar kurarak birkaç ay yaşıyorlar; sonra sular donmağa başlayınca kabile halinde tekrar meçhul bir yere gidiyorlar. Denizi görmek isteyen çocuk burada — yine anlaşılmayan bir sebeble — bir barakada kendi kendine oturan esrarengiz bir kadının cazibesi altına düşüyor ve denize kavuşmadan mevsimin bittiğini, yolların donmağa başladığını görerek geri dönüyor.

Macera, üst üste birkaç sene tekerrür ediyor ve daima aynı akıbetle neticeleniyor...

Ay ışığından bembeyaz perdenin üstünde mütemadiyen su gölgeleri akıyor, filmdeki ormanın resimleri mi, yoksa etraftaki hakiki ağaçların aksi mi olduğu belli olmıyan dal, yaprak gölgeleri sallanıyor ve denizi görmek isteyen çocuğun macerası, üzerlerindeki karın ağırlığından yakılan ağaçlar altında, tipiden göz gözü görmeyen kırlarda çılgın koşuşmalarla, rüzgârdan savrulan yapraklar arasında kavuşup ayrılmalarla hakikaten bir rüya kargaşalığı içinde uzayıp gidiyordu.

Züleyha, bu filmi, yahut bir benzerini iyi bir sinemada da-

ESKİ HASTALIK

169

ha parlak ve anlaşılır bir şekilde seyretmiş olsaydı belki sıkılacaktı,

Fakat bu şekilde kendini ona fena halde kaptırmıştı. Denize inmek isteyen bir genç çocuğun esrarlı bir gölgeden bir türlü kendini kurtaramamasından başka bir noktasını anlıya-madığı bu hikâyede İbsenien bir hava buluyor, yavaş yavaş büyük bir hüzne düşüyordu. Boşalan bir sandalyeyi önüne çekerek bileklerini ve çenesini dayamıştı.

Yusuf, biraz evvel konuşan nargileli komşunun sekiz, on kuruşa satılmasını pahalı bulduğu bu rüyaya Züleyhanın nasıl tutulduğunu anlamıyor, arasına nezaketle:

— Sıkıldınızsa gidebiliriz, diyordu.

Züleyha, filmi sonuna kadar seyretti ve ışıklar açıldığı zaman gözlerini kaplıyan yaş tabakasını

Yusufa göstermemek için acele acele kalabalığın arasına karıştı.

XXIII

Sandal, gece yarısına doğru Taşucu'nun merdivenine yaklaşırken tahta bacak kaptanla doktorun, geminin küpeştesine dayanarak kendilerini beklediğini gördüler. Küçük Halil, ellerini beyaz ceketinin beline dayamış, arkalarında duruyordu.

Züleyha, uzun zamandan beril kaybettiği insanları görüyormuş gibi, sandalın muvazenesini bozan bir hareketle yerinden kalkarak ellerini salladı. Bu esnada duyduğu sevinçten, farkında olmadan, bu insanlara garip bir alâka ile bağlandığını anlıyordu.

Güverteye çıktığı vakit, Küçük Halil, gizli bir şey haber vermek istiyormuş gibi yanma yaklaştı; kalkmak üzere olan vapurun Midilliye gece geçeceğini, ona sevgili Yere'sinin bulunduğu tepeyi gösteremeyeceğini söyledi. Buna mâni olmak için yapılacak bir şey yoktu. Fakat Züleyha da Küçük Halille beraber ehemmiyetli bir şey kaybediyormuş gibi bir teessür duymaktan kendini alamadı.

Geceleri erkenden, güvertedeki salıncaklı iskemlesinde uyuyup kalan doktor, bu akşam, fevkalâde olarak, onları beklemişti. Züleyha, doktorun zayıflığına rağmen parmakları daima biraz şiş olan ellerini okşarken o, beyaz kirpiklerinin arasında tatlı bir ışıkla gülümsüyor, ağır ağır:

— Çok kaldınız... Göreceğimiz geldi, diyordu.

170

ESKİ HASTALIK

Sonra, Züleyhaya bir vaitte bulundu:

— Şimdi vakit geç... Yarın olsun da sizinle tavla oynarız, dedi.

Züleyha, bu adamın hayatında bir ehemmiyet almağa başladığını hayretle görüyor, arasına içinde — bir zaman onu ba- " basma âşık etmiş olan lirik heyecana benzer — bir şeyin kımıldadığını hissediyordu.

İlk tanıdığı gün, bu alil ihtiyar, ona mücessem bir bedbahtlık gibi görünmüştü. Bir insan için mağlûbiyetlerin en çaresizi olan ihtiyarlıkta genç bir oğul kaybetmek, sonra bu düşkün ve hasta halinde Anadolu'da iş aramağa gitmek! Talihsizliğin bundan daha büyüğünü tasavvur etmek bile güçtü. Fakat günler geçtikçe Züleyha, onun zannettiği kadar kan ağlamadığını, etrafında küçük küçük birtakım şeylerle alâkadar olduğunu ve sevindiğini görüyordu.

Vaktiyle bir aralık teşbihlere merak sardırılmış, hattâ oğlunu Avrupaya gönderirken satmağa mecbur olduğu bir küçük koleksiyon da meydana getirmişti. Bu merak, onda hâlâ tama-miyle sönmemiş görünüyordu.

Züleyhanın çantasında kıymetlice olduğu zannedilen bir hediye teşbih bulunduğunu öğrenince gözleri parladı, cinsini tâyin etmek için bu teşbihi görmek istedi.

Teşbihin hangi ağaç, yahut taştan yapıldığını öğrenmek Züleyha için bir mesele değildi. Fakat doktorun ikide birde korkak bir tavırla bunu kendisine hatırlattığını görünce anladı ki, bu, onda bir hizmet arzusundan ziyade bir meraktır.

Doktor, Züleyhanın güç belâ arayıp bulduğu teşbihi, gözlüğünü takarak tetkik etti, avuçlarının içinde uğuşturduktan sonra gözlerini yumarak derin derin kokladı:

— Çok iyi cinsten bir amber, dedi.

Bu kokunun onu âdeta bir istiğrak haline düşürdüğünü gören Züleyha:

— Sizden bir ricam var, dedi, izin verirseniz onu size hediye edeceğim.

— Bana mı? Büsbütün mü? Olamaz, dünyada olamaz... Ancak ihtiyarlarda görülen titiz bir inat ile bu hediye

reddediyor, zorla verilmesinden korkuyormuş gibi titriyen avuçlarını sımsıkı kapıyordu.

Züleyha, ricadan sonra onu darılmakla, artık tavla oyna-

ESKİ HASTALIK

171

mamakla tehdidetti, bir zamandan beri âdet edindiği çocuk jestlerinden biriyle sağ elinin parmaklarını biribiri üzerine koydu:

— Bozun, diye boynunu bükte.

Doktor, darılmayı göze alarak büyük parmakları bozmağa razı oldu, teşbihi kabul etmedi.

Ancak, ertesi sabah bilmem neresine dikkat etmediğini söyleyerek teşbihi bir kere daha görmek istedi ve Züleyha, manalı bir gülümseme ile bir gün evvelki ricasını tekrar edince nazlanmadan aldı.

Zavallı adam, aradan geçen bir gecede pişmanlıktan nasıl yandığını bu hareketiyle itiraf etmiş bulunuyordu. Ah, ihtiyarlık!

Doktor, bu neticeden o kadar emindi ki, mukabilinde Züleyhaya bir hediye bile hazırlamıştı: Çikolata yaldızlarına sararak yeleğinin cebine yerleştirdiği alacalı Yemen taşından bir yüzük...

Aynı zamanda teşbih koleksiyonculuğu zamanından beri saatinin kösteğine takılı duran küçük bir pertavsız, maroken kılıfından çıkarıp Züleyhaya uzattı ve bir de akla gelmez kompliman yaptı.

— Taşın içine dikkatle bakarsanız iğne ucu gibi kıvılcım-r yanıp söndüğünü görürsünüz ki, gözlerinize de benzer.

Züleyha, etrafındaki eşyayı boş bir duman ve gölge halinde görüyor zannettiği bu ihtiyarın, kendisinin yakın dostla-rmca bile pek farkolunmamış bir hususiyetine dikkat etmesine şaştı ve kahkahalarla güldü.

Gayriihtiyari ellerini onun omuzlarına koyarak:

— Böyle karşılıklı hediyeler, komplimanlarla biz galiba biribirimize abayı yakacağız Beyefendi, dedi.

Sonra, başını çevirip Yusufu yanlarında görünce bu laubali şakasından utandı.

Bazı öğle sonlarında, güvertede bir tente altında doktorla tavla oynarlarken duruyorlar, öteden beriden konuşuyorlardı.

İnhilâl halinde görülen bu başta sağlam taraflar kalmıştı. Bilhassa çocukluğuna ait bazı hâtıralarını söylerken düşünceleri ve gözleri berraklaşıyor, dilindeki ağırlık hemen tamamiy-le kayboluyordu.

Züleyha, onun boş sigara kutularına ve bilhassa teneke

172

ESKİ HASTALIK

kutulara merak ettiğine, bunları nerede bulursa toplıyarak kamarasına götürdüğüne dikkat etmişti. Doktor, uyanıklık saatlerinden birinde bunu Züleyhaya orijinal bir tarzda izah etti:

— Bu meraka ihtiyarların birçoğunda tesadüf edilir. Yaşlılıkta hafıza zayıflar, hâtıralar bulanıklaşır. İnsan, neyi nereye koyduğunu hatırlıyamıyacak hale gelir. Benim gibi kendi işini kendi görmeğe mecbur yalnızlar için bu, büyük bir felâkettir. .. Bir yerim söküldüğü zaman gözlüğümle iğne ipliğimi, geceleri bir rahatsızlık hissederek uyandıkça mumla kibrit kutumu ve ilâçlarımı hatırlamak benim için müşküldür... Ufak te-feğimi önceden böyle kutulara yerleştirmiş olursam rahat ediyorum... Evet, çocuğum, hafızamla zihnin çökmüş raflarında bulamadıklarımı el yordamıyla bu kutularda buluyorum...

Züleyha, daha geniş ve umumi meselelerden bahsedilirken de doktorun arasına buna benzer şeyler söylediğini işitiyor, onun vaktiyle epeyce okumuş ve düşünmüş bir insan olduğunu anlıyordu.

Züleyha, ihtiyar arkadaşıyla konuşurken oğlunu hatırlatacak bir şey söylemeğe dikkat etmekte idi. Buna rağmen bir gün bir falso yapmıştı.

Doktorun hiç münasebeti yokken «Niçin sizin çocuğunuz yok, bir tane olsa eğlendirirdi sizi» demesine karşı sırf onu cevapsız bırakmamak için:

— Böyle daha iyi galiba... Çocuk sahibi olmak, durup dururken kendine beyhude bir sevda icad etmek değil midir? Yumurcakların hastalıkları var, ölümleri var...

Züleyha, bu sözlerle ona oğlunu hatırlattığını zannederek birdenbire kendini toplamış ve üzölmüşüü. Ancak bir gün Emin Bey kendiliğinden:

— Merhum oğlum on üç, on dört yaşlarında idi, diye başlamış ve müessir bir hâtıra anlatmıştı: «Çocuğumun o vakit fildişi parlaklığında bir çehresi vardı», «O yaş, çocukların babaya karşı en hassas ve vefakâr oldukları yaştır» tarzında cümleler Züleyhanm kalbine ok gibi saplandığı halde o, hiçbir hassasiyet göstermiyor, memnun ve sakin, gülömsüyordu.

Züleyha, o zamandan sonra doktora dikkat etti ve ruhan göröndüğü kadar bedbaht olmadığına karar verdi.

Bir amber teşbih, parlak tenekeden yeni bir sigara kutusu

s 1 A L, 1 K

173

onu sevindiriyordu. Vapur dururken tayfaların denize attıkları balık oltalarından ne çıkacağını çocuk merak ve sevinçle-riyle bekliyordu. Hattâ istikbale ait bile tasavvurları, ümitleri vardı. Gülnar'daki doktorluğa tekrar tâyin edilirse yerlilerden birinin bahçe içindeki boyalı bir evini tutacağını ve Züleyhayı kocasıyla beraber davet edeceğini va'dediyordu. Sonra kendisi de — doktorsuz bir kasabayı uzun müddet yalnız bırakmak doğru olmadığı için — yaz ortalarına doğru belediyeden birkaç gün izin kopararak Gölyüzü'nde onları ziyaret edecekti. '

Züleyha, bu hal karşısında düşöncelere dalıyordu: İhtimal ki, ihtiyarlık, uzaktan göröldüğü kadar büyük bir sefalet değildi. İnsanı bazan intihara kadar sürökluyen ısıraplar, ateşler, ümitsizlik buhranları genç vücudun, tıkanmadan işli-yen göğsün, muntazam hareketlerle çarpan kalbin eserleri idi. Vücut yıprandığı, damarlar sertleştiği zaman, akıl isyanlarını, ruh yanıp yakılma kabiliyetini kaybediyor ve insan, siniri öldürölmüş çürük dişler gibi duygusuz, hâtıra kırmıtılarıyla, teşbihler, teneke kutular nev'inden hırdavata saldırılmış merak ve heveslerle son bir ümit âlemi kuruyor ve ölüm kendisini bu gaflet içinde bastırıyordu.

Doktorun sıhhatinde, arasına hissettiği hafif tıkanmalardan bfaşka endişe verecek bir şey farkedilmemekteydi. Hattâ Züleyhaya alıştığı nisbette artıyor görönen neşe ve hayatıyeti ona normal bir insan manzarası veriyordu. Fakat salıncaklı sandalyesinde sık sık uyukladıkça aralık gözlerinin yavaş yavaş yukarıya kayması, dudaklarının kısılarak ağarması, Züleyhaya yakın bir ölümün alâmetleri gibi görönyordu. Aynı hali, son zamanlarında babasında da farketmişti.

XXIV

Züleyha, ertesi gün güverteye çıkınca ilk karşılaştığı insan tahta bacak kaptan olmuştu.

— Neredeyiz? diye sordu.

— Çeşmeye gidiyoruz.

Züleyhanm tebessümü dudaklarında dondu. Gözlerini sık sık açıp kapıyarak:

— İzmire gidecek değil miydik? Çeşmede işimiz mi var? dedi.

Kaptan hafifçe omuzlarını kaldırarak:

— Yoo... Ben de bilmiyorum vallahi... Yusuf Bey bu sa- bah öyle emretti.

Vapurun baş ambarının kapağı üzerinde iki kişi güreşi-3'ordu. Bunlardan biri Midillili küçük Halildi.

Yusuf, birkaç gemici ile beraber bu güreşi seyre dalmıştı. İkide birde:

— Ha Halil... Göreyim seni, gayret, diye bağılıyor ve gülüyordu.

Züleyhayı yanında görönce gülmesine devam ederek: — Pehlivan maçı var, dedi, sizin Halil, bacağına bakmadan Sakızlı ateşçi ile güreşiyor... Fakat öyle sert, atik güreşiyor ki... ispeç horozu gibi çapkın...

Züleyha da bir zaman güreşle alâkadar oluyor göründükten sonra lakayt bir sesle sordu:

— Demin kaptanı gördüm de... Çeşmeye gidiyormuşuz, öyle mi?

Yusuf, başını çevirmeden cevap verdi:

— Evet... Rotayı değiştirdik...

— Buna sebep!

— Şevket Beyin orada olduğu aklıma geldi... Daha dön-memişse bastırırız, iyi olur, dedim.

Yusuf, bu esnada karısına bakmış olsaydı, gözlerinin içinde rüzgârda sallanan mum alevi gibi bir şeyin birkaç kere uzanıp kısıldığını görecekti. Fakat o, şimdi yalnız küçük Halilin güreşiyle meşgul bulunduğu için buna dikkat etmedi.

Yusufa bir cevap vermek lâzımdı. Züleyha, kendini top-lıyarak aynı lakayt sesle:

— Hakikaten iyi olur... Dayım bizi görünce çok memnun olacak... dedi.

— Biz de öyle tabî...

Züleyha, maçın bitmesini beklemiyerek geri dönmüş, kimse ile konuşmağa mecbur kalmamak için kamarasının yolunu tutmuştu.

Bir muamma karşısında idi. O güne kadar Şevket Beyin adı aralarında bir defa geçmemişti. Yusuf, esasen sevmediği bu insanla karşılaşmağa neden lüzum görüyordu? Bu âni tebeddülün sebebi ne olabilirdi?

Dayısının sırf kendisini himayeye mecbur kalmamak mak-

ESKİ HASTALIK

175

sadiyle ve biraz da Yusuftan ürktüğü için İstanbulu terketti-ğhie şüphesi yoktu. Böyle olduğu halde Çeşmede onun peşini kovalamak Züleyhaya tahammül edilmez bir haysiyetsizlik gibi görünüyordu, Yusuf, ne akla hizmet ediyordu da onu durup dururken buhranların en şiddetlisine sürüklüyordu. Felâket şurada idi ki, dayisiyle yüz yüze gelmek istemediğini Yusuf'a anlatmasına da imkân yoktu.

Maamafih, çaresiz, başa gelen çekilecektik

Züleyhamn sıkıntısı birkaç saat sonra Çeşmede bir iskele memurundan Şevket Bey ailesinin sekiz, on gün evvel İzmir'e indiğini öğrendiği dakikaya kadar devam etti.

Bu haberi aldığı zaman kocasına karşı «Yazık... İyi bir fırsat kaçırdık» demesine mukabil içi birdenbire sevinçle dolmuştu. Korkusunun esasen boş olduğunu şimdi anlıyabiliyor-du. İhtiyar kurdun, onların İstanbul'dan ayrıldıklarını haber aldıktan sonra Çeşmedeki tedavisini bir saat fazla uzatmış olmasına sebep var mıydı?

Taşucu, Çeşmeden sonra yine rotayı değiştirdi; gerisin geriye İzmir'e döndü.

Züleyha, kasabalar ve köyler arasında devam etmekle garip bir hususiyet alan bu seyahatte büyük ve parlak bir şehre vuğranmasını biraz program harici buluyordu.

Fakat Yusuf, buna itiraz edilemeyecek bir sebep gösterdi. Her zamankinden daha neşeli görünmesine rağmen, doktorun sıhhati ona da endişe veriyordu.

— Yarım yamalak bilgilerimle bir şey söylemek doğru de- ğil, diyordu. Fakat, damarlarında ve tırnaklarının dibindeki morartıları, oturduğu yerde sık sık dalarak kendini kaybetmesini, sonra geceleri gelen boğulmağa benzer halleri, doğrusu pek beğenmiyorum... Her gece zavallıyı birkaç kere kamarasında yoklamazsam içim rahat etmiyor. Yatağında arka üstü yatamıyor, büyük sepetini önüne koyuyor, camide rahle üzerinde Kur'an okurken uyuyup kalanlar vaziyetinde başını ona dayıyor...

Yolun ilerisinde elimizi, ayağımızı şaşırtacak bir halle karşılaşmaktan korkuyorum doğrusu... Bundan sonra gideceğimiz yerlerde mütehassis doktor bulacağımız da şüpheli... İyisi mi, İzmirde kendisini sıkı bir muayeneden geçirtiriz... Sevaptır zavallıya...

176

ESKİ HASTALIK

XXV

Züleyhanın savuşturulduğunu zannettiği tehlike İzmirde birdenbire karşısına dikiliyordu.

Şevket Bey, henüz İzmirden ayrılmamıştı; birkaç seneden beri bu vilâyetin iktisadi kalkınma işleriyle meşgul bir eski arkadaşının Karşıyakadaki evinde misafirdi.

İhtiyar diplomat, yeni zamanların modasına uyarak golf pantolon, çift gözlük ve kasketle dostunun hususi otomobilinde tetkik seyahatleri yapmış, ayrıca Efes ve Bergama harabelerini de gezmişti.

Ancak bir gün Karşıyaka vapurundan İzmir Kordonuna çıkarken iskelede Yusuf ile Züleyhayı karşısında görünce, bütün bu eğlencelerin burnundan gelmesinden korktu.

Bu karşılaşmayı evvelâ iki tarafın da istemeyeceği bir mel'un tesadüf zannetmişti.

Fakat Yusuf, sırf kendisini görmek için Çeşmeye uğradıklarını, bulamayınca mahzun olduklarını, henüz İzmirden ayrılmamış olduklarını biraz evvel tesadüfen öğrenerek hemen Zü-" leyhaya müjde vermeğe koştuğunu söylediği zaman ise şaşırdı; duygularını rijid bir mask altında saklamak bir

diplomatin birinci vazifesi olduğunu daima tekrar etmesine rağmen bir ihtiyar köylü şaşkınlığıyla gözlerini tekerlekletirdi.

Yusufun memnun tavırlarına, samimî sesine inanamıyor, bunları kendisini bir tuzağa düşürmek için hile sanıyordu.

O esnada Şevket Beyin ekonomist dostu da yanında idi. Yusuf ile Züleyhayı akşam yemeğine ve geceyi birlikte geçirmeğe davet etti.

Yusuf, çekingendi; bu nevi davetlerde daima ağır alırdı. Buna rağmen, biraz da yarım ağızla yapılmışa benziyen bu daveti tereddütsüz kabul etti.

Şimdilik iki taraf da işine gidecek, geceye doğru Yusuf, karısıyla beraber Karşıyakaya geçecekti. Ev sahibi adresi vermek isteyince, Yusuf:

— Hacet yok... Adresinizi almıştım. Zaten burada karşı-laşmasaydık size geliyorduk, dedi.

Kordonda yan yana biraz yürüdükten ve birbirlerinin sıhhati hakkında malûmat aldıktan sonra Şevket Bey arkadaşı ile beraber otomobile bindi. Yusuf da karısını otele bıraktık-

ESKİ HASTALIK

177

tan sonra doktorun muayenesini yaptırmakta olduğu hastaha-neye döndü.

Şevket Beyin bahsettiği rijid mask bugün asıl Züleyhanın yüzünde idi ve ihtiyar diplomat, onu hiçbir zaman yeğeni kadar muvaffakiyetle idare edememişti.

Züleyha, birkaç saat önce otelde kendi kendine otururken Yusufun birdenbire geldiğini, bir müjde veriyormuş gibi «Dayınızı bulduk. Daha gitmemiş. Karşıyakada bir yerde misafir-miş» dediğini işitince bir an şaşırır gibi olmuş, fakat hemen kendini topluyarak sakın ve lakayt: «Ya!! Öyle mi? Çok âlâ!» demişti.

Yusufun bu hareketindeki sebebi aramanın sonra sırası gelecekti. Şimdi bu baskın karşısında yapılacak şey, şaşmamak, bütün kuvvetlerini topluyarak sükûn ile vukuata karşı koymaktı. Yusufun hemen bu saatte, Şevket Beyi kaçırmaktan korkuyormuş gibi Karşıyakaya koşmak istemesi de manasızdı. Hele gidilecek yerin bir yabancı evi olması rezaleti büsbütün katmerleştireliyordu. «Niçin bu acele... Telefon edelim, yahut birini göndererek randevu istiyelim» demek dilinin ucuna geldi. Fakat söylemedi. Yusuf, kendisini bu karşılaşmadan korkuyor zannedebilirdi. Sonra bu saatte kocasından her han-g'bir şey istemesine maddeten imkân yoktu.

Züleyha, vapur iskelesindeki ilk tesadüfte hareket ve sözlerini Yusufunkilere ayar etmeğe çalışmış, büyük bir sükûnetle konuşmuştu.

Fakat otelin odasında kendini birkaç saat için yalnız görünce yüzündeki maskeyi birdenbire fırlattı ve şiddetli bir sinir krizi geçirdi.

Bir şeyler kırmak ihtiyacıyla etrafına bakmıyor, dişleriyle dudaklarının içini kopararak:

— Ne yapıyor bu budala... Niçin... Maksudı nedir? diye çırpıyordu.

Züleyha, küçük bir yük vapuriyle yapılan bu uzun yolculuğu biraz da Yusufun ıssız denizlerde, hiçbir tanıdık çehreye rastlanmasına imkân olmıyan küçük kasaba ve köylerde kendilerini bir zaman kaybetmek maksadına atfetmişti. Halbuki o, şimdi kendini de, karısını da hiç hazırlıksız olarak tehlikelerin en korkuncuna atıyordu.

«Eski Hastalık» F. : 12

178

ESKİ HASTALIK

İskandal patlar patlamaz kendisini inkâr eden, koleradan kaçır gibi İstanbul'dan kaçan bu dayıyı saklandığı yerde yakalamak, «Şükür Allaha ki, bize sizi buldurdu» diye ayaklarına koşmak köpekçe bir haysiyetsizlikti. Hem de nerede? Yabancı bir evde, iskandal bütün tafsîlâtıyla bildiğine şüphe bulunmı-yan, belki de dayısıyla onun açık münakaşasını yapmış insanlar arasında...

Elbette kırk yıl Taşucu'nda seyyar bir manastır hayatı geçirecek değillerdi. Bir zaman sonra, çaresiz, insan içine çıkılacaktı. Fakat bu kadar sıcağı sıcağına onu bir sürü yabancı arasına katmak iz'ansızlıktı.

Zülevha, misafir gideceği evde, sinemada bir rezalet veyahut, cinayet aktüalitesi seyretmeğe hazırlanan insanların merak ve heyecanını tasavvur ediyordu. İhtimal, bu saatte dolaplar karışıyor, onun gazete baş sayfalarındaki yaralı resimleri aranıyor. Ailede belki kendisinin eve kabul edilmesini doğru bulmıyan mutaassıplar, yahut riyakârlar da vardı. Fakat münevver ekseriyet hiç şüphesiz, âşikiyle otomobil kazasında yaralanan meşhur kadının ilk defa kendi evlerine ayak basmasını bir imtiyaz sayıyor ve gururlanıyordu.

Haydi diyelim ki, Yusuf, onun bu gece çekeceği azabı idrak edememiş olsun. Fakat ya kendi vaziyeti... Gazetelerdeki meşhur kadının kocası sıfatıyla el sıkmağa, lâkırdı söylemeğe ve sırtımağa

nasıl kuvvet bulacaktı? Arasıra zihninden geçen şüphe doğru idi. Bu dışarlık çocuğu mert've temiz görünüşüne rağmen, muhakkak bir dejenere idi.

Züleyha, bunları düşünürken bir humma ateşi içinde gibi odada kendini oradan oraya atıyordu. Bir aralık her şeyi göze alarak Yusuf'a açık konuşmadığına ve dayısını görmek istemediğini ona kat'i bir lisân ile anlatmadığına teessüf etti. Fakat şimdi artık pek geçti. Hastalık ve kaza gibi meşru bir mâni bile çıksa yine bu mülakata gitmek lâzımdı. Aksi halde kaçtığını, korktuğunu söyleyeceklerdi ki, netice itibariyle yalan da olmayacaktı.

Yusuftan ilk haberi aldığı dakikada düşünmeden, âdeta bir sevk-ı tabîî ile gösterdiği sükûn ve lâkaydi en doğru hareketti. Yüzsüz görünmek tehlikesine rağmen, sonuna kadar bu maskeyi muhafaza etmek, kendisinin bir suçlu vaziyetiyle

ESKİ HASTALIK

179

karşılarında ezilip büzüldüğünü görmek zevkma hazırlananların arzusunu kursaklarında bırakmak lâzımdı.

Bu uzun kriz, Züleyhanın sinirlerindeki gerginliği gidermiş, netice itibariyle onun için aynı nimet olmuştu.

Sahneye çıkacak bir artist gibi ayna karşısında yapılmış uzun ve ustalıkla bir makyajdan sonra Yusuf'a beraber otomobile bindiği vakit kendini inanılmaz bir sükûn ve neşe içinde buluyordu.

XXVI

Zaten ilk heyecanın tesiriyle meseleyi zihninde fazla büyüttüğünü de dayısının bulunduğu eve ayak atar atmaz anlamıştı.

Ekonomistin ailesi altmışa davranmış basit bir kadınla ertesi gün gireceği ikmal imtihanının dehşetinden dünyayı görececek halde olmayan toy bir mektep kızından ibaretti.

Yemek, sükûn içinde geçti. Şevket Bey, Anadolu'ya ait görüşlerini anlattı ve cidden çok enteresan bulunduğu bu memleketin bu kadar asır yüzüstü bırakılmış ve bir üvey evlât muamelesi görmüş olmasına hayıflandı. Yenilerin gayretini takdir ediyor, yalnız biraz Avrupa sermayesi celbetmenin kolayına bakılmazsa kalkınma işinin gecikmesinden korkuyordu. Son--'fa, Efes ve Bergama harabelerinden bir tarihçi ve bir Estet ağzıyla uzun uzun bahsetti. Hattâ bir aralık seneye Silefkos harabelerini ziyaret fikrinde olduğunu ve bu arada birkaç gün de Gölyüzü'ne misafir geleceğini müphem bir surette müjdeledi.

Yemekten sonra tektük misafirler gelmeğe başlamıştı. Bunların giyinişleri, vaziyetleri ve bilhassa hepsinin yemekten sonra hava almak için dolaşırken şöyle bir uğradıklarını söylemeleri Züleyhayı kuşkulandırdı. Aralarında merak ve tecessüslerini iyi saklamayan genç kadın ve kızlar, yeni sinema Jönprömiyeleri gibi giyinmiş bir iki delikanlı da vardı.

Havadisin yayıldığına şüphe yoktu. Bunlar, sırf onu görmek ve müşahedelerini, her biri kendi kafasına göre uydurma tafsîlât ve hâtıralarla süsliyerek başkalarına anlatmak için geliyorlardı.

Yarın, dedikodu, şehrin her tarafında duyulacak ve Alem-dağı rezaleti kahramanını daha başka görmek isteyenler de olacaktı.

18ü

E, » ft. I HA81AL1Ü

Bunların Züleyha nazarında artık hiç ehemmiyeti kalmamıştı. Bütün kuvvetleri tetikte, zekâsı parlak, pusuda bir avcı gibi etrafı kolluyor, kalkacak her hangi bir başı saniyesinde devirmeğe hazır bulunuyordu.

Yusufta bu gece görülmemiş bir yenilik daha vardı. Eskiden en iyi zamanlarında bile kalabalık içine girildi mi vahşi-leşir, karısına karşı uzak, soğuk bir vaziyet alırdı. Halbuki bu gece en zarif salon erkeklerine taş çıkartacak bir ifrat ile Züleyhaya komplimanlar yapıyor, pervane gibi etrafında dönüyordu.

Bu vaziyet karşısında Züleyha da ona aynı yakınlıkla muamele etmeğe mecbur oldu ve bütün gece — niçin olduğu bilinmeden — birbirlerine karşı bir âşık karı koca rolü oynadılar. Züleyha, hattâ birkaç defa gayriihtiyari onu «Yusuf» diye adıyla çağırdığını hayretle farketti.

Bu vaziyetin de. yardımıyla Züleyha, bu akşam şöhretli bir film yıldızına benzetilebilirdi. Kendini sonuna kadar rolüne hâkim hissediyor, vakur ve hesaplı jestler, elektrik ışığı altında gözâlıcı parıltılarla vara yoğa gülen dişleriyle etrafındaki-leri silik bir figüran kalabalığı haline düşürüyordu. Gözlerini kendisine dikkatle bakmağa cüret edenlerin gözlerine gaddar bir inat ile dikeyyor ve o bakışları kırmadan başka yere dönmüyordu.

Şimdi, artık ne isterlerse söyleyebilecekler, belki «küstah, yüzsüz, ahlâksız» diyeceklerdi. Fakat zayıf, korkak, müsamaha dilencisi asla!

Züleyhanın bu haline şaşanlar arasında dayısı da vardı. Fakat buna rağmen Şevket Bey, tabîîliğin bu kadarını pek tabîî bulmuyor ve arasına hafif bir endişe ile yeğenine bakıyordu.

O geceki kalabalığın en zararsız unsuru gibi görünen mektepli kız, bilmeden bir patavatsızlık yaptı ve bir an her şeyi berbadedecek gibi oldu.

Bir aralık masa üzerinde duran bir gazeteyi eline alarak ötesini, berisini gözden geçirmeğe başlamıştı. Birdenbire:

— Ay, dedi, Halkapmar yolunda bir otomobil kazası olmuş... Bir kadın yaralanmış...

İzmir sergisinden bahseden bir genç kadın birdenbire sustu; ondan sonra daha başkaları da önlerine, tavana, yahut pen-

\

ESKİ HASTALIK

181

cereden karanlık sokağa bakmak gibi hareketlerle münasebetsizliği tamamladılar. Ev sahibi kuru kuru öksürüyor, Şevket Bey, masanın üstünden aldığı bir resmi dikkatle tetkik ediyordu.

Züleyha, sükûnet ve biraz hüznle: !

— Son zamanlarda çok arttı bu otomobil kazaları, dedi. Ve sordu:

— Kadıncağız ölmüş mü acaba?

Küçük kız, kıpkırmızı idi; başını önüne eğerek ve keke-liyerek:

— Hayır efendim, dedi, yaraları gayet hafifmiş... Züleyha: — Ölüm olmadıktan sonra yaranın o kadar

ehemmiyeti yok, dedi ve sustu.

Misafirler arasında kendine çok güvendiği anlaşılan genç bir Don Juan taslağı vardı. Züleyha, bu gencin konuşmasından, bakış ve tavırlarından kendisine kolay elde edilir bir kadın göziyle baktığını anlıyordu.

Bir aralık yalnız kalmasından istifade ederek İzmirde çok kalıp kalmıyacaklarını sormuş, «bir iki gün» cevabını alınca kaşlarını kaldırarak, «yazık» demişti. Züleyha, bu «yazık» m mânasını zihninde tamamlıyor, kendi kendine: «Yazık... Biraz kalsaydım, bir iki seans baş başa konuşmağa fırsat bulsaydık, bir ikinci otomobil gezintisi de biz yapardık.» diyordu.

Her hangi bir şekilde bir hakaret bu Don Juan'a karşı manalı kaçardı. Onun için Züleyha, kendini tamamiyle silâhsız gördü ve bütün gayreti bu adamla göz göze gelmemeğe ve konuşmak mecburiyetinde kalmamağa çalışmaktan ibaret kaldı.

Biraz sonra bu genç, Yusuf'a da konuşmuş, teklifsiz bir tavırla koluna girerek balkona çıkarmıştı. Züleyha, oturduğu yerden onun kocasına sigara ikram ettiğini, karanlıkta parlayıp sönen kibrit ışığında Yusufun gülümseyerek eğildiğini görüyordu.

Delikanlı, galiba Yusufun karşısında vücutça pek küçük ve hakir görünmekten korktuğu için balkon parmaklığının üstüne oturarak bacaklarını sallamış, bir koliyle yanındaki direği kucaklamıştı.

Züleyha, gözlerini bir türlü balkon kapısından çekip kurtarmağa muvaffak olamıyordu.

Bu adam, muhakkak Yusufu istihfaf ediyor, eliyle omu-

182

ESKİ HASTALIK

zunu okşayarak onunla yüksekten konuşmağa kendinde hak görüyordu.

Züleyha, o zamana kadar kendisinin kocasına karşı suçlu mevkiinde bulunduğu, bir türlü aklını yatıramamıştı. Gerek yaralı olarak hastahane de yatarken, gerek sonradan denizdeki yalnızlıkları esnasında kendi kendisine yaptığı muhakemelerde düşünceleri hep şu mihver etrafında dönmüştü:

— Yusuf'a beraber yaşıyamıyacağımızı anlamakta müttefik değil miydik? Cemiyet ve devlet Ceyhandaki hâkim ağziyle: «Nikâhınız feshedilmiştir. Aranızda bir şey kalmamıştır. Yalnız bir sene müddet bekliyeceksiniz!» dememiş miydi?

— Evet.

— O dakikadan itibaren birbirleriyle hiç alâkası kalmamış iki yabancı, iki hür ve müstakil vatandaş vaziyetine girmemiş miydik?

— Evet.

— Yusuf bir kadınla bir dağda bir otomobil gezintisine çıksa ve yaralansa ben ona bir şey demeğe kendimde hak göreceğim miydik?

' — Şüphesiz hayır.

— İskandalı öğrendiği zaman beni vahşi bir gururla inkâr etmesi, adımı ağzına almaması mümkün değil miydi?

— Evet.

— Hattâ daha bedevce düşündüğünü farzederek benden, yahut o adamdan öc almağa kalkmasına bir mâni var mıydı?

— Hayır.

— Mademki o, büsbütün akla gelmez bir yol tutmayı tercih ederek kendisini tekrar karısı sıfatıyla insan içine çıkarma--yı istemişti. O halde bütün neticelere katlanacaktı.

Züleyha, hâlâ da bu fikrini değiştirmeye sebep görmediği, hattâ durup dururken kendisini müşkül bir vaziyete sokan Yusufun bu bedbahtlığına biraz da memnun olması lâzım geldiği halde oturduğu yerde içi içine sığmıyor, ona delicesine acıyordu.

Onlar, iki erkek, bu dakikada belki büsbütün başka şeyler düşünmekte, denize karşı sigaralarını içerek İzmirin üzüm, yahut belediye işlerini münakaşa etmekte idiler.

Fakat Züleyhanın bütün vehimleri ayaklanmıştı. Yusufu

\

ESKİ HASTALIK

183

bu küçük adamın karşısında eziliyor, aşağı cins bir insan muamelesi görüyor şüphesinden bir türlü kendini kurtaramıyor, ona kimsenin hakaret etmesini ve acımasını hazmedemiyeceğini anlıyordu. Gece, epey ilerlemişti. Muvaffakiyet yüzde yüzdü. Fakat bir türlü zihninden defedemediği bu sabit fikrin kendisine bir şaşkınlık yaptırmıştı, son dakikada her şeyi altüst etmesinden korktu.

Saat on ikiyi çalıyor, Şevket Bey, gözlerini uğuşturarak hafifçe esniyordu.

Züleyha, birdenbire kalktı. Gülerek:

— Nerede ise sevgili dayımızı uyutacağız... Artık gitmeli-. yiz, dedi ve onun itirazına meydan bırakmadan Yusufu seslendi.

Birkaç dakika sonra dışarda yalnız kalacağını düşünmek ona .bütün neşe ve canlılığını iade etmişti.

Karanlık sokak, sonra deniz ve Taşucu'nun dinlendirici kucağı... -

Yalnız, Yusuf son dakikada yine bir münasebetsizlik yaptı; Şevket Beyi ertesi gün Taşucu'nu görmeğe davet etti.

Fakat bu ilk karşılaşmadaki neşe ve samimiyet ihtiyar diplomatın endişelerini yatıştıramamıştı. Her şeyde olduğu gibi bu davette de bir gizli maksat kokusu seziyordu.

Ertesi gün Züleyha, geç vakit uykudan uyandığı zaman dayısından gelmiş bir mektup buldu:

Şevket Bey, büyük damadından aldığı endişe verici bir telgraf üzerine o sabahki ekspresle İstanbul'a hareket mecburiyetinde kaldığını bildiriyor, Taşucu'nu göremediğine üzülen ve yemeğini baharda Yusuf'a beraber İstanbul'a davet ediyordu.

XXVII

İzmir hastahanesindeki muayeneden kat'i bir netice alınamamıştı. Doktorlar, Emin Beyin vücut ve kalbini zayıf buluyorlar, fazlaca gördükleri üreyi düşürmek için ilâç veriyorlar ve bir yiyecek rejimi tavsiye ediyorlardı.

Gerçi bir zaman hastahane kalmaması da iyi olurdu amma, bu, pek zaruri değildi. Mademki burada kimsesi yoktu; bu mevsimde pek yorulmadan yolculuğuna devam edebilirdi. İlerde başkaca bir arıza çıkarsa artık iskelelerden birinde her hangi bir hekime müracaat ediverirlerdi. İhtiyarlık!

184

ESKİ HASTALIK

Ağustos'un son günleri idi. Akdeniz, ateş içinde yanıyordu. Taşucu barınılmaz bir hale gelmişti.

Gemiciler artık çıplak geziyorlar ve mütemadiyen kovalarla güverteleri yıkıyorlardı.

Sahilde serin bir köşe bulmak, bir parça nefes almak ümidi de kalmamıştı. Çıktıkları iskelelerde cılız ağaç, duvar, tente gölgeleri altında, boş dükkânlar içinde, bir sokak muharebesinin ölümleri vaziyetinde kendilerini bırakmış yarı çıplak insanlar serilip yatıyor, yalının yosunları, sokakların süprüntü-leri, pıhtılanmış bulaşık suyu dereleri, bakkal, kasap ve ahçı dükkânları havayı ağır bir koku ile dolduruyordu. Yusuf ile Züleyha, etraflarını saran haşerat bulutları, burada ne aramağa geldiklerini merak eder gibi bakan insanlar arasında ananevi çarşı, hükümet ve belediye meydanı ziyaretlerini bazan bitirmeden vapurlarına dar kaçıyorlardı.

Bü seyahatte Züleyhanın uğradığı her sıkıntıdan kendini mesul gördüğü anlaşılan Yusuf:

— Bu mevsim hiçbir zaman buralarda iyi değildir.. Bilirim... Fakat bu türlü süf aksı tesadüftür, şanssızlıktır, bir sıcak dalgası içindeyiz, diyordu.

Zaten fazla rötaları olduğu için artık sağa, sola bakmadan yoluna devam etmesini kaptana emretmişti. Fakat Taşucu, dokuz millik süratinin âzamisiyle fayrap ettiği halde, enginin bir noktasında bir mayi maden içine batmış gibi âdeta olduğu yerde çaballıyor görünüyordu.

Bir parça nefes alınabilen zaman, akşam üstünün bir iki saati idi.

Güneş büyüyüp kızarmağa başlarken denizde de hafif kızartılar beliriyor, vapurun güvertesinden bile hissedilmiyecek kadar alçaktan esen bir hafif rüzgârın enginde, kırların patikalarına benzer ince ince yollar açtığı görülüyordu. Sonra, tam gurup vaktinde bu yolların aralarındaki boşluklar biçilmiş ekin tarlaları renkleriyle sarıyor, gölgeden hendek kenarlarına, kuru sel çukurlarına, bahçe, çit ve tarhlarına benzer şekiller peyda oluyordu.

Züleyha, Marmarada da birkaç kere denizin böyle ova ve tarla manzaraları aldığını, sahilin gölge ve dumandan bahçelerle vapura doğru yürüdüğünü görmüştü. Fakat renklerin bu kadar net ve sabit kara manzaraları halinde mücessemleştigi-

ESKİ HASTALIK
185

ne burada ilk defa şahidoluyordu. Yusuf bile biraz hayal fukarası olmasına rağmen, bir akşam: — Serap içinde gidiyoruz.. Serap sade toprağı su gibi göstermez ya, bu da tersine, suyu toprak gösteriyor, demişti.

Fakat, gece ile beraber, havanın sıkıntısı tekrar artıyor, vapuru âdeta boğucu bir sis kaplıyordu. Açık kapısının önündeki saloncukta iki vantilatörün durmadan gürültü yapmasına rağmen, Züleyha, kamerasında barınamıyor, bir iki saat yatağında, karaya vurmuş bir büyük balık gibi çırpındıktan sonra kendini yukarı atıyordu.

Yusuf, bu vaziyete bir çare aramış, güvertedeki çadırı biraz daha teşkilâtlandırarak karısı için bir yatak odası şekline sokmuştu. Kendisi yün veya pamuktan her hangi bir maddenin vücuduna dokunmasına tahammül edemiyerek, güverteye serdiği bir hasırın üstünde gömleksiz yatıyor, Züleyha, buna itiraz ettikçe:

— Ne söylüyorsunuz..'. Ben sizi huylandırmaktan kork-masam tepemden aşağı bir kova deniz suyu geçirir öyle uyurum, diye gülüyordu.

Züleyha, âdeta hasta idi; yemeden, içmeden kesilmişti. Yusufun bunu farkederek beyhude münakaşalara kalkmasından korktuğu için yiyeceklerinin bir kısmını, gözünün önünde zorla küçük Halile yediriyordu.

Züleyhanın himayesinden şımaran ve âdeta Taşucu'nun imtiyazlı şahsiyetlerinden biri haline gelen küçük Halil, bir maskaralık icadetti.

Geceleri vapurun bordasındaki demirlerden birine bir çamaşır ipi, ipin ucuna büyük bir kumanya sepeti bağlıyor ve kendini bu sepetin içinde denize atıyordu.

Bütün tayfalar, geminin kenarına üşüşüyorlar ve on beş, yirmi dakika tatlı bir vakit geçiriliyordu.

Biç gece tahta bacak kaptan yalancıkdan kızmış, «Ben gayri senin zevzekliklerinden bıktım, ne halin varsa gör!» diye ipi bıçakla kesiyor gibi yaparak Halili birçok bağırıp yal-vartmıştı.

Bu eğlenceye gülenler arasında yalnız doktor eksikti. O zavallı, birkaç günden beri kamerasından çıkamıyacak kadar hasta idi. Yusuf, bunu, bazan sapsağlam insanları bile perişan eden sıcağa, bazan İzmir ilâçlarının ağırlığına veriyor, fazla

186

ESKİ HASTALIK

ESKİ HASTALIK

187

I

telâş göstermiyordu. İlâçları kesmişti, fakat havaya karşı yapılacak bir şey yoktu.

Züleyha, bir gün Emin Beyi kamerasında yoklamak istedi. Doktor, arkasında kirli bir beyaz entari ile yatağında iki büklüm oturuyordu. Yüzünü yine o rahle önünde kitap okurken uyuyakalmış insan vaziyetinde, önüne yığıldığı yastıkların üzerine koymuştu. Tıraşı uzamış, çökük yanakları ince bir beyaz sakalla örtölmeğe başlamıştı.

Züleyhanın sesini tanıyınca gözlerini açtı ve gülümsedi. Onun suallerini dinlemiyor:

— Niçin rahatsız oluyorsunuz çocuğum, niçin benim için rahatsız oluyorsunuz?. Burası çok sıcak...

Hadi, rüzgâra çıkın... Biraz iyileşince ben de geleceğim, diye söyleniyordu.

Züleyha, teessürünü gizlemeğe, neşeli bir çehre almağa çalışarak ayak ucundaki ranzaya oturdu.

Hastanın ayaklarından biri yatağın kenarından sarkmıştı. Züleyha, fazla şişmiş görünen bu ayaktan gözlerini ayıramıyordu.

Bir küçük sehpa üzerinde bir bardak su ile bir limon şekeri külahının arasında Züleyhanın amber teşbihi duruyordu.

Doktor, bir aralık bu teşbihi aldı, titriye titriye öpmeğe, yüzüne sürmeğe başladı.

Bakışlarındaki gayritabîî parlıttan ve hareketlerindeki intizamsızlıktan Züleyha, onun bir nöbet geçirmekte olduğunu hissetti:

— Bir rahatsızlığınız mı var efendim? Bir şey istiyor musunuz? diye sordu.

— Size teşekkür ederim... Bu teşbihi verdiniz bana... Teşekkür ederim... Alı, bu teşbih... Ne iyi ettiniz de verdiniz onu bana...

İ'y Dili hafifçe peltekleşmiş, gözleri şaşılasmıştı. Yastıklarının üstünden kollarını uzatıyor, Züleyhanın ellerini tutup öpmek ister gibi hareketler yapıyordu:

— Ah, ne iyi ettiniz onu verdiniz de bana...

Züleyha, sesinin ve bakışlarının sükûnetiyle onu yatıştırmak isteyerek gülümsedi:

— Niçin böyle söylüyorsunuz efendim... Ne ehemmiyeti var?

Doktor, etrafına bakındı, büyük bir sır emanet etmek isteyenlere mahsus bir tavırla boynunu uzatarak, sesini alçaltarak:

— Bilmiyorsunuz çocuğum, bilmiyorsunuz, dedi, bu teşbihte bir hassa var... Onu yastığının altına koyup uyuduğum zaman...

Sözünü bitirmeğe cesaret edemiyor, sesi tıkanıyordu. Züleyha, sebepsiz bir ürperme hissetmekle beraber aynı sakin sesle sordu:

— Yastığının altında teşbihle uyuduğunuz zaman ne oluyor?

— Peygamberi rüyamda görüyorum. Uzun siyah cübbe-siyle, siyah sakaliyle üzerime eğiliyor, mis kokulu dudaklarıy-le beni öpüyor...

Bunu söylerken hafifçe kıstığı gözlerinden yaşlar akıyor, yanaklarını ıslatıyordu.

Züleyha, Emin Beyin bir akşam üstü kendisiyle konuşurken uzun zamandan beri itikadını kaybettiğini, Allahla Peygamberle alâkası bulunmadığını biraz esefle söylemiş olduğunu hatırladı.

Sebeup meydanda idi. O, yüzünü yastığa koyarak uyku ile uyanıklık arasındaki bulanık şuur haline düşünce, amber kokusu pamukların arasından sızıyor, biçarenin hasta başında bu rüyanın doğmasına sebeb oluyordu.

Züleyha, o gün çok fena bir hisle doktorun kamarasından ayrıldı ve bir daha ortaya dönmeğe kendinde cesaret bulamadı. Yusufun, onun gittikçe iyileşmekte .olduğuna dair verdiği teminata inanmış görünüyor, fazla tafsilât sormuyordu.

Akdenizde sıcak dalgası hâlâ devam etmekte idi. Taşucu, artık hiçbir yere uğramadan yürüyor, Züleyha, nerede bulunduklarını, uzakta tüten dumanlara benzeyen sahillerin nereleri olduğunu Yusuftan ve küçük Halilden öğreniyordu.

XXVIII

Züleyha, bir sabah güvertedeki yatağında derin bir sükûnet hissiyle uyandı. Vapur durmuştu. Yattığı yerden eliyle tentesinin eteklerini araladı ve alaca karanlıkta küçük bir kasabanın henüz sönmemiş sahil fenerini gördü. Birkaç yüz metre ilerde bir karaltı seçiliyordu. Züleyha, dikkat edince bunun Taşucu'nun küçük sandalı olduğunu farkettiler.

Uğranacak iskeleleri daima evvelden haber veren Yusuf, dün akşam bir şey söylememişti. Sandalın bu saatte karaya

188

ESKİ HASTALIK

gitmesi garipti. Her halde bir türlü akıl erdiremediği liman ve pratika muamelelerinden biri için olacaktı.

Züleyha, perdesini tekrar kapadı ve yatağında bir yandan bir yana dönerek uykusuna devam etmek istedi. Fakat Taşu-cu'nun sandalı bir türlü zihninden çıkmıyordu. Beş, on dakika boş yere uyumağa çalıştıktan sonra âni bir kararla yatağından kalktı; yanındaki hasır koltuğun üstünde duran mantosuna sarınarak dışarı çıktı.

Küçük Halil, kaptan köprüsünün altında sakallı bir tayfa ile konuşuyordu.

Halilin bu saatte uyanık bulunması da garaıptendi. Küçük muço, arkası dönük olduğu için, Züleyhayı görememişti. Fakat sakallı tayfanın bir şey söylemesi üzerine telâşla başını çevirdi.

Züleyha, onu bir işaretiyle yanına çağırmıştı.

:— Halil, neredeyiz? dedi.

— Fethiyede Hanımefendi...

— Niçin durduk?

— Vallahi bilmem ki...

Halilin yalan söylediği anlaşılıyordu. Züleyha, suallerine devam etti:

— Biraz evvel bizim sandal karaya gitti... Sebebi ne?

— Yusuf Bey gitti Hanımefendi..

— Yusuf Bey mi? Bu saatte ne münasebet? Yanında kim vardı?

— Kürekçiler...

— Daha başka?..

— Doktor Bey de gitti.

— Doktor Bey de mi?

Küçük Halil, artık doğru konuşmak mecburiyetinde olduğunu anlamıştı:

— Dün gece Doktor Bey pek ziyade hasta idi... Siz yattıktan sonra daha ziyade hastalığı arttı... Yusuf Bey, sabaha kadar hiç yatmadı, yanında oturdu.

— Sen yanlarına girdin mi?

— Evvelâ öteberi götürüyorduk... Sonra: «Hasta iyice... Siz yatın!» diye bizi yatmağa gönderdi.

— Kaptan nerede?

— Bilmem... Kamarasında...

HASTALIK

189

— Peki, Doktor Beyi nereye götürdünüz?

- Hastahaneye götürdü.
- Gidecek halde miydi?
- Yusuf Bey kucağında sandala indirdi... Zaten kaç okkalık insan ki zavallı...
- Giyinmiş miydi?
- Entarisinin üstüne paltosunu sarmıştı Doktor Bey.. Züleyha, birdenbire asabileşti:
- Halil, sen ağzında bir şeyler geveliyorsun, dedi. Yoksa Doktor Bey öldü mü?

Böyle bir şey varsa Halilin saklamaması için hemen hemen lakayt bir tavır alıyordu.

Fakat küçük muço bu defa şüphe edilemeyecek bir saffetle yemin etti:

- Vallahi... Kardeşime kavuşmıyayım yalan söylüyorsam...

Züleyha, küçük Halilden aldığı izahatı kendi tahminleriyle tamamlayarak:

- Anlaşılan Doktor, geceyi çok fena geçirdi, dedi. Yusuf, telâşlandı ve vapuru en yakın iskeleye yanaştırarak adamcağızı hastahaneye götürdü.

Bu düşünce, onu tatmin eder gibi olmuştu. Bu sabah, havada nedense hafif bir serinlik vardı.

Züleyha, güverte parmaklığına dayanarak sahili, kasabayı seyretti. Bundan usandığı zaman da aşağı indi, uzun uzun yıkandı, giyindi. Sonra tekrar güverteye çıkarak küçük Halilin getirdiği kahvaltı tepsisinin başına oturdu. Deniz, sığ ve şeffaftı; vapurun kenarında yeni yumurtadan çıkmış balık sürüleri kaynaşıyordu. Züleyha, bir vakit de onlara kahvaltı artıklarını atmakla eğlendikten sonra bir nöbet daha aşağı indi, bavullarını, elbiselerini yerleştirdi.

Sdatler geçtiği halde Taşucu'nun sandalı hâlâ görünürlerde yoktu. Vapur, hiçbir zaman ona bu kadar sıkıcı ve ölü görünmemişti. Hattâ bu tesir altında bu seyahatin artık fazla uzadığını düşündü ve Silifkeye varacakları zamanı hesaplamağa çalıştı.

Nihayet, aşağı salondaki kanapenin üzerine arka üstü yatarak kitap okumak istedi ve uyuyakakı.

190

ESKİ HASTALIK XXIX

Züleyha, tekrar uyanıp güverteye çıktığı zaman, garip bir manzara ile karşılaştı. Vapurun içinde daima yalınayak, ça-paçul bir kıyafette görmeğe alıştığı tayfalar, yeni elbiseler ve kasketler giymişlerdi.

Bunlardan bir ikisi, merdivene bağlı sandala inmişlerdi. Ötekiler karşı güvertede, kaptan köprüsünün altında sıra bekliyorlardı.

Küçük Halil, yere çömelmiş, tahta bacak kaptanın panta-lonunu fırçalıyordu. Onlar da yine Züleyhanın o zamana kadar görmediği bir kıyafette idiler.

Kaptan, siyah üniforma ve sıрма şeritli bir kasket giymişti. Elinde gümüş saplı kaim bir bastonun, ayağında tertemiz silinmiş lüstrin bir iskarpin tekinin, öğle güneşinin akisleriyle parladığı görülüyordu. Küçük Halil arkasında bedeninin bolluğundan, kollariyle paçalarının uzunluğundan kendine ait olmadığı anlaşılan bir gemici elbisesi vardı.

Züleyhayı kimse farketmiyor gibi olduğu halde o, güvertede görünür görünmez herkes yerli yerinde durmuştu.

Kaptan, küçük Halili bıraktı, bastonuna dayana dayana kış güverteye giden asma köprücüğü geçti ve Züleyhanın karşısında durarak selâm verdi.

Çehresine resmî bir ciddiyet vermek istediği halde çok müteessir olduğu ve kelimelerini aradığı anlaşılıyordu. Züleyha, ondan evvel davranarak:

- Galiba doktorcuğu kaybettik Kaptan Bey, dedi.

O, yine cevap veremedi. Parmağıyla vapurun bayrağını gösterdi. Evvelâ, bir şey anlamıyan Züleyha, sonradan bu bayrağın yarım çekilmiş olduğunu gördü.

Kaptan, kendi za'fına kızıyor gibi kaşlarını çatarak, mendiliyle burnunu, bıyıklarını silerek:

- Allah bakidekilere ömür versin... Ne yapalım ihtiyardı, dedi.

- Yusuf Bey dışarda mı?

- Evet.

- Siz galiba cenazeye gidiyorsunuz.

- Evet... Yarım saat "evvel çocukların bir partisini İkinci ile gönderdim. Şimdi de izninizle ben gidiyorum... İki saate kalmaz hepimiz buradayız... Yalnız, Halil çok yalvardı. Hissi-

ESKİ HASTALIK

191

yat işi olduğu için bir şey diyemem. Bilmem sizin bir hizmetiniz olacak mı?

Züleyha, ayaklarının ucuna basarak düşündükten sonra:

- Gidecek tabîî, dedi, yalnız on dakika beni beklemenizi rica ederim.

Kaptan, birdenbire anlamadı:

- Yani ne yapacaksınız? diye sordu.

- Beni de beraber alacaksınız.

- Sizi mi? Nasıl olur?

— Ben de bir arkadaş değil miyim? Kaptan, dikkatle gülümsedi:
— Elbette... Allah ömür versin... Fakat Yusuf Bey bilmem ki ne der?
— İzin vermez mi diyeceksiniz?
— Yok, estağfurullah... Yalnız üzülmeyi istemiycek de... Her halde siz kalsamz daha iyi olur... Farz-ı kifayeyi biz yapacağız.
— Demin hissiyat işi diye gayet güzel ve insani bir kelime sarfettiniz. Gerçi geminin süvarisi, âmiri sizsiniz amma, küçük Halile verdiğiniz müsaadeyi benden esirgemeğe hakkınız yok.
Züleyha, bunları söylerken eliyle tahtabacak kaptanın bastonunun gümüş sapma dayanan elini okşamıştı. Bu jest onun arasına doktorla konuşurken yaptığı bir hareketti. İkisi de bunu hatırladılar ve birbirlerine gülümsediler. Fakat gözleri o kadar dolu idi ki, bu vaziyette karşı karşıya dururlarsa bir kaza çıkacağını anladılar. Züleyha, acele acele lombar merdiveninden indi; kaptan, yarım bayrağa bir kere daha baktıktan sonra geri döndü.
On dakika sonra Züleyha, hazırıldı. Siyah elbisesi olmadığından koyu lâcivert bir elbise giymiş, yaka fazla fantezi olduğu için siyah eşarpiyle boynunu sımsıkı kapamıştı.
Kaptan, sandaldaki gemicileri tekrar güverte)^ çıkarmıştı. Ayağına bakmıyarak Züleyhayı Taşucu'nun merdiveninden kendi eliyle indirmek istedi, fakat bastonunun ucu merdivenin bir deliğinin arasına kaçtı; üniforması ve sırmalı kasketiyle balıklama denize uçmasına bıçak sırtı kaldı. Bereket versin kuvvetli bir genç tayfa, onu tam vaktinde belinden kavriya-rak tehlikenin önünü aldı.

I

192

ESKİ HA STALIK

Kaptan, iki kürekçi ile küçük Halilden başka kimseyi sandala almak istememişti.

Züleyha, buna itiraz etti:

— Neden? Hep beraber gidelim. Daha iyi, dedi.

Fakat kaptan, bunu reddetti. Sandal, küçüktü. Zaten nasıl olsa geri kalanları almak için bir iki parti gelinip gidilecekti.

Kaptan, bu adamcağıza niçin bu kadar acıdığını bir türlü kendi kendine izah edemiyordu.

Zaten ihtiyardı, diyordu. Bakacak kimsesi yoktu. Parası yoktu. Ölüm bir cihetten de hayırlı oldu.

Cenazesi de yüzüstü kalmıyor.. Kendisinden yüksünmiyen arkadaşlar, helâl hoş olsun, son vazifelerini yapıyorlar... Böyle olduğu halde bu ihti-yarcık, yüreğimin başını sızlattı.

Züleyha, sandalın kenarından parmaklarını suya salıvererek düşünüyordu: İhtiyarlık! Asıl buna acımak lâzım gelmez miydi? Gençlikteki ölümler bir nevi kaza ölümleri idi; tesadüfler ve talihsizliklerin getirdiği bu kazalar önlenebilirlerdi de. Fakat ölüm, ötekiler için, ihtiyarlar için ümitsiz ve çaresiz bir' mahkûmiyetti ve asıl acılığı burada idi.

Bunlar, kaptanla konuşulacak şeyler olmadığı için Züleyha, susuyor, parmaklarının arasında taranan sulara bakarak dinliyordu. Maamafih, belki asıl haklı olan bu kaptan ve hayat ile ölüme onun normal halk adamı göziyle bakabilenlerdi. Her halde bir insanın elli, altmış, yahut yetmiş, seksen sene yaşamakla tatmin edilmiş ve istenecek bir şeyi kalmamış olacağını tasavvur ve kabul etmek güzel şeydi.

Başına arkasındaki uzun kollu ceketin kumaşından kareli bir yün kasket giymiş siyah gözlüklü bir küçük ihtiyar, kaptanla Züleyhayı çarşıdan, dar sokaklardan ve kapalı dükkân kepenkleri arasından geçirerek muvakkithane gibi bir yere soktu.

Yusuf, burada aralıksız bir kahve iskemlesine oturmuş, fakir kıyafetli birkaç kişi ile konuşuyordu.

Başını çevirip Züleyhayı görünce sevinçle yerinden fırladı, yanma geldi.

Fakat bu sevinci yersiz buluyormuş gibi çehresini çatarak:

— Siz neye geldiniz? dedi.

ESKİ HASTALIK

193

— Niçin gelmiyeyim?

— Rahatsız olacaksınız... Üzüleceksiniz... Ben gelmeden haber bile vermemelerini söylemiştim...

— Emrinizi yaptılar amma ben hazırlığı görünce anladım.

— Keşke vapurda kalsaydınız... Fena ettiniz. Züleyhaya bunları söylerken âdeta azarlar gibi tavırlar alıyordu.

Fakat onu burada yani başında görmekten duyduğu memnuniyeti de gizliyemiyor, karısının İstanbul'dan beri galiba ilk defa ellerinin içine aldığı ellerini bırakmıyordu.

Züleyha, bir şey söylemeden gözlerini önüne indirdi: Babasının öldüğü geceyi, kendisini iri vücuduyla ilk defa ağıladığını gördüğü Yusuf'un kucağına nasıl bıraktığını görüyordu. O gece bu kadar senelik

evlilik' hayatlarında ilk ve son anlaştıkları gece olmuştu. Şimdi de kocasının ellerini sıkkan ellerinde aynı zevkin bir bakiyesini buluyor gibiydi.

Ne olacakları belli değildi. Fakat ilerde her hangi bir sevdiği insanı-kaybederek yaralanacağı gün veya gece bu adamı yanında arıyacağını hissediyordu. Acaba karılık' ve kocalık denen ve birçok insanları bütün anlaşmazlıklara, bedbahtlıklara rağmen, birbirlerinden ayrılmaz hale getiren bağ bu nevi ufak tefek itiyatların bir muhassalasını mıydı?

Züleyha, kendini tutamadı, ağlamağa başladı. Yusuf, hepsini birden doktora ait zannettiği bu yaşlar karşısında erkeklik vazifesini hatırlamamazlık edemezdi. Derhal metin bir tavır alarak:

— Ağlamayın ne yapalım... Ölüm haktır, dedi ve tahta-bacak kaptanla herkesin mahut tesellisini ilâve etti:

— Zaten ihtiyardı...

Yusufun biraz evvel konuştuğu adamlar ayakta bekliyorlardı. Yusuf: «Benim arkadaş...» diye Züleyhayı onlara tanıttı, «Merhumu çok severdi de, dayanamadı, cenazesine geldi.» diye izahat da verdi.

Kasketli ihtiyar, bunu bir mazeret şeklinde alarak:

— Zıyanı yok.. Kadın, erkek hep bir... Yerliler pek yapmazlar a... Burada niemur ailelerinden cenazeye gelen kadınlar oluyor, dedi.

Yusuf, muvakkıthanedeki ihtiyarlardan birini karısına «Sabık müftü efendi..» diye takdim etmişti.

«Eski Hastalık» F. : 13

n.»tt.i HASTALIK

Genç adam, biraz evvel onlarla öteden, beriden konuşurken müftü ile ahabap çıkmıştı. Daha doğrusu kendinin değil de, babasının ahababı... Müftü efendi birçok sene evvel Yusuf daha dünyada yokken Silifkede onun babasını tanımıştı. Yusuf, bu rabıtayı kendisiyle olan şahsi bir dostluktan daha kuvvetli buluyor ve ihtiyar adamla konuşurken âdeta rikkatten gözleri yaşıyordu. Müftü, sıcağa rağmen semaverle çay pişirmişti. Züleyha, kocasının hoşuna gideceğini hissettiği için müftünün ikramını kabul etti; oradaki sandalyelerden birine oturarak bir küçük bardak çay içti.

Yusuf, sık sık yerinden kalkarak dışarı çıkıyor, kapının önünde birtakım adamlarla konuşuyor, alçak sesle emirler veriyordu.

Züleyha, bir aralık onunla göz göze geldi:

— Hastahaneye gitmiyecek miyiz? diye sordu. Yusuf, hayretle gözlerini açtı:

— Hangi hastahane? Sonra, hatırlıyarak:

— Evet, dedi, ben size öyle haber bırakmışım... Fakat buraya geldiğimiz zaman, hastahanelik işimiz kalmamıştır. İster, misiniz görelim ... Şuracıkta..

Züleyhayı, taşları yosun bağlamış iki yüksek duvar arasında dar bir geçitten geçirdi, kemerli bir taş kapıdan bir avluya soktu. Burada bir taşın üstünde şal taklidi bir soluk Acem basmasına sarılmış bir tabut duruyordu.

Avluda bir siyah sokak köpeğiyle oynıyan üç, dört yaşında bir çocuktan başka kimse yoktu.

Züleyha, daha ziyade ilerlemeğe cesaret edemiyor gibi kapının yanında durmuştu.

Yusuf:

— Her şey hazır, dedi, öğle namazını bekliyoruz... Siz mutlaka mezarlığa gelecek misiniz?

— Bir mahzur var mı?

— Hayır... Müteessir olmayınız diye... Bahusus siz böyle merasime alışık da değilsiniz...

— Ölümü tabîî görmek lâzım... Demin «buraya geldiğimiz zaman hastahanelik işimiz kalmamıştı» dediniz. Yolda mı öldü zavallı?..

Yusuf, bir tereddütten sonra itiraf etti:

ESKİ HASTALIK

195

— Hayır... Daha evvel... Vapurda.. Gece yarısından biraz sonra...

— Küçük Halil beni aldattı..

— Aldatmadı. O da bilmiyordu. Hattâ vapurda kimsenin, haberi yoktu... Tabîî kaptan müstesna...

— Niçin?

— Denizciler vapurda ölüyü uğur saymazlar da... Doktor, benim kucağımda öldü... İnanılmayacak kadar sakın ve kolay bir ölüm... Ortalığı telâşa vermek manasızdı. Uyuduğunu söy-liyerek çocukları yatmağa gönderdim. Ortalık ağarmcaya kadar kendim bekledim... Sonra da zavallıyı paltosuna sardım, kucağımda sandala indirdim. Kürekçiler onun öldüğünü karaya çıkacağımız zaman farkettiler.

Bütün geceyi bir ölü ile başbaşa geçirmek, sabahleyin gün ağarırken onu bir hasta çocuk gibi paltosuna sararak kucağında taşımak!

Bu adamın teessüründeki vakara, vefa ve mülabbetinde-ki nümayışsizliğe hayran olmamak hakikaten kabil değildi.

Metin ve kuvvetli erkek denen insan besbelli bu neviden insanlar olacaktı.

Biraz sonra ezan okundu; cami meydanında bir kalabalık toplandı. Yusuf, öteye, beriye başvurarak birkaç mektep çocu-ğıyle yirmi kadar asker getirmeğe muvaffak olmuştu. Taşucu'-nun tayfaları, tabutu meydandaki musalla taşma getirdiler. Tahtabacak kaptan sırmalı kasketi, gümüş saplı bastoniyile önde yürüyordu. Yusufun terziye ısmarlamış olduğu bayrak da o esnada yetişip geldi. Fakat onu tabuttaki cami örtüsünün üzerine yerleştirmeyi beceremedikleri için Züleyha, ilerledi ve yardım etti.

Züleyha, Yusufun siyah paltolu, karışık beyaz sakallı bir ihtij'ar adamı öteye, beriye koşturduğuna dikkat etmişti. Biraz sonra mezarlıkta komik bir kaza oldu. Cenaze gömülürken bu adam da kürekle mezara toprak atanların arasına karışmıştı. Fakat zayıf ve ihtiyar olduğu için, ıslak toprağa saplanan küreği çıkarmakta güçlük çekiyor, ayaklarından birini küreğin demirine dayıyarak sapını var kuvvetiyle geriye basıyor-

196

ESKİ HASTALIK

du. Bir defasında kürek birdenbire yerinden fırladı, paltolu adam sırtüstü yere düşerek bacakları havaya kalktı.

Mezarın karşı tarafında sakallı bir körün yanın sesle Kur'-an okumasına rağmen cemaat arasında bir kahkaha koptu. Hattâ adamcağızı kolundan yakalıyarak ayağa kaldıran, iki adım ileriye fırlıyan kasketini alıp başına koyan Yusuf da gülmekten kendini alamıyordu.

Züleyha, bu adamın arkasındaki palto ve kasketin, doktorun palto ve kasketi olduğunu o zaman farketti.

Biraz sonra kalabalıktan ayrılıp kendi kendilerine şehrin sokaklarına daldıkları zaman da ihtiyarın arkalarından geldiğini görünce, Züleyha: «Kim bu adamcağız?» diye sordu.

Yusuf:

— Dünyada dertli adam mı ararsınız, dedi. İhtiyar bir Giritli... Vaktiyle memleketinde epeyce de bir adammış. Bizim zavallı doktor gibi onun da birkaç ay evvel bir oğlu ölmüş ve adamcağız sokakta kalmış... Müftü, arasına yardım ediyormuş, amma, onu da dinlediniz, çoluk çocuğunu zor besliyor fakara... izzetinefsini kırmadan eline beş on para vermek için öteberi iş gösterdim... Pek bir işe yaramadı amma, bizim için düştü; kafasını şişirdi, daha ne yapsın biçare?..

Yusuf, mezarlık vakasını hatırlıyarak yine gülmeğe başlamıştı. Fakat bu sefer kendini tutmağa mecbur olmadığı için-serbestçe makaraları koyuveriyor, sokaktan gelip geçenleri kendine baktırıyordu.

Züleyha, gülerek sordu:

— Niçin arkamızdan geliyor?

— "Verdiğimiz para ile hilliyatı besbelli çok şahane buldu. Minnetini ifade için bizi sandala kadar teşyi edecek galiba..

— Hilliyat nedir?

— Doktorcuktan miras kalan palto ile kasket... Entari ile gömlek de vardı amma, onları bir yere bırakmış olacak... Her halde onları da giyer.

Züleyha, durmuştu. Bir çocuk tavriyle elini sallıyarak ihtiyarı çağırırdı:

— Siz gelsenize buraya...

— Babafendi seni çağırıyorlar... Burada ona umumiyetle «Babafendi» derlermiş.

İhtiyar, tereddütle yaklaşıncı Züleyha sordu:

— Düştüğünüz zaman bir yeriniz acıdı mı? Babafendinin sevimli bir çehresi vardı. Onlarla beraber kendisi de gülmeğe başladı. Bir yandan kafiyen canının yan-madığını temin ederken, bir yandan da ensesini çevirerek ve uzun beyaz saçlarını elleriyle ayırarak kafasındaki kocaman bir şişi gösteriyordu.

— Canım acımadı, fakat çok korktum...

— Neden?

— Başım tabutun kapağına çarptı. Ölmeden tabuta girdik maşallah...

Babafendinin tatlı sözlü ve şakacı bir adam olduğu anlaşılıyordu. «Başım», «Maşallah» gibi kelimeleri «basım», «maşallah» diye telâffuz ediyordu.

Aynı zamanda da çok terbiyeli idi. Züleyhanın beraber yürümeleri hakkındaki teklifini reddederek arkada kalıyor, ona söz söylerken paltonun altındaki paçavraları saklamak için göğsünü kavuşturuyordu.

İskelele gelmişlerdi.

Züleyha, elini sallıyarak:

— Allahaismarladık Babafendi, dedi. Yalnız size bir şey soracağım... Bana merak oldu da... Sizin ne güzel beyaz dişleriniz var... Takma mı onlar?..

Giritli gülümsedi:

— Keşkâ öyle olsa, hanumefendi, dedi, satardım; parasiyle öteberi yiyecek alırdım.

Bu cevap, onları tekrar güldürdü. Züleyha, kocasına:

— Keski doktorun öteki eşyalarını da Babafendiye verseydik; dedi.

Yusuf, başını sallıyarak cevap verdi:

!— Ona imkân yok... Mirasçılarına dağıtılmak üzere onları hükümete teslim etmek mecburiyet-i kanuniyesindeyiz...

— O halde müsaade ederseniz ben de Babafendiye bir hediye vereyim.

Verilecek şey paradan başka bir şey olamazdı. Fakat ihtiyarda büyük sefaletine rağmen, o kadar az dilenci hali vardı ki, Züleyha çantasına soktuğu parmaklarını çıkarmaktan âdeta utanıyordu.

Ayrılacakları zaman Züleyha:

— Babafendi, haydi beraber gidelim, dedi.

İhtiyar, düşündü; bu, ümidedilmeyecek kadar güzel şakaya tatlı tatlı gülümsedi:

— Hadi gidelüm, dedi.

— Buradan ayrıldığınıza üzülmez misiniz? Babafendi yine gülerek omuzlarını silkti:

— Hanlari, hamamlari, çoluk çocuklari kime birakacağız? dedi.

Bu defa, Yusuf söze karıştı, Züleyhaya:

— Biliyor musunuz... Sizin şaka diye söylediğinizi ben sahiden düşündüm. Çiftlikte öteki adamlar arasında o da pekâlâ geçinip gider.

Züleyhamn kalbi çarpıyor, gözleri parlıyordu. Babafen-diyle çabucak pazarlığı kestiler. O, nereye gidileceğini bile sormuyor, karışık saç, sakaliyle, sahipsiz kalmış bir iri çoban köpeği gibi peşlerine takılmağa hazırlanıyordu.

Yusuf, bu hâdisenin Taşucu halkını da memnun edeceğini ve vapurda hiç olmazsa bir iki gün devam edecek neşesizliği gidereceğini umuyordu.

Babafendinin kasabada ne yatağı, ne eşyası vardı. İskeleye duran hamal kılık birine:

— Evlât... Ben gidiyorum... Bildiklere selâm söyle... Hak-larini helâl etsinler.

Demekle bütün işlerini bitirmiş oldu. Fakat o, besmele çekerek, paltosunun eteklerini kaldırarak sandala bineceği zaman, Züleyha güldü:

— Bir şartım var, o kasket ile palto dışarıda bırakılacak... Ben size vapurda başkasını bulurum, dedi. XXX

Doktorun ölümü Taşucu'nda korkulduğu kadar neşesizliğe sebeb olmamıştı.

Yalnız bir iki gece Sakızlının çalgısı durmuş ve tayfalar erkenden yatmışlardı.

Babafendi, doktorun arkasından çıkan paltoyu nasıl sıcaklığına giydiyse onun kamaradaki yatağına da öylece girip rahat bir uyku çekmişti. Gerçi bu kamara aslında ikinci

ESKİ HASTALIK

199

süvari kamarası idi; sırf Yusuf Beyin hatırı için bu sefere mahsus olarak doktora verilmişti. Babafendi bugünkü içtimai seviyesi itibariyle onun kapısından bile bakacak adam değildi. Fakat ikinci kaptan, besbelli bir ölü kamarasına hemen girmekten ürktüğü için onu kendi rızasıyla ihtiyar Giritliye bırakmıştı.

Babafendi, biraz gayretle doktorun babası olacak yaşta . bir adamdı. Fakat dişleri gibi vücudu da bembeyaz, sapasağlam kalmıştı. Ayağında Yusufun eski pantolonu, arkasında onun göğüs ve kolları çıplak bir spor gömleği, başıboş bir ço-mar gibi vapurun içinde oradan oraya dolaşıyor, her yere, her işe burnunu sokuyordu.

Babafendi, derebeyi yaradılışında bir adamdı. Birkaç gün içinde Taşucu halkının başına bir kel kâhya kesilmişti. Mutfakta patateslerin kabuğunu elleriyle beraber soyan ahçı-dan, tahtabacak kaptanın kumandalarına kadar her şeye karışıyor, itiraz ediyordu.

Fakat tecavüzlerini anide şakaya boğduğu gibi, kızılacak yaşı da çoktan geçmiş olduğundan herkes onu hoş görüyor, hattâ sevmeğe başlıyordu. Bir ihtiyar insan göğsünden nasıl çıktığına şaşılacak kadar dik, gür bir sesi vardı. Yiyip içtikçe bu ses büsbütün açılıyor, sakın gecelerde külhanbeyi tayfalardan birinin alay için sorduğu bir gizli suale kendince yavaş sesle verdiği cevap boru gibi vapurun içinde öterek herkesi güldürüyordu.

Hele makam ile Rumca bir mevlût okuyuşu vardı ki, bütün tayfalar gibi Yusufu da eğlendirdiği için hemen her gece tekrar ediliyordu.

Babafendinin büyük kusuru çok söylemesi idi. Bir kere lâkırdıya başladı mı duramıyor, karşısındaki yürüyüp gidiverse hikâyesinin arkasını önüne çıkan herhangi bir kimseye anlatmakta fark göremiyordu.

Maamafih, iz'anlı ve saygılı tarafları da vardı. Züleyha-dan çok yüz bulduğu halde şımarıyor, vapurun bir harem dairesi telâkki ettiği kış güvertesine kafiyen ayak atmıyordu. Hattâ tayfalardan iş için sık sık oraya geçenler olursa: «Ne arıyorsun bre orada? Ahirdir orası be oğlum? Görmüyor misin ki familya vardır orada?» diye çıkışıyordu.

200

ESKİ HASTALIK

ESKİ HASTALIK

201

Daha garibi Züleyha bazan konuşmak, yahut bir şey vermek için yanma çağırdığı zaman da Babafendi nazik bir tavırla:

— Affedersiniz Hanumefendi... Siz buraya teşrif edin, diye onu kaptan iskelesi altındaki güverteye davet ediyordu.

Yusuf'un güzel bir müşahedesi vardı:

— Taşucu, bir ada muhacirleri vapurudur, diyordu, Lim-niden Kıbrıs'a kadar her adadan insan var... Bir Giritli eksikti... Şimdi onu da tamam ettik.

Fakat Babafendi, Taşucu'nda yalnız Giridi temsil etmekle kalmıyor, onun ötekilere karşı üstünlüğünü, hâkimiyetini tanıtmak için politika yapmağa da savaşıyordu. Bazan:

— Birakin bre cahil çocuklar... Ayıp deyildir onlara ada diyorsunuz? gibi sözlerle vapurda âdeta fitne çıkarıyordu.

Yalnız; dişleri gibi parlak hâfızasıyla miralay Vasos'un sergüzeştini Venizelos'uri çocukluğunu bütün tafsilâtıyla hatırlayıp anlattığı halde, Babafendi, şimdi bu yabancı vapurla nereye, ne yapmağa gittiklerini bir türlü hatırında tutamıyor, Züleyha'ya ikide birde:

— Rica ederim Hanumefendi... Nerede gideceyiz?.. Göl içidir nedir orası? Ben de orada oturacağım?

Yolunda sualler soruyordu.

Züleyha, bir dakikada verilmiş bir kararla kim olduğunu, nereye gittiklerini bilmediği insanlara takıliveren, yarı yolda bırakılırsa nerede öleceğini düşünmeyen bu ihtiyardaki gamsızlığa, tevekküle hayran oluyordu. Hayata bu kadar emniyet, hakikaten kıskanılacak bir şeydi.

Maamafih, doğrusunu söylemek lâzım gelirse, kendisi de gideceği yer ve istikbali hakkında şimdilik bu ihtiyardan fazla bir şey biliyor değildi. Yol yakınlaşmıştı. Meis'i, Finike'yi, Kilidonya burnunu geçtikten sonra başlayan sahillerde, arasıra yine Yusuf'a uğradığı iskelelerde Gölyüzü'nün kendine mahsus renklerini ve kokusunu bulmağa başlıyordu.

Evet, yolculuğun sonu geliyordu. Nihayet, birkaç gün içinde yine insanlar arasına girmek, bu saatte ne olacağını tahminden âciz bulunduğu bir hayatın sergüzeştlerine göğüs vermek lâzım gelecekti. Denizin ıssızlığından süzülüp geliyor gibi olan güzel sükûnetini kaybetmişti. Silifkede başta kaynanası olmak üzere kendisini karşılayacak çehreleri şimdiden görüyor, kalbi garip bir heyecan ile çarparak gözleri kararıyordu.

XXXI

Yine boğucu bir sıcak dalgasının Taşucu'nu sardığı bir öğle sonu idi.

Antalyadan beri açıktan giden vapur, başını karaya çevil-miş, kayalık bir burnu döndükten sonra bir koyun ortasında durmuştu. Garibi şu ki, etraftaki yeşillik arasında eve, köye benzer bir şey de görünmüyordu.

Yusuf, saatlerden beri güverte'deki şezlongunda sessiz, sa-dasız yatan karısına yaklaştı. «Uyuyor musunuz?» diye sordu.

Züleyha, doğrularak:

— Hayır, dedi, etrafı seyrediyorum.

— Bomboş bir sahilde niçin durduğumuzu sormuyorsunuz?

— Sıcak bugün beni o kadar aptallaştırdı ki, akıl edemedim. Her halde yine bir sürpriz olacak.

— Onun gibi bir şey... Vilâyetimizin deniz hudutları içine girmiş bulunuyoruz... Anamur burnu civarındayız. Yarın sabah, Allah kısmet, ederse, Taşucu'nda olacağız... Binaenaleyh bugün seyahatimizin son günü... Programın veda numarası olarak size bir pîâj eğlencesi ikram etmek istedim... Dikiliyi çok beğenmiştiniz... Bizim de orası kadar güzel plajlarımız olduğunu size göstereceğim...

! Züleyha, gülmeğe başladı:

— Vilâyet rekabeti öyle mi?

— Galiba biraz da hastasınız bugün... Şimdi bu güzel koyda bir deniz banyosu yaparsınız. Bir şeyiniz kalmaz.

Biraz sonra Taşucu'nun sandalı Yusuf ile Züleyhayı bir keçi boynuzu korusunun kenarına bırakıyordu.

Züleyha, karaya çıkınca ağaçların arasında bir parça yürümeğe ihtî'acı olduğunu söyledi.

— Deniz tutar gibi bir hal... Şimdiye kadar hiç olmamıştı. Sudan ziyade gölgeye ihtiyacım var, diyor, ikide birde ağaçların altına oturarak avuçla yerden aldığı toprakları kokluyor-du... Yusuf:

ESKİ HASTALIK

— Hakınız var... Bugün yolculuğumuzun yirmi sekizinci günü... Hemen bir yarım devriâlem seyahati... Usandınız artık, dedi.

Züleyha, Yusufun alınmış olmasından korktu; gülerek:

— Hayır, hayır... Bu seyahat için kafiye söz istemem, dedi. Taşucu'nu hiç unutmıyacağım.

Kendilerini yapayalnız sandıkları bu koruda karşılarına çıkan iki kız çocuğunun peşine takılarak bir karpuz tarlasına gittiler. Babafendiye benziyen bir ihtiyar Giritli onları bir büyük bostan kuyusunun yanında bir çardağa misafir etti. Dualar, senalarla karpuzlar kesti. Yusuf, o gün karaya çıkarken fotoğraf makinesini de boynuna asmıştı.

Züleyha, Giritlinin torunu olan kız çocuklarını yanma alarak birkaç poz resim çıkarttı. Sonra ortalık biraz serinleyince yine ağaçlar arasında dolaşa dolaşa deniz kıyısına indiler.

Burası Dikili plajı gibi geniş bir kumsaldan ibaret değildi. Akdenizde büyük lodos fırtınaları koptukça koya hücum eden dalgalar sahili arızalarla doldurmuştu: şurada karadan kopmuş ve üzerinde hâlâ ağaçlarının kökleri belli olan bir adacık; ötede bir kayanın dibine suların açtığı bir büyük kovuk; daha ilerde uzun bir vapur iskelesinin enkazını andıran küme küme taş yığınları.

Etraftaki keçiboynuzları bazan sahile kadar yaklaşıyor, uzaktan beton teraslara benziyen dik ve çıplak setlerin kenarından denizin üzerine sarkıyordu.

Yusuf, ehemmiyetli bir iş yapar gibi öteye, beriye gidip geldikten sonra Züleyhaya bir yer intihabetti. Ayvalığın kırmızı mayosu bir el çantası içinde buraya da getirilmişti. Yalnız, Yusuf mayo ile beraber bir terlik falan getirmediğine te-eessüf ediyor:

— Ne olsa buraları biraz taşlıktır... Geçtim, ayağınızı falan kesersiniz, diyordu.

Hattâ: «Ben şu Giritli bahçıvanlara kadar bir gidip gelsem mi? Belki bir terlik falan buluruz... Tabii parasiyle.» diye sâf bir teklifte bulundu ve Züleyhayı güldürdü. O:

— Ne olur? Ayaklarımın mücevherleri dökülecek değil ya... diye yere, kumların üzerine oturuyor, mesele kalmadığını anlatmak için iskarpinlerini, çoraplarını çıkarmağa başlıyordu.

ÜSKİ HASTALIK

203

Yusuf, Züleyhanın mayosunu, havlusunu bırakarak:

— Siz şimdi Dikilideki gibi işinize bakın... Ben de şuralarda bir araştırma yapayım; bakalım olgunlarından biraz keçiboynuzu bulabilir miyim? dedi.

Bu, karısına banyo müddetince yalnız ve serbest kalacağını anlatmak için bir bahane idi.

Züleyha, Dikilide sığ denizin kumları üzerine oturarak geçirdiği saatin zevk ve sükûnetini unutamamıştı. Fakat burada bu pozu tekrar etmeğe imkân yoktu. Kıyıda beş, on adım uzaklaşınca sular derinleşiyor, diplerinde taşlar, yosunlar belirmeğe başlıyordu.

Biraz yürüdükten sonra yoruldu; bir kayanın kenarına çıkıp oturarak ayaklarını suya sarkıttı.

Kayanın dibinde gazoz şişelerine benziyen bir şişe vardı. Züleyha bu şişenin buraya nereden gelebileceğini düşündü. Sonra denizde kaybolan insanların şişelere mektup koyarak suya salıverdiklerine dair masalları hatırladı. Çocukça bir merak ile eğilerek şişenin içinde bir şey bulunup bulunmadığını görmeğe çalıştı. İşte bu esnada kumların üstünde hafif bir gölge, bir harelenme belirdi, sonra bir su yılanı süratle geçerek kayaların altında kayboldu.

Züleyha, bunu görünce hafif bir haykırıyla yerinden fırladı; kayanın üstünde ayağa kalktı.

Şimdi ne olacaktı? Bir daha suya ayağını sokmağa cesaret edemeyeceğini anlıyor, asabileşiyordu.

Biraz sonra çaresiz, Yu'sufa seslendi. Bereket versin o, pek uzaklarda değildi. Hemen cevap vererek sahile geldi; konuşmağa başladılar:

— Ne oldunuz?

— Sormayın... Yılan var... Burada kaldım.

— Korkacak bir şey yok... Onlar su yılanıdır... Bir zararları olmaz...

— Olabilir... Fakat sinir meselesi... Ayağımı suya sokunca vücuduma sarılacak sanıyorum...

Yusuf da gülüyordu:

— Bir ufak su yılanını nerede ise ejderha yapıp çıkaracaksınız.

Züleyha, utancından yalan söylemeğe başladı:

— Zannettiğiniz gibi değil... Birkaç kulaç...

•— Size öyle görünmüş olabilir...

!— Olabilir... Fakat buradan kurtulmak için bana bir akıl öğretmeniz lâzım...

— Akılla, tavsiye ile olacak şey değil... Gayret yine dayıya düştü.

— Ne dediniz? Anlamadım.

— Gayret dayıya düştü, dedim. Bu bir tâbirdir. Hulâsa-i meali biz oraya geleceğiz, demek... Sığ mı orası?..

— Bilmem, derin yerleri de var amma sığ denebilir.

!— Yani pantolonumun paçalarını iyice sıvırsam gelebilir miyim? Maamafih, bacaklarım uzun olduğu için...

Yusuf, paçalarını baldırlarına kadar sıvıyarak yürümüşü. Fakat deniz derinliği Züleyhanın tahmininden fazla idi. Su, Yusufun diz kapaklarını geçiyor, pantolonunu ıslatıyordu. Sağa, sola

hareketler yapar ve daha sığ bir geçit ararken ayağı bir çukura tesadüf etti; yarı beline kadar batıp çıktı.

Züleyha, mayosiyle kendini yakından göstermemek için tekrar kayanın üzerine oturmuştu.

— Olan oldu ne yapalım artık, diye ilerliyen Yusufun haline kahkahalarla gülmekten kendini alamıyordu:

— Sizi bu felâketlere uğrattıktan sonra bir de gülmek ayıp amma sinir... Yalnız dikkat edin... Yılan size de musallat olursa...

— Ben de yanınıza çıkarım... Taşucu'na imdat işareti veririz.

— Şimdi nasıl gideceğiz?

— Tabii yılanı avlayıp sahayı temizlemeğe imkân yok... Şu halde Çanakkaledede yaptığımızı yapacağız... Bir kere daha omuzuma bineceksiniz...

Züleyha, vaziyeti tasarlayınca kızdı. Çanakkaledede giyimli idi; üstünde vücuduna yapışmış mendil kadar bezle âdetâ çıplak değildi. Oradaki gibi bacaklarını Yusufun omuzlarından aşırarak saçlarına yapışmak tuhaf olacaktı. Maamafih, en muvafık poz da galiba yine bu idi.

Sinirli gülmelerine devam ederek:

— Beni omuzunuza çıkarınca gömleğinizin de pantalona döneceğinin farkında mısınız?..

— Ne olursa olacak artık., aldırmayın, sizi burada bırakacak halimiz yok ya... Başa gelen çekilir..

ESKİ HASTALIK

205

Yusuf, yük yüklenmeğe hazırlanan bir hamal gibi kayanın kenarına çökmüş, sırtını karısına çevirmişti.

Züleyha, Yusufun omuzlarından birine oturarak bacaklarını onun arkasına sallandırmanın daha hafif bir poz olacağını düşündü ve öyle yaptı. Fakat bu vaziyette tutunmak güçtü. Bir tehlike halinde saçlarına yapışmağa mecbur kalmamak için sağ kolunu kocasının alnından geçiriyor, parmaklarını onun ensesinde kilitliyordu.

Yusuf, büyük kuvvetine rağmen muvazeneyi muhafazada güçlük çekiyor, kalçalarına kadar yükselen denizin içinde iki adımda bir sendeliyordu.

Birkaç kere Züleyha ile beraber suların içine yuvarlanacak gibi hareketler yaptı.

Öte taraftan Züleyha da yavaş yavaş onun göğsüne doğru kayıyor, kollarının halkası kocasının alnından yüzüne, sonra çenesine, boynuna düşüyordu.

Bir an oldu ki, Züleyha, şiddetli bir ihtiras dakikasında iri yarı bir erkeğin kucağında kavrayıp kaldırarak göğsüne bastığı, dişlerine götürdüğü çıplak bir kadın vaziyeti düştü.

Çeneleri birbirine sürtünüyor, kollar bir zemberek yayı sertliğiyle birbirini sıkıyor, göğüsler birbirini eziyordu.

Züleyhanın gözleri bu anda, tâ yakından, Yusufun gözlerine rastladı ve onlarda bir ihtiras şaşkınlığı gördü.

Bu, akla gelmez bir tesadüf, yahut bir kaza idi. Vücutlar birbirini hatırlıyor, kollar bir sar'a ihtilâciyle kenetleniyordu. Züleyha, titriyerek gözlerini kapadı; göğsüne basan göğsün tazyiki altında soluğu kesilmiş, dudakları yarı açık bekledi.

Fakat saniyeler geçiyor, beklediği gelmiyordu. Tekrar gözlerini açtığı zaman karşısında bambaşka bir Yusuf gördü. Bütün kanı çekilmiş, dudakları kısılarak ağarmış sapsarı bir çehre..

Yusuf, karısını yere indirdiği zaman soluyordu. Alnındaki iri ter damlalarını eliyle silerek kesik kesik:

— Ağırılığınız yok... Amma su, insanı fena kesiyor, dedi. Sonra, onu kendi kendine giyinmeğe bırakarak uzaklaştı.

206

ESKİ HASTALIK

XXXII

Sonbahar Gölyüzü'nde geçti. Kışa doğru da Silifkede kapıları, pencereleri hâlâ kapalı duran eve indiler.

Görünüşte hiçbir şey değişmemiş gibiydi. Hayatları ufak tefek farklarla eski şeklinde devam edip gidiyordu.

Kaynanesiyle görümceleri Züleyhayı Taşucu'ndan karşılamışlar ve sıra ile boynuna sarılarak yanaklarından öpmüşlerdi.

Gölyüzü'nde bulundukları müddetçe sık sık misafirleri geliyordu. Yusuf, hattâ Cumhuriyet şenliği gecesi çiftlikte fakir işçi «çocukları için bir sünnet düğünü yapmış ve çiftliğe büyük memurlar ve eşraftan epeyce bir kalabalık toplanmıştı.

Kendisi bu aylarda çok meşgul görünüyordu. Sabahları erkenden ya şehre iniyor, ya çiftliğin aşağı kısımlarında çalışmağa gidiyor ve ancak geç vakit akşam yemeğine geliyordu.

Babafendiyi çiftliğe getirmişler, aşağı kattaki odalardan birine yerleştirmişlerdi.

İhtiyar Giritli, Taşucunda olduğu gibi burada da kâhya kesilmişti.

Başta asıl kâhya olduğu halde bütün işçilere çıkışıyor, hattâ Züleyhaya korka korka Yusufu çektiirdiği bile oluyordu.

Onun fikrince elinden kafiye iş gelmiyen bu adamlar, çiftliği batıracaklardı. Yusuf Beyin onlara bu kadar yüz vermesi caiz miydi? Kendi de Giritte bundan büyük çiftlikler idare etmişti. Yusuf Beyin yerinde olsa bu beceriksiz adamların hepsini sokağa atar, yerine başkalarını alırdı.

Çiftlik her sabah, bahçede çatacak insan bulmazsa tavuklar ve köpeklerle kavgaya tutuşan Babafendinin sesiyle uykudan uyanıyordu.

Bu gürültüden rahatsız olmiyan galiba yalnız Züleyha vardı. Nedense Giritlinin sesi ona denizin sesi, Taşucu'nda geçirdiği büyük sükûnetin ve hayatındaki meçhul bir değişikliği bekleme devrinin sesi gibi geliyordu.

Çiftliktekiler, Züleyhanın bu adamla sık sık konuştuğunu, akşam üstleri onu yanma alarak saatlerce dağlarda, derelerde kaybolduğunu hayretle görüyorlardı.

ESKİ HASTALIK

207

Yusufla, Züleyhanın ilk günlerde dikkat etmediği bir değişiklik vardı. Ailesi, yahut misafirlerle beraber bulundukça karısına karşı yine Taşucu'ndaki gibi ihtimamlı ve nazikti. Fakat yalnız kaldıkları vakit, yarıda kalmış bir sözü bile bitirmeğe lüzum görmeden susuyor ve çekiliyordu.

Maamafih, artık yalnız kaldıkları zaman da yok gibiydi. Yusuf, yatma saatleri haricinde hemen daima dışarıda bulunuyor ve belli etmemeğe çalışmasına rağmen, yine ziyadece içtiği anlaşıyordu.

İşçilere karşı muamelesinde de sert ve sinirliydi. Bir gün hiç yoktan bir şeye kızarak kamçısı ile kâhyaya vurmuştu.

Babafendi bile bu hırçınlığın farkında olduğundan Yusufu görür görmez bir köşeye kaçıyor ve o evde bulunduğu müddetçe sesini çıkarmağa cesaret edemiyordu.

Kasabaya inileceğine yakın Züleyha, şiddetlice bir anjin geçirmiş, bazı geceler ateşin şiddetinden kendini kaybetmişti.

Bu hastalık müddetince onu kaynanası beklemişti. En ise Hanım, karyolanın karşısına koyduğu bir yer minderinin üzerinde oturuyor, kızlarından biri odasına çekilerek rahat e:rie-sini, hastayı kendisinin bekliyeceğini söyledikçe hiddetleniyordu.

Züleyha, bu gecelerde ne vakit gözlerini açtı ise kaynanasını, bir zamandan beri daha ziyade zayıflamış yüzünde büyümüş gibi görünen gözleriyle kendisine bakıyor bulmuştu.

Karşidan karşıya birbirlerine gülümsüyorlar, ihtiyar kadın, yerinden kalkarak Züleyhanın örtüsünü, yastıklarını düzeltiyor, eliyle ateşini yokluyor, bir şey isteyip istemediğini soruyordu.

Yusuf, bu hastalık esnasında ancak iki, üç kere karısının odasına uğramıştı. Gürültü yapmamak için potinlerinin ucuna basarak pencereleri açıp kapatmış, bazı eşyanın yerini değiştirmiş ve vazifesini bunlarla tamamlamış gibi beylik birkaç sözden sonra çıkıp gitmişti.

Züleyha, kaynanasının bir haline dikkat etmişti. Enise Hanım, kendisine çok nazik davranıyor, sıhhatiyle candan alâkadar oluyordu. Fakat gülümsiyerek bakiştıkları halde gözbe-bekleri bir defa bile birbirinin içinde durmamıştı. Tıpkı Taşucu'ndaki konuşmalarında Yusufla olduğu gibi. Şu farkla ki, Yusuf, bu anlarda bakışlarını yavaş yavaş başka tarafa çevi-

208

ESKİ HASTALIK

rirdi. Halbuki ihtiyar kadın, başka bir manevra yapıyor, gelinini okşamak ister gibi iki eliyle onu ensesinden, saçlarından tutarak yüzünü göğsüne kapıyordu.

Her şeyin unutulmuş ve gündelik hayatın tabii seyrini almış görünmesine rağmen bu anormal vaziyetin devam edemi-yeceğini Züleyha gayet iyi hissediyordu. Kocasiyle açık konuşmak zamanı gelmişti. Bu dâvanın daha fazla geciktirilmeğe tahammülü yoktu. Yusufun her halde kendine göre birtakım düşünceleri ve iyi kötü bir kararı olacaktı. O, belki de ilk teşebbüsü karısından beklediği için böyle susuyordu.

Hastalığın hafiflediği, fakat hâlâ devam eden ateşin kendisini müfrit bir hassasiyetle sarstığı günlerde Züleyha, kendi kendine plânlar yapmış, hattâ söze başlamak için bazı cümleler hazırlamıştı.

Fakat kendini toparlayıp ayağa kalkınca bu azmi yine zayıflamış buldu ve babasının hiç dilinden düşürmediği sevgili tâbiri veçhile vukuatı bekledi.

Kânunlara kadar Gölyüzü'nde kalmak kararında oldukları halde birdenbire bastıran karakış, aileyi hemen şehre inmeğe mecbur etmişti.

Bu tebeddül, Züleyhayı bir zaman oyalar gibi oldu. Aylardan beri bakımsız kalmış olan evini yeniden tanzim ile uğraşıyor, sık sık misafirleri geliyor, kendisi de ziyaretleri iade vazifesini hiç ihmal etmiyordu. Birkaç defa da Yusuf, — geçen senelerde olduğu gibi— dostlara ve kasabayı ziyaret eden hatırlı misafirlere mükellef ziyafetler vermişti.

Yusuf, Gölyüzü'ndekinden daha meşgul görünüyordu. Fazla olarak da şimdi bir av merakı çıkarmıştı. Yeni peyda ettiği birkaç avcı arkadaşı yanma alarak, bu iş için Kıbristan getirttiği zağarları önüne katarak kasabadan çıkıyor, günlerce dağlarda kayboluyordu.

Maamafih, davet ye ziyaret gecelerinde Züleyha onun — Taşucu'ndaki, daha doğrusu İzmirin Karşıyakasında dayısını ziyarete gittikleri geceki gibi — nazik ve şen bir çehre ile ortaya çıktığını hayretle görüyordu.

Yusuf, o gecelerde karısını — yere, göğe koyamıyor denecek derecede — ağırlamakta idi. O kadar ki, Züleyha bile bir-

ESKİ HASTALIK

209

kaç defa buna aldanmak, yalnız kaldıkları vakit aynı muamelenin devamını beklemek gafletini göstermişti.

Durmadan eve gelip giden misafirler ve bu menden davetler, genç kadını oyalamak ve hattâ hayatının yeknesaklığı içinde eğlendirir gibi olmaktan hâli kalmıyor, fakat aynı zamanda da yoruyordu. Yorgunluğun sebebi şu idi ki, bu toplantılar Karşıyakadaki evde ilk defa insan içine çıktığı gecenin devamından başka bir şey değildi.

Züleyhada konuştuğu insanlara karşı — şimdi çok daha hafiflemiş olmakla beraber — aynı endişe ve sıkıntı vardı. Dudaklarının nezaketine, tavırların ciddiyetine rağmen gözlerin kendisine nasıl baktıklarını tahmin ettiği için gururu onu daima yüksek, neşeli ve küstah görünmek ihtiyacıyla iğneliyor ve bu rolün istediği gayret sinirlerini harabediyordu.

Yalnız, bu arada hiç akla gelmiyen iki fakir misafir Züleyhayı nedense çok fazla müte'hassis etmiş, onu ayrı bir düşünce âlemine sürükliyerek günlerce mesut ve sakin yaşatmıştı. Bunlar Taşucu'nun tahtabacak kaptaniyle Midillili Ha-lildi.

Kaptan, ikinci defa üniformasını giymiş, başına sıрма şeritli kasketini oturtmuş, eline gümüş saplı bastonunu almıştı. Havanın soğuk ve yağışlı olmasına rağmen, küçük muçunun arkasında tırl tırl bir beyaz elbise vardı. Züleyhanm şerefine boynuna bir mavi kravat takmış, ensesini yarısına kadar ustura ile tıraş ettirerek süslenmişti. Genç kadın, aşağı sofada onların seslerini işitince kendini merdivenden atmış, elini öpmeğe çalışan küçük Halilin âdeta boynuna sarılmıştı. Kaptan, onun vapurda unuttuğu bir kitapla bir boyun atkısını, küçük Halil son seferde vapur iskelelere uğradıkça Züleyha için satın aldığı Çanakkale testisi, cam bilezik gibi ufak tefek bazı hediyeleri getiriyordu.

Ayrıca Antalyadan da bir sandık zerzevat ve taze yemiş getirerek hizmetçi ile mutfığa göndermişlerdi.

Kaptan, saygılı adamdı, Züleyhayı ayak üstü görüp hatırını sorduktan sonra hemen kalkıp gitmek istiyordu. Fakat Züleyha, misafirleri akşama kadar zorla alıkoydu ve Taşucu'-nu uzaktan bir kere daha görmek için onları otomobille iskeleye indirdi.

«Eski Hastalık» F. : 14

210

ESKİ HASTALIK

XXXIII

Şubat sonlarına doğru idi. Güneşte, havada, yapraklanan ağaçlarda yazın ilk alâmetleri belirmeğe başlamıştı.

Yusuf, yine birkaç gündenberi ortada yoktu. Onun nereye gittiğini her halde bilenler olacaktı. Fakat Züleyha, kendisini alâkadar etmiyen bu şeyi kimseden sormağa lüzum görmüyordu.

Evet, Yusufun yanında bulunup bulunmaması onca müsavî idi; hattâ bulunmadığı zamanlar kendisini daha serbest ve müsterih addetmesi lâzımdı. Böyle olmakla beraber evin içinde onun sesini ve gürültüsünü işitmediği zaman kapısı açık bir yerde yatıyormuş gibi bir emniyetsizlik, hafif bir sıkıntı duyuyor, ona en dargın olduğu zamanlarda bile kapıyı çalışını, merdivenlerden çıkışını işitmek bu fena duyguyu gideriyordu.

Malmüdüünün karısı ona kocasının bir gece evvel Yusu-fu Adanada bir lokantada gördüğünü söylemişti. Kadıncağızın, nezaket icabı lokanta dediği yer belki de meyhane idi. Yusufun son zamanlarda içmediği gece yok gibiydi. Kim bilir, belki bekârlığımdaki haşarlıklarına da tekrar başlamıştı. Vilâyetlerde İstanbuldan akın etmiş çeşit çeşit kadınlara, bar artistlerine tesadüf ediliyordu. Demokrat Yusuf, bunlardan biriyle anlaşmış olabilirdi. Bu tahmin doğru ise pekâlâ yapıyordu. Kimin ne demeğe hakkı vardı?

Yusufun bu seferki kayboluşu tam beş gün sürdü. Bundaki gayritabiîliği kendi de hissetmiş olacaktı ki, üçüncü gün Adanadan işlerinin bitmediğine dair müphem bir telgraf göndermeğe ihtiyaç görmüştü.

Beşinci günün akşamıydı. Züleyha, henüz yemekten kalkmış ve odasına çekilmişti. Hava, akşama doğru serinlediği için sobası yanıyordu. Şezlongunun üzerinde yeni gelmiş İstanbul gazetelerini karıştırırken oda kapısı vuruldu; Yusuf içeri girdi. Biraz yorgun görünüyordu.

Züleyha, kocasının kaçamağından alınmış görünmemek için lakayt bir neşe ile ayağa kalktı; ona sobanın karşısındaki büyük koltuğu ikram etti; yemek yiyip yemediğini sordu.

Karşı karşıya oturmuşlardı. Züleyha, gülümsiyerek, havadan, sudan sualler soruyordu.

ESKİ HASTALIK

211

Yusuf, bunlardan birkaçına cevap verdikten sonra sesini alçaltarak:

— Ceyhan mahkemesinden ilâmı aldık, dedi, mahkemenin verdiği mühlet evvelsi gün hitam bulmuştu.

Bunları söylerken elindeki bir zarfı sigara iskemlesinin üzerine bırakmıştı.

Züleyha, bir an şaşalar gibi oldu. Fakat kendini toplıya-rak:

— Ya... dedi.. Âlâ...

Muhakemelerinin geçen Şubatın tam bugünlerine tesadüf ettiğini, bir senelik mühletin bittiğini neden düşünememişti?

Ayrılığı aklından silip çıkarmış olmaktan utanıyor. «Ben de bu mesele için Ceyhana gitmiş olacağınızı tahmin etmişim» yolunda bir yalanla vaziyeti kurtarmak istiyordu.

Hiçbir fevkalâdeliği olmıyan bu sakin gecede, ağır ağır yanan sobanın başında pek birdenbire avlanmıştı. Ne de olsa bu, bir ev bark yıkımı idi. Haberi sükûn ile karşılamak için hazırlıklı bulunmak lâzımdı. Söz söylemeğe kalkarsa sesinin tıkanması, yahut titremesi tehlikesi vardı.

Evet, zahîrî sükûnetine rağmen bu, hayatın sayılı bir dakikası idi. Yabancılar karşı oynadığı sükûn ve cesaret rolünü burada on misli kuvvetle kocasına karşı oynamak, ona kafa tutmak elzemdi.

Yusuf, susuyor, odanın duvarlarındaki resimlere bakıyordu.

Züleyha, kendini toplamak için vakit kazanmak, bunun için de Yusufunkinden daha tabîî bir meşgale bulmak istedi. Aklına başka bir şey gelmediği için dolabını açarak bir süslü kutu çıkardı; içinden aldığı bir pastayı tabağa koyarak küçük bir çatalla beraber Yusufu getirdi.

Yusuf, bunun bir şaşkınlık hareketi olduğunu anlıyama-mıştı. Acı bir gülümseme ile tabağı karısının elinden aldı, yavaşça sigara iskemlesinin üzerine ilâmın yanma koydu:

— Ayrılışın tatlılığını mı anlatıyor bu ikram? Bu sâf lâtife Züleyhaya kaşlarını çattırdı:

— Aklımdan böyle bir şey geçemez. Ayrılık ne de olsa uzun zaman arkadaşlık etmiş, anlaşılmadıkları noktaların çokluğuna rağmen, birçok cihetlerden birbirini takdir etmiş iki

212

ESKİ HASTALIK

insanın ayrılığıdır. Bu itibarla da tatlı değildir, acıdır, fakat zaruridir.

Yusuf, bu açık ve ciddî konuşmadan biraz şaşırmış gibi Züleyhaya baktı:

— Evet, zaruridir, dedi.

! Sonra, yerinden kalkarak, Züleyhanın biraz

çarpılmış olan

soba borusunu düzeltti; penceresinin kaçmış bir storunu sandalyeye çıkmağa lüzum görmeden bir maşa uciyle çekip indirdi; balkon kapısının serbest açılıp kapanmasına mâni olan komodini biraz yana çekti.

Kocasının, artık yabancı olduğu odada eski bir itiyada uyarak hayatının ufak teferruatıyla meşgul olması nedense Züleyhaya dokunmuştu. Onu görmemek için başını çeviriyor, dişlerini sıkıyordu.

Yusuf, bu işleri bitirdikten sonra tekrar yerine döndü:

— Teferruata ait bazı meseleleri konuşmamız lâzım geliyor, dedi; sonra ceplerinden, serviyetinden mühürlü, pullu, kâğıtlar çıkarıp göstererek, birtakım rakamlar söyleyip kurşun kalemiyle hesaplar yaparak uzun uzun bir şeyler anlattı.

Züleyha, onun bir kısmını anlamadığı kanun ve hukuk ıstılahlarıyla karışık uzun nutkundan ancak şu kadar bir mâna çıkarabildi:

Medenî Kanun karı koca arasında bir nevi mal ve para ortaklığı tanıyordu. Şikâyetçinin Züleyha olması dolayısıyla mahkeme Yusufu ayrıca tazminata da mahkûm etmişti. Bu itibarla Züleyha, hayatı hakkında yeni bir karar verinceye kadar rahat yaşamasına kâfi bir paraya sahip oluyordu. Daha ziyade erkek işi olan bu meselelere kendisi belki bütün teferruatıyla akıl erdiremezdi. Onun için dayısı Şevket Bey'e de mektupla ayrıca hesap verilecekti.

Kocasının İzmirde Şevket Beyi niçin o kadar ısrarla taki-bettiğini Züleyha şimdi anlıyordu.

Ayakta arkası duvara dayalı, yüzü abajurun gölgesinde kaybolmuş, cevap verdi:

— O noktalarda size herkesten fazla emniyetim olduğunu bilmeniz lâzım gelir. Dediğiniz gibi bunlar erkek işi olduğu için teferruatı ben pek iyi kavrayamadım. Yalnız pek iyi anladığım bir şey var ki, bana paraca pek cömert davranıyorsunuz. Açık söylüyeyim... İhtiyacım olmasaydı kabul etmezdim. Fakat ne

ESKİ HASTALIK

213

çare ki, biraz paraya ihtiyacım var... Onun için kabul ediyorum ve teşekkür ediyorum.

— Değmez... Tabîî bir şey...

Züleyha, artık cevap vermedi. Bu gecelik konuşulacak bir şeyleri kalmamıştı. Yusuf, yavaş yavaş yerinden kalkıyor, odadan çıkmağa hazırlanıyordu.

Züleyha, birdenbire aklına gelmiş gibi:

— Onu konuşmadık, dedi, ne vakit gitmemi istiyorsunuz? Yusuf, ayaklarının ucuna bakarak cevap verdi:

— O, sizin keyfinize tâbi mesele... Ne vakit emrederseniz... ..

— O halde birkaç gün içinde...

— Pekâlâ... Gününü bana haber verirsiniz...

— Kimseye bir şey söylediniz mi?

— Yalnız annem biliyor...

— İsterseniz ben gittikten sonra duyulsun...,

— Ben de bunun daha muvafık olacağı fikrindeyim... Gideceğiniz gün seyahate çıkar gibi evdekilere sadece bir «Allahaismarladık» deyiverirsiniz.

— Bu da güzel...

Yusuf, içerde bir hasta, yahut ölü varmış gibi yavaşça kapıyı örttü, ayaklariyle gürültü etmemeğe çalışarak ağır ağır sofayı geçmeğe başladı.

Fakat merdiven başına varmamıştı ki, kapı arkasından tekrar açıldı; Züleyha: «Biraz zahmet eder misiniz?» diye onu çağırdı.

Genç kadında hafif bir teheyyüç vardı. Kocasını tekrar odaya dönünce:

— Yarın gidebilir miyim? dedi.

— Yarm mı? Niçin bu acele?

— Öyle istiyorum... Zaten yanımda eşya da götüreceğim değilim... Birkaç parça öteberimi siz artık arkamdan gönderir-rirsiniz.

— Evet amma... Yarm için maddî bir imkânsızlık var... Toros ekspresi bugün gitti.

— Gündelik trenle giderim. Yusuf, gülümsüyerek sordu:

— Yataksız mı? Buna imkân yok...

Züleyha «Ne olursa olsun» diyecekti. Fakat bu aceleye

214

ESKİ HASTALIK

Yusufun mâna vermesinden korktu, kendini zaptetti:

— Hakkınız var... İlk ekspresi beklemeğe mecburuz, dedi.

— Çok değil, pazartesi günü... Ben yarın telgrafla Halep-ten size kompartıman ayırtırım.

— Mersi... Bakın şimdi daha başka işler de hatırıma geliyor... Evet, evet, birkaç gün daha kalmak lâzım gelecek... Meselâ Gölyüzü'nde bazı dağınık eşyam var ki, bunları mutlaka kendimin toplaması lâzım...

— Yarın, yahut öbür gün gidersiniz..

— O halde yarın için hazırlanınız...

Eşya bahane idi. Silifkeden ayrılmadan evvel Gölyüzü'-nü, babasının havuz başında oturduğu yeri, evlendiği odayı son bir defa görmek için kalbinde âni bir arzu uyanmıştı.

Yusufun da kendisiyle beraber geleceğini umuyordu. Fakat sabahleyin kocasının onu çiftliğe götürmek üzere otomobil getirttiğini, kendisinin köpeklerini, tüfeğini alarak erkenden ava gittiğini haber verdiler.

Züleyha, çiftliğe son seyahatini Babafendiyle beraber yaptı.

Sisli ve soğuk bir gündü. O, elinde bir külçe anahtarla tcz-' lu ve karışık odalarda dolaşır, eşyasını toplarken Babafendi, arkasından geliyor, durmadan yaza ait projeler yapıyordu: Havalara açınca ilk işi o mel'un kâhyanın iki para etmez çiçeklerini söküp atacak, yeniden dikeceği çiçekleri Züleyhaya Giritte-ki bahçelere benzer bir bahçe yapacaktı.

Züleyha, Yusuf ile konuştuğu gece, uykusuzluğunu belli etmemek için ağır, sessiz hareketlerle ufak tefek eşyasını elden geçirmiş, valizlerini hazırlamıştı.

Gölyüzü'nden artan iki büyük günde pazartesiyi beklemekten başka yapacak işi kalmamış bulunuyordu.

Bugünlerde Yusuf, ortalarda görünmemişti. Züleyha, evde hemen mütemadiyen kaynanasıyla yalnız kalıyordu. Yusuf ile kararlaştırmış olduğu üzere ona hiçbir şeyden bahsetmiyordu. Enise Hanım da oğlundan sıkı bir tembih almış olacaktı ki, istemeden ağzından imalı bir söz kaçırmak korkusuyla konuşmağa cesaret edemiyordu.

Enise Hanım, hasta idi. Fakat yatmıyor, sapsarı yüzünde

ESKİ HASTALIK

215

daha büyümüş ve kararmış gibi görünen gözleriyle evin içinde oradan oraya dolaşıyordu.

Züleyha, kendi hastalığı zamanında kaynanasının gösterdiği ihtimamları unutmamıştı. Hareketine bir gün kala odasına girdi. Onu yerdeki halının üzerine boylu boyunca uzanmış gördü, eğilerek ellerini tuttu:

— Sizin ateşiniz var. Rahatsızsınız. Soyunup yatmalısınız, dedi.

İhtiyar kadın, birdenbire yerinden kalktı:

— Yok çocuğum, dedi, bahar zamanları hava mı çarpar, ne olur? Arasıra böyle olurum...

Gölyüzü'nde olaydık biraz dolaşır açılırdım. Hadi, istersen bir araba söyleyeyim, seninle bir parçacık dolaşalım.

Züleyha, kaynanasının bu teklifine hayret etti. Şimdiye kadar bir arada sokağa çıktıklarını hiç hatırlamıyordu.

Biraz sonra kapıya bir kapalı araba geldi. Yağmurun hızlanmasına rağmen, kırlara açıldılar, sonra bahçeler arasında Züleyhanm bilmediği birtakım yollardan geri döndüler.

Nihayet şehir kenarında ilk evler başlarken, yarı yıkılmış uzun bir duvarın kenarında duruldu. Burası bir mezarlıktı.

Enise hanım:

— Bir parça inelim kızım, dedi, yolumuz düşmüşken bey babanla annene uğryalım. Ben geçen yıl fidanlar diktirttimdi, bakalım yetişmişler mi?

Züleyhanm şimdi ayakları suya eriyordu. Demek kaynanası onu babasına vedaa getirmişti.

Islak topraklarda iskarpinlerini batırmamağa çalışarak mezar taşları arasında yürürken başını önüne eğiyor, ihtiyar kadının bu temiz ve dindar duygusuna ağlamak istiyordu.

XXXIV

Nihayet pazartesi... Ayrılık günü...

Otomobil, on dakikadan beri kapıda bekliyor... Valizler daha yarım saat önce sokak kapısının dibine indirildi.

Fakat kendisi bütün hazırlıklarını bitirdiği halde bir türlü aşağı inemiyor, bir şey unutmuş olmaktan korkuyor gibi şaşkın şaşkın dolaşıyor, oda kapılarını açıp kapıyor.

Yukarıda kendisinden başka kimse yok... Ev halkı onu aşağı sofada bekliyor.

216

ESKİ HASTALIK

Aşağıda birkaç zorlu dakika kaldı.. Elbet onlar da geçecek.. Sofadaki aynada son bir defa yüzüne'baktıktan ve par-maklariyle saçlarını düzelttikten sonra ağır ağır aşağı indi.

Görümceleri sobanın yanında ayakta duruyorlardı. İki hizmetçi, telâşla sofaya koştular.

. Kaynanası aralık duran sokak kapısının yanında yere çö-melmiş, başını elleri arasına almıştı. Onu görünce ayağa kalktı. Entarisinin eteklerini, başörtüsünü düzeltti.

Züleyha, sakın ve biraz neşeli, görümcelerini kucakladı; küçükleri yerden kaldırarak yanaklarını öptü; sonra elini öpmek isteyen hizmetçilerin çenelerini, sırtlarını okşadı.

Nihayet, kapı kanadının arkasına gizlenmiş gibi duran kaynanasını yaklaştı. İhtiyar kadın, her vakit onu yanaklarından öperdi. Bu sefer bu kadarla bırakmadı. Züleyhanm başını göğsüne koyarak onu çocuk uyutur gibi hafifçe bir iki kere salladı.

Babafendi, sokakta hizmetçilere bağıırıyordu:

— Hani su bre? Koca evde bir kova su bulamadiniz mi? Medeniyet bilmezsiniz siz? Yolcunun arkasından kova ile su dökmezler mi sizin köyde, su gibi selâmetle gidip gelsin için inşallah?

Seyrek sakallı, mavi pardösülü paytak bir ihtiyar sokakta iki eliyle Yusufun yakalarına yapışmış, Mersinden bir kutu bilmem ne tohumu ismarlıyor, unutmaması için parmağına iplik bağlamak istiyordu.

Züleyha, Yusufun, iki gün evvel Gölyüzü için yaptığı gibi bu seyahatte de yanma bir yabancı katmasından korkmuştu.

Fakat onun sert bir hareketle yakasını sakallı ahbabın elinden kurtararak otomobile girdiğini görünce:

— Siz de mi zahmet ediyorsunuz. Ne hacet vardı? diye kafa tutmaktan kendini alamadı.

Yusuf, dışarıda kalanlara eliyle işaret ederek:

— Öjie şey olur mu? Sizi Yeniceye kadar götürreceğim, dedi.

Otomobil, Kızkalesi önünden geçiyordu.

Yolun başlangıcından beri yanağını pencerenin camına dayamış ve bir kelime söylemeden kırları, dağları seyretmiş olan Züleyha:

ESKİ HASTALIK

217

— Bu kadar senedir, Kızkalesini göremedik, dedi. Yusuf, bir uykudan uyanır gibi oldu, birdenbire vereceği

cevabı bulamıyarak:

- Evet, dedi, vakit olmadı...
- Halbuki burayı ilk görüşüm üzerinden altı sene geçti.
- Daha fazla... Yediye yakın... Zaman çabuk geçiyor...
- Evet, daha dün gibi...
- İhtiyarladığımız zaman da galiba böyle söyleyeceğiz.
- Dediğiniz gibi yedi seneye yakın... O vakit sizinle yabancı idik.
- Şimdi de aşağı yukarı öyle olduk.
- Orası öyle... Dedelerimizin dediği gibi, kader kısmet.. Züleyha, kendisini mânâsız bir hüzüne kapılıyor gibi görerek silkindi ve gülererek ilâve etti:
- Pek ifrata kaçmıyalım... Büsbütün yabancı gibi değiliz... Dostça ayrılıyoruz... Bunlar herkesin başından geçen şeyler... Sizin daima saadetinizi temenni edeceğim.
- Ben de öyle.
- Ben daha kuvvetle... Bana hemen hemen bir servet temin ettiniz.
- Rica ederim... Böyle söylemeyiniz...
- Hakikat daima hakikattir... Evet, bu cihetten saadetinizi temenni etmek benim için âdetâ bir vazife oluyor.
- Bunu bir daha tekrar etmeyin, rica ederim.
- Fakat dostluğumu söylemekten de beni menetmezsiniz tabî... İnşallah mesudolursunuz... Yeniden bir aile kurarsınız... Çoluk çocuğa karışirsiniz...
- Affedersiniz amma, sizin bu bahiste söz söylemeğe hakkınız yok...
- Bu, âdetâ bir tekdirdi. Fakat Züleyha alınmıyor, onunla eğlenir gibi bir tavırla devam ediyordu:
- Meselâ o Ayvalıkta gördüğümüz tombalak kız gibi bir kızla evlenirsiniz...
- Yusuf, hafif bir asabiyetle güldü:
- Bunu da nereden çıkardınız?
- Hiç... Başkası aklıma gelmedi de... Hem o kızı ten-kidediyorum falan sanmayın... Samimî söylüyorum... Bu kudretten sürmeli gözlü küçük kızı ben tahmin edemeyeceğiniz kadar beğendim... Karışmıştı.

218

ESKİ HASTALIK

- Rica ederim...
- O çocuk sizi seviyordu değil mi?
- Bu defa Yusuf, kahkaha ile gülmeğe başladı ve cevap vermedi.
- Züleyha, bu konuşma esnasında ayıp bir şey yaptığını daima hissederek kızarmış, fakat bir türlü kendini zaptedeme-mişti.
- Günlerden beri devam eden sükût ve gerginlikten sonra konuşmak onun için bir ihtiyaç oluyordu. Yol başlarken Yu-suf baş başa geçecek saatlerde konuşacak lâkırdı bulmak külfetinden korkmuştu. Fakat şimdi ona asıl korkulacak şey bu sükûtun devamı gibi geliyordu. Dudaklarının ucunda hafif sarhoşluk ve nöbet sonlarına mahsus lirik, çocukça cümleler titremekteydi. Geçirdiği rikkat buhranını gizlemek için sözlerine, tavırlarına alaycı şekiller veriyordu.
- Fakat, Yusuf'un kahkaha ile gülererek susması üzerine o da susmaya mecbur oldu ve biraz sonra bu buhran yatıştı.
- Yarı yoldaki o yıkık handa yine beş, on dakikalık bir mola lâzım gelmişti.
- Ağaçlar, henüz yapraklanmadığı için manzara daha açık, kır kahvesi eskisinden daha çıplak ve sefildi.
- Yusufdaki durgunluk ve sükût burada da devam ediyordu. Züleyhanın arasına sorduğu suallere baştan savma birkaç kelime ile cevap veriyor ve dalıyordu.
- Züleyha, Yusufun nihayet beş, altı saatlik bir misafiri idi. Bu müddet içinde onun kendisine karşı daha nazik davranması lâzım gelmez miydi?

XXXV

Mersin istasyonuna pek erken varmışlardı. Onları Yeniceye götürecek olan otomotrisin kalkmasına daha iki saat vardı. Züleyha, valizleri boş vagonun filesine yerleştirdikten sonra kaşlarını çatarak saatine bakan Yusuf a bir kere daha:

- Siz isterseniz artık dönünüz... Ben giderim, dedi.
- Hayır... Sizi eksprese elimle yerleştirmeliyim...

ESKİ HASTALIK

219

- İki saate yakın vakit var.. Şehirde belki işleriniz vardır... Siz gidin...
- Siz ne yapacaksınız?
- Züleyha, hafifçe omuzlarını kaldırdı, ıssız istasyona, bir buğu halinde çiseliyen yağmura baktı:

— Hiç... Beklerim, dedi.

Bütün bu teklifler, sözler Yusufun sükûtuna karşı bir sitemdi.

Fakat o, Züleyhanın Kızkalesinden sonra başlayan mukabil sükûtundaki dargınlığı nasıl anlamadıysa bunu da anlamadı.

— İsterseniz deniz kıyısındaki belediye bahçesine gidelim... Bir saat kadar otururuz... dedi.

Onun bu zoraki nezaketini kabul etmemek lâzımdı. Fakat Züleyha, bir şey söylemeden yerinden kalktı. Yan yana sokaklar arasından, çarşıdan geçerek deniz kenarına indiler.

Mevsimi gelmediği için bahçe, henüz açılmamıştı. Bir garson, deniz kenarına iki sandalye ile bir masa getirdi. Belli belirsiz bir toz halindeki yağmura aldırış etmiyerek oturdular.

Züleyha, denizin kirli 3^osun demetleriyle yüklü sessiz ve bulanık dalgalarını uzun uzun seyretti. Yusuf, bir türlü açılmıyan çatık çehresiyle başı önünde, anahtarlarının zinciriyle oynuyordu.

Bir aralık saatine baktı:

— Elli dakikamız kalıyor, dedi.

Züleyha, bitip tükenmiyecek zannettiği bu son günün birdenbire bu kadar kısalmış olmasına hayret etti. Yol çarpıntısı ilk defa kalbine düşerek sararmağa, titremeğe başladı.

— Kalkalım mı?

— İsterseniz, yarım saat daha vaktimiz var... Gelirken fazlaca oyalandık, fakat istasyon nihayet on dakikalık..

— O halde beş dakika daha oturalım. Olmaz mı?

Züleyha, birkaç dakika evvel Kızkalesi karşısında geçirdiği krize benzer bir nöbet geçiriyordu. Evet, birbirlerine söy-liyecek belli başlı bir şeyleri yoktu. Fakat bu kadar da mı sessiz ayrılacaklardı?

Şimdi kuvvetle hissediyordu ki, Yusufun bu son günde kendine söylemesini beklediği bazı şeyler vardı. Bu, lâzımdı. Ondan beklediği sözler bu zaruri ayrılığa ne gibi bir değişiklik,

220

ESKİ HASTALIK

bir renk getirebilirdi? Hiç... Fakat ne olursa olsun bu sözler söylenmeliydi. Pek az bir zaman sonra bu, büsbütün çaresiz bir hale gelecekti.

Züleyhanın mantosu omuzlarından sandalyenin arkılığına kaymıştı. Yusuf, bunu alarak tekrar yerine koydu.

Bu, belki sondu. Yusufun elleri bir daha vücuduna dokun-mıyacaktı.

Arada hiçbir münasebet olmadığı halde bu jest ona Yusufun kendisini Anamur plajında, kucağında taşıdığı güneşli yaz gününü hatırlattı. Kriz tamamdı. Göğsünde yol korkusunun çarpıntısı, vücudunu ileriye doğru uzatarak bileklerini masaya dayadı; ağır hareketlerle parmaklarını çekiştirip çıtırdatarak Yusufu baktı:

— Taşucu günlerinde deniz ne kadar başka idi değil mi?

— Evet., tabii. yaz...

— Evet yaz... Taşucu'nu hiç unutmıyacağım...

— Yalnız size bir şey sormak istiyorum. • — Buyurun.

— Amma bilmem münasebeti var mı?

— Buyurun.

— Niçin söylemiyorsunuz?

— Vazgeçtim...

— Amma belki ehemmiyetli bir şey sanırsınız... Mademki başladım. Sormak lâzım... Hiç ehemmiyetli değil... Küçük bir merak...

— Nasıl isterseniz?..

— Biz bir sene evvel ayrılmıştık öyle değil mi? Yenicede ayrıldığımız günden beri hür, müstakil iki insan olmuştuk... Sonra beni hastahaneden alarak buraya getirdiniz... Şimdi yine dönüyorum...

Yani demek istiyorum ki, buna niçin lüzum gördünüz?

Yusuf, biraz şaşaladı, düşündü; acı bir gülümseme ile cevap verdi:

— Mutlaka cevap istiyor musunuz?

— Fena olmayacak galiba...

ESKİ HASTALIK

221

— Güzel, fakat... Nasıl anlatayım... Bu izahat, bizi ilerilere götürebilir.

— Maksadınızı anlıyamadım.

— Yani belki konuşulmasını istemiyeceğiniz şeyler söylenebilir..

Yusufun bu sözlerine karşı yapılacak şey «Nasıl isterseniz» demek ve susmaktır. Fakat artık zaman kalmıyordu. Yusuf, bir kere evvelki sükûtuna gömülecek olursa bir daha aç-lamryacaktı.

Züleyha, titriyerek:

— Söyleyiniz... Zıyanı yok, dedi. Yusuf, sapsarı idi.

— Peki, söyliyeyim, dedi, aramızda bir şey kalmamıştı... Fakat gazetelerde... kazayı okuyunca yine de sarsıldım. Bilirsiniz ne olsa biz dışarlık insanıyız... Maamafih, bu sarsıntı geçecekti tabii... Fakat annem beni berbadetti.. Zaten geçen sene Yeniceden döndüğüm gece «Ne yaptın Ali Osman'ın kızını?» diye boğazıma sarılmıştı.

Yusuf, güçlükle konuşuyor, Züleyha ile göz göze gelmemek için denize, uzaklara bakıyordu.

— Hâsılı, karar verdim... Onun kızını bu vaziyette bırakmak benim için acı olurdu; namertlik olurdu... Size herkesin hürmetini temin etmek lâzımdı. Bunun için benim hiçbir şey olmamış gibi sizi gelip almamdan, ailemin, dostlarımın içine getirmemden gayri yol var mıydı? Yalan söylemiyeyim, bu, benim için ağır oldu... Ahalinin önünde başını önüne eğip gezmek... Her ne ise buraları size lâzım değil.. Ben, onun hatırı ve hâtırası için daha ağırlarına da göğüs verirdim... Hadi isterseniz hem yürüyelim, hem söyliyelim...

Gazinodan çıktılar, çamurlu sokaklarda etraflarını görmeden yine yan yana yürümeğe başladılar.

Biraz sonra Züleyha:

— Beni affediniz, dedi, emin olun bunu hiç düşünemedim. Bu kadar muztarip olacağınızı bilmiş olsaydım işi daha kısa kesmesini bilirdim..

— O kadar büyötmeyiniz bunu zihninizde canım...

— Sizi mesudetmek mukadder değilmiş... Fakat emin olun sizi bu tarzda muztaribetmeyi de istemezdim..

istasyon

222

ESKİ HASTALIK

— Siz de emin olun ki, işin bu tarafı bana zannettiğiniz kadar ağıra mal olmadı. Bakm isterseniz daha açık izah edeyim... İnsan sevdiğini kıskanır... Öyle değil mi? Ö gibiler için tahammül güçtür... Fakat yürekten sevmiyenler için iş bir izzetinefis meselesinden ibaret kalır.. Eh, ona da nasıl olsa pek fazla muztaribolmadan katlanılıyor.. Bizim aramızda aşk, alâka falan mevzuubahis değildi... Öyle değil mi?

Yusuf, bunları o kadar çocukça bir saffetle söylüyordu ki, Züleyha, büyük teessürüne rağmen acı acı gülmekten kendini alamadı.

Yusuf da güldü ve Züleyhanın edebiyatın gülünç, romantik aşkı hakkındaki alaylarını bir mektep talebesinin pürüzsüz hâfızasıyla tekrara başladı.

Cadde kalabalıklaşıyor, yanlarından arabalar geçiyor, yüklü hamallar «Destur» diye bağırarak kollarına sürünüyor, onlar etraflarını görmeden yollarına devam ediyorlardı. Züleyha, hiçbir zaman potinlerinin bu kadar çamurlandığını görmemişti.

Yusuf devam etti:

— Evet, sizin tâbiriniz üzere biz normal, medenî bir karı koca kaldığımız müddetçe mesele yoktu... Fakat o hain Taşu-cu seyahati yok mu? Her şeyi o berbadetti.

— Niçin?

— Sizin romantik edebiyatın eski hastalığı nüksetti de onun için...

Züleyha, olduğu yerde durmuştu, heyecanla:

— Ne söylüyorsunuz? dedi.

— Maalesef öyle... Marmarada nöbetler yavaştan yavaş başlanmıştı. Nihayet Anamur'daki plajda doktorların Pronostik grav dedikleri ağır vahamet mertebesine ulaştı... Belki gülersiniz siz... Fakat ne yapalım ki, hakikat böyle... Göryüzü'nde; Silifkede hep bu marazla boğuştuk...

Yağmur ziyadeleşmişti. Züleyha, yüzünün iri damlalarla ıslandığının farkında olmuyor, buna mukabil bütün dikkatini çamurdan sapsarı olmuş iskarpinlerini kaldırım taşları arasındaki su birikintilerinden muhafazaya sarfediyordu.

Otomotrisin tek kompartımanında Urfadaki yeni mePiuri-vetine giden bildik bir muallim ailesine tesadüf ettiler. Muhi-lim, Yusufu, karısı Züleyhayı yakaladı. Yeniceye kadar Züley-

ESKİ HASTALIK

223

ha bu kadınla konuştu, fakat sonradan ona söylediklerinin bir kelimesini hatırlıyamadı.

Yenice... Ekspres gecikmişti. Onlar, istasyonun yanındaki kahvenin büyük ağaçları altında oturuyorlardı.

Ortalık kararmıştı.

Yusuf, oralarda bulduğu bir boyacı çocuğa Züleyhanın iskarpinlerini boyatıyor, fırça ıslak iskarpinleri kâfi derecede parlatamadığı için titizlik ediyordu.

Züleyha, bir kere daha Yusufu rica etti:

— Ekspres galiba daha gecikecek... Mersin trenini keşke kaçırmasamz. Zaten yüküm yok ki...

Valizlerimi çocuk, trene bindiriverir...

Yusuf, asabileşti:

— Niçin böyle olmayacak şeyler istersiniz?

— Amma sonra burada dağ başında yapayalnız kalmak tehlikesi var...

Yusuf, kesik kesik güldü:

— Merak etmeyin... Elbette bir tarafta bir tren, yahut otomobil bulurum...

Gidilecek tarafın ehemmiyeti olmadığını anlatmak ister gibi elini sağa, sola sallıyordu.

Biraz sonra ekspres karşıdan göründü. O zaman Züleyha, yine ellerini masaya dayıyarak başını uzattı: önlerindeki yeşil bir fenerin aydınlığında Yusufun gözlerini arıyarak:

— Size bir şey söylemek istiyorum, dedi.

— Öyle mi? Buyurun!

Küçük bir tereddüitten sonra değişik bir sesle:

— Ben sizi aldatmadım Yusuf... dedi.

İlk defa kocasının adını telâffuz ederken ayıp bir şey yapmış gibi kızarıyor, titriyor, fakat gözlerini onun gözlerinden kaçırmıyordu.

Yusuf, bir an bu sese inandı; hayret, heyecan ve sevinçle Züleyhaya baktı. Fakat bu, çok sürmedi.

Kaşları çatılmış, gözleri karanlık, tekrar başını önüne eğdi:

— Size inanmak isterim, dedi, fakat bu hınzır hastalığa tutulan için şüphe dayanılmaz bir azaptır.

Lokomotif, önlerinde durmuş, istasyon karışmıştı.

224

ESKİ HASTALIK

Yusuf, valizleri yakaladı, Züleyha, karanlık ve telâştan bastığı yeri görmiyerek arkasından koştu.

Yusuf, vagonli memurlarına tembihlerini bitirmeden çan çalıyordu.

Şapkası elinde, alnında bir iri ter damlası, şaşkın gözlerle bir kere daha kompartimandaki eksikleri aradıktan ve Züleyhanın yere düşmüş mantosunu acele acele silkeleyip astıktan sonra dışarı fırladı.

Züleyha, camı indirmeğe çalışıyor, muvaffak olamıyordu. Kapının önünden geçen vagonli memuru yardım etti. Cam indiği zaman, tren yavaş yavaş yürümeğe başlamıştı.

Yusuf, hızlı hızlı birkaç adım yürüdükten sonra durdu, kollarını yanma bıraktı.

Züleyha, istasyon fenerlerinin ışığı altında onun rayların kenarında tek başına kalan uzun gölgesini bir zaman daha gördü; sonra kaybetti.

Boğazı tıkanıyor, gözleri yanıyordu. Fakat parmaklarının olmayacak bir şeye tesadüf etmesinden korkuyormuş gibi gözlerini uğuşturmağa cesaret edemiyerek, yüzünü pencerenin dışındaki karanlık ve rüzgâra uzattı.

Dışarda yemek çingırağı çalmıyordu. Bu, Züleyha üstünde birikip ağırlaşıyora benzeyen karanlığı silkelemeğe, kendisini yeni hayatın ışıklarına doğru cesaretle yürümeğe davet eden bir ses gibi geldi.

Koridorun aydınlığından iki genç kadınla bir erkek geçiyordu. Züleyha, yerinden kalkarak lâmbasını açtı; çantasından çıkardığı aynada gözlerinin bozulmuş rimellerini uzun uzun düzelttikten sonra vagonrestorana yürüdü.

Reşat Nuri Güntekin _ Eski Hastalık

www.kitapsevenler.com

Merhabalar

Buraya Yükleğim e-kitaplar Aşağıda Adı Geçen Kanuna İstinaden

Görme Özürlüler İçin Hazırlanmıştır

Ekran Okuyucu, Braille 'n Speak Sayesinde Bu Kitapları Dinliyoruz

Amacım Yayın Evlerine Zarar Vermek Değildir

Bu e-kitaplar Normal Kitapların Yerini Tutmayacağından

Kitapları Beyenipte Engelli Olmayan Arkadaşlar Sadece Kitap Hakkında Fikir Sahibi Olduğunda

Aşağıda Adı Geçen Yayın Evi, Sahaflar, Kütüphane, ve Kitapçılardan Temin Edebilirler

Bu Kitaplarda Hiç Bir Maddi Çıkarım Yoktur Böyle Bir Şeyide Düşünmem

Bu e-kitaplar Kanunen Hiç Bir Şekilde Ticari Amaçlı Kullanılamaz

Bilgi Paylaştıkça Çoğalır

Yaşar Mutlu

Not: 5846 Sayılı Kanunun "altıncı Bölüm-Çeşitli Hükümler " bölümünde yeralan "EK MADDE 11. -

Ders kitapları dahil, alenileşmiş veya yayımlanmış yazılı ilim

ve edebiyat eserlerinin engelliler için üretilmiş bir nüshası yoksa hiçbir ticarî amaç güdülmeksizin bir engellinin kullanımı için kendisi veya üçüncü

bir kişi tek nüsha olarak ya da engellilere yönelik hizmet veren eğitim kurumu, vakıf veya dernek gibi kuruluşlar tarafından ihtiyaç kadar kaset, CD, brail

alfabesi ve benzeri 87matlarda çoğaltılması veya ödünç verilmesi bu Kanunda öngörülen izinler alınmadan gerçekleştirilebilir."Bu nüshalar hiçbir şekilde

satılamaz, ticarete konu edilemez ve amacı dışında kullanılamaz ve kullandırılmaz. Ayrıca bu nüshalar üzerinde hak sahipleri ile ilgili bilgilerin bulundurulması

ve çoğaltım amacının belirtilmesi zorunludur." maddesine istinaden web sitesinde deneme yayınına geçilmiştir.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı Bilgi İşlem ve Otomasyon Dairesi Başkanlığı Ankara

Bu kitaplar hazırlanırken verilen emeye harcanan zamana saydı duyarak

Lütfen Yukarıdaki ve Aşağıdaki Açıklamaları Silmeyin

Tarayan Yaşar Mutlu

web sitesi

www.yasarmutlu.com

www.kitapsevenler.com

e-posta

yasarmutlu@kitapsevenler.com yasarmutlu@yasarmutlu.com

mutlukitap@hotmail.com kitapsevenler@gmail.com

Reşat Nuri Güntekin _ Eski Hastalık